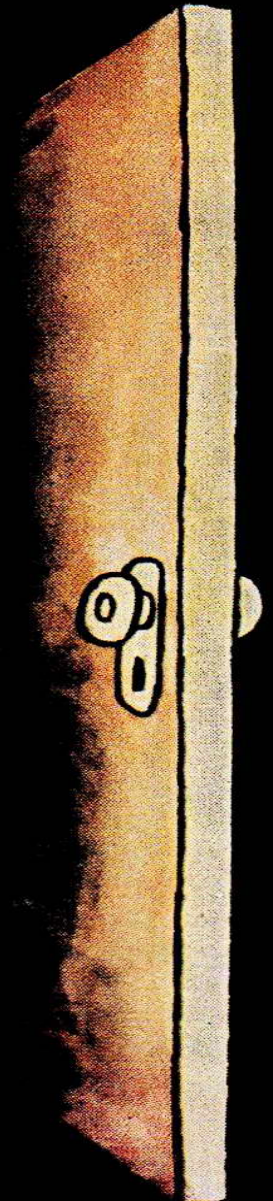

ОСКАР УАЙЛД

ПОРТРЕТЪТ НА ДОРИАН ГРЕЙ

НАРОДНА КУЛТУРА

**ОСКАР УАЙЛД
ПОРТРЕТЪТ НА ДОРИАН
ГРЕЙ**

Превод: Красимира Тодорова

chitanka.info

ПРЕДИСЛОВИЕ

Творец е оня, който създава прекрасни неща.

Изкуството се стреми да разкрие себе си и да скрие твореца.

Критик е оня, който в друга форма или с нови средства изразява чувството си за прекрасното.

И най-висшата, и най-низшата форма на критиката е един вид автобиография.

Ония, които в прекрасното откриват грозота, са покварени, без обаче да са обаятелни. Това е непростим недостатък.

Ония, които в прекрасното откриват нещо прекрасно, са културно издигнати хора. За тях все още има надежда.

Избраници са ония, за които прекрасното означава само Красота.

Не съществуват нравствени или безнравствени книги. Книгите са добре написани или зле написани. Това е всичко.

Враждебността на деветнадесетия век към Реализма е гневът на Калибан^[1], видял собствения си образ в огледалото.

Враждебността на деветнадесетия век към Романтизма е гневът на Калибан, който не е видял собствения си образ в огледалото.

Нравственият живот на човека е една от темите в творчеството на твореца, но нравствеността на изкуството се проявява в съвършеното използване на несъвършени средства.

Творецът не се стреми да докаже каквото и да било. Дори безспорните истини могат да бъдат доказани.

Творецът не е моралист. Морализмът у твореца е непростима маниерност на стила.

Творецът не бива да бъде обвиняван в болезненост. Творецът може да изобразява всичко.

Мисълта и Езикът са за твореца инструменти за творчество. Добродетелта и Порокът са за твореца материал за творчество.

От гледна точка на формата първообраз на всички изкуства е изкуството на музиканта. От гледна точка на чувствата първообраз на всички изкуства е изкуството на актьора.

Изкуството има външна форма и вътрешен смисъл.

Ония, които се стремят да проникнат под външната форма, се излагат на опасност.

Ония, които тълкуват вътрешния смисъл, също се излагат на опасност.

Изкуството всъщност отразява ония, които го възприемат, а не живота.

Различните мнения за едно произведение на изкуството доказват, че то е оригинално, сложно и жизнено.

Дори когато критиците се различават в мненията си, художникът остава верен на себе си.

Можем да простим някому, че е създал нещо полезно, стига сам да не започне да се възхищава от него. Единственото извинение за оня, който е създал нещо безполезно, е неговото безгранично възхищение от собствената му творба.

Изкуството е напълно безполезно.

Оскар Уайлд

---

[1] Калибан — герой на Шекспир от пиесата „Буря“, характерен с отблъскващата си външност и с грубия си, жесток нрав. — Б. пр. ↑

ГЛАВА I

Ателието беше наситено с гъстия аромат на рози и всеки лек полъх на летния ветреца сред дърветата в градината донасяше през отворената врата силния мирис на люляк или нежното благоухание на розовите цветчета на шипката.

От ъгъла на кожения диван, където се бе изтегнал и пушеше както обикновено безброй цигари, лорд Хенри Уотън виждаше единствено пищните, сладостно ухаещи, медензолатисти цветчета на един раkitов храст, чиито трептящи клонки сякаш едва издържаха тежестта на тази огненоярка красота; от време на време пред дългите копринени завеси на огромния прозорец преминаваха причудливите сенки на прелитащите птици, създаваха за миг ефекта на японска живопис и неволно отправяха мисълта му към онези жълтолики художници от Токио, които се стремяха да изразят движението и устремя чрез едно неподвижно по своята същност изкуство. Монотонното жужене на пчелите, които се провираха през високата неокосена трева или с досадна упоритост кръжаха над покритите със златист пращец ресни на плъпналия из градината орлов нокът, сякаш правеше тишината още по-подтискаща. Неясният тътен на Лондон достигаше дотук като басови звуци на далечен орган.

В средата на стаята върху един отвесен статив бе прикрепен портрет в цял ръст на млад човек с необикновена красота, а пред статива, малко по-надалеч, стоеше и самият художник, Базил Холуърд, чието внезапно изчезване преди няколко години произведе такава сензация в обществото и даде повод за множество най-невероятни предположения.

Художникът гледаше нежния, красив образ, така изкусно пресъздаден от неговата четка, и на лицето му бавно се появи усмивка на задоволство. Но той изведнъж трепна, притвори очи и притисна с пръсти клепачите си, сякаш искаше да задържи в съзнанието си някакъв прекрасен сън, от който се страхуваше да не се събуди.

— Това е най-хубавата ти творба, Базил, най-хубавото нещо от всичко, което си рисувал досега — каза бавно лорд Хенри. — Непременно трябва да я изложиш идущата година в „Гроувнър“^[1]. Академията е прекалено голяма и прекалено широко достъпна. Когато и да отида там, винаги има толкова много хора, че не успявам да разгледам картините, което е крайно досадно, или пък има толкова много картини, че не мога да разгледам хората, а това е още по-досадно. „Гроувнър“ наистина е единственото достойно място.

— Не смятам да я излагам където и да било — отвърна Базил, като отметна назад глава по своя обичаен навик, заради който приятелите му го подиграваха още в Оксфорд. — Не, няма да я изложа никъде.

Лорд Хенри вдигна вежди и погледна учудено художника през прозрачните синкави кълба дим, които се издигаха от напоената му с опиум цигара и се виеха в причудливи спирали.

— Няма да я изложиш никъде? Но защо, скъпи ми приятелю? По какви причини? Колко странни хора сте вие художниците! Правите всичко възможно, за да си спечелите слава. А щом я спечелите, желаете сякаш да се отървете от нея. Каква глупост! Има едно-единствено по-лошо нещо на света от това да говорят много за теб и то е — да не говорят изобщо. Портрет като този ще те постави над всички млади художници в Англия, а старите ще изпълни със завист, ако старите хора са способни изобщо да изпитват някакви чувства.

— Знам, че ще ми се смееш — каза художникът, — но аз наистина не мога да го покажа на изложба. Вложил съм в него твърде много от себе си.

Лорд Хенри се протегна на дивана и се разсмя.

— Да, знаех си, че ще ми се изсмееш, но все пак това е самата истина.

— Твърде много от себе си! Честна дума, Базил, не допусках, че си толкова суетен. Не виждам никаква прилика между теб, с твоето грубо, набраздено лице и смолисто черните ти коси, и този млад Адонис, създаден сякаш от слонова кост и листа на роза. Наистина, скъпи ми Базил, той е Нарцис, а ти си... Е, лицето ти, разбира се, излъчва интелигентност и така нататък. Но красотата, истинската красота свършва там, където започва интелигентността. Интелектът сам по себе си е вече едно допълнение и затова нарушава хармонията

на всяко лице. Започне ли да мисли човек, лицето му веднага се превръща само в нос или само в чело, или в някаква друга подобна уродливост. Вземи изтъкнатите представители на която щещ учена професия. Колко са противни! Изключение правят само духовниците. Но те изобщо не мислят. Осемдесетгодишният епископ продължава да говори това, на което са го учили, когато е бил на осемнадесет години, и като естествена последица запазва добрия си външен вид. Твоят тайнствен приятел — чието име така и не си ми казал, но чийто портрет истински ме очарова — никога не мисли, сигурен съм в това. Той просто е едно безмозъчно красиво същество, което би трябвало да бъде пред очите ни през зимата, когато няма цветя, на който да се любиме, а през лятото — за да охлажда разгорещените ни умове. Не се ласкай сам, Базил, ни най-малко не приличаш на него.

— Не ме разбра, Хари — отвърна художникът. — Не приличам на него, естествено. Знам това много добре. Дори бих съжалявал, ако приличах. Защо свиваш рамене? Говоря ти истината. Всяко физическо или духовно превъзходство е белязано с фаталност — фаталността, която съпътства и несигурните стъпки на кралете в историята. По-добре е с нищо да не се отличаваши от своите събратя. В този свят печелят недъгавите и глупците. Те спокойно могат да си седят и да наблюдават представлението. И ако не познават победата, не познават и поражението. Живеят така, както би трябвало да живеем всички — спокойно, равнодушно, без вълнения и тревоги. Никого не погубват, но и сами не падат от чужда ръка. Ти имаш високо положение и богатство, Хари, аз притежавам ум и талант, макар и не кой знае какви; Дориан Грей е красив — за всичко, което боговете са ни дали, ще заплатим със страдание, с тежко страдание.

— Дориан Грей? Така ли се казва той? — попита лорд Хенри, като прекоси бавно студиото и се приближи до Базил Холуърд.

— Да, така се казва. Не исках да ти откривам името му.

— Защо?

— О, не мога да ти обясня. Когато много ми харесват някои хора, никога и никому не съобщавам имената им. Да ги назовеш, е все едно да отдадеш част от тях другиму. Постепенно започнах да обичам тайнствеността. Само тя може да направи за нас днешния живот загадъчен и привлекателен. И най-обикновеното нещо придобива очарование, щом започнеш да го криеш. Когато напускам града, никога

не съобщавам на близките си къде отивам. Ако им кажа, бих загубил радостта от пътуването. Това, не се съмнявам, е един смешен навик, но така или иначе, той внася в живота ми доста романтика. Сигурно ме смяташ за ужасен глупак, нали?

— Ни най-малко — отвърна лорд Хенри, — ни най-малко, скъпи ми Базил! Изглежда, забравяш, че съм женен и че единствената прелест на брака е в неизбежните взаимни лъжи, които изпълват живота на съпрузите. Никога не знам къде е жена ми, а жена ми никога не знае какво правя аз. Когато се срещнем, а ние се срещаме понякога — когато отиваме някъде на вечеря или на прием у херцога, — си разказваме с най-сериозно изражение най-невероятни измислици. Жена ми прави това много добре, всъщност, много по-добре от мене. Тя никога не греша в датите, а аз все обърквам нещо. Но и когато ме хване в лъжа, не ми прави сцени. Понякога ми се иска да ми се разсърди; но тя само ми се присмива.

— Противно ми е да те слушам, когато говориш така за семейния си живот, Хари — каза Базил и тръгна бавно към вратата, която водеше в градината. — Сигурен съм, че ти в действителност си много добър съпруг, но се срамуваш от собствената си добродетелност. Странен човек си. Винаги говориш безнравствено, но никога не вършиш нещо безнравствено. Твоят цинизъм е само една поза.

— Да си естествен, е поза, при това, знам го добре, поза, която дразни хората повече от всички други — отвърна през смях лорд Хенри.

Двамата млади мъже излязоха в градината и седнаха на една дълга бамбукова пейка под сянката на висок лавров храст. Слънчевите лъчи се плъзгаха по лъскавата повърхност на листата. В тревата трептяха бели парички.

След известна пауза лорд Хенри извади часовника си.

— За съжаление трябва вече да вървя, Базил — промърмори той, — но преди да си тръгна, настоявам да ми отговориш на въпроса, който ти зададох преди малко.

— На кой въпрос? — попита художникът, без да вдига поглед от земята.

— Много добре знаеш.

— Не, не знам, Хари.

— Добре, ще ти кажа на кой. Искам да ми обясниш защо не желаяш да изложиш портрета на Дориан Грей. Интересува ме истинската причина.

— Аз ти я казах.

— Не си. Ти каза, че си вложил в този портрет твърде много от себе си. Та това е чиста детинщина!

— Хари — започна Базил Холуърд и погледна лорд Хенри право в очите, — всеки портрет, нарисуван с чувство, е всъщност портрет на художника, а не на модела. Моделът е чиста случайност, второстепенен елемент. Не него, а себе си изобразява художникът върху цветното табло. Истинската причина, заради която няма да изложи портрета, е страхът ми, че в него съм разкрил тайната на собствената си душа.

Лорд Хенри се засмя.

— И каква е тя? — попита той.

— Ще ти кажа — започна Холуърд, но по лицето му се изписа смущение.

— Хайде, чакам, Базил — нетърпеливо каза лорд Хенри и погледна към него.

— Всъщност няма какво толкова да се каже, Хари — отвърна художникът. — И се страхувам, че ти едва ли ще го разбереш. Може би едва ли и ще ми повярваш.

Лорд Хенри се усмихна, наведе се, откъсна една малка паричка с розови листенца и започна да я разглежда.

— А пък аз съм сигурен, че ще го разбере — възрази той, загледан съсредоточено в малкото златисто венче, обкръжено с розово-бели листенца. — Колкото до това, дали ще ти повярвам, аз съм способен да повярвам на всичко особено ако то е съвсем неправдоподобно.

Вятърът отрони няколко цветчета от дърветата, а тежките китки на люляка с техните безбройни цветни звездички се олюляха напред-назад в замрелия въздух. До стената просвири щурец и като синя нишка дълго, тъничко водно конче прелетя край тях на прозрачните си кафеникави крилца. Лорд Хенри имаше чувството, че чува как бие сърцето в гърдите на Базил Холуърд и се питаше какво ли му предстои да чуе.

— Историята е следната — започна след кратка пауза художникът. — Преди два месеца отидох на прием у лейди Брендън.

Знаеш добре, че ние, нещастните художници, трябва да се появяваме от време на време в обществото ако не за друго, поне да припомним на хората, че не сме диваци. Във фрак и с бяла вратовръзка, както ти самият ми каза веднъж, дори и борсовият агент може да се представи за цивилизован човек. И тъй, след като бях стоял вече десетина минути в салона и разговарях с разни масивни, натруфени видни дами и скучни членове на академията, изведнъж усетих, че някой ме гледа. Обърнах се леко и за първи път видях Дориан Грей. Когато очите ни се срещнаха, усетих, че пребледнявам. Обзе ме необяснимо чувство на страх. Разбрах, че съм срещнал човек с такова обаяние, на което, ако се поддам, би могло да ме погълне целия, цялата ми душа, изкуството ми дори. Никога не съм допускал външни обстоятелства да влияят на живота ми. Ти добре знаеш, Хари, колко съм независим по природа. Винаги съм бил господар на себе си, поне до срещата с Дориан Грей. И изведнъж... всъщност не знам как да ти го обясня. Нещо сякаш ми подсказа, че съм пред прага на критичен момент в моя живот.

Изпитах странното усещане, че съдбата се готви да ми предложи изтънчени удоволствия, но и не по-малко изтънчени мъки. Изплаших се и се обърнах да си вървя.

Към бягството ме подтикна не съвестта, а някакъв необясним страх. Това, разбира се, не ми прави чест.

— Съвестта и страхът са едно и също нещо, Базил. Съвестта е само другото име на страха, неговата фирма. Така е.

— Не вярвам в това, Хари, убеден съм, че и ти не вярваш. Във всеки случай, каквото и да ме е карало да постъпя така — може да е била и гордостта, тъй като винаги съм бил много горд, — аз започнах да си пробивам път към вратата. Но там, разбира се, попаднах на лейди Брендън. „Нима искате да избягате толкова рано, мистър Холуърд?“ — развика се тя. Нали знаеш колко ѝ е писклив гласът?

— Да! По всичко прилича на паун, освен по красотата — каза лорд Хенри, като разкъсваше листенце по листенце паричката с тънките си нервни пръсти.

— Не успях да се измъкна от нея. Започна да ме представя на разни кралски особи, на хора с медали и ордени на жартиерата, на възрастни дами с огромни диадеми и носове като папагалски човки. Говореше за мен като за свой най-близък приятел. До този момент се бяхме виждали само веднъж, но тя явно бе решила да се държи с мен

като със знаменитост. Струва ми се, че по това време една от моите картини бе пожънала голям успех, за нея пишеха в долнопробните вестници, а в деветнадесети век това е мерило за безсмъртие. Внезапно се озовах лице срещу лице пред същия млад човек, който вече бе предизвикал такова необичайно вълнение у мен. Бяхме съвсем близко един до друг, почти се докосвахме. Очите ни се срещнаха отново. Разбирах, че постъпвам безразсъдно, но помолих лейди Брендън да ни запознае. Може би това не беше толкова безразсъдно. Беше просто неизбежно. Ние сигурно бихме си заговорили, без изобщо да ни бяха представили. Уверен съм в това. По-късно Дориан ми каза същото. И той почувствал, че срещата ни е предопределена от съдбата.

— А как ти описа лейди Брендън този прекрасен млад човек? — попита лорд Хенри. — Познавам навика ѝ да прави кратък словесен портрет на всеки свой гост. Спомням си как ме представяше на някакъв наперен, червендалест старик, чиито гърди бяха покрити с ордени и ленти, и ми съобщаваше на ухото с трагичен шепот, които сигурно достигаше до ушите на всички присъстващи, невероятни подробности от неговото минало. Чисто и просто избягах, предпочитам сам да опознавам хората. А лейди Брендън се отнася към гостите си като към вещи, предназначени за разпродажба на търг. Тя или разказва за най-интимни подробности от живота им, или те осведомява за всичко друго освен за онова, което би искал да научиш.

— Горката лейди Брендън! Ти си прекалено строг към нея, Хари — отвърна разсеяно Холуърд.

— Скъпи приятелю, тя се стремеше да открие салон, а успя да направи само ресторант. Кажи ми, как да я уважавам? Но остави това, по-добре ми кажи какво ти разправи за Дориан Грей?

— О, нещо от рода на: „Прекрасен младеж... с бедната му майка бяхме неразделни... Не помня с какво се занимава... Страхувам се, че не прави нищо... О, да, свири на пиано... или на цигулка, нали, скъпи мистър Грей?“ Ние двамата се разсмяхме и в същия миг станяхме приятели.

— Смехът не е лошо начало на едно приятелство, но е още по-добър негов край — подхвърли младият лорд, като откъсна още една паричка.

Холуърд поклати глава.

— Ти не знаеш какво е приятелство, Хари — прошепна той, — а не знаеш какво е и омраза. Ти обичаш всеки, а това означава, че си и равнодушен към всеки.

— Колко си несправедлив към мен! — възкликна лорд Хенри, като наклони шапката си назад и погледна към малките облачета, подобни на гранки лъскава бяла коприна, които плуваха по бистрото тюркоазено небе. — Да, ужасно си несправедлив! Аз съвсем нямам еднакво отношение към хората. Приятелите си избирам по хубавата им външност, познатите си — заради доброто им име, а враговете си — заради техния ум. Човек трудно може да подбира съвсем точно враговете си. А сред моите врагове няма нито един глупак. Всички са достатъчно интелигентни и затова ме ценят. Навярно ще кажеш, че това е от моя страна суетност? И наистина е суетност.

— Да, така мисля, Хари. И според твоето определение, за теб аз съм само един обикновен познат.

— Скъпи Базил, за мен ти си много повече от обикновен познат.

— И по-малко от приятел. Нещо като брат, предполагам?

— О, не! Аз не обичам братята си. По-големият ми брат не иска да умира, а по-малките само това правят.

— Хари! — възкликна Холуърд и се намръщи.

— Скъпи приятелю, не говоря напълно сериозно. Но не мога и да не призная, че мразя роднините си. Това, смятам, се дължи на обстоятелството, че ние не можем да понасяме у хората недостатъците, които притежаваме сами. Ето защо споделям негодуванието на английските демократи срещу онова, което те наричат пороци на висшите класи. Масите считат пиянството, глупостта и безнравствеността за своя привилегия и ако някой от нас се отдаде на тези пороци, той според тях посяга на привилегиите им. Когато нещастният Саутуърк започна бракораздното си дело, възмущението им достигна върха си. А не допускам, че дори десет процента от пролетариата живеят нравствено.

— Не съм съгласен с нито една дума, която каза, Хари; нещо повече, сигурен съм, че н ти сам не си вярваш.

Лорд Хенри поглади заострената си кестенява брадичка и почука върха на лачената си ботинка с украсения с пискюл абаносов бастун.

— Какъв типичен англичанин си ти, Базил! Вече втори път ми правиш една и съща забележка. Ако се опиташ да развиеш някаква

мисъл пред истинския англичанин — нещо крайно неблагоприятно, — на него и през ум няма да му мине да разсъди дали тя е правилна, или не. Единственото, което го интересува, е вярваш ли ти в това, което говориш. А всъщност стойността на една мисъл никак не зависи от искреността на човека, който я изказва. Напротив, колкото по-малко е искрен оня, който я изказва, толкова по-голяма ценност има мисълта, тъй като в този случай тя не е изопачена от неговите желания, нито от неговите нужди или предразсъдъци. Аз обаче нямам намерение да обсъждам с тебе политически, социологически или метафизически въпроси. Повече обичам хората, отколкото принципите, а най-много от всичко обичам хората без принципи. Разкажи ми нещо повече за Дориан Грей. Често ли се виждаш с него?

— Всеки ден. Бих се чувствал нещастен, ако не го виждам всеки ден. Той ми е абсолютно необходим.

— Колко странно! А аз мислех, че за теб никога не може да съществува друго важно нещо освен изкуството ти.

— Сега Дориан е за мен самото изкуство — отвърна сериозно художникът. — Понякога си мисля, Хари, че в историята на човечеството има само два важни етапа. Първият е появата на нови изразни средства в изкуството, а вторият — появата на нова личност, също в изкуството, разбира се. След време лицето на Дориан Грей навярно ще придобие за мен онова значение, което са имали за венецианците откритието на маслените бои или за късната древногръцка скулптура образът на Антиной. Аз, разбира се, не се ограничавам само да изобразявам Дориан, да го рисувам, да го скицирам. Всичко това отдавна съм го направил и продължавам да го правя. За мен той е много повече от обикновен модел. Не бих казал, че не съм удовлетворен от работата с него, че красотата му не се поддава на изобразяване в изкуството. Всъщност в този свят няма нещо, което Изкуството да не може да изобрази, и знам, че всичко, което съм нарисувал след срещата си с Дориан Грей, е хубаво, дори най-хубавото, което съм създал през целия си живот. Но по някакъв странен начин — не знам дали ще ме разбереш — срещата с Дориан, неговият образ, сякаш ми внушиха ново отношение към изкуството, насочиха ме към нов начин на работа, към свършено нов стил. Сега виждам по-различно нещата, осмислям ги по друг начин. Сега мога да претворявам живота в такива форми и с такива средства, каквито по-

рано не познавах. „Мечта по формата в дни на размишления“ — кой го беше казал това? Забравих; но именно това стана за мен Дориан Грей. Самото присъствие на това момче — защото за мен той е момче, въпреки че е преминал двайсетте, — самото му присъствие... о, не зная дали можеш да си представиш какво означава всичко това за мен! Без да съзнава, той сякаш ми разкрива същината на една нова творческа школа, школа, в която биха могли да се слоят страстният порив на романтизма и цялото съвършенство на елинизма. Хармонията между душата и тялото — колко много означава това! В безумието си ние разделихме тези две основни същности и измислихме вулгарния реализъм и празния идеализъм. Хари, ако знаеш само какво е за мен Дориан Грей! Помниш ли оня пейзаж, за който Егню ми предложи такава висока цена, но с който аз не исках да се разделя? Това е една от най-добрите ми работи. А защо? Защото, когато рисувах този пейзаж, Дориан Грей седеше до мен. Някакво неуловимо въздействие се вливаше от него в мен и за първи път в живота си видях в обикновената гора чудото, което винаги, но безуспешно съм търсил.

— Базил, това е удивително! Трябва да видя Дориан Грей!

Холуърд стана от пейката и закрачи напред-назад из градината. След малко се върна.

— Хари — каза той, — за мен Дориан Грей е само вдъхновение в творчеството. Възможно е ти да не видиш в него нищо. Аз виждам всичко. При това неговото влияние се чувства най-силно тъкмо в картините, в които образът му отсъства. Той просто ми внушава, както вече ти казах, един нов начин на рисуване. Откривам го в изяществото на някои линии, в прелестта и нежността на някои тонове. Това е всичко.

— Защо тогава не искаш да изложиш портрета му? — попита лорд Хенри.

— Защото, без да съзнавам, съм вложил в този портрет нещо от онова странно идолопоклонство на твореца, за което, разбира се, никога не съм говорил с Дориан. Той нищо не знае за него и няма и да узнае. Хората обаче могат да се досетят, а аз не искам да разгалвам душата си пред празното им любопитство. Никога няма да поставя сърцето си под техния микроскоп. В тази творба съм вложил твърде много от собственото си „аз“, Хари... твърде много от самия себе си.

— Поетите не са така скромни като теб. Те знаят колко изгодно е да публикуват пред всички своите чувства и страсти. В наши дни разбитото сърце се радва на много преиздания.

— Ненавиждам ги за това! — възкликна Холуърд. — Художникът трябва да създава великолепни творби на изкуството, но не трябва да влага в тях нито частица от личния си живот. За съжаление живеем във век, когато хората гледат на изкуството като на един вид автобиография. Вече не сме способни да възприемаме красотата абстрактно. Някой ден ще покажа на хората какво означава това. Ето защо светът никога няма да види моя портрет на Дориан Грей.

— Смятам, че не си прав, Базил, но няма да споря с теб. Спорят само умствено недоразвитите. Кажи ми, Дориан Грей много ли е привързан към теб?

Художникът се замисли за миг.

— Приятен съм му — отвърна той след кратката пауза, — знам, че съм му приятен. Разбира се, аз го лаская непрекъснато. Изпитвам особено удоволствие да му говоря неща, за които съм сигурен, че след това ще съжалявам, че съм ги казал. Обикновено той се държи много мило с мен и ние често седим в студиото и приказваме на хиляди теми. Понякога обаче е ужасно неучтив и се държи така, сякаш му доставя удоволствие да ме огорчава. В такива мигове, Хари, си мисля, че съм отдал цялата си душа на човек, който се отнася към нея, сякаш тя е цвете за бутониерата му, някакво украшение, което може да задоволи суетата му само за един летен ден.

— Има и много дълги летни дни, Базил — каза тихо лорд Хенри. — Може би на теб ще ти доскучаят по-рано, отколкото на Дориан. Тъжно е, като си го помислиш, но нали Геният винаги надживява Красотата. Тъкмо поради тази причина ние се стремим да се образуваме колкото е възможно повече. В суровата борба за съществуване искаме да имаме за съюзник непреходното и тъпчем главите си с безсмислици и факти с глупавата надежда да запазим мястото си в живота. Днешният идеал е високообразованият човек. А умът на високообразования човек е нещо ужасно. Той е като антикварен магазин, пълен с уродливи и прашни вехтории, чиято оценка е винаги по-висока от действителната им стойност. И все пак мисля, че ти пръв ще се умориш. Един прекрасен ден ще погледнеш

своя приятел и той ще ти се стори не съвсем подходящ за модел, ще те подразни тенът на кожата му или нещо друго от този род. Дълбоко в душата си горчиво ще го упрекнеш за това и най-сериозно ще си помислиш, че той е постъпил лошо с теб. При следващото му посещение ще се държиш съвсем хладно и равнодушно.

И ще бъде жалко, защото ти ще се промениш. Това, което ми разказваш сега, е истински роман, роман, породен от изкуството, а най-лошото на всеки роман е, че след него човек става съвсем неромантичен.

— Хари, не говори така! Докато съм жив, образът на Дориан Грей ще властва над мен. Ти не можеш да почувстваш това, което чувствам аз, защото си крайно непостоянен.

— Тъкмо поради това мога да го почувствам, драги ми Базил. Неизменно верните познават само прозаичната страна на любовта, трагедията ѝ е позната само за ония, които изневеряват.

Лорд Хенри извади клечка кибрит от изящна сребърна кутийка, запали цигара и запуши с толкова самодоволен израз на лицето, сякаш бе успял с една фраза да изрази целия смисъл на живота. Сред зелените лъскави листа на бръшляна подскачаха и чикчирикаха врабци, а над тревата като лястовици се гонеха една след друга сините сенки на облаците. Колко приятно беше в градината. „И колко интересни са преживяванията на другите хора, колко по-интересни са от съжденията им — мислеше лорд Хенри. — Собствената ти душа и страстите на приятелите ти са най-въълнуващите неща на този свят.“

С тайно задоволство си спомни също, че заседаването му у Базил Холуърд го е спасило от скучния обяд, на който трябваше да присъства. Ако бе отишъл у леля си, сигурно щеше да срещне там лорд Гудбоди и разговорът през цялото време щеше да се върти около изхранването на бедните и необходимостта от организирането на образцови нощни приюти. Всяка класа е склонна да изтъква значението на ония добродетели, които не ѝ се налага да проявява в собствения си живот. Богатите говорят за пестеливост, а безделниците красноречиво възхваляват възвишеността на труда. Колко приятно, че бе успял да се избави от всичко това! При спомена за леля му друга мисъл осени ума на лорд Хенри. Той се обърна към Холуърд и каза:

— Скъпи приятелю, сега вече си спомних.

— Какво си спомни, Хари?

— Къде съм чувал името Дориан Грей.

— Къде? — попита Холуърд, като се намръщи леко.

— Не гледай така ядосано, Базил. У моята леля, лейди Агата. Тя ми каза, че е открила един чудесен млад човек, който щял да ѝ помага в Ийст Енд, и че той се нарича Дориан Грей. Трябва да добавя още — леля ми не спомена, че е красив. Жените не умеят да ценят красотата, особено порядъчните жени. Каза също, че е много сериозен и много отзивчив младеж, и аз веднага си представих някакво очилато и луничаво същество с рядка, права косица и грамадни, тромави крака. За съжаление тогава не знаех, че става дума за твоя приятел.

— Много се радвам, че не си знаел, Хари.

— Защо?

— Не желая да се запознаваш с него.

— Не желаеш да се запознавам с него ли?

— Да.

— Мистър Дориан Грей е в ателието, сър — съобщи влезлият в градината иконом.

— Сега вече не можеш да не ме запознаеш с него! — възкликна, смеейки се, лорд Хенри.

Художникът се обърна към примижалия от слънцето иконом.

— Паркър, помолете мистър Грей да почака. Ей сега ще дойда.

Икономът се поклони и тръгна по градинската алея. Базил погледна лорд Хенри.

— Дориан Грей е най-скъпият ми приятел — каза той. — Душата му е чиста, благородна и отзивчива. Леля ти е била напълно права в преценката си за него. Не го разваляй, Хари! Не се опитвай да му влияеш. Твоето влияние ще бъде пагубно за него. Светът е голям и в него има много интересни хора. Не ми отнемай единствения човек, който внася в изкуството ми всичко прекрасно; творчеството ми вече напълно зависи от него. Не забравяй, Хари, че вярвам в теб!

Холуърд говореше много бавно, думите сякаш насила се откъсваха от устата му.

— Какви глупости дрънкаш! — каза лорд Хенри с усмивка, хвана Холуърд под ръка и го поведе към къщата.

---

[1] Художествена галерия в Лондон, основана в 1877. — Б. пр. ↑

ГЛАВА II

Още с влизането си в ателието те видяха Дориан Грей. Той седеше до пианото с гръб към тях и прелистваше „Горски сцени“ от Шуман.

— Непременно трябва да ми ги заемеш, Базил — възкликна той.
— Възхитителни са, искам да ги разуча!

— Зависи от това как ще ми позираш днес, Дориан.

— Ох, омръзна ми това позиране и вече съвсем не желая да притежавам собствен портрет в цял ръст — отвърна младежът някак глезено и своенравно и се завъртя на столчето. Когато видя лорд Хенри, бузите му леко поруменияха от смущение и той скочи. — Прощавай, Базил, не знаех, че имаш гост.

— Това е лорд Хенри Уотън, Дориан, мой стар приятел от Оксфорд. Тъкмо му разказвах колко прекрасно ми позираш, а ти развали всичко.

— В никакъв случай обаче не сте развалили удоволствието ми от срещата с вас, мистър Грей — каза лорд Хенри, пристъпи към младежа и му подаде ръка. — Моята леля ми е говорила често за вас. Вие сте един от любимците ѝ и в същото време, боя се, една от жертвите ѝ.

— Изпаднах в немилост пред лейди Агата — отвърна Дориан с израз на престорено разкаяние върху лицето. — Бях ѝ обещал да отида с нея миналия вторник в един клуб в Уайтчепъл, но забравих. Трябваше да свирим с нея дует, всъщност, струва ми се — три дуета. Не знам как ще ме посрещне сега. Просто се боя да се появя пред нея.

— О, аз ще ви сдобря с леля ми. Тя е във възторг от вас. Пък и не мисля, че отсъствието ви я е затруднило. Публиката сигурно си е помислила, че наистина се изпълнява дует. Седне ли пред пианото, леля Агата е способна да вдига шум за двама.

— Това, което казвате, е ужасно за нея и не много ласкаво за мен — отвърна през смях Дориан.

Лорд Хенри го погледна. Да, с изящно очертаните алени устни, с ясните сини очи, с меките златисти къдри той наистина беше

необикновено красив. В лицето му имаше нещо, което веднага внушаваше доверие. То излъчваше непорочната и пламенна чистота на младостта. Покварата на този свят явно не беше докоснала още душата му. Не беше никак чудно, че Базил Холуърд го боготвореше.

— Вие сте прекалено красив, за да се занимавате с филантропия, мистър Грей, да, прекалено красив. — Лорд Хенри се отпусна на дивана и извади табакерата си.

Художникът приготвяше четките и размесваше боите си, но на лицето му бе изписана тревога. Като чу последната забележка на лорд Хенри, той погледна към него и след кратко колебание каза:

— Хари, бих искал днес да завърша този портрет. Нали няма да се обидиш, ако те помоля да си отидеш?

Лорд Хенри се усмихна и погледна Дориан Грей.

— Да си отида ли, мистър Грей?

— О, не, лорд Хенри, моля ви! Както виждам, днес Базил не е в добро настроение, а аз никак не обичам да е мрачен. Освен това бих искал да ми кажете защо не бива да се занимавам с филантропия.

— Не зная дали трябва да ви го кажа, мистър Грей. Това е толкова скучна тема, че може да се обсъжда само сериозно. Но аз, разбира се, няма да си отида, щом вие ме каните да остана. Нямам нищо против, нали, Базил? Често си ми казвал, че обичаш някой да стои и да бърби с хората, които ти позират.

Холуърд прехапа устни.

— Щом Дориан го иска, трябва да останеш, разбира се. Капризите на Дориан са закон за всички освен за самия него.

Лорд Хенри взе шапката и ръкавиците си.

— Много си любезен, Базил, но мисля, че трябва да си вървя. Обещах да се срещна с един човек в „Орлеан“. Довиждане, мистър Грей. Минете да ме видите някой път на Кързън стрийт. Към пет часа почти винаги съм у дома. Все пак уведовете ме с едно писмо кога смятате да ме посетите. Бих съжалявал много, ако не ме намерите.

— Базил — извика Дориан Грей, — ако лорд Хенри Уотън си отиде, ще си отида и аз. Когато работиш, ти изобщо не си отваряш устата, а на мен ми е ужасно скучно да стоя на подиума и да се усмихвам. Настоявам да го помолиш да остане!

— Остани, Хари, и Дориан, и аз ще ти бъдем задължени — каза Холуърд, като гледеше съсредоточено картината си. — Вярно е, че

мълча, когато работя, нито слушам какво ми говорят, а за моите нещастни модели това трябва да е много скучно. Моля те да останеш!

— А какво ще стане със срещата ми в „Орлеан“?

Художникът се засмя.

— Едва ли ще имаш някакви неприятности заради нея. Сядай, Хари! А ти, Дориан, се качвай на подиума; не се мърдай много и не обръщай внимание на приказките на лорд Хенри. С изключение на мен той влияе много лошо на всичките си приятели.

С вид на християнски мъченик Дориан Грей се изкачи на подиума и с лека гримаса на недоволство погледна към лорд Хенри, към когото вече изпитваше все по-голяма симпатия. Той никак не приличаше на Базил, беше пълна негова противоположност и при това имаше толкова приятен глас. След няколко минути Дориан попита:

— Вярно ли е, че оказвате лошо влияние, лорд Хенри? Толкова лошо, колкото твърди Базил?

— Добро влияние изобщо не съществува, мистър Грей. Всяко влияние е безнравствено, напълно безнравствено от гледна точка на науката.

— Защо?

— Защото да влияеш на някого, означава да вселиш в душата му собствената си душа. Той вече не мисли със собствените си мисли и не изгаря от собствените си страсти. Добродетелите му престават да бъдат негови. Пороците му, ако изобщо съществуват пороци, са заимствани. Той става ехо на чужда песен, изпълнител на роля, която не е била написана за него. Целта на живота е самоизявата. Всеки от нас живее на този свят, за да изрази в цялата ѝ пълнота своята същност. В наши дни обаче хората се страхуват от самите себе си. Те забравиха най-висшето от всички задължения — задължението към себе си. Не може да се отрече, че всички са милосърдни. Хранят гладния, обличат бедняка. Собствените им души обаче търпят студ и глад. Ние, хората, загубихме смелостта си, а може би и никога не сме я притежавали. Страхът от обществото, който лежи в основата на морала, и страхът от бога, който всъщност е тайната на религията, са двете начала, които ни ръководят. И все пак...

— Обърни главата си малко надясно, Дориан, бъди послушно момче — каза погълнатият от работата си художник, който бе успял да

забележи само, че на лицето на младия човек се бе появил израз, какъвто никога по-рано не беше виждал.

— И все пак — продължи лорд Хенри с ниския си мелодичен глас, като придружаваше думите си с изящен жест на ръката, характерен за него още от времето, когато учеше в „Итън“ — мисля, че ако човек живее пълнокръвно, ако дава израз на всяко свое чувство и на всяка своя мисъл, ако превръща в действителност всеки свой блян... мисля, че светът би получил такъв силен стремеж към радостта, че ние бихме забравили всички болести на средновековието и бихме се върнали към елинския идеал... а може би и към нещо още по-великолепно и бляскаво от елинския идеал. И най-смелият от нас обаче се страхува от себе си. Самоосакатяването на дивака се е съхранило днес в трагическата отживелица, наречена самоограничение, която хвърля тъмна сянка над нашия живот. Ние сме наказани заради нашите самоограничения. Всеки порив, който се стараем да сподавим, продължава да стои в съзнанието ни и го отравя. Тялото греши и веднага се избавя от влечението към греха, тъй като задоволяването на желанието е един вид пречистване. След това остава само споменът за наслаждението или изтънченото удоволствие от разкаянието. Единственият начин да се отървем от изкушението, е да му се подчиним. Противопоставим ли му се, душата започва да страда от мъчителен копнеж по забраненото, започва да се стреми към онова, което ѝ се струва нечестиво и престъпно благодарение на противоестествените закони, които сами сме си измислили. Казано е, че най-големите събития на света се творят в мозъка. По същия начин в мозъка и единствено в мозъка възникват и най-големите грехове на този свят. И у вас самия, мистър Грей, в аленорозовото ви юношество, дори в бялорозовото сияние на вашето детство вече са кипели страсти, от които сте изтръпвали, мисли, които са ви изпълвали с ужас, блянове наяве и блянове насън, споменът за които е бил достатъчен, за да пламнат бузите ви с цвета на срама...

— Спрете — боязливо рече Дориан Грей, — спрете!

Вие ме обърквате. Не знам какво да кажа. За вашите приказки сигурно има отговор, но аз не мога да го намеря. Не говорете повече! Оставете ме да помисля. Или, по-точно, оставете ме да се опитам да не мисля!

Почти десет минути той стоя неподвижно с полуотворена уста и със странен блясък в очите. Някак смътно осъзнаваше, че дълбоко в него се зараждат съвършено нови усещания и в същото време му се струваше, че ги е предизвикал сам. Няколкото думи, подхвърлени от приятеля на Базил — случайни може би, но и преднамерено парадоксални, — докоснаха някаква тайна струна в душата му, която никой все още не бе докосвал и която — сега той чувстваше ясно това — трептеше и пулсираше остро.

По подобен начин го вълнуваше и музиката, която неведнъж го бе карала да тръпне от вълнение. Но в музиката няма определеност, яснота. Тя създава у нас не нов свят, а по-скоро нов хаос. Думи! Най-обикновени думи! Но колко ужасни, колко ясни, ярки и безпощадни бяха те! От тях не можеш да избягаш. И все пак какво изкусително вълшебство криеха те! Сякаш бяха способни да облекат неясните видения в пластична форма, в тях звучеше особена, сладостна мелодия, като мелодията на цигулка или лютня... Обикновени думи! Нима има нещо по-осезателно от думите?

Да, в детството и в юношеството му имаше много неща, които той не можеше да разбере. Започна да ги разбира едва сега. Животът изведнъж засия с огнени цветове. Струваше му се, че се движи сред пламъци. Защо досега не си е давал сметка за всичко това?

Лорд Хенри го наблюдаваше с тънка усмивка. Той умееше да долавя точно психологическия момент, когато трябваше да се мълчи. Беше силно заинтригуван. Беше удивен от неочакваното впечатление, което бяха направили думите му; спомняйки си една книга, която бе прочел на шестнайсет години и която му бе открила множество неизвестни дотогава неща, сега се питаше: не вълнуват ли и Дориан Грей същите чувства? Той пусна стрелата ей така, във въздуха. Нима е попаднала в целта? И колко очарователен е този младеж!

Холуърд рисуваше с характерните си смели петна, в които се усещаха истинската изтънченост и съвършенството на силната четка. Той изобщо не бе забелязал настъпилото мълчание.

— Базил, уморих се да стоя прав! — възкликна внезапно Дориан Грей. — Искам да изляза и да поседна в градината. Тук е ужасно задушно.

— Извинявай, скъпи приятелю! Когато рисувам, не мога да мисля за нищо друго. Пък и ти никога не си позирал така добре. Не

мръдна дори за миг. И аз успях да уловя ефекта, към който се стремях — полуотворените уста и блясъка в очите. Не знам какво ти е наговорил Хари, знам само, че той събуди на лицето ти този чуден израз. Сигурно ти е правил комплименти, но ти не трябва да вярваш на нито една негова дума.

— Не, не ми направи нито един комплимент. Може би затова не вярвам на думите му.

— Много добре знаете, че вярвате на всяка моя думичка — промълви лорд Хенри, като го погледна замислено с морните си очи. — И аз ще изляза с вас в градината. В ателието наистина е много горещо. Базил, нареди да ни донесат нещо студено за пиене, нещо със сок от ягоди може би.

— Добре, Хари. Ти само позвъни и когато дойде Паркър, аз ще му кажа да ви донесе каквото желаете. Трябва да поработя още малко върху фона, затова ще дойда при вас след малко. Все пак не задържай Дориан прекалено дълго. Никога не съм имал такова настроение за работа, както днес. Това ще бъде моят шедьовър. Дори и в сегашния си вид портретът е вече шедьовър.

Когато излезе в градината, лорд Хенри намери Дориан Грей до люляковия храст. Заровил лице в свежите цветове, младежът жадно вдъхваше аромата им, сякаш пиеше вино. Лорд Хенри се приближи до него и сложи ръка на рамото му.

— Това, което правите, е чудесно — каза тихо той. — Нищо не лекува така добре душата както вълненията, а от вълненията може да ни излекува само душата.

Младият човек трепна и отстъпи назад. Беше без шапка и листата бяха разрошили непокорната му коса, разбърквайки реда на златистите му къдри. В очите му се появи страх, като у внезапно пробуден от сън човек. Изящно очертаните му ноздри трепнаха, а някакъв скрит нерв раздвижи алените му устни.

— Да — продължи лорд Хенри, — това е една от най-големите тайни на живота: умението да лекуваш душата си с преживявания и да оставяш душата ти да те лекува от преживяванията. Вие сте удивително създание. Знаете повече, отколкото мислите, че знаете, но и по-малко, отколкото бихте искали да знаете.

Дориан Грей се намръщи и извърна глава. Харесваше му този висок изящен човек, който стоеше до него. Привличаше го неговото

романтично мургаво лице с уморено изражение. В ниския, бавен глас на лорд Хенри имаше нещо омагьосващо. Дори ръцете му, хладни и бели като цветя ръце, криеха в себе си някакво странно очарование. Когато говореше, те се движеха като звуците на музика, сякаш имаха свой собствен език. Но Дориан изпитваше и страх от него и се срамуваше от своя страх. Защо трябваше един чужд човек да разкрива тайните на собствената му душа? С Базил Холуърд се познаваше вече няколко месеца, но дружбата им с нищо не беше му повлияла. И изведнъж на жизнения му път застава някой, който сякаш разкрива пред него тайните на живота. И все пак защо трябваше да се страхува от него? Нито е ученик, нито е девойка! Глупаво е да се страхува от него.

— Да поседнем на сянка — предложи лорд Хенри. — Паркър вече ни е донесъл нещо за пиене, пък и ако постоите още малко на този пек, ще погрознее и Базил вече няма да иска да ви рисува. Не бива да почернявате, загарът наистина няма да ви отива.

— Нима това е важно? — възкликна със смях Дориан Грей и се отпусна на пейката в дъното на градината.

— За вас би трябвало да бъде много важно, мистър Грей.

— Защо?

— Защото притежавате най-великолепната красота на младостта, а младостта е единствената ценност, която си заслужава да се притежава.

— Не мога да го почувствам, лорд Хенри.

— Сега наистина не можете да го почувствате. Ще дойде време обаче, когато ще станете стар, сбръчкан и грозен, когато мислите ще покрият челото ви с бръчки, а страстите със своя всеяден пламък ще изсушат устните ви и тогава ще го почувствате, много добре ще го почувствате. Където и да се появите сега, вие очаровате всички. Но така ли ще бъде винаги? Вие имате изключително красиво лице, мистър Грей. Не се мръщете. Това е истина. А Красотата е една от формите на Гениалността, може би дори стои и по-високо от Гениалността, тъй като не се нуждае от обяснение. Тя е едно от най-великите явления в света — като слънчевата светлина или като пролетта, или като отражението в тъмна вода на тази сребърна раковина, която наричаме луна. Тя не може да бъде оспорвана. Тя има свещеното право на власт. Превръща в царе онези, които я притежават.

Вие се усмихвате? О, няма да се усмихвате, когато я загубите! Хората понякога казват, че Красотата е повърхностна. Може и да е така. Но все пак е по-малко повърхностна от Мисълта. За мен Красотата е най-чудното от всички чудеса. Само ограничените хора не съдят по външността. Истинската тайна на живота е заключена във видимото, а не в невидимото. Да, мистър Грей, боговете са били милостиви към вас. Божествените дарове обаче не са дълготрайни. Не са чак толкова много годините, които ви остават за истински, съвършен, пълноценен живот. Ще отmine младостта, а с нея и красотата ви и вие изведнъж ще откриете, че вече не ви очакват победи, или ще трябва да се задоволявате с оскърбителните спомени за безвъзвратно отминали победи, които тъкмо поради това, че са отминали, ще ви се сторят погорчиви от всички поражения. Всеки изминал месец ще ви приближава към нещо ужасно. Времето ви ревнува и води война с лилиите и розите, разпилени по вашия път. Страните ви ще хлътнат, очите ще помръкнат. Вие ще страдате много... О, използвайте младостта си, докато не е отминала! Не губете напразно златните си дни в слушане на досадни проповеди, не се опитвайте да поправяте непоправимото, не пропилявайте живота си заради невежите, пошли и нищожни хора в името на болезнените стремления и лъжливите идеи на нашия век. Живейте! Живейте този прекрасен живот, който се съдържа във вас! Не пропускайте нищо! Търсете все нови и нови усещания! Не се страхувайте от нищо! Нов хедонизъм^[1] — ето какво е нужно на нашето време. Вие бихте могли да станете неговият видим символ. С вашето обаяние можете да постигнете всичко. Светът ви принадлежи за известно време... Още щом ви видях, разбрах, че дори не подозирате какво представлявате, какво бихте могли да бъдете. Вие така силно ме очаровахте, че се почувствах задължен да ви разкажа нещо за самия вас. Помислих си колко трагично би било, ако не успеете да вземете всичко от живота. Защото вашата младост е само кратък миг, прекалено кратък. Обикновените полски цветя повяхват, но разцъфват отново. Ракитата ще бъде така златистожълта и през следващия юни, както и сега. След месец ще се появят пурпурните звезди на клематиса и година след година зелената нощ на листата му ще приютява своите нови пурпурни звезди. Ние никога не можем да върнем младостта си. Пулсът на радостта, който бие във вените ни, когато сме на двайсет години, отслабва. Крайниците ни губят сила,

чувствата ни се притъпяват. Превръщаме се в отвратителни марионетки, преследвани от спомена за страстите, от които най-много сме се страхували, и за примамливите изкушения, на които не сме посмели да се поддадем. Младост! Младост! На този свят няма нищо друго като нея!

Отворил широко очи, Дориан Грей слушаше удивен. Люляковото клонче падна от ръката му върху ситния чакъл. Една мъхната пчела долетя и закръжи над клончето. После кацна и запълзя по плътно сбитите цветчета на овалната китка. Младежът я следеше с оня странен интерес, който проявяваме понякога към незначителните неща, когато ни е страх да мислим за най-важното или когато ни вълнува ново, все още неясно и за самите нас чувство или пък когато някоя страшна мисъл внезапно обсебва мозъка ни и ни принуждава да ѝ се предадем. След малко пчелата отлетя. Дориан я видя как се вмъкна във фуниевидната чашка на едно грамофонче. Цветето сякаш потръпна и после леко се олюля напред-назад.

Внезапно на вратата на ателието се появи Холуърд и няколко пъти ги подкани с енергични жестове да влязат. Лорд Хенри и Дориан се спогледаха и се усмигнаха.

— Чакам ви — извика художникът. — Хайде, идвайте! Сега осветлението е чудесно за работа, а питието си можете да вземете вътре.

Те станаха и бавно тръгнаха един до друг по алеята. Край тях прелетяха две изпъстрени в зелено и бяло пеперуди, а в най-далечния край на градината на крушевото дърво запя дрозд.

— Нали сте доволен, че се запознахте с мен, мистър Грей? — попита лорд Хенри, поглеждайки Дориан.

— Да, сега съм доволен. Не знам обаче дали винаги ще бъде така.

— Винаги!... Това е ужасна дума! Потръпвам, когато я чуя. Най-много обичат да я употребяват жените. Те развалят всеки роман, опитвайки се да го направят вечен. Освен всичко друго тази дума нищо не означава. Единствената разлика между прищявката и „вечната любов“ е това, че прищявката трае малко по-дълго.

Когато влизаха в ателието, Дориан Грей докосна с ръка рамото на лорд Хенри.

— В такъв случай нека нашето приятелство бъде прищявка — прошепна той, изчервявайки се от собствената си смелост, после се качи на подиума и зае позата си.

Лорд Хенри се отпусна в едно голямо плетено кресло и започна да го наблюдава. Тишината се нарушаваше единствено от лекия шум от докосването на четката до платното, който стихваше, когато Холуърд от време на време отстъпваше назад, за да погледне работата си отдалеч. В косите лъчи на слънцето, които струяха през отворената врата, танцуваха позлатени пращинки. Плътният мирис на розите сякаш се просмукваше във всичко.

След около четвърт час художникът престана да рисува, загледа се продължително в Дориан Грей, а сетне също така продължително в картината си, като хапеше края на една от големите си четки и се мръщеше.

— Завършена е напълно! — възкликна той накрая, наведе се и написа с източени яркочервени букви името си в левия ъгъл на платното.

Лорд Хенри се приближи и започна да разглежда картината. Без съмнение това беше изключително произведение на изкуството, а и приликата беше небивала.

— Драги приятелю, поздравявам те най-сърдечно — каза той. — Това е най-хубавият портрет на нашето време. Мистър Грей, елате и сам вижте!

Младежът трепна, сякаш внезапно го бяха събудили от сън.

— Наистина ли вече е напълно завършен? — попита той, като слизаше от подиума.

— Да, напълно е завършен — потвърди Холуърд. — А днес ти позира великолепно. Безкрайно съм ти благодарен.

— Това изцяло се дължи на мен — намеси се лорд Хенри. — Нали, мистър Грей?

Дориан не отговори, заобиколи равнодушно портрета и застана пред него. Когато видя собственото си изображение, той неволно отстъпи назад и страните му пламнаха от удоволствие. Очите му блеснаха, озарени от такава радост, сякаш виждаше себе си за първи път. Стоеше неподвижно като захласнат, съзнаваше смътно, че Холуърд му говори нещо, но не беше способен да вникне в смисъла на думите му. Осъзнаването на собствената му красота проблесна в него

като откровение. Досега не бе имал случай да я почувства. Комплиментите на Базил Холуърд му се струваха приятни, чисто приятелски преувеличения. Слушаше ги, смееше се и ги забравяше. Те не му правеха никакво впечатление. Но изведнъж се появи лорд Хенри Уотън и изрече своя панегирик за младостта и ужасното си предупреждение за нейната краткотрайност. Това предупреждение развълнува Дориан, а сега, когато гледаше отражението на собствената си красота, предупреждението проблесна с цялата си яснота в съзнанието му. Да, ще дойде ден, когато лицето му ще се покрие с бръчки и ще повехне, очите му ще помътнеят и ще се обезцветят, фигурата му ще загуби стройността си и ще се деформира. Аленият цвят ще изчезне от устните му, златото на косите ще помръкне. Животът, който обогатява душата, ще обезобрази тялото му. Той ще стане отблъскващ, грозен, жалък.

При тази мисъл остра болка прониза като с нож Дориан и накара цялото му същество да потръпне. Очите му помътнях, станаха аметистово сини и се замъглиха от сълзи. Сякаш някаква ледена ръка стисна сърцето му.

— Не го ли харесваш? — възкликна накрая Холуърд, учуден и леко засегнат от необяснимото мълчание на Дориан.

— Харесва го, разбира се — обади се лорд Хенри. — И кой ли не би го харесал! Това е едно от най-големите произведения на съвременното изкуство. Готов съм да дам за него толкова, колкото поискаш. Аз трябва да притежавам този портрет.

— Той не е моя собственост, Хари.

— А чия собственост е?

— На Дориан, естествено — отвърна художникът.

— Какъв щастливец е той!

— Колко е тъжно! — прошепна Дориан Грей, без да откъсва поглед от портрета си. — Колко е тъжно! Аз ще остаря, ще стана уродлив и отвратителен, а портретът ще си остане вечно млад. Никога няма да надмине възрастта на днешния юнски ден... Ако можеше да стане обратното! Ако можеше аз да остана вечно млад, а да се състари портретът! За това... за това... бих дал всичко! Да, за това не бих пожалил нищо на този свят! Бих дал душата си!

— Такава сделка едва ли ще ти се хареса, Базил — засмя се лорд Хенри. — Професията ти изведнъж ще се окаже много тежка!

— Да, Хари, срещу това бих протестираше яростно — каза Холуърд.

Дориан Грей се обърна и го погледна.

— Вярвам ти, Базил. Ти обичаш изкуството си повече от приятелите си. За теб аз не струвам по-скъпо от някоя позеленяла бронзова статуя. Сигурно едва ли и толкова.

Художникът се вгледа изумен в него. Толкова необичайно бе за Дориан да говори така. Какво се бе случило? Младежът изглеждаше ядосан. Лицето му бе зачервено, бузите му пламтяха.

— Да — продължи той, — за теб аз имам по-малко значение, отколкото твоят Хермес от слонова кост и сребърният ти фавн. Тях винаги ще ги обичаш. А колко дълго ще обичаш мен? Навярно докато се появи първата бръчка на лицето ми. Сега вече знам, че когато човек изгуби привлекателната си външност, губи всичко. Твоята картина ми помогна да разбера това. Лорд Хенри Уотън е напълно прав. Младостта е единственото нещо, което си заслужава да притежаваш. Усетя ли, че остарявам, ще се самоубия.

Холуърд побледня и хвана ръката му.

— Дориан, Дориан — извика той, — не говори така! Никога не съм имал и няма да имам приятел като теб. Как можеш да завиждаш на някакви неодушевени предмети? Ти, който си по-прекрасен от всички предмети на този свят!

— Завиждам на всичко, чиято красота не умира. Завиждам на този портрет, който рисува по мен. Защо той ще запази завинаги онова, което аз съм осъден да загубя? Всяка изминала минута отнема нещо от мен и го дава на него. Ах, ако беше обратното! Ако се изменяше портретът, а аз можех да остана завинаги такъв, какъвто съм сега! Защо го рисува? Рано или късно той ще се превърне за мен в подигравка, в жестока подигравка!

Горещи сълзи рiekнаха от очите на Дориан, той изтръгна ръката си от ръката на Холуърд, хвърли се на дивана и скри лице във възглавницата, сякаш притихна в молитва.

— Това е твое дело, Хари! — каза с болка в гласа художникът.

Лорд Хенри сви рамене.

— Сега пред нас е истинският Дориан Грей, това е всичко.

— Не е вярно.

— Ако не е вярно, аз в какво съм виновен?

— Трябваше да си отидеш, когато те помолих — каза тихо художникът.

— Останах, защото той ме помоли — възрази лорд Хенри.

— Хари, не искам да се скарвам едновременно с двамата си най-добри приятели, но тъкмо вие двамата ме накарахте да намразя най-хубавото творение на моята четка и аз ще го унищожа. Та нали това е само платно и боя? Няма да допусна да застане между нас тримата и да развали отношенията ни.

Дориан Грей вдигна от възглавницата златокъдрата си глава. Лицето му беше бледо, а очите мокри от сълзи. Той погледна художника, който се приближи към работната си маса от чамово дърво, поставена пред високия, закрит със завеса прозорец. Какво правеше той там? Пръстите му трескаво се ровеха сред множеството натрупани в безпорядък метални туби с боя и изсъхнали четки, явно търсеха нещо. Да, той търсеше дългата шпакла с тънкото и гъвкаво стоманено острие. И я намери накрая. Готвеше се да разреже платното!

Със сподавено ридание младежът се втурна към Холуърд, измъкна от ръката му шпаклата и я захвърли в най-отдалечения ъгъл на ателието.

— Недей, Базил, недей! — извика той. — Това би било убийство!

— Доволен съм, че все пак най-сетне оцени работата ми — каза хладно художникът, след като се съвзе от учудването си. — Вече не се надявах на подобно нещо.

— Да я оценя ли? Та аз съм влюбен в нея, Базил. Имам чувството, че тя е част от мен.

— Добре, щом изсъхнеш, ще те покрия с лак, ще те поставя в рамка и ще те изпратя у вас. И тогава ще имаш възможност да правиш със себе си всичко, което пожелаеш.

Прекосявайки стаята, Холуърд позвъни да донесат чая.

— Няма да ми откажеш един чай, нали, Дориан? И ти, Хари? Или си загубил вкус към такива прости удоволствия?

— Обожавам простите удоволствия — каза лорд Хенри. — Те са последното убежище за сложните натури. Но не обичам драматичните сцени освен в театъра. Какви безразсъдни хора сте и двамата! Чудя се кой е изказал твърдението, че човекът е разумно същество! Струва ми се, че това е най-неуместното от всички твърдения. Човекът притежава какво ли не, но в никакъв случай разум. Всъщност това само ме радва.

Обаче не бих искал, приятели мои, да се карате заради тази картина. Най-добре би било да ми я дадеш на мен, Базил! Това глупаво момче съвсем не иска така много да я притежава, както аз искам.

— Ако я дадеш на някой друг освен на мен, Базил, никога няма да ти простя! — извика Дориан Грей. — И никому не позволявай да ме нарича „глупаво момче“.

— Знаеш, че картината е твоя, Дориан. Подарих ти я, преди да я нарисувам.

— Освен това знаете, мистър Грей, че се държахте малко глуповато и че всъщност не ви е толкова неприятно, когато ви напомнят, че сте млад.

— Още тази сутрин това напомняне ми беше много неприятно, лорд Хенри.

— Още тази сутрин ли? Но оттогава вие преживяхте не малко неща.

На вратата се почука и в стаята влезе икономът с поднос с чай и го остави на една малка японска масичка. Затракаха чашки и чинийки, разнесе се свистенето на голям грузински самовар. След това един прислужник внесе два съда от китайски порцелан със сферична форма. Дориан Грей отиде до масичката и започна да налива чай. Базил и лорд Хенри също се приближиха, без да бързат, и повдигнаха капаците на съдовете, за да видят какво им се предлага.

— Хайде да отидем тази вечер на театър — предложи лорд Хенри. — Сигурно някъде представят нещо интересно. Бях обещал на един мой стар приятел да вечерям с него в „Уайт“, но бих могъл да му телеграфирам, че съм болен или че не мога да отида поради друга покана от по-късна дата. Мисля, че това е едно доста мило извинение. Ще го изненада с наивната си откровеност.

— Много е досадно да се обличаш в официални дрехи — промърмори Холуърд. — Чувствам се така притеснен в тях. Ужасно глупаво.

— Да — отвърна разсеяно лорд Хенри. — Дрехите на деветнайсети век са отвратителни. Толкова са мрачни и подтискащи. Единственото ярко и свежо нещо, което се е запазило днес, е порокът.

— Хари, наистина не бива да говориш такива неща пред Дориан.

— Пред кой Дориан? Пред този, който ни налива чай, или пред оня, който е на портрета?

— Нито пред единия, нито пред другия.

— Бих искал да дойда на театър с вас, лорд Хенри — каза Дориан.

— Значи, ще вървим. И ти ще дойдеш, нали, Базил?

— Не, наистина не мога. Пък и не ми се иска. Имам толкова много работа.

— В такъв случай ще отидем само двамата, мистър Грей.

— Много ще ми бъде приятно.

Художникът прехапа устни и с чашата чай в ръка се приближи до портрета.

— Аз ще остана с истинския Дориан — тъжно прошепна той.

— Значи, според теб този е истинският Дориан? — попита моделът на портрета, като пристъпи към него. — Наистина ли съм такъв?

— Да, ти си точно такъв.

— Това е прекрасно, Базил!

— Поне по външност си такъв. Но портретът никога няма да се измени — каза с въздишка Холуърд. — А това е чудесно.

— Удивително е колко болезнено се вълнуват хората по въпроса за верността — възкликна лорд Хенри. — А дори и в любовта то е по-скоро въпрос на физиология. Никак не зависи от нашата воля. Младите хора искат да бъдат верни и не са, старите искат да изневерят, но не могат. Ето това е всичко.

— Не отивай днес на театър, Дориан — каза Холуърд. — Остани да вечеряш с мен.

— Не мога, Базил.

— Защо?

Защото вече обещах на лорд Хенри Уотън да отида с него.

— И да сдържиш обещанието си, с това няма да му се харесаш повече. Той самият винаги нарушава собствените си обещания. Моля те, не отивай!

Дориан Грей се засмя и поклати глава.

— Умолявам те!

Младежът погледна разколебано към лорд Хенри, който, застанал до масичката за чай, ги наблюдаваше усмихнат.

— Трябва да отида, Базил — отвърна той.

— Добре — каза Холуърд и отиде да остави чашата си на подноса. — Вече е доста късно и тъй като ще трябва да се преобличате, не бива да губите време. Довиждане, Хари. Довиждане, Дориан. Мини тези дни към мен. Ела утре.

— Непременно.

— Няма да забравиш, нали?

— Не, разбира се, че няма! — възкликна Дориан.

— И... Хари!

— Да, Базил?

— Не забравяй какво те помолих, докато седяхме сутринта в градината!

— Вече забравих.

— Все пак имам доверие в теб.

— Бих искал и аз да имам доверие в себе си — каза през смях лорд Хенри. — Да вървим, мистър Грей, екипажът ми е пред входа и бих могъл да ви заведа до дома ви. Довиждане, Базил! Прекарахме един много интересен ден.

Когато вратата се затвори след тях, художникът се хвърли на дивана и на лицето му се изписа болка.

---

[1] Философско учение, което търси целта на живота в удоволствието и наслаждението. — Б. пр. ↑

ГЛАВА III

В дванайсет и половина на другия ден лорд Хенри Уотън излезе от дома си на Кързън стрийт и бавно се отправи към Олбъни^[1], за да посети чичо си, лорд Фърмор, един добродушен, макар и малко грубоват и остроезичен стар ерген. Хората извън обществото го смятаха за егоист, тъй като не получаваха никаква облага от него, но в светските кръгове той си бе спечелил име на щедър човек, тъй като угощаваше ония, които му се струваха интересни и забавни. Бащата на лорд Фърмор още по времето на младостта на Изабела и далеч преди да се появи на сцената Прим^[2], бил посланик в Мадрид, но вследствие на някакъв моментен каприз захвърлил дипломатическата си кариера, обиден от обстоятелството, че не му предложили да стане посланик в Париж — пост, за който той се считал призван поради произхода си, склонността си към безделие, великолепния английски език на дипломатическите си депеша и безмерната си страст към наслажденията. Синът, който бил секретар на баща си, също си подал оставката, малко необмислено, както се преценила постъпката му тогава, и няколко месеца след като наследил титлата, се заел да изучава сериозно голямото изкуство на аристокрацията да не се върши нищо. Притежаваше две големи къщи в Лондон, но предпочиташе да живее под наем в мебелирани квартири, считайки, че за тях са нужни по-малко грижи, и се хранеше предимно в клуба си. Отделяше известно време за управлението на своите каменовъглени мини в централните графства, като оправдаваше този свой малко срамен интерес към печалбата от промишлеността с разсъждението, че притежаването на въглища дава възможност на джентълмена да гори дърва в камината си. Политическите му възгледи го определяха на страната на консерваторите с изключение на периодите, когато те идваха на власт — тогава открито ги ругаеше и ги наричаше банда радикали. Беше идеал за своя лакей, който го тиранизираше, и истинско страшилище за повечето от роднините си, върху които той на свой ред упражняваше тирания. Само Англия можеше да го роди, макар той да твърдеше, че

страната пропада. Принципите му бяха остарели, но предразсъдъците му все още заслужаваха внимание.

Когато влезе в стаята, лорд Хенри завари чичо си, облечен в груба ловджийска дреха, да пуши манилска пура и да чете „Таймз“, изразявайки гласно недоволството си.

— Е, Хари — посрещна го старият джентълмен, — какво те води насам толкова рано? Аз си мислех, че един денди не става преди два и не излиза от къщи преди пет.

— Доведе ме само роднинското чувство, чичо Джордж, уверявам те. Нужно ми е нещо.

— Сигурно пари? — каза лорд Уърмор и смръщи лице. — Е, сядай и говори. Младите хора днес си въобразяват, че парите са всичко.

— Да — промърмори лорд Хенри, като поправи цветето в бутониерата си, — а когато поостарее, вече са напълно уверени, че е така. На мен обаче не са ми нужни пари. Те са нужни само на ония, които обичат да плащат сметките си, чичо Джордж, а аз никога не плащам моите. Кредитът е единственият капитал на младшите синове, но с този капитал може да се живее прекрасно. Освен това имам работа с доставчиците на Дартмуър и те следователно никога не ме безпокоят. Нуждая се от една справка. И то не полезна, разбира се, а безполезна.

— Прекрасно! Мога да ти кажа всичко, което се съдържа в която и да е Синя книга^[3] на Англия, макар че днес в тях се пишат много глупости. Когато аз бях дипломат, всичко вървеше далеч по-добре. Чувам обаче, че сега дипломатите се назначават едва след като издържат изпит. Е, какво може да се очаква при това положение? Изпитите, сър, са пълна глупост — от начало до край. Ако човек е джентълмен, той знае толкова, колкото му е нужно, а ако не е джентълмен, знанията само ще му бъдат от вреда.

— Мистър Дориан Грей не е вписан в Сините книги, чичо Джордж — бавно каза лорд Хенри.

— Мистър Дориан Грей ли? Че кой е той? — попита лорд Фърмор, като мръщеше гъстите си побелели вежди.

— Тъкмо това дойдох да науча от теб, чичо Джордж. Всъщност аз знам кой е. Внук на последния лорд Келсоу. Майка му по фамилия е Девъру — лейди Маргарет Девъру. Бих искал да ми разкажеш нещо за майка му. Как е изглеждала? За кого се е омъжила? На времето си

познавал почти всички в Лондон, така че възможно е да си познавал и нея. Много се интересувам от мистър Грей. Вчера се запознах с него.

— Внук на Келсоу? — повтори старият джентълмен. — Внук на Келсоу... Да, разбира се... много добре познавах майка му. Струва ми се дори, че бях и на кръщенето ѝ. Маргарет Девъру беше изключително красиво момиче и накара всички мъже да побеснеят, когато избяга с някакъв млад човек без никакво положение и без пукнат грош в джоба. Мисля, че беше низш офицер от един пехотен полк или нещо подобно. Разбира се, помня всичко, сякаш се е случило вчера. Нещастникът беше убит на дуел в Спа^[4] няколко месеца след сватбата им. Това беше злодейска история. Говореше се, че Келсоу наел някакъв долнопробен тип, някакъв негодник белгиец, който публично да оскърби и предизвика зет му, подкупил го, нали разбираш, подкупил го и той го нанизал на шпагата си като гълъб на шиш. Историята бе потулена, но, ей богу, Келсоу доста време след това яде съвсем сам бифтека си в клуба. Разказвах ми, че той прибрал дъщеря си обратно, но тя никога вече не му проговорила нито дума. Да, това наистина беше една мръсна история. Дъщерята умря също, след година. Значи, е оставила син? Забравил съм за това. Какво представлява момчето? Ако прилича на майка си, би трябвало да е много красив младеж.

— Много е красив — потвърди лорд Хенри.

— Надявам се, че ще попадне в добри ръце — продължи лорд Фърмор. — Ако Келсоу не го е пренебрегнал в завещанието си, той би трябвало да има много пари. Майка му също беше богата. Наследи цялото имение „Селби“ от дядо си. Дядо ѝ мразеше Келсоу, считаше го за най-долен скъперник. И той наистина беше такъв. Веднъж пристигна в Мадрид по време на моето пребиваване там. Ей богу, за срам ме направи. Кралицата после все ме питаше за онзи английски благородник, който постоянно спорел с файтонджиите за таксата. Много приказки се изприказваха за него там. Цял месец не посмях да се появя в двореца. Надявам се, че към внука си се е отнесъл по-добре, отколкото към файтонджиите.

— Не знам — отвърна лорд Хенри. — Мисля, че младежът ще бъде достатъчно богат. Още е непълнолетен. „Селби“ вече му принадлежи. Сам ми го каза. Значи... майка му е била много красива?

— Маргарет Девъру беше едно от най-очарователните създания, които някога съм виждал, Хари. Какво я подтикна към тази постъпка, така и не разбрах. Тя можеше да се омъжи за когото си поиска. Карлингтън бе луд по нея. Тя обаче беше романтичка, както и всички жени от техния род. Мъжете не струваха нищо, но жените, ей богу, бяха прелестни. Карлингтън я е молил на колене. Сам ми е разказвал. И докато всички лондонски момичета по онова време бяха влюбени в него, тя само му се присмивала. Между другото, Хари, като заговорихме за неразумни бракове, върна ли е оная глупост, която ми каза баща ти, че Дартмуър искал да се жени за американка? Нима англичанките не са достатъчно хубави за него?

— Сега е много модно да се жениш за американка, чичо Джордж.

— Аз пък съм за англичанките, Хари, кой каквото ще да казва! — заяви лорд Фърмор и удари с юмрук по масата.

— Днес залагат само за американките.

— Чувал съм, че не са издръжливи — измърмори чичо му.

— Дългото препускане ги уморява, но в надбягването с препятствия са ненадминати. Те просто прелитат над бариерите. Не мисля, че Дартмуър много ще сполучи.

— А кои са роднините й? — попита лорд Фърмор. — Изобщо тя има ли роднини?

Лорд Хенри поклати глава.

— Американките така ловко умеят да крият роднините си, както англичанките миналото си — каза той и стана да си върви.

— Навярно търгуват с консервирано свинско месо.

— Дано да е така, чичо Джордж, това би било добре за Дартмуър. Чувал съм, че в Америка след политиката това е най-доходната професия.

— А хубава ли е?

— Държи се, сякаш е красавица — както повечето американки. Това е тайната на тяхното обаяние.

— А защо всички тия американки не си седят в своята страна? Те непрекъснато твърдят, че там е рай за жените.

— И това е вярно. Тъкмо поради тази причина те, подобно на Ева, така много се стремят да се измъкнат оттам — каза лорд Хенри. — Впрочем, трябва да вървя, чичо Джордж. Ще закъснея за обяд, ако

стоя още. Благодаря ти за информацията, която ми даде. Обичам да знам всичко за новите си приятели и нищо за старите.

— Къде ще обядваш, Хари?

— У леля Агата. Самопоканих се там заедно с мистър Грей. Той е най-новото й протеже.

— Хм! Слушай, Хари, кажи на леля си Агата да престане да ми досажда с благотворителните си призиви. До гуша ми дойдоха! И защо тази мила жена си е въобразила, че нямам друга работа, освен да подписвам чекове за нейните глупави прищевки!

— Добре, чичо Джордж, ще й кажа, но не виждам каква полза ще има. Всички филантропи изгубват всякакво чувство за милосърдие. И това е най-характерната им черта.

Старият джентълмен изръмжа одобрително и позвъни на лакея.

Лорд Хенри излезе през ниската аркада на Бърлингтън стрийт и се отправи към Бъркли скуеър.

Ето каква била историята на потеклото на Дориан Грей. Макар да му бе разказана в най-общи черти, тя го порази със своята необикновеност и със сходството си със съвременния любовен роман. Красива жена, която поставя на карта всичко в името на безумната си страст. Няколко седмици безмерно щастие, прекъснато от отвратително, коварно престъпление. Месеци на безмълвни страдания и после появата на родено в мъки дете. Смъртта отнася майката, а осиротялото момче остава да търпи тиранията на един стар, ненавистен човек. Да, наистина интересна и сложна съдба, която прави младежа още по-привлекателен. Зад всичко прекрасно, което някога е съществувало на този свят, винаги се е крило нещо трагично. И най-скромното цвете разцъфва в мъки... А колко очарователен беше той снощи на вечерята в клуба, когато седеше срещу лорд Хенри, вперил учуден поглед в него, с израз на смутена радост върху полуотворените устни, а червените абажури на свещите обагряха в наситено розово свежата красота на лицето му. Да му се говори, да му се разказва нещо, беше почти същото, както да се свири на прекрасна, скъпа цигулка. Той откликваше на всяко докосване, на всеки трепет на лъка...

А и тези опити за психологическо въздействие бяха безкрайно увлекателни. Никакво друго занимание не можеше да се сравни с тях. Да прехвърлиш душата си в душата на друго очарователно същество, да я оставиш да постои там известно време, да слушаш ехото на

собствените си мисли, усилен от музиката на страстта и младостта, да предаваш другиму собствения си темперамент, сякаш е флуид или своеобразен аромат — в това се криеше истинско наслаждение, може би най-пълното от всички наслаждения, които може да изпита човек в нашия ограничен и вулгарен век с неговите пошли стремежи и груби чувствени удоволствия... Извън всичко друго този млад човек, с когото се запозна благодарение на една странна случайност в ателието на Базил, беше възхитителна личност или поне даваше възможност да бъде оформен като възхитителна личност. От него се излъчваше изящество, белоснежната чистота на младостта и истинска красота, оная красота, въплътена и запазена до наше време в древногръцките мраморни скулптури. От него можеше да се извае всичко. Можеше да се направи титан или играчка. И колко жалко е, че на тази красота е съдено да увехне!... Ами Базил? Колко интересен бе той от психологическа гледна точка! Новият му стил в изкуството, новият способ за художествено проникване в действителността, породен по най-странен начин само от присъствието на човек, който дори не съзнава това. Безмълвната фея, която живее в тъмните гори и незримо броди из откритите поляни, изведнъж, като Дриада, се появява без страх пред художника, тъй като в неговата душа, която отдавна я търси, се е пробудило прозрението, пред което единствено се разкриват приказните тайни; простите форми, образите на предметите изведнъж придобиват висше съвършенство и символичен смисъл, сякаш се превръщат в отражение на други, още по-съвършени форми, в реализации на смътни мечти. Колко странно беше всичко това! Той си припомни, че подобни неща са се случвали и в миналото. Платон, който е гледал на мисленето като на изкуство, пръв е анализирал това явление. А нима Буонароти не го извая в своите сонети от цветен мрамор? Странно е само, че това се случва в нашия век... Да, той ще се опита да стане за Дориан Грей това, което младият човек бе станал, без да подозира, за художника, създал прекрасния му портрет. Той ще се постарее да покори Дориан — вече бе успял донякъде. Ще направи необикновената му душа своя. Имаше нещо обаяващо в този син на Любовта и Смъртта.

Внезапно лорд Хенри спря и огледа околните сгради. Разбра, че доста отдавна е отминал къщата на леля си и като се усмихна, тръгна обратно. Когато влезе в мрачноватото преддверие, икономът му каза,

че всички са седнали вече да обядват. Лорд Хенри подаде шапката и бастуна си на един от лакеите и се отпрати към столовата.

— Закъсняваш както винаги, Хари! — възкликна леля му и му се закани с глава.

Той измисли набързо някакво обяснение, седна на свободния стол до нея и се огледа да види как са гостите. С пламнали от удоволствие страни Дориан му кимна срамежливо от другия край на масата. Срещу него седеше херцогиня Харли, дама, обичана от всички, които я познаваха, с изключително добродушен нрав и с внушителни пропорции, които при жените, непритежаващи титлата херцогиня, съвременните историци биха определили като пълнота. Вдясно от нея седеше сър Томас Бърдън, депутат в парламента от радикалната партия, който в обществения живот споделяше възгледите на своя лидер, а в частния се прекланяше пред добрите готвачи, следвайки мъдрото и добре известно правило: споделяй възгледите на либералите, но се храни с консерваторите. Отляво на херцогинята седеше мистър Ърскин от Тредли, стар джентълмен, доста образован и симпатичен, придобил обаче лошия навик постоянно да мълчи, понеже, както обяснил веднъж па лейди Агата, още до тридесетгодишната си възраст бил казал всичко, което имал да каже. Най-близка съседка по маса на лорд Хенри бе мисиз Вандълър, една от най-старите приятелки на леля му, истински благочестива жена, но така старомодно облечена, че приличаше на молитвеник с лоша подвързия. За негово щастие от другата страна на мисиз Вандълър седеше лорд Фаудъл, умен, но с посредствени качества господин на средна възраст, толкова безцветен и безинтересен, че приличаше на правителствен доклад пред камарата на общините. Мисиз Вандълър разговаряше с него с такава напрегната сериозност, която според лорд Хенри беше непросжима грешка на всички добродетелни хора и от която никой от тях не можеше да се освободи.

— Говорим за горкичкия Дартмуър, лорд Хенри — високо каза херцогинята, като му кимна приятелски през масата. — Мислите ли, че той наистина ще се ожени за онази очарователна млада дама?

— Мисля, че тя вече е решила да му направи предложение, херцогиньо.

— Колко ужасно! — възкликна лейди Агата. — Някой трябва да попречи на тази глупост.

— Чувал съм от достоверен източник, че баща ѝ имал магазин за американски галантерийни стоки — каза презрително сър Томас Бърдън.

— А чичо ми смята, че той търгува с консервирано свинско месо, сър Томас.

— Галантерийни стоки! Какво означава това — американски галантерийни стоки? — попита херцогинята, като вдигна пълните си ръце, за да подчертае почудата си.

— Американски романи — обясни лорд Хенри, вземайки си къс от яребицата.

Херцогинята остана силно озадачена.

— Не му обръщайте внимание, мила — пошепна ѝ лейди Агата, — той никога не говори сериозно.

— Когато била открита Америка... — каза радикалът и започна да сипе най-скучни факти. Като всички хора, които се опитват да изчерпят една тема, той само успя да изчерпи търпението на слушателите си Херцогинята въздъхна и реши да се възползува от привилегията си да прекъсва другите.

— Бих се радвала от сърце, ако Америка въобще не беше открита — възкликна тя. — Американките отнемат възможностите на нашите момичета. Това е несправедливо!

— Може би Америка въобще не е била открита — обади се мистър Ърскин. — Аз самият по-скоро бих казал, че тя е била просто намерена.

— О, но аз съм виждала представителки на нейното население — намеси се колебливо херцогинята — и трябва да призная, че повечето от тях наистина са привлекателни. Освен това те се обличат много добре. Изписват всичките си тоалети от Париж. За съжаление, аз не мога да си го позволя.

— Говори се, че когато добрите американци умрат, отиват в Париж — каза, кискайки се, сър Томас, който притежаваше богат запас от изтъркани анекдоти.

— Наистина ли? Ами къде отиват лошите американци, след като умрат? — попита херцогинята.

— Отиват в Америка — тихо измърмори лорд Хенри.

Сър Томас се намръщи.

— Страхувам се, че вашият племенник е настроен зле към тази велика страна — обърна се той към лейди Агата. — Аз съм я прекосил надлъж и нашир в специални директорски вагони — директорите там са извънредно любезни. Уверявам ви, че пътуването из Америка има голямо образователно значение.

— Нима непременно трябва да видим Чикаго, за да станем образовани? — жално попита мистър Ърскин. — Честна дума, не се чувствам годен за подобно пътешествие.

Сър Томас махна с ръка.

— За мистър Ърскин от Тредли целият свят е събран на неговите библиотечни лавици. Ние, практичните хора, искаме сами да видим нещата, а не само да четем за тях. Американците са много интересен народ. Те са хора на разума. Смятам, че това е най-характерната им черта. Да, мистър Ърскин, те са един здравомислещ народ. Уверявам ви, при американците глупости няма.

— Колко ужасно е това! — извика лорд Хенри. — Бих могъл все пак да се примиря с грубата сила, но грубият разум е нещо непоносимо. Непочтено е да се облягаш на разума. Това е предателски удар върху интелекта.

— Не ви разбирам — каза сър Томас и лицето му почервеня.

— Аз пък ви разбрах, лорд Хенри — промърмори усмихнат мистър Ърскин.

— Парадоксите са нещо приятно наистина, но... — намеси се баронетът.

— Нима това беше парадокс? — попита мистър Ърскин. — Аз не мисля така. Всъщност може да е било парадокс. В такъв случай излиза, че истината ни се открива най-добре чрез парадоксите. За да разберем Действителността, трябва да видим как тя балансира на въже. И едва след като сме видели през какви акробатически изпитания преминава, можем да съдим за нея.

— Боже мой! — въздъхна лейди Агата. — Как спорите вие, мъжете! Никога не мога да разбера за какво говорите. А на теб, Хари, много ти се сърдя. Защо се опитваш да разубеждаваш нашия мил мистър Дориан Грей да се откаже от Ийст Енд? Уверявам те, че той може да бъде изключително полезен. Всички много ще харесат неговото изпълнение.

— Предпочитам да свири само за мен — каза с усмивка лорд Хенри и като погледна към другия край на масата, срещна радостния, възхитен поглед на Дориан.

— Но хората от Уайтчепъл са толкова нещастни! — продължаваше да настоява лейди Агата.

— Мога да съчувствам, да споделям всичко освен нещастieto — отвърна лорд Хенри, свивайки рамене. — Него не мога да споделям. То е толкова грозно, толкова ужасно, толкова тягостно. Има нещо крайно нездраво в споделянето на чуждите страдания. Трябва да се споделят красотата, светлите краски, радостите на живота. И колкото по-малко се говори за неговите язви, толкова по-добре.

— И все пак Ийст Енд е много сериозен проблем — забеляза сър Томас и поклати мрачно глава.

— Така е — отвърна младият лорд. — Това е проблемът за робството и ние се опитваме да го разрешим, като устройваме забавления за робите.

Старият политик го погледна изпитателно.

— А какво предлагате да се промени тогава? — попита той.

Лорд Хенри се засмя.

— Не желая да променям в Англия нищо освен времето — отвърна той. — Задоволявам се напълно с философско съзерцание. Но тъй като деветнайсетият век банкрутира поради преразход на състрадание, бих предложил да се обърнем към науката, която да ни насочи по пътя на истината. Ползата от емоциите е, че ни отклоняват от правия път, а ползата от науката — че е лишена от емоции.

— Но все пак ние носим такава голяма отговорност! — плахо се намеси мисиз Вандълър.

— Много голяма отговорност! — подкрепи я лейди Агата.

Лорд Хенри погледна към мистър Ърскин.

— Човечеството се отнася към себе си прекалено сериозно. Това е неговият първоначален грях. Ако пещерният човек е знаел как да се смее, историята би била друга.

— Колко ме успокоихте — обади се херцогинята. — Винаги се чувствах виновна, когато идвах да посетя вашата леля, тъй като никак не се интересувах от Ийст Енд. Занапред ще мога да я гледам в очите, без да се изчервявам.

— Изчервяването разкрасява лицето, херцогиньо — каза лорд Хенри.

— Само в младите години — отвърна тя. — Лош признак е, когато се изчервяват стари жени като мен. Ах, лорд Хенри, бих искала да ме научите как отново да стана млада!

Лорд Хенри се замисли за миг.

— Можете ли да си спомните някое голямо прегрешение, което сте извършили на младини, херцогиньо? — попита той, като я погледна през масата.

— Боя се, че мога да си спомня твърде много — отвърна тя.

— Тогава извършете ги отново — каза сериозно той. — За да си възвърне младостта, човек трябва просто да повтори безумствата си.

— Прекрасна теория! — възкликна херцогинята. — Непременно трябва да я приложим на практика.

— Опасна теория! — процеди през стиснатите си устни сър Томас. Лейди Агата само поклати глава, но не можа да скрие усмивката си. Мистър Ърскин слушаше внимателно.

— Да — продължи лорд Хенри, — това е една от най-големите тайни на живота. В наше време по-голямата част от хората бавно гинат от едно всеобщо заболяване — благоразумието, и откриват, когато е твърде късно, че единственото нещо, за което никога не бива да се съжалява, са собствените им грешки.

Всички на масата се засмяха.

Лорд Хенри започна да разиграва тази мисъл, давайки пълна свобода на въображението си. Подмяташе я във въздуха, преобръщаше я, оставяше я да му се изплъзне и след това отново я подеваше; правеше я да искри с фантастични отблясъци, окриляше я с парадокси. Колкото повече развиваше мисълта си, от възхвала на безумието тя се извисяваше до философия, а Философията се насищаше с младост и увлечена от вихрената музика на Наслаждението, като вакханка с обегрена от вино дреха и с венец от бръшлян се носеше з неистов танц по върховете на живота, надсмивайки се над трезвостта на кроткия Силен^[5]. Фактите се разбягваха пред нея като изплашени горски духове. Белите й крака тъпчеха огромната преса за вино, на която седеше мъдрият Омар^[6], и кипящият гроздов сок се издигаше на вълни от пурпурни мехурчета около босите й крака и се стичаше след това като червена пяна по полегатите тъмни стени на чебъра.

Това беше небивала импровизация. Той усещаше, че Дориан Грей бе вперил очите си в него и съзнанието, че сред слушателите му има човек, чиято душа той искаше да заплени, изостряше ума му и обогатяваше е нови багри въображението му.

Говореше блестящо, приказно, увлекателно. Омайваше слушателите си въпреки волята им и те следваха със смях полета на мисълта му, както децата следват вълшебния свирач на флейта. Дориан Грей не откъсваше поглед от лицето му, седеше като омагьосан, на устните му играеше усмивка, а в потъмнелите му очи се четеше нарастващо удивление.

Най-сетне Действителността, облечена в одеждите на века, влезе в стаята в образа на лакей, за да съобщи на херцогинята, че каретата ѝ я чака долу. С престорено отчаяние херцогинята започна да чупи ръце.

— Колко досадно! Налага се да си вървя. Трябва да мина да взема мъжа си от клуба и да го заведа на някакво глупаво събрание в Уилис румз^[7], което той ще председателства. Ако закъснея, сигурно ще се ядоса, а не искам да се карам с него, когато съм с тази шапка. Тя е твърде изящна и всяка по-груба дума може да я развали. Не, трябва да си вървя, скъпа Агата. Довиждане, лорд Хенри, вие сте възхитителен наистина, но в същото време действате и много покваряващо. Просто не знам какво да мисля за възгледите ви. Трябва някой път да дойдете да вечеряте у нас. Във вторник например. Свободен ли сте във вторник?

— За вас, херцогиньо, съм готов да пренебрегна всеки — каза лорд Хенри, като ѝ се поклони.

— О, това е много мило, но и много лошо от ваша страна! — възкликна херцогинята. — Не забравяйте да дойдете! — И тя напусна стаята, последвана от лейди Агата и останалите дами.

Когато лорд Хенри отново зае мястото си, мистър Ърскин заобиколи масата, седна на стола до него и сложи ръка на рамото му.

— Това, което говорите, е по-интересно от всякакви книги — каза той. — Защо не напишете нещо?

— Твърде много обичам да чета книги, за да имам желание да ги пиша, мистър Ърскин. Бих искал да напиша роман, разбира се, роман, който би бил така прекрасен като персийски килим и също така изумителен. В Англия обаче няма читателска публика освен за вестници, учебници и енциклопедии. От всички народи на света

англичаните са най-малко надарени да усещат красотата на литературата.

— Боя се, че имате право — обади се мистър Ърскин. — Някога аз също имах литературни амбиции, но отдавна ги изоставих. А сега, млади приятелю — ако позволите да ви наричам така, — искам да ви попитам: наистина ли вярвате в това, което говорехте?

— Съвсем забравих какво съм говорил — усмихна се лорд Хенри. — Да не би да е било нещо лошо?

— Повече от лошо. Според мен вие сте много опасен човек и ако с нашата мила херцогиня се случи нещо, всички ще ви считаме за главен подбудител. Аз обаче бих искал да поговоря с вас за живота. Поколението, към което принадлежа, беше скучно. Някой ден, когато Лондон ви омръзне, заповядайте при мен в Тредли. На чаша чудесно бургундско вино, което имам щастието да притежавам, ще ми изложите философията си за наслаждението.

— С голямо удоволствие. За мен ще бъде истинска чест да гостувам в Тредли, да гостувам на любезния стопанин със забележителната му библиотека.

— Вие ще я допълните с присъствието си — отвърна старият джентълмен, покланяйки се учтиво. — А сега трябва да се сбогувам с вашата мила леля. Време е да вървя в „Атенеум“^[8]. В тия часове ние обикновено дремем там.

— Всички ли, мистър Ърскин?

— Да, четиридесет души в четиридесет кресла. По този начин се подготвяме да станем Английска литературна академия.

Лорд Хенри се разсмя и стана.

— А пък аз ще отида в Парка^[9] — каза той.

На вратата Дориан Грей го докосна по ръката.

— Нека дойда с вас — промълви той.

— Но нали бяхте обещали на Базил Холуърд да го посетите?

— Предпочитам да дойда с вас, да, непременно искам да дойда с вас. Разрешете ми. И ще ми обещаете, че през цялото време ще ми говорите, нали? Никой не говори така завладяващо като вас.

— О, за днес говорих достатъчно — каза с усмивка лорд Хенри. — Сега ми се иска само да наблюдавам живота. Да вървим да го наблюдаваме заедно, ако желаете.

[1] Сграда в един от аристократичните квартали на Лондон, построена в 1770. От 1791 в нея е живял херцогът на Йорк и Олбъни. От 1803 сградата се дава под наем, разделена на жилища. — Б. пр. ↑

[2] Хуан Прим (1814–1870) — испански политически деец, генерал, един от водачите на партията на прогресистите, борил се за конституционна монархия. — Б. пр. ↑

[3] Под такова название се публикуват отчетите и другите официални документи на английския парламент. Освен това Синя книга се наричат и списъците с имената на видни обществени дейци и лица, заемащи държавни длъжности. — Б. пр. ↑

[4] Спа — градче в Белгия, известно с минералните си бани. — Б. пр. ↑

[5] В древногръцката митология един от горските богове, придружител на Дионис (Бакхус), изобразяван като плешив стар пияница, с мех вино в ръка. — Б. пр. ↑

[6] Омар Хаям — прочут персийски поет (умрял в 1122). Неговият девиз е бил: „Улавяй мига и се наслаждавай, докато не е късно, докато все още си млад и красив“. — Б. пр. ↑

[7] Сграда на Кингз стрийт № 26, където до 1890 се давали под наем зали за балове и различни събрания. — Б. пр. ↑

[8] Клуб в Лондон, предимно за учени и писатели, основан в 1824. — Б. пр. ↑

[9] Тоест Хайд парк. Б. пр. ↑

ГЛАВА IV

Един следобед, месец по-късно, Дориан Грей седеше отпуснат в едно удобно кресло в малката библиотека в дома на лорд Хенри в Мейфеър. Стаята беше по своему красива, с високата си, масленозелена дъбова ламперия, с кремавия си фриз, релефния гипсов таван и керемиденочервената плъстена постелка на пода, върху която бяха разпръснати копринени персийски килимчета с дълги ресни. На малка масичка от махагон имаше статуетка от Клодион, а до нея лежеше екземпляр от *Les Cent Nouvelles*^[1] в подвързия на Клоувис Ив. Някога книгата бе принадлежала на Маргарита Валоа и подвързията ѝ бе украсена със златни маргаритки — цветето, което кралицата бе избрала за своя емблема. На камината бяха наредени няколко големи, сини вази от китайски порцелан с пъстроцветни лалета, а през малката желязна решетка на прозореца се процеждаше оранжеворозовата светлина на летния лондонски ден.

Лорд Хенри още не се беше върнал. Той се ръководеше от правилото винаги да закъснява, защото смяташе, че точността е крадец на време. Затова младежът изглеждаше недоволен и разсеяно прелистваше чудесно илюстрираното издание на „Манон Леско“, което бе намерил в един от библиотечните шкафове. Монотонното тиктакане на часовника в стил Луи XIV го дразнеше. На два-три пъти решаваше да си тръгне.

Най-сетне чу стъпки и вратата се отвори.

— Колко закъсня, Хари! — възкликна Дориан.

— За съжаление аз не съм Хари, мистър Грей — отвърна един рязък глас.

Дориан бързо погледна назад и скочи на крака.

— Извинете. Мислех...

— Мислехте, че е моят мъж, а се появява само неговата жена. Позволете ми да ви се представя. Аз ви познавам добре от фотографиите. Мъжът ми притежава седемнайсет, струва ми се.

— Нима са седемнайсет, лейди Хенри?

— Е, нека са осемнайсет. Освен това миналата вечер ви видях с него в операта.

Тя се усмихваше нервно, докато говореше, и оглеждаше Дориан със своите хладни, сини като незабравки очи. Дрехите на тази странна жена изглеждаха така, сякаш са били измислени в пристъп на безумие и облечени по време на буря. Тя винаги беше влюбена в някого и тъй като любовта ѝ оставаше винаги несподелена, бе успяла да запази всичките си илюзии. Стремеше се да бъде оригинална, но изглеждаше само неспретната. Наричаше се Виктория и страстно обичаше да ходи на църква — за нея това бе станало мания.

— Навярно на „Лоенгрин“, лейди Хенри?

— Да, на моя любим „Лоенгрин“. Предпочитам музиката на Вагнер пред всяка друга. Толкова гръмка, че можеш да си говориш цялата вечер, без другите хора да те чуват какво казваш. А това е голямо предимство, нали, мистър Грей?

Същият нервен и отривист смях се отрони от тънките ѝ устни и тя започна да си играе с един дълъг нож за разрязване на книги от черупка на костенурка.

Дориан се усмихна и поклати глава.

— За съжаление аз не мисля така, лейди Хенри. Никога не говоря, когато слушам музика или поне когато слушам хубава музика. А когато слушаш лоша музика, длъжен си да я заглушаваш с разговори.

— О, това не е ли мнение на Хари, мистър Грей? Непрекъснато чувам мненията на Хари от неговите приятели. Единственият начин да ги узнаят Вие обаче не бива да мислите, че не обичам хубавата музика. Обожавам я, но се страхувам от нея. Тя ме настройва твърде романтично. Боготворя пианистите, понякога дори по двама едновременно, както твърди Хари. Не знам какво толкова ме привлича в тях... Може би това, че всички са чужденци. Те всички са чужденци, не смятате ли? Дори и тези, които са родени в Англия, постепенно стават чужденци, нали? Което е много умно от тяхна страна и много благоприятно за изкуството — прави го космополитично, не мислите ли? Вие досега не сте били нито веднъж на моя вечеря, мистър Грей, нали? Непременно трябва да дойдете! Не мога да си позволя да поръчвам орхидеи, но за чужденци не жаля пари. Те придават такъв живописен вид на салоните! Но ето го и Хари! Хари, влязох да те

попитам нещо — вече не помня какво — и заварих тук мистър Грей. Много приятно си побъбрихме за музиката. Мненията ни съвпадат напълно, впрочем не, струва ми се, че са съвсем противоположни. Той обаче се държа така мило, много се радвам, че се запознах с него.

— И аз много се радвам, скъпа, много се радвам — каза лорд Хенри, като вдигна тъмните си извити вежди, поглеждайки с весела усмивка жена си и Дориан. — Съжалявам, че те накарах да чакаш, Дориан. Отидох да видя едно парче старинен брокат на Уордър стрийт и трябваше да се пазаря с часове. Днес хората знаят цената на всичко, но не умеят да измерват истинската стойност.

— За съжаление трябва да вървя! — възкликна лейди Хенри, като прекъсна настъпилото неловко мълчание с неочаквания си, глупав смях. — Обещах на херцогинята да излезем заедно на разходка. Довиждане, мистър Грей! Довиждане, Хари. Ти сигурно ще вечеряш навън. Аз също. Може би ще се видим у лейди Торнбъри?

— Навярно, скъпа — каза лорд Хенри и затвори вратата след нея, когато тя, прилична на райска птица, прекарала цяла нощ под дъжда, изхвъркна от стаята, оставяйки след себе си лек аромат на жасмин. После запали цигара и се отпусна на дивана.

— Никога не се жени за жена със сламеноруси коси, Дориан — забеляза той, след като всмукна няколко пъти от цигарата си.

— Защо, Хари?

— Защото са прекалено сантиментални.

— Но аз обичам сантименталните хора.

— Най-добре е изобщо да не се жениш, Дориан. Мъжете се женят от скука, а жените се омъжват от любопитство. И едните, и другите остават разочаровани.

— Едва ли ще се ожения някога, Хари. Аз съм прекалено влюбен. Това е един от твоите афоризми. Прилагам го на практика, както и всичко останало, което говориш.

— В кого си влюбен? — попита лорд Хенри след кратка пауза.

— В една актриса — отвърна Дориан и се изчерви.

Лорд Хенри сви рамене.

— Доста банално начало.

— Не би говорил така, ако я видиш, Хари.

— Коя е тя?

— Нарича се Сибил Вейн.

— Никога не съм чувал за нея.

— И никой все още не е чувал. Един ден обаче ще чуят всички. Тя е гениална.

— Мило момче, никоя жена не може да бъде гениална. Жените са декоративен пол. Никога нямат какво да кажат, но го казват очарователно. Те олицетворяват тържеството на материята над мисълта, както ние мъжете олицетворяваме тържеството на мисълта над морала.

— Хари, как можеш да говориш така?

— Скъпи Дориан, това е самата истина, повярвай ми. Сега се занимавам с изучаване на жените и затова ги познавам по-добре от всеки друг. Предметът не се оказа чак толкова труден за изучаване, колкото си мислех. Открих, че жените в последна сметка се делят само на две категории — безцветни и изрисувани. Безцветните жени са много полезни. Ако искаш да придобиеш репутация на почтен човек, достатъчно е да седнеш до една такава жена на вечеря. Жените от втората категория са очарователни. Те обаче правят една грешка. Рисуват се, за да изглеждат по-млади. Нашите баби са се рисували, за да могат да се представят като остроумни събеседници. Rouge^[2] и esprit^[3] са били неразделни. Днес не е така. Ако жената успее да се направи с десет години по-млада от дъщеря си, тя е напълно удовлетворена. А що се отнася до интересните разговори, в целия Лондон едва ли ще се намерят пет жени, с които да си струва да поговориш, и две от тях не могат да бъдат приети в прилично общество: И все пак, разкажи ми за своя гений. Отдавна ли я познаваш?

— О, Хари, твоите разсъждения ме плашат.

— Не им обръщай внимание. И тъй, кога се запозна с нея?

— Преди три седмици.

— Къде я срещна?

— Ще ти разкажа, Хари, но те моля да не се отнасяш с пренебрежение към всичко това. В края на краищата нищо подобно не би се случило, ако не бях те срещнал теб. Ти пробуди у мен неудържимото желание да узная всичко за живота. Дни наред след като се запознахме, нещо сякаш пулсираше във вените ми. Като се разхождах из Парка или по Пикадили, аз се вглеждах във всеки срещнат и се питах с несдържано любопитство какъв ли живот води.

Някои ми се нравеха. Други ме изпълваха със страх. Във въздуха сякаш се носеше някаква силна отрова. Жадувах страстно за нови усещания... И една вечер, около седем часа, реших да изляза и да потърся някакво приключение. Чувствах, че в този наш сив, огромен Лондон с неговите безбройни жители, с неговите долни грешници и примамливи пороци, както ти се изрази веднъж, ще се намери нещо и за мен. Представях си хиляди неща. Даже възможните опасности събуждаха у мен възторг. Припомних си какво ми бе казал в оная чудесна вечер, когато за първи път вечеряхме заедно — че истинската тайна на живота е в търсенето на красотата. Не знаех какво точно очаквам, но излязох от къщи и тръгнах в източна посока. Скоро обаче се обърках из лабиринта от мръсни улици и тъмни площадчета без зеленина. Към осем и половина минах край някакво треторазрядно театърче с големи газови фенери и ярки афиши. Един противен евреин с много чудновата жилетка, каквато не бях виждал дотогава, стоеше пред входа и пушеше евтина пура. Къдравите му коси лъщяха от мазнина, а на мръсния му нагръдник светеше огромен брилянт.

— Не желаете ли една ложка, милорд? — предложи той, като ме видя, и свали шапката си с театрална сервилност. В него имаше нещо забавно, Хари, в това чудовище. Знам, че ще ми се смееш, но аз наистина влязох и платих цяла гвинея за една ложка до сцената. И досега не мога да разбера защо направих това; но ако не бях го направил, скъпи Хари, ако не бях го направил, щях да пропусна най-голямата любов в моя живот. Виждам, че се смееш. Това е ужасно от твоя страна!

— Не се смея, Дориан; или поне не се смея на теб. Но не бива да говориш, че това е най-голямата любов в твоя живот! По-добре кажи първата любов. В тебе винаги ще се влюбват и ти винаги ще бъдеш влюбен в любовта. *La grande passion*^[4] е привилегия на хората, които няма какво да правят. И това е единствената полза от безделните класи в нашата страна. Не се страхувай. Очакват те още много възхитителни неща. Това е само началото.

— Нима ме смяташ за толкова повърхностен? — гневно възкликна Дориан Грей.

— Напротив, смятам те за много проникновен.

— Какво искаш да кажеш?

— Мило момче, истински повърхностни са хората, които обичат само веднъж в живота си. Това, което те наричат вярност и преданост, според мен е само летаргия на навика или липса на въображение. Верността в любовта, както и последователността в мисленето са признание за безсилие. Вярност! Един ден трябва да се заема с анализа на това чувство. В него има страст към собствеността. Ние бихме изхвърлили много неща, ако не се страхувахме, че някой друг би могъл да ги прибере. Но не искам да те прекъсвам повече. Продължи разказа си.

— И тъй, озовах се в една противна малка закрыта ложа и пред очите ми се изпречи просташки изрисуваната завеса. Огледах театъра иззад перденцето. Беше обзаведен с евтина безвкусица, целият осеян с купидони и рогове на изобилието като долнопробна сватбена торта. Галерията и задните редове бяха пълни, но първите два реда с изтрити кресла бяха празни, а и на онова, което, струва ми се, наричаха първи балкон, нямаше жива душа. Жени разнасяха портокали и джинджифилова бира, а цялата публика настървено дъвчеше орехи.

— Точно както е било по време на разцвета на британската драма.

— Възможно е, но всичко това ми действаше угнетяващо. Бях започнал вече да се чудя какво да направя, когато изведнъж зърнах афиша. И каква пиеса, мислиш, че играеха, Хари?

— Навярно „Малоумното момче“ или „Ням, но невинен“. Струва ми се, че нашите деди са харесвали такива пиеси. Колкото повече живея, Дориан, толкова повече се убеждавам, че онова, което е било добро за нашите деди, не е добро за нас. В изкуството, както и в политиката *les grand peres ont toujours tort*^[5].

— Тази пиеса беше достатъчно добра и за нас, Хари. „Ромео и Жулиета“. Трябва да си призная, че отначало доста се ядосах от мисълта, че ще гледам Шекспир, изпълняван в такова жалко театърче. И все пак ми беше някак интересно. Реших, във всеки случай, да дочакам поне края на първо действие. Оркестърът беше ужасен, дирижираше го млад евреин, седнал зад раздрънкано пиано, и това едва не ме прогони от залата, но най-сетне завесата се вдигна и представлението започна. Ролята на Ромео се изпълняваше от възпълен възрастен мъж с нарисувани с горена коркова тапа вежди и с дрезгав трагически глас, а фигурата му напомняше бирена бъчва. И Меркуцио

не беше по-добър. Играеше го някакъв фарсов комик, който прибавяше собствен текст и се държеше твърде фамилиарно с публиката от задните редове. И двамата бяха толкова нелепи, колкото и декорите, и всичко заедно напомняше панаирджийски театър. Но Жулиета! Хари, представи си едно момиче, което едва ли има седемнадесет години, с подобно на цвете личице, с глава на древна елинка, с намотани около нея тъмнокестеняви плитки; очите ѝ бяха като теменужни кладенци на страстта, а устните ѝ приличаха на листенца от роза. Това беше най-красивото създание, което бях виждал в живота си. Ти ми беше казал веднъж, че патосът не може да те трогне, но че красотата, единствено красотата е в състояние да напълни със сълзи очите ти. Уверявам те, Хари, почти не виждах момичето поради сълзите, които замрежваха очите ми. И гласът ѝ — никога не бях чувал такъв глас! Отначало беше съвсем тих, с дълбоки меки нотки, които сякаш поотделно се вливаха в ухото на слушателя. Сетне стана по-силен и започна да звучи като флейта или като отдалечен отглас на обой. А в градинската сцена той се изпълни с оня трепетен екстаз, който долавяме в предутринната песен на славея. Имаше след това мигове, когато в него звучеше бурната страст на цигулките. Ти знаеш колко силно може да вълнува един глас. Твоя глас и гласа на Сибил Вейн никога няма да забравя. Когато затворя очи, чувам тези гласове, всеки от които ми казва нещо различно. Не знам кой от тях слушам. Нима беше възможно да не се влюбя в нея! Обичам я, Хари! За мен тя е всичко в живота. Всяка вечер я гледам как играе. Веднъж е Розалинда, а следващия път — Имогена. Виждал съм я да умира в мрака на италианска гробница, виждал съм я да всмуква отрова от устните на любимия си. Гледах я, когато бродеше в арденската гора, преоблечена като красив младеж, с трико, с късо елече и красива шапка. Игра лудата, която се появява пред престъпния крал и му подава стрък седефче, за да се окичи, и горчиви треви, за да ги вкуси. Игра невинната и черните ръце на ревността прекършиха нежната ѝ като тръстика шия. Виждах я в различни векове и различни костюми. Обикновените жени никога не могат да възбудят така въображението ти. Те са затворени в рамките на своето време. Липсва им романтическият ореол. Духовната им същност ни е толкова позната, колкото и шапките им. Няма какво да се търси в тях, защото не крият никакви тайни. Сутрин се разхождат в парка, а следобед бърбят пред чаша чай с вечната си стереотипна усмивка и светските си

маниери. Виждаме ги като на длан. Актрисата обаче! Колко се различава актрисата от тях! Защо никога не си ми казал, Хари, че си заслужава да обичаш само актриса?

— Защото съм обичал много от тях, Дориан.

— О, знам, че имаш пред вид ония отвратителни създания с боядисани коси и изрисувани лица.

— Не се изказвай така презрително за боядисаните коси и изрисуваните лица. Понякога те крият странна прелест — каза лорд Хенри.

— Вече съжалявам, че ти разказах за Сибил Вейн.

— Не можеше да не ми разкажеш, Дориан. През целия си живот ще ми разказваш всичко, каквото вършиш.

— Да, Хари, изглежда, че ще бъде така. Не мога да не ти разказвам всичко. Ти имаш над мен някакво странно въздействие. Дори един ден да извърша престъпление, ще дойда при теб да ти се изповядам. Ти ще ме разбереш.

— Хора като теб, Дориан — капризни слънчеви лъчи, озаряващи живота, — не вършат престъпления. Все пак благодаря ти за комплимента. А сега ми кажи... Бъди добро момче и ми подай кибрита. Благодаря... Кажи ми, какви са всъщност отношенията ти със Сибил Вейн?

Дориан скочи с пламнало лице и горящи очи.

— Хари! Сибил Вейн е свят човек!

— Само до свети неща си струва да се докосваме, Дориан — каза лорд Хенри с необичайно развълнуван глас. — Защо се разсърди? Сигурен съм, че рано или късно тя ще бъде твоя. Когато човек се влюби, отначало мами себе си, а когато чувствата му отминат, започва да мами другите. Именно това хората наричат любов. Предполагам, че поне си се запознал с нея?

— Разбира се, запознах се. Още първата вечер, когато бях в театъра, отвратителният стар евреин дойде след представлението в ложата и предложи да ме заведе зад кулисите и да ме запознае с нея. Ядосах се страшно и му казах, че Жулиета е умряла още преди няколко години и останките ѝ почиват в една мраморна гробница във Верона. От удивения му поглед разбрах, че остана с впечатлението, че съм изпил доста шампанско или нещо подобно.

— Не се учудвам.

— После ме попита не пиша ли за някой от вестниците. Отвърнах му, че дори не ги чета. Това, изглежда, много го разочарова и той ми довери, че всички театрални критици са в заговор срещу него и че трябва да подкупва всеки един.

— Мисля, че тук не греша. Ако се съди обаче по външния им вид, явно е, че повечето от тях едва ли струват твърде скъпо.

— А той очевидно си мислеше, че цената им не е по силите му — каза през смях Дориан. — Междувременно започнаха да гасят светлините в театъра и аз трябваше да си вървя. Той настояваше да опитам някакви пури, които горещо ми препоръчваше. Отказах. Следващата вечер, разбира се, отново отидох в театъра. Като ме видя, евреинът ми се поклони ниско и започна да ме уверява, че съм твърде щедър покровител на изкуството. Той е неприятен тип, но е страстен почитател на Шекспир. Веднъж ми каза доста гордо, че пет пъти е банкрутирал само заради „барда“ — както упорито нарича Шекспир. Той очевидно считаше това за голямо достойнство.

— Разбира се, че е достойнство, скъпи Дориан, твърде голямо достойнство. Повечето от хората банкрутират заради вложенията си в прозата на живота. А да се разориш заради поезията, е наистина чест. И кога за първи път говори със Сибил Вейн?

— На третата вечер. Тогава играеше Розалинда. Не можах да се съдържа и отидох при нея зад кулисите. Като преди това ѝ хвърлих цветя и тя ме погледна или поне така ми се стори. Старият евреин все настояваше — явно бе решил на всяка цена да ме заведе зад кулисите при Сибил и аз най-сетне се съгласих. Има нещо странно в моето нежелание да се запозная с нея, нали?

— Не, не мисля.

— А защо, скъпи Хари?

— Ще ти кажа някой друг път. Сега искам да науча всичко за това момиче.

— За Сибил? Тя беше толкова свенлива и мила. В нея има нещо детинско. Гледаше ме с такова чаровно изумление, когато ѝ казах какво мисля за нейната игра, сякаш наистина не съзнаваше силата на таланта си. Мисля, че и двамата бяхме доста нервни. Старият евреин стоеше ухилен на прага на прашната гримьорна и сипеше хвалебствени слова за нас двамата, а ние като деца стояхме и се гледахме мълчаливо. Той упорито ме наричаше „милорд“ и аз трябваше да обяснявам на Сибил,

че не съм никакъв лорд. Тя ми каза съвсем непресторено: „Вие приличате по-скоро на принц. Ще ви наричам «Чаровният принц».“

— Ей богу, Дориан, мис Сибил знае да прави комплименти.

— Ти не можеш да я разбереш, Хари. Тя се отнасяше към мен като към действащо лице от някаква пиеса. И никак не познава живота. Живее с майка си, повехнала, уморена жена, която първата вечер игра лейди Капулети, облечена в някаква пурпурна роба. Но си личи, че е жена, която е имала и по-добри дни.

— Познавам и този вид жени. Те винаги ме подтискат — забеляза лорд Хенри, като разглеждаше пръстените си.

— Евреинът искаше да ми разкаже историята ѝ, но аз му казах, че не ме интересува.

— И си бил напълно прав. В трагедиите на другите хора винаги има нещо безкрайно тъжно.

— Единственото, което ме интересува, е Сибил. Какво ме засяга нейният произход? От главицата до изящните си малки крака тя е прекрасна. Всяка вечер отивам да я гледам как играе и всяка вечер става все по-прекрасна.

— По тази причина вече не вечеряш с мен, предполагам. Бях убеден, че си започнал някакъв интересен роман. Така и излезе, само че не съвсем както го очаквах.

— Скъпи Хари, та ние всеки ден обядваме или вечеряме заедно, освен това няколко пъти бях с теб на опера — каза Дориан с разширени от удивление сини очи.

— И винаги страшно закъсняваш.

— Но аз не мога да се стърпя да не видя изпълнението на Сибил — възкликна Дориан, — макар и само в едно действие. Жадувам да я видя и когато си помисля каква прекрасна душа е скрита в дребното ѝ тяло, изваяно сякаш от слонова кост, изпълва ме благоговение.

— А днес ще можеш ли да вечеряш с мен, Дориан? Дориан поклати глава.

— Днес тя е Имогена — отвърна той, — а утре вечер ще бъде Жулиета.

— Кога е Сибил Вейн?

— Никога.

— Поздравявам те.

— Ти си ужасен, Хари! Сибил олицетворява всички велики герои на този свят! Тя е повече от едно същество. Може да се смееш, но аз те уверявам, че е гениална. Обичам я и искам да я накарам и тя да ме обикне. Ти, който знаеш всички тайни на живота, научи ме как да спечеля любовта на Сибил Вейн! Искам да предизвикам ревността на Ромео. Искам всички мъртви влюбени да чуят смеха ни и да се натъжат. Искам полъхът на нашите страсти да разбуди техните останки, да им вдъхне живот и да ги накара да страдат. Господи, Хари, как я обожавам.

Говорейки, Дориан крачеше нагоре-надолу из стаята. По страните му бе избила трескава руменина. Беше силно развълнуван.

Лорд Хенри го наблюдаваше с особено изтънчено удоволствие. Колко различен бе сега Дориан от оня стеснителен, плах младеж, с когото се запозна в ателието на Базил Холуърд! Цялото му същество бе разцъфнало като цвете и грееше с алените си цветчета. Душата му се бе освободила от своя затвор, а на пътя ѝ я бе срещнало Желанието.

— И какво възнамеряваш да правиш? — попита след дълга пауза лорд Хенри.

— Искам ти и Базил да дойдете някоя вечер с мен в театъра и да я видите как играе. Никак не се страхувам от резултата. Положително ще оцените дарбата ѝ. После ще трябва да я измъкнем от ръцете на оня евреин. Обвързана е с него за три години или, по-точно, за две години и осем месеца. Естествено ще се наложи да му платя нещо. След като всичко се уреди, ще наема някакъв театър в Уест Енд и ще я лансирам както подобава. Тя ще грабне ума на всички, както грабна и моя.

— Това едва ли е възможно, драги!

— Уверен съм! Тя притежава не само техника на интерпретацията и ненадминат артистичен усет, но и индивидуалност. А ти сам си ми казвал неведнъж, че не принципите, а индивидуалностите движат света.

— Добре. Коя вечер ще отидем?

— Чакай да видим. Днес е вторник. Да се уговорим за утре! Утре тя ще играе Жулиета.

— Прекрасно. В осем в „Бристол“? Аз ще доведа Базил.

— Не, Хари, моля те, не в осем. В шест и половина. Трябва да сме там преди вдигането на завесата. Трябва да я видите в първо действие, когато се среща с Ромео.

— Шест и половина! Що за час е това? Все едно да вечеряш с чая или да четеш английски роман. Нека бъде в седем. Никой джентълмен не вечеря по-рано от седем. Ще видиш ли Базил преди това? Или смяташ, че е по-добре аз да му пиша?

— Милият Базил! Не съм му се обаждал вече цяла седмица. Това е много некрасиво от моя страна. А той ми изпрати моя портрет във великолепна рамка, специално поръчана от самия него, и макар че завиждам малко на портрета си, затова, че е с цял месец по-млад от мен, трябва да призная, че ме изпълва с възторг. Може би ще е по-добре ти да пишеш на Базил. Не ми се иска да се виждам с него насаме. Той винаги ми говори скучни неща. И ми дава добри съвети.

Лорд Хенри се усмихна.

— Хората много обичат да дават на другите онова, което им е най-нужно. Ето кое наричам аз истинска щедрост.

— О, Базил е един от най-добрите хора, които познавам, но ми се струва, че е малко тесногръд. Разбрах го, след като се запознах с теб, Хари.

— Базил, скъпи ми Дориан, влага най-доброто, най-прекрасното, което има у себе си в своите произведения. И затова за личния му живот остават само предразсъдъците, принципите и здравият разум. От всички художници, които познавам, очарователни като хора са се оказали само бездарниците. Талантливите отдават всичко на изкуството и затова са напълно безинтересни. Големият поет, истински големият поет обикновено е скучен човек. По-малко талантливите почти винаги са обаятелни. И колкото по-слаби са стиховете им, толкова по-поетични изглеждат те самите. Дори само появата на томче посредствени сонети прави автора им пленителен. Той пренася върху собствения си живот поезията, която не е способен да изрази върху хартията. Другите пък изливат върху хартията поезията, която не смеят да изживеят.

— Питам се дали това наистина е така, Хари — каза Дориан Грей, като напръска носната си кърпичка с парфюм от стоящото на масата голямо шише със златна запушалка. — Сигурно е така, щом ти го казваш. А сега трябва да вървя. Чака ме Имогена. Не забравяй за утре! Довиждане.

Когато Дориан излезе, лорд Хенри отпусна натежалите си клепачи и се замисли. Малко хора го бяха интересували тъй много,

както Дориан Грей, но обстоятелството, че младежът обожаваше някого така безумно, не предизвикваше у него ни най-малка тръпка на гняв или ревност. Той дори се радваше. Дориан ставаше още по-интересен за изучаване. Лорд Хенри винаги се бе възхищавал от научните методи на естествоизпитателите, но обектите на техните изследвания му се струваха тривиални и безинтересни. И затова постепенно започна да прави своите вивисекции отначало върху самия себе си, а по-късно и върху околните. Струваше му се, че единственият достоен обект за изследване е човешкият живот. В сравнение с него всичко останало губеше всякаква цена. И беше съвсем естествено оня, който наблюдаваше кипежа на живота в казана на радостите и страданията, да не може да закрие лицето си със стъклена маска и да се запази от отровните изпарения, замъгляващи мозъка и пораждащи във въображението чудовищни измислици и кошмари. От този своеобразен казан излитаха такива фини отрови, чието изучаване бе възможно само ако се отровиш с тях. В него се раждаха такива странни болести, чиято природа можеше да бъде разбрана от изследователя, ако той сам ги преболедува. Но каква огромна награда щеше да получи след това! Колко прекрасен щеше да бъде после светът! Да наблюдаваш удивително суровата логика на страстите и емоционално обагрения живот на интелекта, да разбереш къде се срещат и къде се разминават, в коя точка се сливат в едно и в коя точка са в дисхармония — нима това не е наслаждение! И какво значение има цената, която се плаща за него? Никоя цена не е достатъчно висока за едно ново усещане.

Лорд Хенри съзнаваше — и това караше тъмнокафявите му очи да заблестяват от радост, — че някои негови думи, че именно музиката на произнесените с неговия мелодичен глас думи бе насочила душата на Дориан към това невинно момиче и го бе накарало да се преклони в обожание пред него. До голяма степен младежът беше негово творение. Именно той, лорд Хенри, бе ускорил развитието му. А това вече беше постижение. Обикновените хора чакат, докато животът сам им разкрие тайните си, и само за малцина, за избраниците, тайните на живота се откриват, преди да бъде дръпнато покривалото. Понякога това се постига чрез изкуството и най-вече чрез литературата, която непосредствено въздейства на страстите и ума. Случва се обаче ролята на изкуството да се поеме от човек със сложна психика, способен сам

да сътвори произведение на изкуството, тъй като и Животът, подобно на поезията, живописата или скулптурата, има своите шедьоври.

Да, младежът бе съзрял преждевременно. Той вече събираше реколтата, а беше все още в пролетта на живота си! Юношеската страст и жизнерадост пулсираха в него и той бе започнал да ги осъзнава. Удоволствие бе да го наблюдаваш. С красивото си лице и с прекрасната си душа той беше истинско чудо. Не е важно как щеше да свърши всичко или пък беше предопределено да свърши. Той приличаше на ония герои от пиеси или от мистерии, чиито радости са ни чужди, но страданията им будят у нас преклонение пред красотата, а раните им аленеят като рози.

Душата и тялото, тялото и душата — колко тайнствени са те. В душата се таят животински инстинкти, а тялото понякога искри от одухотвореност. Чувствата могат да станат по-изтънчени, а интелектът — да загубее. Кой би могъл да определи границата, където стихва телесният импулс и започва душевният? Колко повърхностни са произволните дефиниции на психолозите! И колко трудно е все пак да предпочете човек възгледите на една или друга школа! Дали душата наистина е само сянка, затворена в дома на греха? Или пък тялото е скрито в душата, както е мислил Джордано Бруно? Разграничението на духа и материята е непостижимо, както е непостижимо и тяхното сливане.

Лорд Хенри се замисли: дали ще съумеят някога хората да превърнат психологията в точна наука, способна да разкрива и най-дребните подбуди на нашия вътрешен живот? Досега ние обикновено не сме разбирали себе си и рядко сме разбирали другите. Опитът няма никаква етическа стойност. Той е само названието, което хората дават на своите грешки. Моралистите, по правило, винаги са гледали на опита като на средство за предупреждение, признавали са му известно значение за формирането на характера, издигали са го до ролята на учител, който внушава какво трябва да се прави и какво трябва да се избягва. Опитът обаче не притежава подбудителна сила. Той не е по-действен от съвестта. Той е само доказателство, че нашето бъдеще ще прилича на миналото ни и че греха, който веднъж сме извършили с отвращение, ще повтаряме многократно и с радост.

Лорд Хенри разбираше, че само експерименталният метод би могъл да стане основа на един научен анализ на страстите. А Дориан

Грей бе несъмнено подходящ обект, чието изучаване обещавахе богати и плодотворни резултати. Внезапната му безумна любов към Сибил Вейн беше много интересно психологическо явление. Разбира се, съществен подтик за тази любов е било любопитството — любопитството и желанието за нови преживявания; и все пак това не беше банално, а твърде сложно чувство. Обстоятелството, че бе породено от плътския инстинкт на юношеството, който в представите на Дориан се превръщаше в нещо възвишено и твърде далечно от чувствеността, го правеше още по-опасно. То бе от ония чувства, чийто произход най-трудно отгатваме и поради това най-силно ни тиранизират. Всъщност най-слабо въздействие ни оказват подбудите, които можем да осъзнаем. И твърде често, мислейки си, че правим опит с другите, ние правим опит със себе си.

Докато лорд Хенри разсъждаваше за тези неща, на вратата се почука и в стаята влезе камериерът му, за да му напомни, че е време да се преоблече за вечеря. Лорд Хенри стана и погледна през прозореца към улицата. Залязващото слънце заливаше с пурпур и злато горните прозорци на отсрещните сгради. Стъклата им блестяха като късчета нажежен метал. Небето над тях имаше цвета на увехнала роза. Мислите на лорд Хенри отново се върнаха към искрящия от младост живот на неговия приятел и той се запита как ли щеше да свърши всичко.

Когато към дванайсет и половина се прибра у дома, на масичката в преддверието намери телеграма. Отвори я и видя, че е от Дориан Грей, който му съобщавахе за годежа си със Сибил Вейн.

---

[1] Стоте новели (фр.). — Б. пр. ↑

[2] Червило, руж (фр.). — Б. пр. ↑

[3] Остроумие (фр.). — Б. пр. ↑

[4] Голяма любов (фр.). — Б. пр. ↑

[5] Дедите ни винаги грешат (фр.). — Б. пр. ↑

ГЛАВА V

— Мамо, мамо, толкова съм щастлива! — шепнеше момичето, заравяйки лицето си в скута на повехнала, уморена жена, която седеше на единственото кресло в малката бедна всекидневна, гърбом към ярката, дразнеща очите светлина. — Толкова съм щастлива! — повтори Сибил, — и ти също трябва да бъдеш щастлива!

Мисиз Вейн трепна и обгърна със слабите си бели ръце главата на дъщеря си.

— Щастлива? — повтори тя. — Аз съм щастлива, Сибил, единствено когато те виждам на сцената. Не трябва да мислиш за нищо друго освен за играта си. Мистър Айзъкс бе толкова добър към нас и ние все още му дължим пари.

Момичето вдигна глава и сви недоволно устни.

— Пари ли, мамо? — извика тя. — Какво значение имат парите? Любовта е по-важна от тях!

— Мистър Айзъкс ни даде в аванс петдесет лири, за да платим дълговете си и да набавим на Джеймз необходимите неща за пътуването му. Не бива да забравяш това, Сибил. Петдесет лири са много голяма сума. Мистър Айзъкс беше така внимателен към нас.

— Той не е джентълмен, мамо, и ненавиждам начина, по който разговаря с мен! — възрази момичето, като се изправи и се приближи до прозореца.

— Не зная как бихме се оправили без него — отвърна с раздражение в гласа възрастната жена.

Сибил Вейн отметна назад глава и се разсмя.

— Нямаме повече нужда от него, мамо. „Чаровният принц“ ще урежда сега нашия живот.

Тя внезапно замлъкна. Страните ѝ поруменияха. Задиша бързо през полуотворените устни, които потръпваха. Горещият порив на страстта сякаш я облъхна и раздвижи леко гънките на роклята ѝ.

— Обичам го — каза тя просто.

— Глупаво дете! Глупаво дете! — повтори също като папагал майка ѝ, размахвайки разкривените си, украсени с евтини пръстени ръце; този жест придаде на думите ѝ някакъв комичен оттенък.

Момичето се засмя отново. В гласа му прозвуча радостта на затворена в кафез птичка и тази мелодия накара очите му да заблестят. То ги затвори за миг, сякаш искаше да скрие тайната си. Когато ги отвори отново, върху тях бе легнала сянката на мечтата.

От изгърканото кресло му заговори тънкоустата Мъдрост и като го приканваше към предпазливост, цитираше книгата на страха, чийто автор си бе присвоил името „благоразумие“. Сибил не слушаше. Тя се чувстваше свободна в затвора на своята любов. Нейният принц, Чаровният принц беше с нея. Тя помоли Паметта да призове образа му. Изпрати душата си да го търси и душата ѝ го доведе при нея. Целувката му отново изгаряше устните ѝ. Върху клепачите ѝ пареше диханието му.

Тогава Мъдростта смени тактиката и започна да предава уроци по шпиониране и проучване. Може би този млад човек е богат. Ако е така, би могло да се помисли и за брак. Но вълните на тези житейски хитрости се разбиваха в раковината на ухото на Сибил. Ловко изстреляните стрели не я докосваха. Тя следеше движението на тънките устни и се усмихваше.

Внезапно почувства необходимост да говори. Многословното мълчание я обезпокои.

— Мамо, мамо! — извика тя. — Защо ме обича така силно? Аз знам за какво го обичам. Обичам го, защото той самият е олицетворение на Любовта! Но какво намира той в мене? Аз не съм достойна. И все пак — не знам защо, — макар и да чувствам, че стоя много по-ниско от него, това чувство не ме унижава. Напротив, чувствам се горда, много горда. Мамо, обичала ли си ти моя баща така, както аз обичам Чаровния принц?

Наплесканите с дебел слой пудра страни на възрастната жена побледняха, а устните ѝ се изкривиха от болезнена тръпка.

Сибил се хвърли към нея, обви шията ѝ с ръце и я целуна.

— Прости ми, мамо! Знам, че ти е тежко да си спомняш за нашия баща. Но причината за това е само силната ти любов към него. Не се натъжавай! Днес аз съм така щастлива, както си била ти преди двадесет години. Ах, остави ме да бъда щастлива завинаги!

— Дете мое, още си твърде млада, за да мислиш за любов. Освен това какво знаеш ти за този млад човек? Не знаеш дори и името му. Цялата тази история е крайно непристойна и ми се струва, че тъкмо сега, когато Джеймз заминава за Австралия и аз имам за толкова много неща да мисля, би трябвало да бъдеш по-благоразумна. Макар че, както ти казах и преди малко, ако е богат...

— Ах, мамо, мамо, остави ме да бъда щастлива!

Мисиз Вейн я погледна и с един от ония фалшиви театрални жестове, които у артистите често се превръщат във втора природа, притисна дъщеря си в прегръдките си. В този миг вратата се отвори и в стаята влезе младеж с буйни кестеняви коси. Той беше набит, с големи ръце и крака и с малко непохватни движения. У него далеч нямаше изящната красота на сестра му. Човек трудно би могъл да се досети, че между тях има толкова близко родство. Мисиз Вейн впери поглед в него и се усмихна още по-широко. Тя мислено си представяше сина си като публика и беше напълно уверена, че двете представляват интересно tableau^[1].

— Струва ми се, че би могла да оставиш няколко целувки и за мен, Сибил — каза младежът с добродушен упрек.

— Но ти не обичаш целувките, Джим — възкликна момичето. — Ти си един ужасен стар мечок! — И като прекоси бързо стаята, тя го прегърна.

Джеймз Вейн нежно се вгледа в лицето на сестра си.

— Бих искал да дойдеш да се поразходим, Сибил.

Мисля, че никога вече няма да видя този отвратителен Лондон. И нямам желание да го видя.

— Не говори такива ужасни неща, сине — прошепна мисиз Вейн и с въздишка се зае да изкърпва някакъв евтин театрален костюм. Тя остана малко разочарована, че той не се бе присъединил към тях, за да подсили драматичността на ситуацията.

— Защо не, мамо? Наистина мисля така.

— Причиняваш ми болка, синко. Вярвам, че ще се върнеш от Австралия като богат човек. Мисля, че в колониите няма светско общество или поне такова общество, което аз наричам светско. И затова, когато забогатееш, трябва да се върнеш и да се установиш а Лондон.

— Светско общество! — измърмори младежът. — Никак не ми е притрябвало! Бих искал да спечеля малко пари, за да може ти и Сибил да напуснете сцената, която мразя.

— О, Джим! — каза през смях Сибил. — Не бива да си така враждебно настроен към театъра! Наистина ли искаш да се разходим заедно? Би било чудесно! Боях се, че ще тръгнеш да се прощаваш с някои от приятелите си: с Том Харди, който ти подари онази ужасна лула, или с Нед Лангтън, който ти се подиграва, че пушиш с нея. Трогателно е от твоя страна да ми подаряваш последния си ден. Къде ще отидем? Да идем в Парка!

— Много съм одърпан — каза, мръщейки се, младежът. — В Парка ходят само елегантни хора.

— Глупости, Джим! — прошепна тя и погали ръкава на дрехата му.

Джим се поколеба за миг.

— Добре, само не се обличай прекалено дълго! — каза той най-после.

С танцова стъпка тя изхвъркна от стаята и пеейки, се изкачи по стълбата. Мъничките ѝ крака затрополяха над главите им.

Джим прекоси два-три пъти стаята. След това се обърна към майка си, която седеше мълчаливо в креслото, и попита:

— Мамо, готови ли са нещата ми?

— Готови са, Джеймз — отвърна тя, без да вдига поглед от работата си.

От няколко месеца насам изпитваше неудобство, когато оставаше насаме със своя сериозен и строг син. Нейната дребнава и неискрена душа се смущаваше, когато очите им се срещаха. Тя се питаше не подозира ли той нещо. Мълчанието му — тъй като той не отронваше нито дума — беше непоносимо за нея. И тя започваше да се оплаква. Когато трябва да се защитят, жените нападат, нападат, като най-неочаквано се предават.

— Надявам се, че ще бъдеш доволен от странстванията си по морето, Джеймз — каза тя. — Не забравяй, че сам избра този път. Имаше възможност да постъпиш в някоя адвокатска кантора. Адвокатите са много почтени хора и в провинцията често ги канят на вечеря в най-добрите семейства.

— Мразя канторите и чиновниците — възрази той. — Но ти си напълно права. Сам избрах житейския си път. И имам да ти казвам само едно нещо; бди над Сибил. Не допускай да я сполети беда! Длъжна си да бдиш над нея, мамо!

— Джеймз, ти наистина говориш много странно. Разбира се, че ще бдя над Сибил.

— Чух, че някакъв господин идва всяка вечер в театъра и разговаря с нея зад кулисите. Това редно ли е? Какво ще кажеш?

— Говориш за неща, които не разбираш, Джеймз. Нашата професия е такава, че допуска да приемаме най-ласкателни прояви на внимание. Едно време аз също получавах многобройни букети. Тогава хората действително разбираха от актьорско изкуство. Що се отнася до Сибил, аз все още не знам дали чувството ѝ е сериозно, или не. Няма съмнение обаче, че младият човек, за когото става дума, е истински джентълмен. Той винаги се държи много учтиво с мен. Освен това, изглежда, е богат и цветята, които изпраща, са възхитителни!

— Но ти не знаеш дори името му — възрази рязко младежът.

— Не — невъзмутимо отвърна майката. — Още не е разкрил истинското си име. Според мен в това има нещо романтично. Сигурно е от аристокрацията.

Джеймз Вейн прехапа устни.

— Бди над Сибил, мамо — повтори той, — бди над нея!

— Синко, много ме огорчаваш. За Сибил винаги отделям специални грижи. Разбира се, ако този джентълмен е богат, тя няма причини да не се омъжи за него. Уверена съм, че е аристократ. Поне ако се съди по вида му. За Сибил това може да бъде блестящ брак. Двамата ще бъдат прекрасна двойка. Той е необикновено красив. Красотата му прави впечатление на всички.

Младежът измърмори нещо на себе си и потропа по стъклото на прозореца с грубите си пръсти. И тъкмо се обърна, за да каже нещо, вратата се отвори и Сибил се втурна в стаята.

— Колко сте сериозни и двамата! — възкликна тя. — Какво се е случило?

— Нищо — отвърна той. — Но мисля, че не пречи понякога да сме сериозни. Довиждане, мамо. Ще вечерям към пет часа. Всичко е подредено освен ризите ми, така че няма за какво да се безпокоиш.

— Довиждане, момчето ми — отвърна тя и му кимна с театрална величественост.

Тревожеше я тонът, с който той ѝ говореше, и нещо в израза на очите му я караше да се плаши.

— Целуни ме, мамо! — помоли Сибил. Устните ѝ, нежни като листенцата на цвете, докоснаха повехналите бузи и разтопиха сковаващия ги скреж.

— Дете мое! Дете мое! — възкликна мисиз Вейн и вдигна очи към тавана, търсейки въображаемата галерия със зрители.

— Да вървим, Сибил! — нетърпеливо прошепна братът. Той ненавиждаше преструвките на майка си.

Двамата излязоха и тръгнаха по облъхвания от вятъра и огрян от мъждива слънчева светлина бедняшки Юстън Роуд. Минувачите учудено гледаха мрачния, тромав младеж, облечен в евтини, зле ушити дрехи, който вървеше редом с грациозното, изящно момиче. Той приличаше на прост градинар, който се разхожда с роза.

Джим се мръщеше от време на време, когато улавяше любопитния поглед на някой срещнат. От това, че някой го гледа, той изпитваше неловкост, от която гениите започват да страдат едва на преклонна възраст, но която никога не напуска обикновените хора. Сибил обаче изобщо не забелязваше впечатлението, което предизвикваше. Любовта ѝ се бе превърнала в усмивка, която трептеше на устните ѝ. Тя мислеше за Чаровния принц и за да не ѝ пречи нищо на мислите, не говореше за него, а бърбореше за кораба, с който щеше да замине Джим, за златото, което непременно ще намери, за прекрасното и богато момиче, чийто живот ще има случай да спаси от злите разбойници с червени ризи... Защото той нямаше да остане за цял живот моряк или помощник-капитан или нещо от тоя род. О, не! Животът на моряка е ужасен. Само като си го представи човек: да стоиш затворен в някакъв отвратителен кораб, в който с грохот се стремят да нахлуят грамадни хребести вълни, а разяреният вятър поваля мачтите и цепи с вой платната на дълги ивици! Джим трябва да напусне кораба, щом стигне до Мелбърн, да се сбогува вежливо с капитана и веднага да тръгне към златните находища. Преди да е изминала и седмица, той ще попадне на голям къс самородно злато, най-големия, който е намиран някога, и ще го докара до крайбрежието с фургон, охраняван от шест конни полицаи. Три пъти ще ги нападат

разбойници, но ще бъдат отблъснати след кръвопролития битка. Или не. Изобщо няма да тръгне към златните находища. Това са ужасни места, където мъжете се напиват, убиват се един друг в кръчмите и се ругаят с най-груби думи. Джим ще създаде ферма за овце и една вечер, яздейки към дома, ще види как разбойник с черен кон отвлеча красивата, богата девойка. Той ще пропусне след тях и ще я спаси. Естествено тя ще се влюби в него и той в нея, ще се оженят, ще се приберат в Лондон и ще живеят в голяма къща. Да, пред Джим се откриваше прекрасно бъдеще. От него се искаше само да бъде благоразумен, да бъде въздържан и да не харчи парите си на вятъра. Макар и да е по-възрастна от него само с една година, тя познава живота много по-добре. Той трябва също да ѝ обещае да ѝ изпраща писма с всяка поща и да се моли всяка вечер, преди да си легне. Бог е много добър и ще го покровителства. Тя също ще се моли за него и след няколко години той ще се върне богат и щастлив.

Младежът я слушаше навъсено и не възразяваше. Мъчно му беше, че заминава.

Но не само това го правеше мрачен и печален. Колкото и да беше неопитен, той все пак ясно съзнаваше в какво опасно положение се намира Сибил. Младият денди, който я ухажваше, едва ли имаше добри намерения към нея. Той беше джентълмен и Джим го ненавиждаше, тъкмо за това го ненавиждаше, подтикваше от някакъв странен социален инстинкт, за който не можеше да си даде точна сметка и който именно поради тази причина го бе завладял така силно. Той осъзнаваше също цялата суетност и дребнавост на характера на майка си и виждаше в това неизбежна опасност за Сибил и за нейното щастие. Отначало децата обичат родителите си, когато пораснат, започват да ги съдят и само в много редки случаи им прощават.

Майка му! Той искаше да ѝ зададе един въпрос, върху който безмълвно разсъждаваше вече много месеци. Случайно дочута в театъра фраза, казана шепнешком подигравка, достигна една вечер до ушите му, докато чакаше на входа за артистите, и предизвика цял поток от ужасни мисли. Споменът за нея му действаше като удар с камшик по лицето. Той смръщи вежди така, че те образуваха една клиновидна бразда, и огорчено захапа долната си устна.

— Ти не чуваш нито дума от това което ти говоря, Джим! — възкликна Сибил. — А аз строя такива прекрасни планове за твоето

бъдеще. Хайде, кажи нещо!

— Какво искаш да ти кажа?

— О, че ще бъдеш добро момче и няма да ни забравиш — отвърна тя и му се усмихна.

Той сви рамене.

— Струва ми се, че не аз, а по-скоро ти ще ме забравиш, Сибил.

Тя се изчерви.

— Какво искаш да кажеш, Джим? — попита го Сибил.

— Чувам, че имаш нов приятел. Кой е той? Защо не си ми казала нищо за него? Той не ти желае доброто.

— Спри, Джим! — извика тя. — Не бива да говориш нищо против него. Аз го обичам.

— Та ти не знаеш дори и името му — възрази ѝ младежът. — Кой е той? Аз имам право да знам.

— Нарича се Чаровният принц. Не ти ли харесва това име? О, глупаво момче! Трябва да го запомниш завинаги. Ако беше го видял поне веднъж, щеше да кажеш, че това е най-прекрасният човек на света! Един ден, когато се върнеш от Австралия, ще се запознаеш с него. Сигурна съм, че ще го харесаш много. Той се харесва на всички, а аз... го обичам. Жалко, че не можеш да дойдеш тази вечер в театъра. Той ще бъде там, а аз ще играя Жулиета. О, как ще я играя! Представи си само, Джим: да си влюбен и да играеш Жулиета! Да знам, че той ме гледа! Да играя за негова наслада! Страхувам се, че може дори да изплаша зрителите... ще ги изплаша или ще ги очаровам. Да обичаш, значи да превъзмогнеш себе си. Противният, жалък мистър Айзъкс ще се провиква пред безделниците, с които пие в кръчмата, че съм „гениална“. Досега ме възхваляваше като образец на актьорска игра, а довечера ще ме обяви за откровение. Сигурна съм, че ще бъде така. И всичко това се дължи на него, на Чаровния принц, на моя прекрасен любим, на моя милостив бог. Но аз съм твърде бедна за него... Бедна? Какво значение има? Когато бедността пропълзи до вратата, любовта влита през прозореца.^[2] Тези наши пословици трябва да се напишат отново. Те са сътворени през зимата, а сега е лято; на мен дори ми се струва, че е пролет и цветята танцуват в синьото небе.

— Той е джентълмен — мрачно каза младежът.

— Принц! — прозвуча като музика гласът ѝ. — Какво повече желаеш?

— Той иска да те направи своя робиня.

— А пък аз изтръпвам при мисълта за свободата.

— Моля те, пази се от него.

— Да го видиш — значи да го боготвориш. Да го познаваш — значи да му вярваш.

— Сибил, ти си обезумяла по него!

Тя се засмя и го хвана за ръка.

— Мили, стари Джим, говориш така, сякаш си на сто години. Някой ден ти самият ще се влюбиш. Тогава ще разбереш какво означава това. Не гледай така сърдито. Напротив, би трябвало да се радваш, че, макар и да заминаваш, ти ме оставяш по-щастлива от всякога. И за двама ни животът беше тежък, ужасно тежък и труден, Отсега нататък обаче няма да бъде така. Ти тръгваш, за да откриеш нов свят, а аз вече го открих тук... О, ето и два свободни стола; нека седнем да погледаме елегантните хора.

Седнаха сред тъпа любопитни, които наблюдаваха разхождащите се. Лехите с лалета от другата страна на алеята пламтяха като трептящи огнени пръстени. Бял пращец, излитнал сякаш на облаци от перуниките, се носеше из въздуха. Ярки слънчобрани, подобни на огромни пеперуди, танцуваха и се гмуркаха тук-там.

Сибил накара брат си да разправи за себе си, за своите надежди, за бъдещите си намерения. Той говореше бавно и без желание. Разменяха думите си така, както картоиграчите си разменят жетони по време на игра. Сибил се чувстваше подтисната. Тя не можеше да сподели радостта си, защото единственият отговор, който получаваше, бе някаква полуусмивка на мрачно стиснатите устни. След известно време и тя замлъкна. И изведнъж пред очите ѝ се мярнаха златисти коси, усмихнати устни и край тях в открита карета заедно с две дами премина Дориан Грей.

Тя скочи на крака и възкликна:

— Ето го!

— Кой? — попита Джим Вейн.

— Чаровният принц — отвърна Сибил, загледана след каретата.

Джим скочи, хвана я грубо за ръката и извика:

— Покажи ми го! Кой е той? Посочи ми го! Трябва да го видя!

В този момент екипажът на херцог Берик, с впряг от четири коня, се изпречи пред тях, а когато отмина, каретата на Дориан Грей беше

излетяла от Парка.

— Вече го няма! — прошепна тъжно Сибил. — Съжалявам, че не го видя.

— И аз съжалявам, че не го видях, защото ако ти причини някакво зло, кълна се в бога, ще го убия!

Сибил го погледна ужасена. Той повтори думите си и те разсякоха въздуха като кинжал. Хората наоколо вееха да ги гледат. Една жена, която седеше близо до тях, се изкиска.

— Да си вървим, Джим, да си вървим! — прошепна Сибил. С мрачен израз на лицето, Джим я последва през тълпата. Той обаче се радваше, че бе успял да изрази чувствата си.

Когато стигнаха до статуята на Ахил, Сибил се обърна. В очите ѝ блестяха тъжни пламъчета, но устните ѝ се усмихваха. Тя поклати с укор глава.

— Неблагоградумен си, Джим. Ти си едно неблагоградумно и злонравно момче, това може да се каже за теб. Как можеш да говориш такива ужасни неща? Дори сам не разбираш какво говориш. Просто си ревнив и безсърдечен. Как бих искала и ти да се влюбиш! Любовта прави хората добри, а това, което ти каза, беше лошо!

— Вече съм на шестнайсет години — отвърна той — и знам какво говоря. Мама не може да бъде твоя закрила. Тя не знае как трябва да се грижи за теб. Сега вече никак не ми се заминава за Австралия. Истинското ми желание е да зарежа всичко и щях да го направя, ако договорът ми не беше вече подписан.

— О, не бъди толкова сериозен, Джим. Приличаш ми на някои от героите на онези глупави мелодрами, в които мама толкова обичаше да играе. Не искам да се карам с теб. Аз го видях, а да го видиш, вече е огромно щастие. Нека не се карае! Знаем, че никога няма да причиниш зло на човека, когото обичам, нали?

— Да, докато го обичаш, предполагам — отвърна мрачно той.

— Аз ще го обичам винаги! — възкликна тя.

— А той?

— И той също.

— Дано да е така.

Тя се отдръпна от брат си. После се засмя и сложи ръка на рамото му. Та той всъщност беше все още момче!

При Мраморната Арка те се качиха на един омнибус, който ги откара близо до невзрачния им дом на Юстън Роуд. Беше вече пет часът и Сибил трябваше да полегне час-два преди представлението. Джим настоя за това. Каза, че предпочита да се сбогува с нея в отсъствието на майка им, която сигурно щеше да разиграе някаква сцена, а той мразеше сцените.

Сбогуваха се в стаята на Сибил. В сърцето на младежа бушуваше ревност и силна, смъртна омраза към този непознат човек, който, както му се струваше, беше застанал между тях. И все пак, когато ръцете на сестра му обгърнаха шията му и пръстите ѝ се заровиха в косите му, той не устоя и я целуна с искрена нежност. Като слизаше надолу по стълбата, очите му се наляха със сълзи.

Майка му го чакаше. Когато влезе, тя го упрекна за неточността му. Той не ѝ отговори и седна да изяде скромната си вечеря. Около масата кръжаха мухи и пълзяха по изпъстрената с петна покривка. През грохота на омнибусите и трополенето на минаващите по улицата файтони той слушаше монотонния глас, който поглъщаше последните минути, които му оставаха да преживее у дома.

След малко той бутна чинията си настрана и скри лице в ръцете си. Смяташе, че има право да знае всичко. Всичко трябваше да му се каже по-рано, ако подозренията му, разбира се, бяха основателни. Окаменяла от страх, майка му го наблюдаваше. Думите ѝ механически се отронваха от устата ѝ. Пръстите ѝ конвулсивно мачкаха изпокъсаната дантелена кърпичка. Когато часовникът удари шест, той стана и се отправи към вратата. После се обърна и погледна майка си. Очите им се срещнаха. В нейните той прочете несдържана молба за милост. Това само го вбеси още повече.

— Мамо, трябва да те попитам нещо — започна той...

Очите ѝ зашариха неспокойно из стаята. Тя не му отговори.

— Кажи ми истината, имам право да я знам. Беше ли омъжена за моя баща?

Тя въздъхна дълбоко. Това беше въздишка на (облекчение. Ужасният момент, моментът, от който се бе страхувала ден и нощ, седмици я месеци, най-сетне настъпи, и все пак тя изпитваше страх. В известна степен бе дори разочарована. Откровената прямота на въпроса изискваше и пряк отговор. Нещата не се развиваха постепенно, а някак рязко и грубо. Като лоша репетиция.

— Не — отвърна тя и сама се учуди на суровата простота на живота.

— Значи, моят баща е бил негодник? — извика младежът и стисна юмруци.

Тя поклати глава.

— Знаех, че не е свободен, но ние много се обичахме. Ако беше жив, щеше да ни обезпечи. Не го обвинявай, момчето ми. Той беше твой баща и беше истински джентълмен. Произхождаше от високопоставена фамилия.

От устата на младежа се изтръгна ругатня.

— За мен не ме е грижа — възкликна той, — но не допускай Сибил... Този джентълмен, който е влюбен в нея или твърди, че е влюбен, сигурно също произхожда от високопоставена фамилия, нали?

В миг болезнено чувство на унижение обзе жената. Сведе глава. С треперещи пръсти изтри овлажнелите си очи.

— Сибил има майка — прошепна тя, — а аз нямах. Младежът се трогна. Приблужи се до майка си, наведе се и я целуна.

— Съжалявам, ако съм ти причинил болка с въпроса си за моя баща — но не можех да не попитам... Време е вече да вървя... Довиждане! Не забравяй, че сега ти остава да се грижиш само за едно дете и бъди сигурна, че ако този човек оскърби сестра ми, ще науча кой е, ще го проследя и ще го убия като куче. Кълна се.

Неумерената безразсъдност на заплахата, стремителният жест, който я придружаваше, пламенните, мелодраматични слова придадоха в нейните очи по-голяма яркост на живота. Тази атмосфера ѝ беше близка. Тя въздъхна свободно и за първи път от много месеци насам искрено се възхити от сина си. Искаше ѝ се тази сцена да продължи в същата емоционална гама, но той я прекъсна. Трябваше да се свалят долу пътническите сандъци и да се намери топлият му шал. Пазачът на къщата с мебелирани стаи под наем, където те живееха, се суетеше навън-навътре. После трябваше да се спазарят с файтонджията. Всички тези глупави подробности погубиха момента. Обзета отново от разочарование, мисиз Вейн замахна от прозореца с дрипавата си дантелена носна кърпичка, когато синът ѝ потегли. Тя съзнаваше, че е изпуснат рядък случай, но намери утешение, разказвайки на Сибил колко празен ще стане животът ѝ сега, когато на грижите ѝ е останало само едно дете. Тази фраза ѝ се бе харесала и тя я запомни. Но

премълча заплахата, изречена така изразително и драматично. Тя беше сигурна, че един ден всички заедно ще се посмеят над нея.

---

[1] Жива картина (фр.) — Б. пр. ↑

[2] Тук героинята парафразира поговорката: „Когато бедността пропълзи до вратата, любовта излита през прозореца“. — Б. пр. ↑

ГЛАВА VI

— Предполагам, че си чул вече новината, Базил? — каза лорд Хенри същата вечер, когато Холуърд бе въведен в малката самостоятелна стая в „Бристол“, където бе приготвена маса с прибори за трима.

— Не, Хари — отвърна Холуърд, като даваше шапката и палтото си на застиналия в почтителен поклон лакей. — И каква е тя? Надявам се, не политическа! Политиката никак не ме интересува. В камарата на общините почти не може да се срещне лице, което заслужава да бъде нарисувано, макар че мнозина от депутатите имат нужда от известно разкрасяване.

— Дориан Грей се е сгодил и се кани да се жени — съобщи лорд Хенри, като наблюдаваше внимателно Базил.

Холуърд трепна и се намръщи.

— Дориан ще се жени? — извика той. — Не е възможно!

— Истина е.

— И за коя?

— За някаква си млада актриса.

— Не мога да повярвам. Дориан е твърде разумен, за да извърши такава постъпка.

— Дориан е толкова умен, че от време на време може да върши глупости, драги ми Базил.

— Бракът едва ли е нещо, което може да се върши от време на време, Хари.

— Освен в Америка — възрази бавно и нехайно лорд Хенри. — Пък и аз не казах, че се е оженил. Казах само, че е сгоден, а това е съвсем различно. Много добре помня, че се ожених, но никак не си спомням да съм се сгодявал и дори съм склонен да мисля, че никога не съм бил сгоден.

— Но помисли за произхода, за общественото положение и богатството на Дориан! Би било безумие да сключи такъв неравен брак.

— Ако искаш да го накараш да се ожени за това момиче, кажи му всичко това, Базил. Тогава той непременно ще се ожени. Човек върши глупости само от благородни подбуди.

— Надявам се, че момичето е добро, Хари. Не бих искал Дориан да се свърже с някакво долно създание, което би могло да съсипе и душата, и ума му.

— О, тя е нещо повече от добра, тя е красива — промълви лорд Хенри, отпивайки от чашата си с вермут и портокалов сок. — Дориан казва, че е красива, а той рядко греша в тези неща. Нарисуваният от теб портрет бързо разви у него уменията да оценява външността на хората. Между другото това е едно от големите качества на портрета. Тази вечер трябва да я видим, стига младежът да не е забравил обещанието си.

— Сериозно ли говориш?

— Съвсем сериозно, Базил. Бих бил нещастен, ако си представя, че някога бих могъл да бъда по-сериозен, отколкото съм сега.

— А одобряваш ли всичко това, Хари? — попита художникът, като крачеше из стаята и хапеше устната си. — Едва ли го одобряваш. То е някакво глупаво заслепение.

— Аз никога нито одобрявам, нито порицавам: по-глупаво отношение към живота не би могло да се измисли. Не сме изпратени на този свят, за да парадираме с моралните си предразсъдъци. Никога не обръщам внимание на думите на скучните хора и никога не се бъркам в постъпките на ония, които са ми интересни. Ако някой ми се харесал веднъж, всичко, което прави след това, ме изпълва с възторг. Дориан Грей се е увлякъл по някакво красиво момиче, което играе Жулиета, и иска да се ожени за него. А защо не? Дори да се бе оженил за Месалина, не би станал по-малко интересен от това. Знаеш, че не съм привърженик на брака. Основният му недостатък се състои в това, че той изтръгва от човека егоизма. А негоистичните хора винаги са безцветни. Липсва им индивидуализъм. Разбира се, има и характери, които бракът прави по-сложни, Те запазват собствения си егоизъм и в същото време прибавят към него много други „его“. Принудени са да изживеят повече от един живот и така стават по-високоорганизирани. А да си по-високоорганизиран, е всъщност смисълът на човешкото съществуване. Освен това всеки опит е от полза, а каквото и да се говори против брака, той все пак представлява един опит. Надявам се,

че Дориан Грей ще се ожени за това момиче, ще го обожава в продължение на шест месеца, а след това внезапно ще се увлече по друга. Той ще бъде прекрасен обект за изучаване.

— Не вярваш нито дума от това, което говориш, Хари, сам знаеш, че не го вярваш. И ако животът на Дориан Грей бъде разбит, никой няма да страда повече от теб. Ти си много по-добър, отколкото се представяш.

Лорд Хенри се засмя.

— Причината, поради която обичаме да виждаме доброто у другите, е, че се боим за себе си. Страхът е основата на нашия оптимизъм. Ние щедро приписваме великодушие на своя съсед, защото се надяваме сами да се възползуваме от плодовете на това великодушие. Хвалим банкера, защото разчитаме да увеличи кредита ни и сме готови да открием достойнства дори у разбойника, с надеждата той да пощади джобовете ни. Вярвам дълбоко в това, което казах, и изпитвам огромно презрение към оптимизма. А колкото до „разбития живот“, според мен разбит живот е само онзи, чието развитие е спряно. Искаш ли да развалиш нечий характер, достатъчно е да започнеш да го преобразяваш. Що се отнася до брака, това е глупост, разбира се, но има и други, много по-интересни връзки между мъжа и жената. Именно тях насърчавам аз. Те притежават очарованието на модното. Но ето го и самия Дориан! Той ще ти разкаже по-подробно от мен.

— Скъпи Хари, скъпи Базил, можете да ме поздравите! — възкликна младият човек, като отмахна подплатената си с коприна вечерна наметка и стисна по ред ръцете на своите приятели. — Никога не съм бил така щастлив. Наистина стана доста неочаквано, но нали всичко хубаво се случва най-неочаквано. И все пак, струва ми се, че единствено това съм търсил в живота си. — От радост и от възбуда той бе поруменял и изглеждаше още по-хубав.

— Вярвам, че винаги ще бъдеш много щастлив, Дориан — каза Холуърд, — но не мога да ти простя, че не ми събщи за годежа си. На Хари си съобщил.

— А аз не ти прощавам закъснението за вечерята — намеси се лорд Хенри усмихнат и сложи ръка на рамото на младежа. — Хайде да седнем на масата и да видим какво представлява новият chef^[1]. След това ще ни разкажеш как стана всичко.

— Всъщност няма какво толкова да се разказва — започна Дориан, докато заемаха местата си около малката кръгла маса. — Ето как се случи всичко. След като вчера се разделих с тебе, Хари, аз се преоблякох и вечерях в онова малко италианско ресторантче на Рупърт стрийт, в което ти ме беше водил, и в осем часа отидох в театъра. Сибил играеше Розалинда. Декорите, разбира се, бяха ужасни, а Орландо — съвсем жалък. Но Сибил! О, да бяхте я видели! Когато се появи в момчешките си дрехи, тя беше наистина прелестна. Носеше светлозелено кадифено, прилепнало към тялото ѝ палтенце, с ръкави в канелен цвят, кафяво трико с кръстосани жартиери, изящна малка зелена шапчица със соколово перо, прикрепено с някакво украшение, и плащ с качулка с тъмночервена подплата. Никога не ми се бе струвала по-прекрасна. От нея се излъчваше грацията на оная тангрйиска статуетка, която видях в твоето ателие, Базил. Косите ѝ се спускаха около лицето ѝ като тъмни листа около бяла роза. А за играта ѝ няма да говоря — сами ще я видите тази вечер. Тя е родена актриса. Седях в овехтялата ложа и я гледах омаян. Забравих, че съм в Лондон, че е деветнайсети век, бях някъде далеч с любимата си, в гора, в която не бе стъпвал човек. След като представлението свърши, отидох зад кулисите и заговорих с нея. Както седяхме, в очите ѝ изведнъж се появи израз, който не бях виждал по-рано. Приблжих устни към нейните. Целунахме се. Не мога да ви опиша какво изпитвах. Струваше ми се, че целият ми живот се е събрал в един-единствен миг на пълно блаженство. Тя трепереше и се вълнуваше като бял нарцис. После падна на колене и започна да целува ръцете ми. Знам, че не би трябвало да ви разказвам всичко това, но не мога да се сдържа. Годежът ни, разбира се, се пази в пълна тайна. Тя не е казала нищо дори на майка си. Не знам какво ще кажат моите настойници. Лорд Радли сигурно ще се ядоса много. Но това никак не ме интересува. След по-малко от година аз Ще бъда пълнолетен и тогава ще мога да правя каквото поискам. Кажете, Базил, нали постъпих добре, като потърсих любовта в поезията и си намерих жена в драмите на Шекспир? Устните, които Шекспир е учил да говорят, шепнеха на ухото ми своята тайна. Прегръщаха ме ръцете на Розалинда, а аз целувах Жулиета.

— Да, Дориан, мисля, че си постъпил добре — каза бавно Холуърд.

— Видя ли се днес с нея? — попита лорд Хенри.

Дориан Грей поклати глава.

— Разделихме се в Арденеката гора, а ще я намеря в една овощна градина във Верона.

Лорд Хенри замислено отпиваше от шампанското си.

— Кога ѝ спомена думата „женитба“, Дориан? И какво ти отговори тя? Може би вече си забравил.

— Скъпи Хари, аз не гледам на това като на търговска сделка и дори не съм ѝ направил официално предложение. Казах ѝ, че я обичам, а тя ми отговори, че е недостойна да бъде моя жена. Недостойна! А за мен целият свят е нищо в сравнение с нея!

— Жените са много практични, много по-практични от нас — измърмори лорд Хенри. — В подобно положение ние често забравяме да споменем за брак, но те винаги ни го напомнят.

Холуърд докосна ръката му.

— Недей, Хари. Огорчаваш Дориан. Той не е като другите мъже. Никога не би навлякъл злочестина на когото и да било. Прекалено добър е, за да си позволи подобно нещо.

Лорд Хенри погледна през масата към Дориан.

— Той никога не ми се сърди. Зададох му този въпрос от най-добри подбуди, единствените подбуди, които оправдават всеки въпрос — от най-просто любопитство. Според моята теория, предложение ни правят винаги жените, а не ние на тях. Като изключим, разбира се, средните класи, Но средните класи не са модерни.

Дориан Грей се засмя и поклати глава.

— Ти наистина си непоправим, Хари, но аз не ти се сърдя. На теб не мога да се разсърдя. Когато видиш Сибил Вейн, ще разбереш, че трябва да си безсърдечен звяр, за да ѝ сториш зло. Изобщо не мога да разбера как е възможно да желаш да опозориш онова, което обичаш. Аз обичам Сибил Вейн. Бих искал да я поставя на златен пиедестал, да гледам как целият свят се прекланя пред жената, която ми принадлежи. Какво е бракът? Неотменим обет. Присмиваш се. Не се присмивай! Искам да поема именно такъв неотменим обет. Нейната доверчивост ме прави верен, нейната вяра ражда у мен доброто. Когато съм с нея, съжалявам за всичко, на което си ме научил. Ставам съвсем различен от това, което знаеш, че съм. Променям се и едно докосване на ръката

на Сибил ме кара да забравя и теб, и всичките ти неверни, обайващи, отровни, възхитителни теории.

— Какви теории? — попита лорд Хенри и сложи в чинията си салата.

— О, твоите теории за живота, твоите теории за любовта, твоите теории за наслаждението. С една дума, всичките ти теории, Хари.

— Наслаждението е единственото нещо, което заслужава да има своя теория — отвърна бавно лорд Хенри с мелодичния си глас, — Страхувам се обаче, че не мога да нарека тази теория своя. Тя е измислена от Природата, а не от мен. Наслаждението е изпитанието, на което природата ни подлага, то е и нейният печат на одобрение. Когато сме щастливи, винаги сме добри, но когато сме добри, не винаги сме щастливи.

— Но какво разбираш ти под добър? — възкликна Базил Холуърд.

— Да — повтори Дориан, като опря гръб на облегалката на стола и погледна лорд Хенри през големия букет морави ириси, поставен в средата на масата, — какво разбираш ти под добър, Хари?

— Да бъдеш добър, значи да живееш в хармония със себе си — отвърна бавно той, докосвайки столчето на своята чаша с тънките си бледи пръсти. — Противоречието настъпва тогава, когато си принуден да живееш в хармония с другите. Няма по-важно нещо от собствения живот. Ако си пуритан или лицемер, можеш да внушаваш на ближните си своите морални принципи, без да те е грижа за тях. Индивидуализмът има своя висока цел. Съвременният морал изисква да се подчиниш на разбиранията на своето време. А пък аз мисля, че най-голямата проява на безнравственост за културния човек е да приема разбиранията на своето време.

— Но ако човек иска да живее само за себе си, Хари, той трябва да плати много висока цена за това — забеляза художникът.

— Да. В наше време плащаме много скъпо за всичко. Според мен истинската трагедия на бедняците е, че могат да платят единствено себеотрицанието. Красивите грехове, както и красивите неща, са привилегия само на богатите.

— Човек трябва да плаща не с пари, а с друго.

— С какво, Базил?

— Струва ми се, с угризения на съвестта, със страдания... със съзнанието за моралното си падение.

Лорд Хенри сви рамене.

— Скъпи приятелю, средновековното изкуство е очарователно, но средновековните чувства отдавна са изживели времето си. Могат да се използват, разбира се, в белетристиката. Но нали в белетристиката се използва само онова, което в живота отдавна е излязло от употреба. Повярвай ми, нито един културен човек не съжалява за изпитаното наслаждение и нито един некултурен човек не знае какво е наслаждение.

— Аз знам какво е наслаждение! — възкликна Дориан Грей. — Това е да обожаваш някого.

— Да, по-добре е да обожаваш, отколкото да бъдеш обожаван — каза лорд Хенри, като си избираше плодове. — Страшно скучно е да бъдеш обожаван. Жените се отнасят към нас, както човечеството към боговете си. Те ни обожават и в същото време постоянно ни досаждат с молби.

— Бих казал, че ни молят за онова, което преди са ни дали сами — прошепна сериозно младият човек. — Те будят у нас Любов. И имат право да си я искат обратно.

— Това е съвсем вярно, Дориан — възкликна Холуърд.

— Никога нищо не е съвсем вярно — каза лорд Хенри.

— Но това е вярно — настоя Дориан. — Трябва да се съгласиш, че жените дават на мъжете най-скъпото от своя живот.

— Възможно е — въздъхна лорд Хенри. — Но веднага искат да им се плати, и то с далеч по-дребна монета. А това е лошото. Жените, както е казал един остроумен французин, ни вдъхновяват да създаваме шедьоври, но никога не ни позволяват да ги осъществим.

— Хари, ти си ужасен! Чудя се защо те харесвам толкова.

— И винаги ще ме харесваш, Дориан — отвърна лорд Хенри. — Ще пиете ли кафе, приятели? Келнер, донесете ни кафе, коняк и цигари. Впрочем не, цигари не ни трябва, аз имам. Базил, моля те да не пушиш пура, изпуши по-добре една цигара. Цигарата е най-съвършеният вид съвършено удоволствие: дава ти остро усещане, но те оставя неудовлетворен. Какво повече може да се иска? Да, Дориан, винаги ще бъдеш привързан към мен, защото за теб аз съм изпълнение на всички прегрешения, които ти нямаш мъжеството да извършиш.

— Какви глупости говориш, Хари! — възкликна младежът, като запали цигара от един огнедишащ сребърен дракон, който келнерът бе поставил на масата. — Да вървим в театъра! Когато Сибил се появи на сцената, ще си създадеш нов идеал за живота. Ще видиш в нея нещо, което не си виждал досега.

— Всичко съм виждал, наистина всичко — каза лорд Хенри с израз на умора в очите, — но винаги съм готов за нови усещания. Страхувам се обаче, че мен поне подобно нещо не ме очаква. И все пак твоето прекрасно момиче сигурно ще ме извади от вцепенението. Обичам театъра. Той е много по-правдоподобен от живота. Да вървим, Дориан, ти ще дойдеш с мен. Много съжалявам, Базил, че екипажът ми е само за двама. Ще трябва да ни последваш с файтон.

Те станаха, облякоха палтата си и изпиха кафето прави. Холуърд мълчеше и изглеждаше загрижен. Изпитваше тъга. Не можеше да се примири с мисълта за този брак, макар че той му се струваше по-малко страшен, отколкото много други неща. След няколко минути тримата слязоха долу. Холуърд пътуваше сам, според уговорката, и следеше с очи трепкащите светлини на екипажа, който се движеше пред него. Обзе го странно усещане за невъзвратима загуба. Разбираше, че Дориан никога вече няма да бъде за него това, което е бил преди. Между тях бе застанал животът... В очите му притъмня, а многолюдните, осветени улици се замъглиха пред погледа му. Когато файтонът спря пред театъра, Базил имаше чувството, че е остарял с няколко години.

---

[1] В случая — главен готвач (фр.). — Б. пр. ↑

ГЛАВА VII

По някаква случайност тази вечер театърът се оказа препълнен и директорът, старият евреин, който ги посрещна на входа, разтегна устни в сладникава, угодническа усмивка. С тържествено раболепен вид той ги съпроводи до ложата, като жестикулираше с тлъстите си, украсени с пръстени ръце и говореше високо. Беше по-противен на Дориан Грей от всеки друг път. Младият човек изпитваше чувството, че е дошъл за Миранда, а е попаднал на Калибан. На лорд Хенри обаче еврейният явно се хареса. Поне така каза той и като стисна ръката му, изрази удоволствието си, че се е запознал с човек, открил истински талант и претърпял банкрут заради един поет. Холуърд започна да разглежда публиката в партера. Горещината беше нетърпима и огромният полилей грееше от тавана като гигантска гергина с огнени листа. В галерията младежите бяха съблекли саката и жилетките си и ги бяха преметнали на преградата. Те си подхвърляха реплики през залата и раздаваха портокали на седящите до тях безвкусно облечени момичета. Някакви жени в партера се смееха високо. Гласовете им бяха неприятно кресливи. От бюфета достигаше шум от изваждането на тапи.

— Чудесно място да намери човек своето божество! — каза лорд Хенри.

— Да — отвърна Дориан Грей. — Тук я намерих, но тя наистина е божествена. Играта ѝ те кара да забравиш всичко на света. Цялата тази вулгарна тълпа от хора със сурови лица и груби жестове се преобразява, когато Сибил Вейн се появи на сцената. Следят я със затаен дъх. Смеят се и плачат по нейна воля. Тя ги прави чувствителни като цигулка. Тя ги одухотворява и започваш да разбираш, че те имат същото тяло и същата душа като теб.

— Същото тяло и същата душа! О, надявам се, че не! — възкликна лорд Хенри, разглеждайки през бинокъла си публиката на галерията.

— Не му обръщай внимание, Дориан — каза Холуърд. — Аз разбирам какво искаш да кажеш и вярвам в това момиче. Ти можеш да обичаш само прекрасно същество, а едно момиче, способно да влияе така, както твърдиш, сигурно е добро и благородно. Да умееш да одухотворяваш другите, означава вече много. Ако това момиче е способно да вдъхне душа на онези, които досега са живели без душа, ако може да събуди чувство към красивото у хора, чийто живот е бил жалък и отвратителен, ако е в състояние да ги освободи от техния егоизъм и да предизвика в очите им сълзи на състрадание към чуждите скърби, то е достойно не само за твоето преклонение, но и за преклонението на целия свят. Това е един хубав брак. Отначало не мислех така, но сега съм убеден. Боговете са създали Сибил Вейн за тебе. Тя ти е необходима, за да бъдеш съвършен.

— Благодаря, Базил — отвърна Дориан Грей и стисна ръката му. — Бях сигурен, че ти ще ме разбереш. Хари е толкова циничен, че просто ме ужасява. Ето го и оркестъра. Много е лош, но свири само няколко минути. А след това ще вдигнат завесата и вие ще видите момичето, на което искам да отдам целия си живот и на което вече съм дал най-доброто от себе си.

След четвърт час, посрещната от бурни ръкопляскания, на сцената се появи Сибил Вейн. Тя наистина беше прекрасна — „едно от най-прекрасните създания, които някога съм виждал“, помисли си лорд Хенри. В нейната съдържана грация, в кроткия ѝ, ласкав поглед имаше нещо, което напомняше млада кошута. Лека руменина, като сянка на роза в сребърно огледало, обагри страните ѝ, когато погледна залата, препълнена с възторжена публика. Тя отстъпи няколко крачки назад и устните ѝ трепнаха. Базил Холуърд скочи на крака и започна да ръкопляска. Дориан Грей седеше, без да помръдне, и я гледаше като в някакъв сън. Лорд Хенри насочи към нея бинокъла си и прошепна: „Очарователна! Очарователна!“

Сцената представляваше зала в дома на Капулети и Ромео, облечен в монашески дрехи, се появи, придружен от Меркуцио и останалите си приятели. Жалкият оркестър засвири някаква мелодия и започнаха танци. Сред тълпата от посредствени, опърпано облечени артисти Сибил Вейн се движеше като създание от друг, по-висш свят. По време на танца тялото ѝ се полюляваше, както се полюлява

тръстика във вода. Шията ѝ напомняше белоснежна лилия. Ръцете ѝ сякаш бяха изваяни от слонова кост.

И все пак тя беше странно безучастна. Не изрази ни най-малка радост, когато очите ѝ се спряха на Ромео.

Думите:

*Поклоннико смирен, недей кори ти
ръката си, безгрешна и така —
ръцете на светците са открити
затуй, да ги докосваме с ръка —*

както и следващия кратък диалог произнесе със съвсем изкуствен тон. Гласът ѝ беше прекрасен, но интонацията — съвсем невярна. Багрите бяха фалшиви и лишаваха стиховете от жизненост, а страстта изглеждаше неискрена.

Дориан Грей я наблюдаваше и ставаше все по-бледен. Беше озадачен и разтревожен. Нито един от двамата му приятели не се решаваше да му каже нещо. Тя им се струваше съвсем бездарна. Бяха силно разочаровани.

И все пак те знаеха, че истинското изпитание за всяка Жулиета е балконската сцена във второ действие. Решиха да я изчакат. Ако се провалеше и там, значи, бе лишена от какъвто и да е талант.

Беше безкрайно очарователна, когато се появи на балкона при лунно осветление — не можеше да се отрече. Играеше обаче все така сковано и в хода на действието — все по-лошо. Жестовете ѝ ставаха все по-изкуствени. Във всяка своя дума тя влагаше преувеличен патос. Прекрасния пасаж:

*Нощта закрива моето лице
със маската си, иначе видял би
как то от свян девичи румение
заради думите, които ти
дочу ме да изричам тази нощ —*

тя произнесе с онази прецизна старателност, характерна за ученичка на някакъв посредствен учител по декламация. Когато се наведе над перилата на балкона и започна великолепия монолог:

*Не, стой, недей! Макар да ти се радвам,
не ми е радостно от този наш
любовен сговор. Вижда ми се той
премного необмислен, бърз, внезапен,
приличен на светкавица, която,
преди да кажеш: „Святка се!“ и вече
изчезнала е. Лека нощ, мой сладки!
Възможно е таз пъпка от любов
под летния зефир да се разтвори
в разкошен цвят при следната ни спеша^[1] —*

тя изричаше думите така, сякаш не разбираше значението им, Това не беше резултат от нервност. Напротив, тя явно се владееше напълно. Просто играеше лошо. Беше съвсем бездарна.

Дори обикновената, необразована публика от партера и от галерията загуби интерес към драмата. Хората станаха неспокойни, започнаха да говорят високо и да свирят, Директорът-евреин, застанал в дъното на балкона, пристъпваше от крак на крак и ругаеше яростно. Спокойно бе само момичето.

Когато свърши второто действие, се разрази истинска буря от освирквания, лорд Хенри стана от мястото си и облече палтото си.

— Тя е много красива, Дориан — каза той, — но не може да играе. Да си вървим!

— Аз ще изгледам пиесата до края — отвърна младежът рязко, с горчивина в гласа. — Ужасно съжалявам, че те накарах да си пропилееш вечерта, Хари. Моля и двамата за извинение!

— Скъпи Дориан, сигурно мис Вейн е болна тази вечер — прекъсна го Холуърд. — Ще дойдем някой друг път.

— Бих искал да е болна — отвърна Дориан. — Но ми се струва, че е просто безстрастна и студена. Тя напълно се е променила. Снощи беше велика артистка. Тази вечер е обикновена, посредствена изпълнителка.

— Не говори така за момичето, което обичаш, Дориан! Любовта е нещо далеч по-прекрасно от Изкуството.

— И двете са само форми на подражание — измърмори лорд Хенри. — Но да вървим! Дориан, ти също не бива да оставаш повече тук. Лошото изпълнение разваля вкуса. Освен това, не мисля, че ти изобщо би желал жена ти да остане в театъра, така че, какво значение има, ако играе Жулиета като дървена кукла? Тя е прекрасна и ако от живота разбира толкова малко, колкото от актьорска игра, ще бъде много интересен обект за изследване. Интересни са само два вида хора: ония, които знаят всичко, и ония, които съвсем нищо не знаят. За бога, момчето ми, не гледай на всичко това така трагично! Има една тайна за запазване на младостта: не си позволявай преживявания, които ще ти се отразят зле. Ела с мен и Базил в клуба! Ще изпусим по някоя и друга цигара и ще изпием по чаша вино за красотата на Сибил Вейн. Тя е прекрасна. Какво повече можеш да желаеш?

— Върви си, Хари! — изкрещя младежът. — Искам да бъда сам. Базил, върви си и ти! О, не виждате ли, че сърцето ми се къса?

Горещи сълзи изпълниха очите му. Устните му потръпваха и като отиде в дъното на ложата, той се опря на стената и закри лице с ръцете си.

— Да си вървим, Базил — прошепна лорд Хенри с необичайна нежност в гласа и двамата млади мъже излязоха.

След малко рампата светна и завесата се вдигна за третото действие. Дориан Грей се върна на мястото си. Той беше бледен, лицето му изразяваше гордост и равнодушие. Действието се влачеше и изглеждаше безкрайно. Половината от публиката вече се измъкна навън с трополене и смях. Представлението претърпя пълен провал. Последното действие се изигра пред празни столове. Завесата се спусна сред хихикане и дюдюкане.

Щом пиесата свърши, Дориан Грей се втурна зад кулисите към гримьорната. Сибил седеше сама с тържествуващ израз на лицето. Очите ѝ блестяха, от нея сякаш се излъчваше някакво сияние. Полуотворената ѝ уста се усмихваше над някаква своя тайна.

Когато той влезе, тя го погледна и израз на безгранична радост се появи на лицето ѝ.

— Колко лошо играх тази вечер, Дориан! — възкликна тя.

— Отвратително? — отвърна той и я погледна удивен. — Отвратително! Ужасно! Болна ли си? Дори не можеш да си представиш колко беше ужасно! Не можеш да си представиш какво преживях аз!

Сибил се усмихна.

— Дориан — прошепна тя бавно и напевно, сякаш името му беше по-сладко от мед за алените ѝ като листенца на роза устни. — Дориан, ти сигурно си разбрал. Сега вече разбираш, нали?

— Какво да разбере? — попита той ядосано.

— Защо играх така лошо тази вечер. И защо вече ще играя само лошо. Защо никога няма да играя добре?

Той сви рамене.

— Сигурно си болна. Не бива да играеш, когато не се чувстваш добре. Ставаш за смях. На моите приятели им беше скучно, на мен също.

Тя сякаш не го слушаше. Беше напълно преобразена от радост. От щастие беше изпаднала в някакъв екстаз.

— Дориан, Дориан — извика тя, — преди да се запозная с теб, само играта даваше смисъл на живота ми. Живеех единствено в театъра. Преживявах всичко, което пресъздавах. Една вечер бях Розалинда, на другата — Порция. Радостта на Беатриче бе моя радост, страданията на Корделия — мои страдания. Вярвах на всяка дума. На посредствените си партньори гледах като на божества. Нарисуваните декори бяха за мен истинският свят. Не познавах нищо друго освен призраците, които представляваха за мен истински хора. Но ти дойде, о, мой прекрасен любими, и освободи душата ми от затвора. Ти ми показа какво значи истинският живот. Тази вечер за първи път видях празнотата, фалша и глупостта на пиесите, в които съм играла. Тази вечер за първи път забелязах, че Ромео е отвратителен, стар и грозно гримиран, че лунната светлина в градината не е истинска, че декорите са просташки, че думите, които трябва да произнеса, са измислени, че не са мои, че не са онова, което бих искала да кажа. Ти ми донесе нещо по-възвишено, нещо, на което изкуството би могло да бъде само отражение. Ти ми даде възможност да разбере какво означава истинска

любов. Любими! Любими! Чаровни принце! Господарю на живота ми! Аз се уморих от призраци. За мен ти стоиш по-високо от всяко изкуство! За какво са ми тези герои на кукленски пиеси? Когато излязох на сцената тази вечер, не знаех, че всичко това си е отишло от мен. Мислех си, че ще бъда прекрасна! И изведнъж открих, че не съм в състояние да направя нищо. Веднага разбрах защо е така и това просветление изпълни душата ми с радост. Слушах как зрителите ме освиркват и се усмихват. Нима те разбират нещо от любов, подобна на нашата. Вземи ме оттук, Дориан, отведи ме със себе си там, където ще бъдем съвсем сами. Мразя сцената. Можех да представям страст, която не съм изпитвала, но не мога да представя чувството, което ме изгаря отвътре като огън. О, Дориан, Дориан, сега разбираш какво означава всичко това. Дори и да бих могла да играя ролите на влюбена, ще се чувствам осквернена. Ти ми помогна да го разбера.

Младият човек се хвърли на дивана и извърна глава.

— Ти уби любовта ми — прошепна той.

Сибил го погледна учудена и се засмя. Той не отвърна. Тя се приближи до него и погали с малките си пръсти косите му. После се отпусна на колене и притисна ръцете му към устните си. Той ги отдръпна разтреперан, скочи и се отпрати към вратата.

— Да — извика Дориан, — ти уби любовта ми. Преди вълнуваше въображението ми. Сега не будиш дори любопитството ми. Не ми правиш вече никакво впечатление. Обичах те, защото беше прекрасна, защото беше гениална и умна, защото овеществяваше съновиденията на велики поети, защото даваше плът и форма на призраците на изкуството. Ти захвърли всичко това. Стана безинтересна и глупава. Господи!! Какво безумие е била любовта ми към теб! Какъв глупак съм бил! Сега не си нищо за мен. Никога вече няма да те видя. Няма да си спомня за теб. Няма да произнеса името ти! Не можеш да си представиш какво беше за мен преди! Защото преди... О, вече не желая да мисля за това! Как ми се иска да не беше се появявала пред очите ми! Ти унищожи най-красивото в живота ми! Колко малко разбираш какво е любов, щом можеш да кажеш, че тя погубва таланта ти! Какво представляваш ти без твоето изкуство? Нищо! Искях да те направя велика, блестяща, неотразима. Светът щеше да те боготвори, а ти щеше да носиш моето име. Какво си сега? Третостепенна актриса с красиво лице!

Сибил побледня и се разтрепера. Притисна ръце до гърдите си, гласът ѝ едва излизаше от свитото ѝ гърло.

— Не говориш сериозно, нали, Дориан? — прошепна тя. — Ти играеш...

— Да играя ли? Оставям това на теб. Ти го вършиш така добре! — злобно отвърна той.

Тя се изправи, със страдалчески израз на лицето прекоси стаята и се доближи до него. Сложи ръка на рамото му и го погледна в очите. Дориан я отблъсна. — Не ме докосвай! — извика той.

От гърдите на Сибил се изтръгна глух стон, тя се хвърли в краката му и остана да лежи като стъпкано цвете.

— Дориан, Дориан, не ме оставяй! — шепнеше тя. — Така съжалявам, че не играх добре! През цялото време мислех за теб. Но ще опитам отново... наистина ще опитам. Любовта ми към теб ме връхлетя така внезапно! Може би никога нямаше да я почувствам, ако не беше ме целунал... ако не бяхме се целунали... Целуни ме пак, любими! Не ме оставяй! Моят брат... Не, нищо! Това не беше сериозно. Той само се шегуваше... Но нима не можеш да ми простиш за тази вечер? Ще работя много усърдно, ще се постарая да стана отново добра актриса. Не бъди жесток към мен заради това, че те обичам повече от всичко на света. Та нали само веднъж не ти харесах. Но ти си прав, Дориан. Аз винаги трябва да бъда актриса. Беше глупаво, че забравих това, но не можех иначе. О, не ме напускай, не ме напускай!

Неудържим пристъп на горестен плач я задави. Тя лежеше на пода като ранено животно, а Дориан Грей я гледаше с красивите си очи и изящно очертаните му устни се свиха в презрителна усмивка. В чувствата на оня, когото сме престанали да обичаме, винаги има нещо смешно. Сибил Вейн му се струваше мелодраматична. Сълзите и риданията ѝ му досаждаха.

— Отивам си — каза най-сетне той със спокоен и ясен глас. — Не искам да бъда жесток, но повече не мога да се виждам с теб. Ти ме разочарова.

Тя плачеше тихо и не отвърщаше нищо, само припълзя по-близо до него. Мъничките ѝ ръце безпомощно се протегнаха напред, сякаш го търсеше. Той се обърна и напусна стаята. Малко след това беше вече въвн от театъра.

Едва съзнаваше накъде върви. По-късно смътно си спомняше, че се бе скитал по слабо осветени улици, покрай тесни, мрачни проходи и подозрителни къщи. Жени с пресипнали гласове и рязък смях бяха подвиквали подире му. Като някакви чудовищни маймуни край него с олюляване бяха преминали пияни мъже, ругаейки и разговаряйки сами със себе си. Видял бе дрипави деца, скупчени на праговете на къщите, и бе дочувал кръсъци и ругатни от мрачните дворове.

Когато се разпукваше зората, той се озова близо до Ковънт Гардън^[2]. Тъмнината се разсейваше и поруменялото от бледи огньове небе сияеше като бисер. По лъснатия паваж на пустите улици трополяха бавно грамадни каруци, пълни с полюляващи се лилии. Въздухът бе напоен с аромата на цветята, чиято красота сякаш успокояваше болката му. Той последва каруците до пазара и спря да погледа как хората ги разтоварват. Един каруцар в бяла престилка му предложи череши. Младежът му благодари, учуди се, че той отказа да приеме пари и разсеяно започна да яде плодовете. Те бяха брани в полунощ и бяха пропити с хладината на лунната светлина. Дълга върволица момчета, които носеха кафези с пъстри лалета, с жълти и червени рози, преминаха пред него, промъквайки се между огромните зелени купища със зеленчуци. Около сивите, огрени вече от слънцето колони на галерията, се въртяха бедно облечени гологлави момичета и чакаха да приключи търговията на едро. Други се тълпяха при двукрилната врата на кафенето на пазарния площад. Грамадните впрегатни коне тъпчеха с копита по неравните камъни на паважа и подрънкваха сбруите и звънчетата си. Някои от каруцарите спяха върху събрани закуп чували. Гълъби с лилави шийки и с розови крачета подскачаха напред-назад и кълвяха зърна.

След известно време Дориан повика файтон и си тръгна за дома. Застоя се няколко минути на прага и огледа стихналия площад с плътно затворените с капаци и пъстри жалузи прозорци. Небето вече имаше опалов цвят и на неговия фон покривите на къщите блестяха като сребро. От комина на една отсрещна къща се издигаше тънка струя дим, която се извиваше като виолетова лента в седефения въздух.

В огромния позлатен венециански фенер, откраднат навярно от баржата на някой дож, а сега увисен на тавана на просторното преддверие, облицовано с дъб, още светеха три газови горелки — три тънки сини листенца от пламък, обрамчени от бял огън. Той ги угаси,

хвърли наметката и шапката си на масичката и мина през библиотеката към вратата на спалнята си, огромна осмоъгълна стая на партерния етаж, която той, следвайки новото си увлечение към разкоша, бе обзавел по свой вкус, като бе покрил стените с изящни гоблени от времето на Ренесанса, намерени на тавана в имението му в Селби. Беше хванал вече дръжката на вратата, когато погледът му се спря на собствения му портрет, нарисуван от Базил Холуърд. Той трепна и отстъпи учуден крачка назад. Сетне влезе в стаята си със силно озадачен израз. Измъкна цветето от бутониерата си и се спря в двоумение. Накрая се върна отново в библиотеката, приближи до картината и започна да я разглежда. При слабата светлина, която едва проникваше през жълтите копринени транспаранти, лицето на портрета му се струваше някак променено. Изразът му бе друг. Човек би казал, че около устата му се е изписала някаква гънка на жестокост. Това беше много странно.

Дориан се обърна, отиде до прозореца и вдигна транспаранта. Ярката утринна светлина заля стаята и прогони тайнствените сенки в тъмните ъгли, където те останаха да лежат треперливо. Странният израз, който бе забелязал, не изчезна обаче от лицето на портрета, стана дори по-очебиен. Трептящите жарки лъчи на слънцето очертаваха жестоките гънки около устата толкова ясно, сякаш Дориан се гледеше в огледало, след като бе извършил някакво злодеяние.

Той се намръщи и като взе от масичката овалното огледало с рамка от купидони от слонова кост, един от многобройните подаръци от лорд Хенри, с безпокойство се огледа в лъскавата му повърхност. Край алените му устни обаче нямаше никаква гънка, изразяваща жестокост. Какво означаваше това?

Той разтърка очите си и като се приближи до портрета, започна отново да го разглежда. Върху платното не можеше да се открие ни най-малка следа от поправка, но изразът на лицето му, без съмнение, бе променен. Не, това не беше плод на фантазията му. Промяната бе съвсем очевидна.

Той се отпусна в едно кресло и се замисли. Изведнъж в съзнанието му проблеснаха думите, които бе казал в ателието на Базил Холуърд в деня, когато портретът беше завършен. Беше изразил безумното желание той винаги да остане млад, а портретът му да старее; красотата на лицето му никога да не увяхва, а товарът на

страстите и пороците да ляга върху платното! Следите на страданията и размишленията да браздят нарисуваното лице, а самият той да запази завинаги нежния цвят и прелестта на своята току-що разцъфнала младост! Нима желанието му се бе изпълнило? Не, такива неща са невъзможни. Чудовищно е дори да се помисли за това. Но портретът стоеше пред него и гънката на жестокост около устата личеше съвсем ясно.

Жестокост! Нима бе извършил нещо жестоко? Ако имаше някой виновен, това беше Сибил, а не той. Беше повярвал, че е голяма актриса, беше ѝ отдал любовта си, защото мислеше, че е гениална. Но тя го бе разочаровала. Беше се оказала безинтересна и недостойна за неговата любов. И все пак с чувство на безгранична жалост си спомни как тя бе плакала като дете в краката му. И с какво безсърдечие я бе гледал той. Защо е създаден такъв? Защо е такава душата му? Но и той бе страдал. През трите ужасни часа, докато траеше представлението, той бе преживял векове страдания, цели вечности мъки. Неговият живот струваше толкова, колкото и нейният. Той може да я бе огорчил завинаги, но и тя го бе засегнала дълбоко, макар и за няколко часа. Освен това жените са по-пригодени да устояват на скръбта от мъжете. Те живеят заради чувствата си. Мислят единствено за тях. Вземат си любовници само за да има на кого да правят сцени. Лорд Хенри му бе казал това, а лорд Хенри познава жените. Защо трябва да се измъчва заради Сибил Вейн? Тя вече не означаваше нищо за него!

Ами портретът? Какво можеше да каже за него? Той знаеше тайната на живота му и я разкриваше. Портретът го бе научил да обича собствената си красота. Нима щеше да го накара да намрази собствената си душа? Щеше ли да намери сили да го погледне отново?

Не, това беше само илюзия, породена от обърканите му чувства. Беше само оптическа измама, последица от ужасно прекараната вечер! Може би в мозъка му бе попаднало онова малко алено зрънце, което подлудява хората! Не, портретът не се беше изменил. Би било лудост да мисли друго.

И все пак от платното го гледаше красивото му лице, изкривено от жестока усмивка. Светлите коси сияеха, огрени от лъчите на утринното слънце. Сините очи бяха устремени към неговите. Чувство на безкрайно съжаление — не за себе си, а за собственото му изображение — обзе Дориан. Да, това изображение вече се бе

изменило и ще продължи да се изменя. Златото На косите ще посивее. Червените и бели рози ще увехнат. Позорът на всеки грях, извършен от него, ще петни и ще руши красотата на портрета. Но той няма да греши. Картината, променена или не, ще стане огледало на неговата съвест. Ще се бори с изкушенията. Няма да се среща повече с лорд Хенри... или поне ще престане да се вслушва в неговите изтънчени, отровни теории, които в градината на Базил Холуърд му вдъхнаха за първи път стремеж към непостижимото. Ще се върне при Сибил Вейн, ще ѝ поиска извинение, ще се ожени за нея и ще се опита отново да я обикне. Да, това беше негов дълг. Тя навярно е страдала повече от него. Горкото дете! Той се държа така егоистично и жестоко с нея. Очарованието, с което го бе запленила, отново ще се върне. Те ще бъдат щастливи. И животът му с нея ще бъде чист и прекрасен.

Стана от креслото, погледна портрета и потръпна, след това придърпа пред него един голям параван. „Колко ужасно!“ — прошепна той, отиде до прозореца и го отвори. После излезе в градината да се поразтъпче на тревата и пое дълбоко въздух. Прохладата и свежестта на утрото сякаш прогониха мрачното му настроение. Мислеше само за Сибил Вейн. Усети някакво слабо ехо на любовта си към нея. Произнесе името, ѝ веднъж, още веднъж, още веднъж... Птиците, които пееха в окъпаната от роса градина, сякаш разказваха за нея на цветята.

---

[1] Стиховете от пиесата на Шекспир „Ромео и Жулиета“ са преведени от Валери Петров. — Б. пр. ↑

[2] Централен лондонски пазар на едро за плодове, зеленчуци и цветя, съществувал от 1661 до 1974 г. — Б. пр. ↑

ГЛАВА VIII

Отдавна минаваше обяд, когато Дориан се събуди. На няколко пъти камериерът му влиза, стъпвайки на пръсти, в стаята му и се чудеше защо господарят му спи толкова до късно. Най-сетне се позвъни и Виктор, тихо влезе в спалнята с чаша чай и куп писма върху малък старинен поднос от севърски порцелан и дръпна масленозелените копринени завеси с тъмносиня подплата, които закриваха трите високи прозореца.

— Monsieur спа добре тази сутрин — каза той усмихнат.

— Колко е часът, Виктор? — сънливо попита Дориан Грей.

— Един и петнайсет.

— Колко е късно! — Дориан седна в леглото, отпи няколко глътки от чая и започна да преглежда писмата. Едно от тях беше от лорд Хенри и бе донесено на ръка сутринта. Дориан се поколеба за миг и го остави настрана. Другите отвори небрежно. Те съдържаха обичайната серия визитни картички, покани за вечери, билети за закрити изложби, програми на благотворителни концерти и така нататък — всичко онова, което засипва ежедневно всеки млад светски човек по време на сезона. Имаше и една доста голяма сметка за токущо купения комплект тоалетни принадлежности от гравирано сребро в стил Луи XV. Той не бе посмял да я изпрати на своите опекуни, хора с остарели разбирания, които не разбираха, че в наше време най-ненужните неща са ни най-необходими. Имаше и няколко много вежливо написани известия от лихвари от Джърмин стрийт, които предлагаха заеми с неограничен размер на сумата по всяко време и с най-умерен лихвен процент.

След десетина минути Дориан стана и като наметна елегантен халат от кашмирска вълна, извезан с коприна, премина в настаната с оникс баня. Студената вода го освежи след дългия сън. Той сякаш бе забравил всичко, което бе преживял вечерта. Един или два пъти в него проблесна споменът, че бе взел участие в някаква странна трагедия, но така смътно, като че ли е било сън.

Облече се, влезе в библиотеката и се зае с леката френска закуска, сервирана на малка кръгла масичка, близо до отворения прозорец. Денят беше великолепен. Топлият въздух бе наситен с приятни миризми. В стаята влетя пчела и започна да кръжи около поставената пред него китайска ваза със сини дракони, пълна с жълтозеленикави рози. Дориан се чувстваше напълно щастлив.

Изведнъж трепна — погледът му се спря на паравана, с който бе закрил портрета.

— Хладно ли ви е, monsieur? Да затворя ли прозореца? — попита камериерът, оставяйки на масичката чиния с омлет.

Дориан поклати глава.

— Не, не ми е хладно — измърмори той.

Нима всичко това бе вярно? Нима портретът наистина се бе изменил? Или бе само някаква игра на въображението му, която го караше да вижда зъл поглед там, където е имало радостна усмивка? Нима е възможно да се изменя изображението върху платното! Глупава история, която ще разсмее Базил, като му я разкаже някой ден.

И все пак колко живо беше впечатлението му! Отначало в сумрака, а после при ясната утринна светлина той бе видял този белег на жестокост около усмихнатите устни. Дориан почти се страхуваше от момента, когато камериерът ще излезе от стаята. Знаеше, че щом остане сам, веднага ще започне да разглежда портрета и се боеше, че ще се увери в онова, което засега му се струваше илюзорно. Когато камериерът му поднесе кафето и цигарите и се обърна, за да излезе, Дориан изпита неудържимото желание да му каже да остане. Когато вратата се затваряше зад него, той го повика обратно. Камериерът застана в очакване на нарежданията му. Около минута Дориан го гледа мълчаливо.

— За никого не съм у дома, Виктор — каза той с въздишка.

Камериерът се поклони и излезе.

Дориан стана от масата, запали цигара и се отпусна на една богато отрупана с възглавници кушетка, която се намираше точно срещу паравана. Параванът беше старинен, от позлатена испанска кожа, пищно украсена с ярки рисунки в стил Луи XIV. Дориан се вглеждаше внимателно в него и се питаше дали е трябвало да прикрива някога тайната на нечий друг живот.

Дали да го отмести? Не е ли по-добре да не го пипа? Какъв смисъл имаше да узнава? Би било ужасно, ако портретът наистина се е изменил. Ако не е, значи, няма за какво да се безпокои. Но какво ще стане, ако по някаква злощастна случайност нечии чужди очи надникнат зад паравана и открият страшната промяна! Как ще постъпи, ако Базил Холуърд дойде и пожелае да види собственото си произведение? А Базил сигурно ще го стори. Не, трябва още веднъж да разгледа внимателно портрета, и то незабавно. Всичко друго ще бъде по-добро от това мъчително съмнение.

Той стана и заключи двете врати. Поне щеше да бъде сам, когато се вгледа в маската на своя позор. Отдръпна настрани паравана и застана лице срещу лице със себе си. Вярно беше. Портретът се бе изменил.

По-късно Дориан често си спомняше — и всеки път със същото учудване, — че отначало бе разглеждал портрета си с почти научен интерес. Струваше му се невероятно, че е възможно да стане подобна промяна. И все пак тя бе факт. Нима съществуваше някакво тайнствено родство между химическите атоми, които изграждаха формата и колорита на картината, и душата, която живееше в него? Възможно ли бе тези атоми да изразяват върху платното всички трепети на душата му, да материализират всичките му мечти? Или имаше друга, още по-страшна причина? Той потрепери от страх, върна се при кушетката, легна и се вгледа в картината с болезнен ужас.

Разбираше, че портретът вече бе направил нещо за него. Бе го накарал да осъзнае колко несправедлив и жесток е бил към Сибил Вейн. Не беше късно да се поправи грешката, Сибил все още можеше да стане негова жена. Измислената му егоистична любов към Сибил Вейн може би ще се превърне под нечие висше влияние в много по-благородно чувство, а портретът, нарисуван от Базил Холуърд, ще стане негов пътеводител в живота, ще бъде за него онова, което за някои е благочестието, за други — съвестта, а за всички нас — страхът пред бога. За угризенията на съвестта съществуват успокоителни средства, способни да приспят нравственото чувство. Но пред него стоеше явният символ на разложението, предизвикано от порока, вечният знак на разрухата, която хората причиняват на душата си.

Часът удари три, после четири, после четири и половина, а Дориан все още не помръдваше от мястото си. Той се опитваше да

събере пурпурните нишки на живота си, да ги вплете в образ; да намери пътя си в червения лабиринт на страстите, в който бродеше. Не знаеше нито какво да прави, нито какво да мисли. Накрая отиде до бюрото и написа пламенно писмо до момичето, което довчера бе обичал, като го молеше да му прости, а себе си обвиняваше в безумие. Той изпълваше страница след страница с думи за горчивото си разкаяние и за парещата болка. В самообвинението винаги има наслада. Когато се обвиняваме сами, ние чувстваме, че никой друг няма право да ни вини. Опрощение ни дава не свещеникът, а самата изповед. Когато Дориан завърши писмото, той се почувства опростен.

Внезапно на вратата се почука и отвън прозвуча гласът на лорд Хенри.

— Мило мое момче, трябва да те видя. Пусни ме веднага. Защо си се заключил така?

Отначало Дориан не отговаряше и не помръдваше от мястото си. Чуването обаче продължаваше и ставаше още по-настойчиво. Да, по-добре е да пусне лорд Хенри и да му обясни, че от днес ще започне нов живот, да се скара с него, ако се наложи, и да се разделят, ако раздялата се окаже неизбежна. Той скочи, бързо дръпна паравана пред портрета и отключи вратата.

— Много съжалявам за случилото се, Дориан — каза, влизайки лорд Хенри. — Но ти не бива да мислиш прекалено много за това.

— Имаш пред вид Сибил Вейн ли? — попита младежът.

— Да, разбира се — отвърна лорд Хенри, отпусна се в креслото и бавно свали жълтите си ръкавици. — От известна гледна точка това е ужасно, но ти нямаш никаква вина. Кажи, видя ли я след представлението?

— Да.

— Бях сигурен в това. И се скарахте, нали?

— Аз бях жесток, Хари, наистина жесток. Но сега вече всичко е наред. Никак не съжалявам за онова, което се случи. То ми помогна по-добре да опозная себе си.

— Много се радвам, Дориан, че го приемаш по такъв начин. Страхувах се, че ще те сваря потънал в угризения да скубеш прекрасните си къдрави коси.

— Минах вече през всичко това — каза Дориан, усмихна се и поклати глава, — сега съм напълно щастлив. Най-напред разбрах какво

значи съвест. Тя няма нищо общо с онова, което си ми говорил. Тя е най-висшето начало, заложено у нас. Не се подигравай повече, Хари, поне пред мен! Искам да бъда добър. Не мога да понеса мисълта, че душата ми ще стане отвратителна.

— Великолепна артистична основа на етиката, Дориан! Поздравявам те! А с какво ще започнеш?

— Ще се оженя за Сибил Вейн.

— Ще се ожениш за Сибил Вейн ли? — възкликна лорд Хенри, стана и погледна удивено младежа. — Но, скъпи Дориан...

— Да, Хари, знам какво се каниш да кажеш. Нещо ужасно за брака. Не го казвай. Никога вече не говори пред мен подобни неща! Преди два дни аз помолих Сибил да стане моя жена. Няма да наруша думата си пред нея. Тя ще бъде моя жена.

— Твоя жена! Дориан!... Нима не си получил писмото ми? Написах го тази сутрин и го изпратих по слугата си.

— Твоето писмо? О, да, спомням си! Още не съм го прочел, Хари. Страхувах се, че ще съдържа нещо, което няма да ми хареса. Със своите парадокси ти режеш живота на парчета.

— Значи, още нищо не знаеш?

— Какво искаш да кажеш?

Лорд Хенри направи няколко крачки из стаята, после седна до Дориан Грей, хвана двете му ръце и ги стисна здраво.

— Дориан — каза той, — в моето писмо... не се плаши... ти съобщавах, че Сибил Вейн е мъртва.

Болезнен вик се изтръгна от устата на младежа и като измъкна ръцете си от ръцете на лорд Хенри, той скочи на крака.

— Мъртва? Сибил мъртва? Това не е вярно! Това е страшна лъжа! Как си позволяваш да ми го кажеш?

— Самата истина е, Дориан — каза сериозно лорд Хенри. — Съобщават го всички сутрешни вестници. Писах ти да не приемаш никого, преди да дойда аз. Сигурно ще има следствие, а ти не бива да се забъркваш в тази история. В Париж подобни произшествия създават на човека известност. Но в Лондон има все още много предразсъдъци. Тук никога не бива да се дебютира със скандал. Скандалът трябва да се използва в по-късни години, когато трябва да пробудим интерес към себе си. Надявам се, че в театъра не знаят името ти? Ако не го знаят,

всичко е наред. Някой видя ли те, когато влизаше в гримьорната й? Това е много важно.

В продължение на няколко минути Дориан не отговаряше. Той бе смазан от ужас. Най-сетне промълви със сподавен глас:

— Хари, ти, струва ми се, спомена думата следствие? Какво искаше да кажеш? Нима Сибил... О, Хари, не мога да го понеса! Но говори по-бързо! Каж ми всичко!

— Сигурен съм, Дориан, че това не е обикновен нещастен случай, но пред обществото той трябва да бъде представен точно така. Когато излизала от театъра с майка си към дванайсет и половина, тя каза, че е забравила нещо горе и се качила обратно. Чакали я известно време, но тя не се връщала. Накрая я намерили мъртва на пода в нейната гримьорна. По погрешка била погълнала нещо от ония ужасни неща, които те употребяват за гримиране в театъра. Не знам какво е било, но, изглежда, че става дума или за синилна киселина, или за оловно белило. По-вероятно е, да е била синилна киселина, тъй като смъртта е последвала незабавно.

— Хари, Хари, това е ужасно! — простена младежът.

— Наистина е трагично, но ти не трябва да се забъркваш в тази история. Прочетох в „Стандърд“, че била само на седемнайсет години. Мислех, че е още по-млада. Изглеждаше дете, пък и играеше така неумело. Дориан, не бива да позволяваш това произшествие да те сломи. Ще дойдеш с мен на вечеря, а после ще наминем към операта. Днес пее Пати и целият Лондон ще бъде в театъра. Можеш да дойдеш в ложата на сестра ми. Тя ще бъде с няколко интересни дами.

— И тъй, аз убих Сибил Вейн — проговори по-скоро на себе си Дориан Грей. — Убих я, все едно, че й прерязах собственоръчно с нож гърлото. А розите са все така прекрасни и птиците пеят все така весело в градината ми! И днес аз ще вечерям с теб, ще отида в операта, а след това ще хапнем отново някъде... Как странно драматичен е животът! Ако бях прочел всичко това в някоя книга, Хари, сигурно щях да заплача. А сега, когато то се случи наистина и се случи с мен, ми изглежда толкова необикновено, че не мога да плача. Ето първото любовно писмо, което съм написал в живота си. Странно е, че първото ми любовно писмо е адресирано до едно мъртво момиче. Бих искал да знам могат ли да изпитват чувства тези бледи, безмълвни хора, които ние наричаме мъртъвци? Сибил! Чувства ли нещо тя, разбира ли, може

ли да ме чуе? О, Хари, как я обичах някога! Сега ми се струва, че е било преди години. Тя беше всичко за мен. И дойде тази ужасна вечер — няма това беше едва вчера, — когато тя игра толкова лошо, че сърцето ми едва не се пръсна. После всичко ми обясни. Беше трогателно. Но аз никак не се трогнах, казах й дори, че е безинтересна и глупава. После се случи нещо, което ме изплаши. Не мога да ти кажа какво е, но беше ужасно. Казах си, че ще се върна към Сибил. Чувствах, че не съм бил прав... А сега тя е мъртва. Боже мой! Боже мой! Хари, какво да правя? Ти не знаеш в каква опасност се намирам, а нямам за какво да се хвана! Тя можеше да стане моя опора. Тя нямаше право да се убива. Това е егоистично от нейна страна!

— Скъпи Дориан — каза лорд Хенри, взе цигара от табакерата си и извади от джоба си златна кибритена кутийка, — единственият начин жената да направи от мъжа праведник е, да му досади така, че той да загуби всякакъв интерес към живота. Ако се беше оженил за това момиче, щеше да бъдеш нещастен. Сигурно щеше да се държиш добре с нея. Човек винаги може да се държи добре с ония, които са му безразлични. Но тя твърде скоро щеше да открие твоето равнодушие. А когато жената открие подобно нещо у мъжа си, или се занемарява, или започва да носи много красиви шапки, за които плаща някой чужд мъж. Да не говорим за социалното неравенство на такъв брак, който никога не бих одобрил, но те уверявам, че при всички случаи той щеше да бъде пълна несполука.

— Възможно е — прошепна Дориан, като крачеше напред-назад из стаята с мъртвешки бледо лице. — Но аз мислех, че е мой дълг да се ожения за нея. Не съм виновен, че тази ужасна трагедия ми попречи да изпълня дълга си. Ти ми беше казал веднъж, че над добрите намерения тегне зла участ, че те винаги идват твърде късно. С мен се случи точно така.

— Добрите намерения са напразен опит за намеса в законите на науката. В основата им стои суетата, а резултатът от тях е равен на нула. Понякога те ни доставят приятни, но безплодни преживявания, които имат известна привлекателност за слабите хора. Това е всичко, което може да се каже за тях. Те са чекове, които кората пишат до банка, където нямат открита сметка.

— Хари — възкликна Дориан Грей, приближи се и седна до него. — Защо не мога да почувствам тази трагедия така дълбоко, както бих

искал? Не мисля, че съм безсърдечен. Какво мислиш?

— През последните две седмици ти извърши твърде много глупости, Дориан, за да имаш право да се наричаш безсърдечен — отвърна лорд Хенри с ласкава, меланхолична усмивка.

Дориан се намръщи.

— Това обяснение не ми харесва, Хари, но се радвам, че не ме мислиш за безсърдечен. Не, не съм безсърдечен — знам, че имам сърце! И все пак съм длъжен да призная, че този ужасен случай не ми подейства така, както би трябвало. Той ми изглежда просто като необичайна развръзка на някаква необичайна драма. В нея има всичко от страшната красота на гръцката трагедия, трагедия, в която взех голямо участие, но която не ме нарани.

— Това е интересен въпрос — каза лорд Хенри, който изпитваше огромно удоволствие от играта с неосъзнатия егоизъм на младежа, — изключително интересен въпрос. Според мен, верният отговор е следният: често действителните трагедии в живота се разиграват в такава нехудожествена форма, че ни отблъскват със своята грубост, с нелогичността си, с крещящото безсмислие, с пълната липса на стил. Те ни действат така, както ни действа всичко вулгарно. Оставят ни впечатление само за груба, чисто животинска сила и будят възмущението ни. Понякога все пак животът ни среща с трагедия, съдържаща художествени елементи на красотата. Ако тези елементи са истински, събрани заедно, те събуждат чувството ни за драматизъм. Ние изведнъж откриваме, че вече не сме актьори в пиесата, а нейни зрители. Или по-скоро — и двете. Наблюдаваме самите себе си и все повече се увличаме от необикновеното зрелище. А в случая какво всъщност е станало? Някакво момиче се самоубило от любов към теб. За съжаление аз не съм имал в живота си такава преживяване. То би ме накарало да се влюбя завинаги в любовта. Но жените, които са ме обожавали — те не са били толкова много, и все пак е имало и такива, — непременно искаха да живеят още дълго време, след като съм преставал да мисля за тях, а и те за мен. Всички напълнях, станаха скучни и всеки път, когато ги срещам, се отдават на спомени за миналото. Ах, тази удивителна женска памет! Какво ужасно нещо е тя! И каква умствена ограниченост разкрива! Човек трябва да се опива от багрите на живота, но никога не бива да помни подробности. Подробности винаги са банални.

— Трябва да посея макове^[1] в градината си — въздъхна Дориан.

— Не е нужно — възрази неговият събеседник. — Самият живот ни поднася достатъчно макове. Разбира се, не всичко отминава еднакво бързо. Веднъж носих цял сезон само теменужки в бутоньерата си, като един своеобразен художествен траур за увлечение, което не искаше да умре. Накрая все пак то умря. Вече съм забравил какво точно го уби. Струва ми се, предложението ѝ да пожертва за мен целия свят. Това винаги е неприятен момент. Той буди у човека ужас пред вечността. Е, добре, можеш ли да си представиш, че преди една седмица, на вечеря у лейди Хампшиър, се оказах съсед на въпросната дама и тя настойчиво искаше да припомни цялата ни история, от начало до край, като изравяше миналото и се прехвърляше в бъдещето. Бях погребал своя роман под леха от надгробни асфоделии, а тя отново го призова на божия свят и ме уверяваше, че съм разбил живота ѝ. Трябва да кажа, че тя си изяде докрай обилната вечеря, затова не изпитах ни най-малки угризения на съвестта. Но каква липса на вкус прояви тя! Единственото обаяние на миналото е в това, че е минало. Жените обаче никога не разбират кога се е спуснала завесата. Те винаги настояват за шесто действие и предлагат представлението да продължи и тогава, когато всякакъв интерес към него е изчерпан. Ако им се позволи да правят каквото искат, всяка комедия би имала трагична развръзка, а всяка трагедия би се превърнала във фарс. Жените са очарователно изкуствени, но нямат никакъв усет за изкуството. Ти си по-щастлив от мен, Дориан. Уверявам те, че нито една от жените, които съм познавал, не би направила за мен това, което направи за теб Сибил Вейн. Обикновените жени винаги успяват да се утешат. Някои го правят, като се увличат по сантиментални цветове. Никога не се доверявай на жена, която носи лилаво, независимо от възрастта си, или на жена над трийсет и петте, която обича розови панделки. Това са жени с истории зад гърба си. Други намират голяма утеха, като неочаквано откриват добрите качества на съпрузите си. Те ти набиват в очите съпружеското си щастие, сякаш това е най-привлекателният от всички грехове. Някои се утешават с религията. Нейните тайнства притежават цялата прелест на флирта, ми каза веднъж една жена. И аз го разбирам. Освен това нищо не може да поласкае суетата на човека така, както ако го обявят за грешник. Съвестта прави от всички нас егоисти. Наистина, утехите,

които жените намират в съвременния живот, нямат край. Всъщност не съм споменал още най-главната от тях.

— Коя е тя, Хари? — попита младежът разсеяно.

— О, най-очевидната от всичките — да отнемеш нечий чужд любовник, когато изгубиш своя. В доброто общество това винаги реабилитира една жена. Но наистина, Дориан, колко различна трябва да е била Сибил Вейн от всички жени, които обикновено срещаме. Намирам в нейната смърт нещо много красиво. Радвам се, че живея във век, когато все още се случват подобни чудеса. Те те карат да вярваш в реалността на неща, с които всички си играем, неща, като увлечение, страст, любов.

— Аз бях ужасно жесток към нея. Забравяш това.

— Боя се, че жените ценят жестокостта, откритата жестокост, повече от всичко друго. Те имат изумително примитивни инстинкти. Ние ги еманципирахме, но въпреки това те си останаха робини, които търсят своите господари. Обичат някой да властва над тях. Сигурен съм, че си бил великолепен. Никога не съм те виждал истински разгневен, но мога да си представя как гневът е подчертавал красотата ти. И освен това онзи ден ми каза нещо, което тогава ми се стори съвсем нереално, но сега разбирам, че е било вярно и именно в него е ключът към всичко.

— Какво беше то, Хари?

— Ти ми каза, че Сибил Вейн олицетворява за теб всички романтически героини — че една вечер е Дездемона, а на другата — Офелия, че ако умира като Жулиета, възкръсва като Имогена.

— Сега тя вече никога няма да възкръсне — прошепна младежът и закри лице с ръцете си.

— Не, никога няма да възкръсне. Тя изигра последната си роля. Но ти трябва да гледаш на тази самотна смърт в бедната гримьорна като на странен, зловещ откъс от някаква трагедия от епохата на Джеймз I, като на удивителна сцена от Уебстър, Форд или Търнър. Сибил никога не е живяла в реалността и затова не можем да кажем, че е умряла. Поне за теб тя винаги е била една мечта, видение, прелитащо през драмите на Шекспир, за да ги направи още по-прекрасни със своето присъствие, инструмент, чрез който музиката на Шекспир е звучала още по-богато и по-радостно. В момента, когато се докосна до истинския живот, тя го погуби и той я погуби нея, затова тя си отиде.

Оплаквай Офелия, ако желаеш! Посипи си главата с пепел от скръб по удушената Корделия! Проклинай небето заради смъртта на дъщерята на Брабанцио! Но не проливай напразно сълзи за Сибил Вейн. Тя беше по-малко реална от всички тях.

Настъпи мълчание. Вечерният мрак изпълваше стаята. Откъм градината сенките безшумно се промъкваха на сребърните си крачка. Изнемощели, цветовете на околните предмети избледняваха.

След известно време Дориан Грей вдигна глава.

— Ти ми обясни какво представлявам, Хари — прошепна той с въздишка на облекчение. — Аз чувствах всичко, което ти каза, но някак се страхувах от него и не можех да си го обясня. Колко добре ме познаваш. Но нека не говорим повече за случилото се. То беше едно прекрасно преживяване. Това е всичко! Питам се, дали животът ще ми поднесе нещо, също толкова прекрасно?

— Животът ще ти поднесе всичко, Дориан. Няма нищо, което ти с твоята необикновена красота да не си в състояние да постигнеш.

— Но представи си, Хари, ще дойде време, когато ще се превърна в изнемощял набръчкан старец. И тогава?.

— О, тогава — каза лорд Хенри, като стана да си върви, — тогава ще трябва да се бориш за всяка своя победа. А сега те сами идват при теб. Не, ти си длъжен да съхраниш красотата си. Живеем във век, когато хората четат прекалено много, за да бъдат умни, и мислят прекалено много, за да са красиви. Искане ми се ти да бъдеш пощаден. А сега е най-добре да се облечеш и да вървим в клуба. И без това вече доста закъсняхме.

— Мисля да дойда направо в операта, Хари. Чувствам се твърде уморен, за да ям. Кой е номерът на ложата на сестра ти?

— Двайсет и седми, струва ми се. На първи балкон.

Ще видиш името ѝ на вратата. Аз обаче съжалявам, че няма да дойдеш да вечеряме.

— Нямам сили — уморено каза Дориан. — Но съм ти безкрайно задължен за всичко, което ми каза. Ти наистина си най-добрият ми приятел. Никой не ме е разбирал така.

— Ние сме едва в началото на нашето приятелство, Дориан — отвърна лорд Хенри, като стисна ръката му. — Довиждане. Надявам се да те видя преди девет и половина. Не забравяй, че пее Пати.

Когато затвори вратата след него, Дориан позвъни и след няколко минути Виктор се появи с лампите и спусна транспарантите. Дориан с нетърпение го чакаше да си отиде. Струваше му се, че камериерът се бави безкрайно.

Щом той си излезе, Дориан изтича до паравана и го дръпна настрана. Не, допълнителна промяна в портрета нямаше. Очевидно новината за смъртта на Сибил Вейн бе стигнала до него, преди самият Дориан да я бе узнал. Той реагираше на събитията в мига, в който те се случваха. Отблъскващата жестокост, която бе загрозила изящните очертания на устните, се е появила несъмнено в момента, когато момичето е изпило отровата. Или може би портретът е равнодушен към последствията? Може би той само отразява онова, което става в душата му? Дориан размишляваше и се надяваше, че някога с очите си ще види как се извършва промяната. Тази мисъл го накара да потръпне.

Горката Сибил! Каква невероятна съдба! Тя често бе изобразявала смъртта на сцената. И накрая Смъртта я бе докоснала и я бе отнесла със себе си. Как ли е изиграла тя тази ужасна последна сцена? Дали, умирайки, го е проклинала? Не, тя бе умряла от любов към него. Отсега нататък той ще гледа на любовта като на светиня. Тя бе изкупила всичко, като бе принесла в жертва живота си. Той няма повече да си спомня за страданието, което тя го бе накарала да преживее през онази ужасна вечер в театъра. Ще си спомня за нея само като за един прекрасен трагически образ, появил се на сцената, за да разкрие великата същност на Любовта. Прекрасен трагически образ! Сълзи изпълниха очите му при спомена за детския израз на лицето и, за очарователните ѝ жестове, за плахата ѝ, трепетна грация. Той бързо ги изтри и отново погледна портрета.

Чувстваше, че е дошло времето да направи своя избор. Или изборът му вече бе направен? Да, животът бе решил това вместо него — животът и неговото собствено любопитство към живота. Вечна младост, неограничена страст, изтънчени тайни наслаждения, необуздани радости и още по-необуздани прегрешения — ето какво го очакваше. А портретът щеше да носи бремето на неговия позор.

Изпита болка при мисълта, че красивото лице на платното ще се обезобрази. Веднъж, с хлапашки присмех към Нарцис, той бе целунал или се бе направил, че целува тези изрисувани устни, които сега му се

усмихваха така жестоко. Сутрин след сутрин бе седял пред портрета, любувайки се на красотата му, почти влюбен в него — както му се струваше понякога. Дали всяко настроение, на което би се поддад, ще предизвика промени в портрета? Дали той щеше да се превърне в нещо отвратително и противно, което трябва да се заключи в някоя стая, далеч от слънчевата светлина, позлатявала толкова често красивите къдри? Колко жалко! Колко жалко!

За миг му мина мисълта да се помоли тази ужасна връзка между него и картината да се прекъсне. По негова молба портретът се бе променил; може би в отговор на нова молба би престанал да се променя. И все пак кой — ако поне малко познава Живота — би се отказал от възможността да остане винаги млад, колкото и нереална да е тази възможност, каквито и съдбоносни последици да води след себе си? Пък и имаше ли той власт над това? Дали наистина по негова молба се бе извършила тази смяна на ролите? Дали в основата не стоеше някаква неизвестна научна причина? Ако мисълта може да оказва влияние на живия организъм, не би ли могла да оказва влияние и върху мъртвата, неодушевена материя? Нещо повече, не би ли могло и без участието на мисълта или на съзнателното ни желание неща, които са извън нас, да вибрират в унисон с нашите настроения и страсти, атомът да зове атома към някаква тайна любов или необяснимо привличане? Всъщност причината беше без значение. Той няма вече да изкушава с молитва никакви страшни сили. Ако портретът трябва да се променя, нека се променя. Защо да се задълбочава прекалено в това?

Всъщност, би било истинско удоволствие да наблюдава промяната. Той ще има възможността да вниква и в най-тайните кътчета на съзнанието си. Този портрет ще бъде за него едно магическо огледало. Както му разкри красивата външност, така ще разкрие и душата му. Когато зимата докосне портрета, самият Дориан ще се намира все още на вълнуващата граница между пролетта и лятото. И когато животът се отдръпне от лицето на изображението му, Дориан все още ще сияе с блясъка на своята младост. Нито един цветец от неговата хубост няма да повехне, жизнеността му няма да отслабне. Като гръцките богове, той ще бъде силен, бързоног и радостен. Има ли значение какво ще се случи с цветното изображение на платното? Той ще бъде невредим. А това е най-важното.

Усмихвайки се, Дориан придърпа паравана на предишното му място пред портрета и влезе в спалнята си, където го чакаше неговият камериер. Един час по-късно той беше вече в операта и лорд Хенри стоеше надвесен над креслото му.

---

[1] В случая авторът намеква, че маковете са символ на забравата. — Б. пр. ↑

ГЛАВА ІХ

Когато той закусваше на следващото утро, камериерът въведе в стаята Базил Холуърд.

— Много се радвам, че те заварих, Дориан — каза мрачно той. — Идвах снощи, но ми казаха, че си в операта. Разбира се, знаех, че това е невъзможно. Съжалих, че не беше оставил вест къде наистина си отишъл. Прекарах ужасна вечер, страхувайки се една трагедия да не бъде последвана от друга. Мисля, че трябваше да ми телеграфираш, когато си узнал за случилото си. Прочетох за него съвсем случайно във вечерното издание на „Глоуб“, което ми попадна в клуба. Веднага дойдох тук и се разтревожих, като не те намерих. Не мога да ти опиша колко съм съкрушен от тази история. Представям си как страдаш. Но къде всъщност беше? Сигурно си отишъл да видиш майката на момичето? В първия миг си помислих да те потърся там. Във вестника бе посочен адресът ѝ — някъде на Юстън Роуд, нали? Но се страхувах, че ще бъда излишен в една скръб, която не можеш да облекча. Горката жена! Как ли се чувства! Да загуби единственото си дете! И какво каза тя за всичко това?

— Откъде да знам, драги ми Базил — промърмори Дориан Грей със силно отегчен вид, отпивайки на малки глътки някакво бяло вино от изящна, украсена със златни капчици чаша от венецианско стъкло. — Бях в операта. Трябваше да дойдеш там. Запознах се с лейди Гуендълин, сестрата на Хари. Бяхме в нейната ложа. Тя е много очарователна, а Пати пък превъзходно. Не ми говори за неприятни неща. Ако не говориш за нещо, все едно, че не се е случило. Думите придават реалност на нещата, както казва Хари. Мога само да кажа, че тя не е единственото ѝ дете. Има и син, приятно момче навярно. Но той не играе в театъра. Мисля, че е моряк или нещо подобно. А сега ми разкажи за себе си! Какво рисуваш?

— Отишъл си в операта? — каза бавно Холуърд с подчертана болка в гласа си. — Отишъл си в операта, когато Сибил Вейн е лежала мъртва в някаква жалка квартира? И можеш да ми говориш за

очарованието на други жени и за превъзходното изпълнение на Пати, преди още момичето, което си обичал, да е получило вечния покой на гроба? Ех, момче, не помисли ли през какви ужаси още трябва да премине нейното малко бледо тяло!

— Стига, Базил! Не желая да те слушам! — извика Дориан, като скочи на крака. — Не бива да ми говориш за тези неща. Каквото е станало, станало. Каквото е минало — е минало.

— Нима можеш да наречеш вчерашния ден минало? — Какво значение има колко време е изтекло? Само ограничените духом хора имат нужда от цели години, за да се освободят от дадено чувство. Но оня, който е господар на себе си, може да сложи край на една мъка така лесно, както и да си намери забавление. Не искам да разчитам на благоволенieto на чувствата си. Искам да ги изживявам, да им се радвам, но да властвам над тях.

— Дориан, това е ужасно! Нещо те е променило напълно. По външност пак си същото чаровно момче, което ден след ден идваше в ателието ми да ми позира. Но тогава ти беше скромен, естествен и сърдечен. Беше най-чистото създание на света. Не разбирам какво е станало с теб. Говориш така, сякаш нямаш ни жалост, ни сърце. Както виждам, това е влиянието на Хари.

Младежът се изчерви и отиде до прозореца. В продължение на няколко минути остана загледан в потръпващата от лекия ветреца и огряна от яркото слънце зеленина на градината.

— Аз дължа много на Хари, Базил — каза най-сетне Дориан, — повече, отколкото на теб. Ти ме научи само да бъда суетен.

— И съм наказан за това — или ще бъда наказан някой ден.

— Не разбирам какво имаш пред вид, Базил — възкликна Дориан, като се обърна. — Не разбирам, какво искаш. Какво всъщност искаш?

— Искам оня Дориан Грей, когото някога рисувах — отвърна художникът с тъга.

— Базил — каза младежът, като се приближи до него и сложи ръка на рамото му, — ти дойде твърде късно. Вчера, когато научих, че Сибил Вейн се е самоубила...

— Самоубила се! Боже мой! Сигурно ли е това? — възкликна Холуърд, като погледна ужасен Дориан.

— Драги Базил! Нима допускаш, че е обикновен нещастен случай? Разбира се, че се е самоубила.

По-възрастният мъж закри лице с ръцете си.

— Колко страшно! — прошепна той и целият потръпна.

— Не — отвърна Дориан Грей, — няма нищо страшно. Това е една от големите романтични трагедии на века. Ежедневието на артистите е много сиво. Те са добри съпрузи и верни съпруги или нещо скучно от тоя род. Разбираш какво искам да кажа — дребно-буржоазни добродетели и други подобни. Колко различна беше Сибил! Тя изживя своята велика трагедия! Докрая остана героиня. Последната вечер — вечерта, когато ти дойде да я видиш, — тя игра лошо, защото бе познала истинската любов. Когато почувства нейната лъжовност, тя умря, както би умряла Жулиета. И така се върна отново към изкуството. Тя имаше съдбата на мъченица. Смъртта ѝ носи печата на цялото патетично безсмислие на мъченичеството и на цялата му безплодна красота. Но, както вече ти казах, не бива да мислиш, че не съм страдал. Ако беше дошъл вчера, около пет и половина или може би шест без петнайсет, щеше да ме завариш облян в сълзи. Дори Хари, който беше тук и всъщност ми бе донесъл новината, не можеше да си представи какво преживявах. Страдах безмерно. После всичко мина. Не мога да преживявам повторно едно чувство. И никой не може, освен сантименталните хора. А ти си крайно несправедлив, Базил. Идваш да ме утешиш. Много мило от твоя страна. Намираш ме вече утешен и се разгневяваш. Колко характерно е това за състрадателния човек! Напомняш ми разказа на Хари за един филантроп, който загубил двайсет години от живота си, за да се бори срещу някаква неправда или някакъв несправедлив закон, не помня точно какво беше. Накрая постигнал целта си, но разочарованието му било безгранично. Вече нямало какво да прави, почти умирал от скука и станал заклет мизантроп. Освен това, скъпи мой стари Базил, ако наистина искаш да ме утешиш, по-скоро ме научи как да забравя случилото се или да го видя от чисто артистична гледна точка. Струва ми се, че Готие беше писал за *la consolation des arts*.^[1] Помня, че веднъж в ателието ти видях едно томче с веленова обложка и когато го отворих наслука, попаднах на тази прекрасна фраза. Е, аз не съм като онзи млад човек, за когото ми разказваше, когато отивахме заедно към Марлоу, който твърдял, че жълтият атлаз може да утеши човек при всички нещастия в живота. Аз

също обичам красиви неща, които могат да се докоснат, да се пипнат. Истинска радост ми доставят старинни брукати, патиниран бронз, изделия от японски лак, изделия от слонова кост, изискана обстановка, великолепието пищност. Но още по-голямо значение за мене има това, че те развиват артистичното чувство или поне го пробуждат. Да бъдеш зрител на собствения си живот, както казва Хари, значи да избягаш от страданието. Сигурно си учуден, че ти говоря така. Ти не съзнаваш колко съм израснал. Когато се запознахме, бях момче. Сега съм мъж. Имам нови влечения, нови мисли, нови идеи. Не съм вече същият, но ти не трябва да ме обичаш по-малко. Променен съм, но ти винаги трябва да ми останеш приятел. Разбира се, аз съм силно привързан към Хари. Но знам, че ти си по-добър от него. Не си така силен, защото прекалено се боиш от живота, но си по-добър. И колко хубаво ни беше, когато бяхме заедно! Не ме оставяй, Базил, и не се карай с мен. Аз съм такъв, какъвто съм. Повече няма какво да се каже.

Художникът бе силно развълнуван. Младежът му бе безкрайно скъп и срещата с него бе станала повратен момент в изкуството му. Не можеше да си позволи да го упреква повече. В края на краищата неговото равнодушие беше може би само едно настроение, което щеше да отминете. В него имаше толкова доброта и благородство.

— Добре, Дориан — каза най-после той с тъжна усмивка. — От днес нататък няма да ти говоря повече за тази ужасна история. Дано само не свържат името ти с нея. Следствието ще се води днес следобед. Не са ли те призовали?

Дориан поклати глава и при споменаването на думата „следствие“ израз на досада премина по лицето му. В този род неща винаги имаше нещо грубо и пошло.

— Не знаят името ми — отвърна той.

— Но тя сигурно го е знаела?

— Само малкото ми име и съм сигурен, че не го е споменала пред никого. Веднъж ми каза, че всички били много любопитни да узнаят кой съм, но тя винаги им отговаряла, че се наричам Чаровния принц. Това беше много мило от нейна страна. Трябва да ми направиш една скица на Сибил, Базил. Бих искал да имам нещо повече от нея освен спомена за няколко целувки и за няколко прошепнати нежни думи.

— Ще се опитам да я нарисувам, Дориан, ако това ще ти достави удоволствие. Но и ти самият трябва да дойдеш да ми позираш отново. Вече не мога да работя без теб.

— Никога няма да ти позирам, Базил. Това е невъзможно! — възкликна той и се отдръпна назад.

Художникът го погледна учудено.

— Що за глупост, момчето ми! — каза той. — Да не би да искаш да кажеш, че не харесваш портрета, който ти нарисувах? Всъщност къде е той?. Защо си сложил този параван пред него? Искам да го видя. Това е най-хубавата ми творба. Моля те, Дориан, отмести паравана. Непростимо е от страна на твоя прислужник да скрива произведението ми по този начин. Още с влизането си разбрах, че стаята е променена.

— Прислужникът ми няма нищо общо с това, Базил. Нима допускаш, че ще му позволя да подрежда стаята ми. Понякога се занимава с цветята ми и това е всичко. Не, аз самият го направих. Прекалено ярка светлина падаше върху портрета.

— Прекалено ярка? Не може да бъде, драги. Мястото му е чудесно. Нека да го видя — и Холуърд тръгна към ъгъла на стаята.

Вик на ужас се изтръгна от устните на Дориан и той се хвърли между художника и паравана.

— Базил — каза той, силно побледнял, — не бива да го виждаш. Не желая да го виждаш.

— Да не видя собствената си творба? Ти се шегуваш. Защо да не го видя? — възкликна Холуърд през смях.

— Ако се опиташ да го погледнеш, Базил, заклевам се, че до края на живота си няма да ти проговоря. Казвам ти съвсем сериозно. Обяснения няма да ти дам и те моля да не ми ги искаш. Но запомни, ако докоснеш този параван, между нас всичко ще бъде свършено.

Холуърд беше смаян. Той гледаше Дориан Грей с огромно учудване. Никога не го беше виждал такъв. Младежът беше пребледнял от гняв. Ръцете му бяха стиснати в юмрук, а сините му очи горяха трескаво. Той целият трепереше.

— Дориан!

— Не говори!

— Какво става с теб? Разбира се, щом не желаеш, няма да го видя — каза Холуърд доста хладно, обърна се и отиде към прозореца. — Наистина, струва ми се абсурдна забраната да видя собственото си

произведение, особено след като се каня да го изложя тази есен в Париж. Преди това, навярно, ще се наложи да го покрия още веднъж с лак, така че все трябва да го видя някой ден. Защо да не е днес?

— Ще го излагаш! Искаш да го излагаш? — възкликна Дориан Грей, обзет от силен страх. Значи, целият свят ще открие тайната му? Значи, хората ще се вглеждат в най-съкровениите кътчета на душата му? Това е невъзможно! Нещо — той не знаеше какво — трябваше да се направи незабавно.

— Да. Предполагам, че няма да имаш нищо против. Жорж Пти се кани да събере най-хубавите ми картини за една специална изложба на Рю дьо Сез, която ще се открие в началото на октомври. Портретът ще бъде там само един месец. Мисля, че няма да ти е трудно да се разделиш с него за известно време. Всъщност ти тогава сигурно няма да си в града. А щом го държиш скрит зад паравана, едва ли държиш много на него.

Дориан Грей прокара ръка през челото си, по което бяха избили капки пот. Чувстваше, че се намира пред прага на голяма опасност.

— Само преди месец ти ми каза, че никога няма да го излагаш — извика той. — Защо си променил решението си? Явно е, че и вие, хората, които минавате за последователни, също мените настроенията си, както всички останали. Единствената разлика е, че причините за вашите настроения са необясними. Едва ли си забравил колко тържествено ме увери, че нищо на света не може да те накара да изпратиш портрета на каквато и да било изложба. Същото каза и на Хари. — Той млъкна внезапно и очите му заблестяха. Спомни си, че лорд Хенри му бе казал веднъж полусериозно — полу на шега: „Ако някога искаш да прекараш забавно четвърт час, поискай Базил да ти каже защо не желае да излага твоя портрет. Аз го накарах да ми обясни и за мен това беше истинско откровение.“ Да, може би и Базил има своя тайна. Той ще го изпита.

— Базил — каза Дориан, като се приближи и го погледна право в очите, — всеки от нас има своя тайна. Разкрий ми твоята и аз ще ти разкрия моята. Защо отказваше да изложиш портрета ми?

Художникът неволно потръпна.

— Дориан, ако ти кажа, сигурно няма да ме обичаш, както досега, и ще ми се присмееш. Не бих понесъл нито едното, нито другото. Добре, щом не искаш да виждам повече портрета ти, няма да

го виждам. Ще те гледам теб. Щом искаш най-хубавата ми творба да остане скрита от света, съгласен съм. Твоето приятелство ми е по-скъпо от всякаква слава.

— Не, Базил, трябва да ми кажеш — настояваше Дориан Грей. — Мисля, че имам право да знам. — Страхът му бе преминал и на негово място се бе появило любопитството. Той твърдо бе решил да открие тайната на Базил Холуърд.

— Нека седнем, Дориан — каза смутен художникът. — Нека седнем. И ми отговори само на един въпрос. Да не би да си забелязал нещо странно в портрета... нещо, което в началото може би не ти е направило впечатление, но после си открил неочаквано?

— Базил! — извика младежът, като стисна ръчките на креслото с разтреперани ръце и го погледна с обезумели от страх очи.

— Разбирам, че си забелязал. Не говори нищо. Изчакай да чуеш какво имам да ти кажа. От момента, когато се запознахме, твоята личност започна да упражнява необикновено силно влияние върху мен. Ти завладя душата, ума, волята ми. Стана възплащение на оня невидим идеал, който преследва нас, художниците, като чуден сън. Аз те обожавах. Ревнувах те от всеки, с когото заговореше. Искях да те запазя само за себе си. Чувствах се щастлив само когато бях с теб. Дори когато те нямаше, ти продължаваше да присъстваш в изкуството ми... Разбира се, никога не ти дадох възможност да почувстваш това. Би било безсмислено. Ти нямаше да го разбереш. Едва ли го разбирах и аз. Знаех само, че се бях срещнал лице в лице със съвършенството и че в моите очи светът бе станал прекрасен, прекалено прекрасен, може би, тъй като подобно безумно обожание крие опасност — опасността да загубиш това обожание и не по-малката опасност — да го запазиш... Минаваха седмици и ти все повече ме завладяваше. После нещата получиха друго развитие. Бях те нарисувал като Парис в красиви бойни одежди и като Адонис с ловджийска наметка и лъскаво копие за глигани. С пищен венец от лотосови цветове, ти седеше на кърмата на Адриановата баржа, загледан в зелените мътни води на Нил. Надвесен над тих вир в някаква горичка в Гърция, оглеждаше красивото си лице в мълчаливите му сребристи води. И всичко нарисувано носеше белезите на онова, което трябва да бъде изкуството — интуитивно, идеално, смътно. Един ден, един фатален ден, както си мисля понякога, реших да ти направя прекрасен портрет, да те

нарисувам такъв, какъвто си, не в одеждите на мъртви векове, а в твоите дрехи и в твоето време. Не мога да кажа дали в случая изигра роля реалистичният метод на рисуване или обаянието на твоята личност, която за първи път ми се разкри в истинския си вид, незабулена от нищо. Знам само, че докато работех върху портрета, ми се струваше, че всяка мазка, всеки слой боя разкриват все повече и повече тайната ми. Уплаших се, че другите ще открият моето преклонение. Почувствах, Дориан, че съм казал твърде много, че съм вложил прекалено много от себе си в тази творба. Тогава реших никога да не позволявам портретът да бъде изложен. Ти леко се ядоса, защото не разбираше какво всъщност означаваше той за мен. Хари, на когото разказах всичко, ми се присмя. Но това ми беше безразлично. Когато завърших портрета и седях сам пред него, разбрах, че съм бил прав... След няколко дни го отнесоха от ателието и аз се освободих от заробващото обаяние на присъствието му, стори ми се, че е глупава фантазия да виждам в него нещо повече от необикновената ти красота и от моето умение да я пресъздам. Сега съм дълбоко убеден в несъстоятелността на мнението, че чувството, което изпитваш при създаването на едно произведение, може да премине в самото произведение. Изкуството е далеч по-абстрактно, отколкото си мислим. Формата и цветовете говорят за форма и цветове — и нищо повече. Често ми се струва, че изкуството по-скоро скрива художника, отколкото да го разкрива. И затова, когато получих предложението от Париж, реших да направя твоя портрет център на изложбата си. И през ум не ми е минавало, че ще откажеш. Сега виждам, че си прав. Портретът не бива да бъде изложен. Не ми се сърди за това, което ти казах, Дориан. Както споделих веднъж е Хари, ти си създаден, за да бъдеш обожаван.

Дориан Грей въздъхна дълбоко. Бузите му отново поруменияха и на устните му заигра усмивка. Опасността бе преминала. За момента бе спасен. И все пак той неволно изпита безкрайно съжаление към художника, който току-що бе направил пред него своята странна изповед, и се питаше дали някога той самият би изпаднал по същия начин под властта на някой приятел. Очарованието на лорд Хенри беше опасно. Лорд Хенри беше прекалено умен и циничен, за да събуди истинска обич. Щеше ли да срещне някой, който да го изпълни

с такова силно обожание? Не беше ли това едно от нещата, които животът му беше приготвил?

— Много съм учуден, Дориан — каза Холуърд, — че си забелязал това в портрета. Наистина ли го забеляза?

— Видях нещо — отвърна Дориан, — нещо, което ми се стори много странно.

— И все още ли не желаеш да ми го покажеш?

Дориан поклати глава.

— Не бива да искаш това от мен, Базил. Не мога да ти позволя да застанеш пред този портрет.

— Може би някой ден ще промениш решението си.

— Никога.

— Ех, възможно е да си прав. А сега довиждане, Дориан. Ти беше единственият човек в моя живот, който оказа влияние върху изкуството ми. Ако съм създал нещо добро, дължа го на теб. О, не можеш да си представиш какво усилие ми струваше да ти кажа всичко това.

— Драги Базил — възкликна Дориан, — какво всъщност си ми казал? Просто, че си се възхищавал много от мен. А то дори не е и комплимент.

— Нямах намерение да ти правя комплименти. Това беше изповед. След нея сякаш нещо ме напусна. Може би човек не трябва да изразява с думи обожанието си.

— Твоята изповед ме разочарова.

— Защо? Какво очакваше ти, Дориан? Нима си видял нещо друго в портрета? Възможно ли е да се види нещо друго?

— Не, няма какво друго да се види. Защо питаш? И повече не ми говори за обожание. Глупаво е. Ние сме приятели, Базил, и трябва винаги да останем приятели.

— Ти имаш Хари — каза с тъга художникът.

— Хари ли? — възкликна младежът и звънко се засмя. — Хари пилее дните си, за да говори невероятни неща, а вечерите си — за да ги върши. Тъкмо такъв живот бих искал да водя и аз. Но все пак не мисля, че бих отишъл при Хари, ако изпадна в беда. По-скоро бих дошъл при теб, Базил.

— Ще ми позираш ли отново?

— Това е невъзможно.

— С отказа си проваляш изкуството ми, Дориан. Никой не среща два пъти идеала си. Малцина го срещат дори и веднъж.

— Не мога да ти обясня защо, Базил, но аз никога вече не бива да ти позирам. Има нещо фатално във всеки портрет. Той има собствен живот. Ще идвам при теб да пием чай. Това няма да бъде по-малко приятно.

— За теб, струва ми се, ще бъде дори по-приятно — прошепна със съжаление Холуърд. — А сега, довиждане. Съжалявам, че не ми позволи да видя портрета още веднъж. Но няма какво да се прави. Напълно разбирам какво е чувството ти към него.

Когато художникът излезе от стаята, Дориан Грей се усмихна. Горкият Базил! Той изобщо не подозираше истинската причина! И колко странно бе, че вместо да бъде принуден да разкрие собствената си тайна, той бе успял почти случайно да изтръгне тайната на приятеля си! Колко много неща му обясняваше тази необикновена изповед! Безсмислените пристъпи на ревност у художника, безумното обожание, пресилените славословия, минутите на странна сдържаност — сега той разбираше всичко това и изпитваше съжаление. Имаше нещо трагично в едно приятелство, така украсено от романтика.

Той въздъхна и позвъни. На всяка цена трябваше да скрие портрета някъде. Не биваше да се излага повече на риска да бъде узната тайната му. Безумие би било от негова страна да го остави дори и за час още в стая, до която всеки от приятелите му имаше достъп.

---

[1] Утехата на изкуството (фр.) — Б. пр. ↑

ГЛАВА X

Когато прислужникът влезе, той го изгледа втренчено и се запита дали не му е хрумнало да надникне зад паравана. Човекът чакаше напълно невъзмутимо разпорежданията му. Дориан запали цигара, отиде до огледалото и погледна в него. Виждаше отлично отражението на лицето на Виктор. То беше като маска, изразяваше само обичайната сервилност. Нямахше защо да се бои от него. И все пак добре е да бъде нащрек.

Говорейки много бавно, той му нареди да каже на икономката, че желае да я види, и след това да отиде до магазина за рамки и да помоли собственика незабавно да изпрати двама от работниците си. Стори му се, че когато излизаше от стаята, прислужникът погледна крадешком към паравана. Или това беше само плод на въображението му?

След няколко минути, облечена в черната си копринена рокля, със старомодни ръкавици без пръсти върху сбръчканите си ръце, в стаята се втурна мисиз Лийф. Той ѝ поиска ключа от ученическата стая.

— От старата ученическа стая ли, мистър Дориан? — възкликна икономката. — Та тя е потънала цялата в прах! Трябва да наредя да я почистят и разтребят, преди да влезете в нея. Не бива да я виждате в този вид. Наистина не бива.

— Не искам да я разтребват, мисиз Лийф. Искам само ключа.

— Но, сър, вие целият ще се покриете с паяжини, ако влезете там. Не е отваряна близо пет години, всъщност откакто почина негова светлост.

Дориан се намръщи, когато тя спомена за покойния му дядо. Той бе съхранил ненавистно чувство към него.

— Няма значение — отвърна той. — Просто искам да видя стаята — нищо повече. Дайте ми ключа.

— Ей сега ще ви го дам, сър — каза старата жена, като прехвърляше с треперещи, несигурни пръсти голямата си връзка с

ключове. — Ето го, веднага ще го сваля от връзката. Но няма се каните да се настаните там, сър, след като тук ви е толкова удобно?

— Не, не — отвърна сприхаво той. — Благодаря ви, мисиз Лийф. Свободна сте.

Тя се забави още малко, бърбрейки за някои дреболии в домакинството. Той въздъхна и ѝ каза да се справи с нещата така, както намери за добре. Тя напусна стаята с грейнало лице.

Когато вратата се затвори, Дориан сложи ключа в джоба си и огледа стаята. Погледът му се спря на широка атлазена покривка, богато избродирана със злато — забележителен образец на венецианското изкуство от края на XVII век, който дядо му бе открил в някакъв женски манастир близо до Болоня. Да, с нея щеше да загърне портрета. Навярно тя често бе служила като покров за мъртъвци. Сега щеше да прикрива нещо, което също подлежеше на разложение, разложение, много по-страшно от онова, което предизвиква смъртта — нещо, което щеше да буди ужас, но никога нямаше да умре. Греховете на Дориан щяха да бъдат за нарисувания на платното образ онова, което са червеите за трупа. Те щяха да похабят красотата му, да унищожат очарованието му. Щяха да го осквернят и опетнят. Но портретът ще продължава да живее. Ще бъде вечно жив.

Дориан потръпна и за миг съжали, че не беше казал на Базил истинската причина, която го караше да скрие портрета. Базил щеше да му помогне да устои на влиянието на лорд Хенри и на още по-опасното влияние на собствения му характер. Любовта, която Базил изпитваше към него — а това наистина беше любов, — криеше в себе си само благородство и възвишени пориви. Тя не беше обикновеното възхищение от физическата красота, което се поражда от чувствеността, и умира, когато тя угасне. Такава любов са изпитвали Микеланджело, Монтен, Винкелман и самият Шекспир. Да, Базил можеше да го спаси. Но сега вече беше късно. Миналото може винаги да се заличи. Разкаянието, отречението и забравата могат да свършат това. Но предначертаното е неизбежно. В него бушуваха страсти, които щяха да намерят своя ужасен отдушник, и сенките на порочните му помисли щяха да се превърнат в реалност.

Той взе от кушетката голямата пурпурно-златна покривка и я отнесе зад паравана. Дали лицето върху платното бе станало още по-отвратително? Стори му се, че не беше променено, само омразата му

към него се бе засилила. Златисти коси, сини очи и розово-червени устни — всичко си беше същото. Беше се изменил единствено изразът. И той беше ужасен със своята жестокост. Колко нищожни му се струваха упреците на Базил заради Сибил Вейн в сравнение с укора и порицанието, които виждаше в портрета — колко нищожни и маловажни! От платното го гледаше собствената му душа и му искаше обяснение. Прониза го болка и той метна богато извезания покров върху картината. В това време на вратата се почука. Той се измъкна иззад паравана тъкмо когато влизаше прислужникът.

— Хората дойдоха, monsieur.

Дориан си даде сметка, че незабавно трябваше да се освободи от Виктор. Той не биваше да знае къде ще бъде отнесен портретът. В него имаше нещо лукаво, а погледът му издаваше проницателност и коварство. Дориан седна на писалищната маса и набързо написа една бележка до лорд Хенри, в която го молеше да му изпрати някаква книга за четене и му напомняше за срещата им в осем и петнайсет вечерта.

— Почакайте за отговор — каза той, подавайки бележката на прислужника — и доведете хората тук.

След две-три минути на вратата отново се почука и в стаята влезе самият мистър Хабърд, известният търговец на рамки от Саут Одли стрийт, придружен от един грубоват на вид млад помощник. Мистър Хабърд беше нисък човек с румени бузи и червеникави бакенбарди, чието възхищение от изкуството беше значително охладено от вечното безпаричие на повечето от художниците, които търсеха услугите му. Обикновено той никога не напускаше магазина си. Чакаше клиентите сами да отидат при него. Но винаги правеше изключение за Дориан Грей. У Дориан имаше нещо, което очароваше всички. Удоволствие беше дори само да го видиш.

— С какво мога да ви бъда полезен, мистър Грей? — попита той, потривайки пълните си, покрити с лунички ръце. — Реших да си направя честта да дойда лично. Тъкмо съм намерил една великолепна рамка, сър. Попадна ми на една разпродажба. Старинна, флорентински стил. Струва ми се, от Фонтхил. Чудесно би подходдала за религиозен сюжет.

— Много съжалявам, че сте си направили труда да дойдете дотук, мистър Хабърд. Аз, разбира се, ще намина да видя рамката,

макар че сега религиозната живопис не ме привлича много. Днес обаче искам само една картина да бъде качена на горния етаж. Тя е доста тежка и затова реших да ви помоля да ми изпратите двама от вашите хора.

— Лесна работа, мистър Грей. Радвам се, че мога да ви бъда полезен с нещо. Коя е картината, сър?

— Ето тази — отвърна Дориан, като отдръпна паравана. — Можете ли да я пренесете така, както е увита? Не бих искал да се одраска, докато я качвате по стълбата.

— Това няма да ни затрудни, сър — каза любезният мистър Хабърд, като започна заедно с помощника си да откача картината от дългата месингова верига, на която тя беше увисена.

— А сега къде да я отнесем, мистър Грей?

— Ще ви показвам пътя, мистър Хабърд, бъдете така любезен да ме следвате. Или може би ще е по-добре вие да вървите напред. За съжаление, трябва да се качим най-горе. Ще минем по централната стълба, тъй като тя е по-широка.

Той придържаше вратата, докато те излязоха в преддверието и започнаха да се изкачват. Пищната рамка правеше картината прекалено обемиста и въпреки любезните протести на мистър Хабърд, който като истински търговец изпитваше неудобство, когато някой джентълмен вършеше полезна работа, Дориан също я подхващаше, за да им помогне.

— Товарът си го бива, сър — задъхвайки се, каза дребният човек, когато стигнаха последната площадка, и избърса лъсналото си от пот чело.

— Да, доста тежка е — измърмори Дориан, като отключваше вратата на стаята, която трябваше да съхрани странната тайна на живота му и да скрие душата му от чужди очи.

Не беше влизал тук повече от четири години — не, всъщност по-отдавна, откакто бе играл и си бе учил уроците в нея. Стаята беше голяма, просторна, специално устроена от покойния лорд Келсоу за малкия му внук, когото — поради необикновената му прилика с майка му, а също и поради други причини — той бе мразил и държал на разстояние. Дориан не откри никаква промяна в стаята. Тук беше огромният италиански сандък с фантастично изрисуваните стени и потъмнелите позлатени корниз, в който той често се бе крил като

момче. На мястото си беше и библиотеката с орфаните му учебници. На стената зад нея висеше същият овехтял фламански гоблен, на който доста избелели крал и кралица играеха шах в една градина, а край тях минаваха на коне група соколари и носеха качулатите птици на китките си. Колко добре си спомняше всичко! Всеки миг от самотното му детство изплува в паметта му, докато се оглеждаше наоколо. Той си спомни цялата чистота на детския си живот и с ужас си помисли, че именно тук трябва да скрие фаталния портрет. Колко малка представа бе имал той в онези отминали дни за всичко, което му предстои в живота!

Но в къщата нямаше по-защитено от любопитни очи място. Ключът беше у него и никой друг не можеше да влезе. Под пурпурния си покров изобразеното върху платното лице можеше да става жестоко, зло и порочно. Какво значение щеше да има това? Никой нямаше да го вижда. Самият той нямаше да го вижда. Защо трябваше да наблюдава отблъскващото падение на душата си? Нали запазваше младостта си — това беше достатъчно. Пък и нима не можеше да стане по-добър? Защо бъдещето трябваше непременно да бъде позорно? Не би ли могъл да срещне в живота си любов, която да го пречисти, да го защити от онези пороци, които вече се бяха загнездили в духа и в плътта му — онези странни, неприели още определена форма пороци, в чиято тайнственост се криеха тяхното обаяние и прелест. Може би някой ден жестокият израз ще изчезне от алените чувствени уста и той ще може да покаже на света шедьовъра на Базил Холуърд.

Не, това беше невъзможно. С всеки изминал час и всяка изминала седмица образът върху платното остаряваше. Той можеше да избегне грозотата на порока, но не и неминуемата грозота на старостта. Страните ще хлътнат или ще увиснат, бръчки ще пропълзят около избледняващите очи. Косите ще загубят блясъка си, устата му ще зейне или ще се отпусне в глупав израз, като устата на всички старци. Шията ще се сбръчка, студените ръце ще се покрият със сини жили, тялото ще се разкриви, както се бе разкривило тялото на дядо му, който бе така строг с него в детството му. Не, картината трябваше да остане скрита. Друг избор нямаше.

— Моля ви, внесете я вътре, мистър Хабърд — каза той уморено, като се обърна, — Съжалявам, че ви задържах толкова дълго. Замислих се за нещо друго.

— Винаги ми е приятно да си почина, мистър Грей — отвърна търговецът на рамки, който все още дишаше тежко. — Къде да я сложим, сър?

— О, където и да е. Ето тук. Не желая да я окачвам. Просто я облегнете на стената. Благодаря.

— Мога ли да погледна картината, сър?

Дориан трепна.

— Едва ли ще ви бъде интересно, мистър Хабърд — каза той, като не сваляше поглед от него. Беше готов да скочи отгоре му и да го повали на пода, ако той се осмелеше да вдигне пищната драперия, която скриваше тайната на неговия живот. — Не искам да ви бавя повече. Много съм ви задължен за любезността да дойдете лично.

— Няма защо, няма защо, мистър Грей. Винаги съм на вашите услуги, сър. — И мистър Хабърд затрополи надолу по стълбите, следван от помощника си, който погледна назад към Дориан с плаха възхита, изписана върху грозното му, грубовато лице. Никога досега не беше виждал толкова очарователен човек.

Когато шумът от стъпките им заглъхна, Дориан заключи вратата и сложи ключа в джоба си. Сега се чувстваше сигурен. Никой нямаше да зърне това ужасно нещо. Ничии очи освен неговите нямаше да открият срама му.

Когато се върна в библиотеката, той видя, че часът е пет и че чаят вече е донесен. Върху черна масичка, богато инкрустирана със седеф — подарък от лейди Радли, съпругата на неговия опекун, красива, но болнава жена, която бе прекарала предишната зима в Кайро, — лежеше записка от лорд Хенри, а до нея една книга в леко окъсана жълта подвързия и със замърсени краища. Един брой от третото издание на „Сент Джеймс Газет“ бе оставен на подноса за чай. Очевидно Виктор се беше върнал. Дориан се питаше дали той не беше срещнал двамата мъже в преддверието когато те са напускали къщата, и дали не беше разбрал от тях защо бяха идвали. Той сигурно ще забележи отсъствието на картината — несъмнено вече го беше забелязал, докато беше подреждал приборите за чай. Параванът беше отдръпнат настрани и празното място на стената биеше на очи. Може би някоя нощ ще го види как се прокрадва по стълбите и се опитва да насили вратата на стаята. Колко ужасно е да имаш шпиони в дома си. Беше чувал за богати хора, които цял живот са били изнудвани от

някой прислужник, прочел нечие писмо, подслушал разговор, задигнал визитна картичка, намерил под възглавницата изсушено цвете или късче смачкана дантела.

Дориан въздъхна, наля си чай и отвори записката на лорд Хенри. В нея той му съобщаваше само, че му изпраща вечерния вестник и една книга, която може би ще го заинтересува, и че ще бъде в клуба в осем и петнайсет. Дориан взе вестника и започна небрежно да го разлиства. Една бележка с червен молив на пета страница спря погледа му. Тя насочваше вниманието му към следния пасаж:

„РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРИЧИНИТЕ ЗА СМЪРТТА НА ЕДНА АКТРИСА. Тази сутрин в Бел Тавърн, Хокстън Роуд, бе проведено следствие от участъковия инспектор мистър Данби във връзка със смъртта на Сибил Вейн, млада актриса, наскоро ангажирана в Кралския театър, Хоубърн. Беше констатирана смърт при злополука. Присъстващите бяха трогнати от разказа на майката на покойната, която беше силно развълнувана, когато даваше показанията си, и от съобщението на д-р Биръл, който бе извършил аутопсията на тялото.“

Дориан се намръщи, скъса вестника на две и като прекоси стаята, го хвърли в кошчето. Колко грозно е всичко! И каква страшна реалност на нещата придава тази грозота! Леко се ядоса на лорд Хенри, че му е изпратил вестника. И колко глупаво от негова страна — да подчертае съобщението с червен молив. Виктор можеше да го прочете. Знаеше достатъчно английски.

Може би го е прочел и вече подозира нещо. Всъщност беше ли от значение това? Какво общо имаше Дориан Грей със смъртта на Сибил Вейн? Нямахше от какво да се страхува. Не я беше убил Дориан Грей.

Погледът му се спря на жълтата книга, изпратена от лорд Хенри. „Какво ли представлява?“ — помисли си той. Приблужи се до малката, инкрустирана със седеф осмоъгълна масичка, която винаги му напомняше медна пита, изработена от някакви странни египетски пчели, които вместо с мед са си служили сякаш със сребро, взе томчето, отпусна се в едно кресло и започна да го прелиства. След няколко минути бе погълнат от четивото. Това беше най-необикновената книга, която някога бе чел. Струваше му се, че в някакви ефирни одежди под нежните звуци на флейти пороците на света преминаваха пред него като в пантомима. Онова, за което само

смътно бе мечтал, внезапно придобиваше реалност. Онова, за което изобщо не беше мечтал, постепенно се разкриваше пред очите му.

Това беше роман без сюжет, с един единствен герой, всъщност психологически етюд за един млад парижанин, който посветил живота си на опита да осъществи в деветнайсети век страстите и идеите, принадлежали на всички векове, освен на неговия, и да попие в себе си всички настроения, през които е преминал световният дух, пленен от ония отречения, които хората, без да се замислят, са нарекли добродетели, и от ония естествени протести срещу тях, които мъдрите хора все още наричат пороци. Романът бе написан в оня необикновен красив стил, едновременно ясен и неясен, който допускаше съжителството на жаргон, архаизми, технически изрази и изискани парафрази — стил, характерен за произведенията на някои от най-изтънчените творци от френската школа на символистите. Срещаше метафори, странни като орхидеи, вълнуващи като багрите на орхидеята. Животът на чувствата бе описан със средствата на мистическата философия. Понякога не разбираше дали се докосва до религиозния екстаз на някакъв средновековен светец или до болезнената изповед на съвременен грешник. Опасна книга беше тази. Сякаш силен мирис на тамян се излъчваше от страниците ѝ и замъгляваше съзнанието. Ритъмът на фразите, деликатната монотонност на мелодиката, сложните рефрени и умело повтарящите се части потапяха Дориан, докато преминаваше от глава към глава, в някакъв унес, в някакво болезнено мечтание, което му пречеше да усети, че денят е избледнял и вече са пропъзтели сенките на вечерта.

През прозорците проблясваше безоблачно, меднозелено небе, пронизано от самотна звезда. При неговата мъждива светлина Дориан продължаваше да чете, докато престана да различава редовете. Тогава, след многократните напомняния на камериера за късния час, той стана, отиде в съседната стая, остави книгата на малката флорентинска масичка, която винаги стоеше до леглото му, и започна да се облича за вечеря.

Беше вече девет часът, когато пристигна в клуба и завари лорд Хенри, седнал сам в един от малките салони, силно отегчен.

— Много съжалявам, че закъснях, Хари — извика Дориан, — но всъщност вината е изцяло твоя. Книгата, която ми изпрати, така ме увлече, че не усетих как тече времето.

— Да, знаех, че ще ти хареса — отвърна лорд Хенри, ставайки от стола си.

— Не казах, че ми е харесала, Хари. Казах само, че ме е увлякла. Има голяма разлика.

— Аха, значи си я открил — измърмори лорд Хенри и двамата отидоха да вечерят.

ГЛАВА ХІ

Години наред Дориан Грей не можеше да се освободи от влиянието на тази книга. Или — може би — не искаше да се освободи. Достави си от Париж десетина екземпляра от луксозното издание, поръча да ги подвържат в различни цветове, които да подхождат на различните му настроения и на променливите желаня на един неустойчив характер, над който той понякога напълно загубваше контрол. Героят на книгата, този удивителен млад парижанин, у когото романтичното и рационалното начало се сливаха по такъв странен начин, стана за него образец. И наистина, книгата сякаш бе историята на собствения му живот, описан, преди той да го бе преживял.

В едно отношение обаче той беше по-щастлив от измисления герой на романа. Никога не бе изпитал — пък и не бе имал повод да изпита — оня болезнен страх от огледала, лъскави метални повърхности или застинали води, който отрано бе завладял младия парижанин, породен от преждевременното повяхване на очевидно забележителната му някога красота. Почти с жестока радост — а може би във всяка радост, както и във всяко наслаждение се съдържа известна жестокост — Дориан четеше последната част на книгата, където с истински трагизъм, макар и с леко преувеличен патос, се описваха скръбта и отчаянието на човек, загубил онова, което е ценил най-високо у хората и в света.

Неговата красота обаче, която така бе запленила Базил Холуърд, а и много други, очевидно никога нямаше да повехне. Дори онези, които дочуваха най-лоши неща за Дориан — защото от време на време странни слухове за неговия начин на живот се носеха из Лондон и даваха храна за клюки в клубовете, — не можеха да допуснат, че наистина е безнравствен, щом го видеха. Той имаше вид на човек, неомърсен от живота. Мъже, които говореха грубо, замлъкваха, щом влезеше Дориан Грей. В чистотата на лицето му имаше нещо, което им действаше като упрек. Самото му присъствие сякаш им напомняше за невинността, която те бяха опетнили. Те се питаха как този красив и

обаятелен човек бе успял да се запази чист в едно толкова порочно време.

Често, когато се прибираше след някое от тайнствените си и продължителни отсъствия, даващи повод за най-странни предположения сред неговите приятели или сред онези, които считаше за свои приятели, той се промъкваше до горния етаж, отключваше вратата с ключа, който носеше вече неизменно със себе си, заставаше с огледало в ръка пред нарисувания от Базил Холуърд портрет и се вглеждаше ту в зловния стареещ образ на платното, ту в красивото младо лице, което му се усмихваше от лъскавата повърхност. Остротата на контраста засилваше удоволствието му. Той все повече се влюбваше в красотата си и с все по-голям интерес наблюдаваше покварата на душата си. Изследваше внимателно и с огромно, садистично задоволство отвратителните бръчки, които браздяха челото му и пълзяха около отпуснатата чувствена уста, като се чудеше понякога кое е по-противно — белезите на порока или белезите на възрастта. Сравняваше своите бели ръце със задебелите жилести ръце на портрета и се усмихваше. Подиграваше се с жалкото тяло и с изнемошяващите крайници.

Наистина имаше моменти, когато нощем, лежейки буден в изпълнената с нежни аромати спалня или в мръсната стаичка на малката долнопробна кръчма близо до доковете, която той имаше навик да посещава, предрешен и под чуждо име, си мислеше за падението на душата си със съжаление, което се изостряше поради егоистичната си основа. Тези моменти обаче бяха редки. Любопитството към живота, което лорд Хенри бе събудил у него в градината на техния общ приятел, сякаш нарастваше, колкото повече го задоволяваше. Колкото повече узнаваше, толкова повече желаше да узнае. Колкото повече насищаше глада си, толкова по-неутолим ставаше той.

И все пак Дориан не беше толкова безразсъден — поне в отношенията си с обществото. Веднъж или два пъти месечно през зимата и всяка сряда вечер, докато траеше сезонът, той отваряше вратите на великолепия си дом и канеше най-прочутите музиканти на деня, за да очароват гостите му със своето изкуство. Интимните му вечери, в уреждането на които лорд Хенри винаги му помагаше, се славеха колкото с грижливия подбор на поканените, толкова и с

изискания вкус на подредбата на масата, с изящното хармонично съчетание на екзотични цветя, бродирани тъкани, старинни прибори от злато и сребро. И мнозина, особено сред най-младите, виждаха или си въобразяваха, че виждат у Дориан Грей пълното въплъщение на оня образец, за който те бяха мечтали в своите итънски и оксфордски години, образец, който съчетаваше в себе си културата на истински образования с цялата изтънченост и изискани маниери на светския човек. За тях той бе един от ония, които, както казва Данте, „се стремят към лично съвършенство чрез преклонение пред красотата“, един от ония, заради които, според Готие, „съществува видимият свят“.

И несъмнено за Дориан Животът беше първото и най-великото от изкуствата, за което всички останали изкуства служеха само като предварителна подготовка. Модата, която имаше силата да превръща и най-необичайното в общоприето, и „дендизмът“, който сам по себе си е един своеобразен опит да се издигне красотата в култ, разбира се, имаха за него своето очарование. Начинът му на обличане и линията на поведение, които той често сменяше, оказваха подчертано влияние върху младите контета, които посещаваха баловете в Мейфеър и аристократичните клубове на Пел Мел. Те му подражаваха във всичко, което вършеше, и се опитваха да пресъздават очарователните му приумици, на които той отдаваше само второстепенно значение.

И макар да бе заел с готовност положението, което му се полагаше след навършване на пълнолетието, и макар да му доставяше изтънчено удоволствие мисълта да бъде за съвременния Лондон онова, което е бил за Нероновия Рим авторът на „Сатирикон“, дълбоко в душата си Дориан желаше да бъде нещо повече от обикновен *arbiter elegantiarum*, с когото се съветват какво бижу да си сложат, как да си вържат връзката, как да носят бастуна. Той искаше да си разработи нова схема за живот, която да се обляга на обоснована философия и определени принципи — нова схема за живот, чиято висша цел да бъде възвисяването на чувствата.

Преклонението пред чувствата често и напълно справедливо е било порицавано, защото хората изпитват инстинктивен страх от страстите и усещанията, които им изглеждат по-силни от самите тях, и защото съзнават, че те ги изравняват с по-низши същества. Но на Дориан Грей му се струваше, че истинската природа на чувствата никога не е била разбрана и че те са останали примитивни и скотски

просто защото хората съзнателно са ги притъпявали чрез смирение или са ги убивали чрез самоизтезание, вместо да ги направят съставни елементи на една нова душевност, чийто доминиращ белег да бъде стремежът към красота. Като се връщаше мислено към изминатия от човечеството исторически път, Дориан се измъчваше от чувството за невъзвратима загуба. Колко много бе пожертвано! И за каква нищожна цел! Колко безумни, умишлени лишения, какви чудовищни форми на самоизмъчване и самоотричане, в чиято основа стоеше страхът и чийто резултат бе моралното падение — далеч по-ужасно от въображаемото падение, от което в своето невежество са искали да избягат хората, тези жертви на иронията на природата, принуждаваща пустинници и отшелници да търсят близостта на дивите животни в пустини и гори.

Да, трябва, както бе предсказал лорд Хенри, да дойде един нов хедонизъм, за да възроди живота, като го избави от суровия и грозен пуританизъм, който се радва в наше време на някакъв странен възход. Той трябваше, разбира се, да се ръководи от интелекта, но в никакъв случай да не се подчинява на теория или система, която забранява изживяването на нови усещания. Негова цел трябваше да бъде самото изживяване, а не плодовете от него, били те горчиви или сладки. Той не биваше да взема нищо нито от аскетизма, който умъртвява чувствата, нито от вулгарната разпуснатост, която ги притъпява. Той трябваше да научи човека да изчерпва докрай миговете на живота, който също е само един миг.

Мнозина от нас са се събуждали понякога призори след една от ония ноци без сънища, които пораждат едва ли не копнеж към смъртта, или след ноци, изпълнени с ужас и нечестиви трепети, когато в гънките на мозъка се раждат видения, по-страшни от самата действителност, живи и ярки като всяка гротеска, придаващи трайност на готическото изкуство — изкуството, което така силно привлича хората с болезнена чувствителност. Постепенно бледите пръсти на зората се прокрадват през пердетата и те сякаш потръпват. Безмълвни сенки, ката причудливи черни образи, пропълзят в ъглите на стаята и се спотайват там. Отвън птиците започват да пърхат в листата на дърветата, дочуват се стъпки на хора, отиващи на работа, воят и стенанието на вятъра, който слиза от хълмовете и броди около смълчаната къща, сякаш се страхува да не събуди заспалите, макар че

трябва да призове съня от неговата пурпурна пещера. Един след друг се вдигат воалите на мрака, предметите постепенно придобиват предишните си очертания и зората възвръща на света неговия предвечен вид. Избледнелите огледала отново придобиват способността си да отразяват живота, угасените свещи са там, където сме ги оставили, а до тях лежи, недоразрязана, книгата, която сме чели, или увехналото цвете, което сме носили на бала, или писмото, което сме се страхували да прочетем, или пък прекалено често сме чели. Сякаш нищо не се е изменило. Освободен от призрачните сенки на нощта, при нас се връща животът, който ние познаваме. Трябва да го започнем оттам, където сме го оставили, и у нас се прокрадва ужасното чувство за необходимостта да продължим своето съществуване в скучния кръговрат на стереотипни привички или безумното желание някоя сутрин да отворим очи и да видим свят, прекроен отново в тъмнината за наша радост, свят с нови форми и цветове на предметите, с нови тайни, свят, в който миналото няма място или ако има, поне не ни кара да изпитваме чувство на дълг и на съжаление, защото дори споменът за радостите е горчив и възпоминанията за насладите са мъчителни.

Създаването на такъв свят или на подобни светове трябваше да бъде главната цел или поне една от главните цели на живота. В търсенето на нови и приятни усещания, които притежаваха очарователната необикновеност на романтичността, той често възприемаше чужди на природата му идеи, отдаваше се на тяхното измамно влияние, а след това, схванал същността им и задоволил любознателността си, ги изоставяше с онова безразличие, което не само че е съвместимо с един пламенен характер, но според някои съвременни психолози често дори е необходимо за него.

Веднъж се пусна слух, че той се готви да влезе в лоното на католическата църква. И наистина католическите ритуали особено силно го привличаха. Всекидневното жертвоприношение, много по-страшно и реално от жертвоприношенията на древните религии, го вълнуваше както с мистическото отричане на съществуването на чувствата, така и с първичната простота на своите елементи и с неизменния патос на човешката трагедия, която то се стремеше да символизира. Той обичаше да коленичи на студената мраморна мозайка и да наблюдава как свещеникът, облечен в твърдата си пъстра

далматика, отдръпва бавно с бледите си ръце покривалото на дарохранилницата и вдига високо украсената със скъпоценни камъни и с форма на фенер дарилница, в която бялата нафора понякога наистина ти се струва, че е „rains caelestis“, хлябът на ангелите; обичаше да го наблюдава също как, облечен с власеница, разчупва нафората и се удря в гърдите, разкайвайки се за греховете си. Димящите кадилници, които облечените в пурпур и дантела момчета размахваха със сериозен израз на лицата, също имаха за него свое очарование. Когато си излизаше, той обикновено поглеждаше с любопитство към тъмните изповедални и дълго оставаше, притулен в сянката на някоя от тях, за да слуша как мъже и жени с шепот разказваха през изтритите решетки историята на своя живот.

Но той никога не допускаше грешката да ограничи интелектуалното си развитие чрез официалното приемане на някое кредо или система, не бъркаше своя дом с хан, в който можеше да преспи само една нощ или само няколко часа от една беззвездна и безлунна нощ. Мистицизмът с неговата чудна способност да забулва в тайна най-обикновени неща и с изтънчената антиномия^[1], която му бе присъща, увлече Дориан съвсем за кратко, след това — и пак за кратко — той се пристрасти към материалистичните доктрини на немския вариант на дарвинизма и изпитваше голямо удоволствие да свързва всички човешки мисли и чувства с функциите на сивите клетки на мозъка или белите нервни влакна в тялото, а концепцията за абсолютната зависимост на духа от определени физически състояния, болезнени или здрави, нормални или патологични, го изпълваше с възторг. И все пак теориите за живота не означаваха за него нищо в сравнение със самия живот. Той ясно съзнаваше колко безплодни са отвлечените разсъждения, когато не почиват на действието и опита. Той разбираше, че чувствеността, не по-малко от духовността, има свои сложни загадки, които трябва да бъдат решени.

После се залови да изучава парфюмите и тайните на тяхното приготвяне, като дестилираше благовонни масла и изгаряше ароматни източни смоли. Той дойде до заключението, че настроенията на човека са свързани с чувствените усещания и се зае да открие каква точно е тази връзка, като се питаше защо таманът те настройва мистично, сивата амбра разпалва страстите, виолетките събуждат спомена за отминали увлечения, мускусът замъглява ума, а чампакът^[2]

възбужда въображението. Той старателно изучаваше въздействието върху човешката психика на ароматичните корени, на покритите с прашец цветя, на балсамовото дърво, на нарда, от който ти прилошава, на ховенията, която предизвиква лудост, на алоето, за което казват, че прогонвало меланхолията от душата.

По едно време се отдаде изцяло на музиката и в дълга стая с решетъчни прозорци, с таван, боядисан в яркочервено и златно, с масленозелени лакирани стени, устройваше странни концерти, в които темпераментни цигани изтръгваха страстни мелодии от малките си цитри, тунизийци с непроницаеми лица, загърнати с жълти шалове, теглеха изпънатите струни на огромни лютни, ухилени негри биеха монотонно медни тимпани, а слаби, стройни индуси с тюрбани на главите, седнали с кръстосани крака върху алените килими, надуваха дълги пищялки от тръстика или месинг и хипнотизираха или се правеха, че хипнотизират огромни кобри и отвратителни усойници. Дивите ритми и острите дисонанси на тази първична музика вълнуваха Дориан, докато изящните мелодии на Шуберт, красивите елегии на Шопен и могъщата хармония на Бетховен не достигаха до ухото му. Той събираше от всички краища на света най-необикновените инструменти, които можеше да намери в гробниците на изчезнали народи или сред малкото диви племена, останали недокоснати от западната цивилизация. Обичаше да разглежда и изпробва тези инструменти. Притежаваше екземпляр от чудноватите джурупариси на индианците от Рио Негро, които не позволяваха на жените си дори да ги зърнат, а младежите можеха да ги видят едва след като се подложеха на пост и самобичуване. Имаше в колекцията си перуански глинени гърнета, които издаваха звук, подобен на пронизителен кръсък на птица, флейти от човешки кости, чиято музика бе слушал в Чили Алфонсо де Овале, издаващи красиви звуци зелени ясписови камъни, които се намираха само край Куско. Притежаваше изрисувани кратуни, пълни с речни камъчета, които потракваха при разтърсване, дълъг мексикански рог, на който свирят не като духат, а като всмукват въздуха, пискливо „туре“ от племената край Амазонка, което, надувано от часовите, стоящи по цял ден на високите дървета, се чувало, както казват, на разстояние от петнайсет километра, дървен мексикански барабан „тепонастли“, по който се удря с палки, намазани със смола, извличана от млечния сок на някакви растения, камбанки от времето

на ацтеките, събрани на цели кичури, наподобяващи гроздове, огромен цилиндричен тъпан, направен от змийска кожа, подобен на онзи, който Бернал Диас видял, когато отишъл с Кортес в мексиканския храм, и за чийто навяващ тъга звук ни е оставил такова живо описание. Тези причудливи инструменти го очароваха и той изпитваше особено удоволствие при мисълта, че изкуството, както и природата, има своите чудовища с животинска форма и отблъскващи гласове. След време обаче Дориан им се насищаше и седнал в ложата си в операта — сам или с лорд Хенри, — слушаше с възхита „Ганхойзер“ и му се струваше, че увертюрата на това велико произведение на изкуството отразява трагедията на собствената му душа.

После пък се пристрасти към скъпоценните камъни и се появи на един костюмиран бал като френския адмирал Ан дьо Жоайоз в дреха, украсена с петстотин и шейсет бисера. Това увлечение продължи доста го дини и всъщност — може да се каже — не го напусна никога. Той често прекарваше цели дни да реди и прережда в техните ковчезета различните скъпоценни камъни, които беше събрал: масленозелени хризоберили, които ставаха червени при светлината на лампата, цимофани със сребристи жилки, жълтеникавозелени оливини, наситено розови или златисти като вино топази, огненоалени гранати с трепкащи в тях четирилъчни звездички, оранжеви и виолетови кристали, аметисти, рубини и сапфири. Пленяваха го червеното злато на слънчевия камък, бисерната белота на лунния камък и преливащите се като на дъгата цветове на млечния опал.

Набави си от Амстердам три смарагда, необичайни по големина и пицност на цветовете, притежаваше и изключително ценен тюркоаз, за който му завиждаха всички познавачи.

Издири най-различни възхитителни разкази за скъпоценни камъни. В своята „Клерикалис дисциплина“ Алфонсо споменава за змея с очи от истински хиацинт, а в романтичната история на Александър Велики се говори, че видял в долината на Йордан змии с гerdани от истински смарагди на гърбовете им. Филострат разказва, че в мозъка на дракона се криел скъпоценен камък и че „ако на чудовището се покажат златни букви или алена одежда“, то може да се унесе във вълшебен сън и да бъде убито. Според великия алхимик Пиер дьо Бонифас диамантът можел да прави човека невидим, а индийският ахат — да го дарява с красноречие. Корналинът

успокоявал гнева, хиацинтът предизвиквал сън, аметистът прогонвал винените пари. Гранатът пропъждад демони, а хидропикусът обезцветявал луната. Селенитът нараствал и намалявал заедно с луната, а мелоцеят помагал за откриване на крадци, но потопен в ярешка кръв, губел силата си. Леонард Камий считал, че бял камък, изваден току-що от мозъка на убита крастава жаба, е сигурно средство против отрова. Безоарът, намерен в сърцето на арабски елен, бил великолепен амулет срещу чума. В гнездата на някои арабски птици се намирили аспилати, които според Демокрит предпазвали от огън оня, който ги носи.

Кралят на Цейлон минал на кон през столицата си в деня на своето коронясване с голям рубин в ръка. Вратите на двореца на Йоан били направени от сардоникс, с вплетени в него рога от ехидни, „за да не може никой човек да пренесе през тях отрова“. На фронтона имало „две златни ябълки, а в тях — два граната“, така че златото да свети през деня, а гранатите през нощта. В странния роман на Лодж „Бисерът на Америка“ се разказва, че в покоите на кралицата можели да се видят „сребърни изображения на всички непорочни жени на света, които се оглеждат в красиви огледала от хризолити, гранати, сапфири и зелени смарагди“. Марко Поло наблюдавал как жителите на Жипангу^[3] слагали в устата на умрелите розови бисери. Някакво морско чудовище, влюбено в бисера, който един гмуркач занесъл на крал Пероз, убило крадеца и в продължение на седем луни тъгувало за своята загуба. Когато хуните успели чрез засада да пленят краля, той хвърлил бисера — както разказва Прокопий — и той вече никога не бил намерен, макар че император Анастасий давал за него награда от пет товара злато. Кралят на Малабар показал на някакъв венецианец броеница от триста и четири бисера — по един за всеки от боговете, на които се покланял.

Когато херцог Валентиноа, син на Александър VI — Борджия, посетил френския крал Луи XII, конят му бил обкичен със златни листа — според Брантом, — а шапката му била украсена с два реда ярко светещи рубини. По стремената на коня на Чарлз Английски можели да се наброят четиристотин двайсет и един брилянта. Ричард II имал дреха, общита цялата с рубини, оценявана на трийсет хиляди марки^[4]. Хол, описвайки отиването на Хенри VIII към Тауър за коронацията му, разказва, че кралят носел „дреха, общита цялата със

злато, обсипан с брилянти и други скъпоценни камъни пояс и широка лента през гърдите, осеяна цялата с едри рубини“. Фаворитките на Джеймз I носели смарагдови обици, обрамчени със златен филигран. Едуард II подарил на Пиърз Гавистън ризница от червено злато, обсипана с хиацинти, огърлие от златни рози и тюркоази и шапка, обшита с бисери. Хенри II носел ръкавици, обшити със скъпоценни камъни, а за лова със соколи имал ръкавица с дванайсет рубина и петдесет и два едри бисера. Шапката на Шарл Смели, последния херцог на Бургундия, била покрита цялата със сапфири и крушовидни бисери.

Колко изискан е бил някога животът! Колко пищен и красив! Истинска наслада е дори само да четеш за отминалото великолепие.

После Дориан насочи вниманието си към бродираните тъкани и към гоблените, които изпълняваха ролята на фрески в хладните домове на народите в Северна Европа. Когато се задълбочи в тяхното изучаване — а Дориан притежаваше необикновената способност изцяло да се отдава на онова, което го занимава в момента, — той размишляваше с тъга за разрухата, която времето носи на всичко прекрасно и красиво. Той обаче бе избегнал тази участ. Лято след лято жълтите нарциси разцъфваха и увяхваха, нощите една след друга повтаряха своя ужас и позор, но той оставаше непроменен. Нито една зима не докосна лицето му и не попари цъфтящата му младост. Колко различна беше съдбата на вещите! Какво ставаше с тях? Къде е сега красивата минзухарено жълта одежда с изображение на битката между боговете и титаните, изработена от мургави девойки за радост на Атина? Къде е грамадният велариум^[5], който Нерон разпростираше над Колизеума в Рим, онова исполинско пурпурно корабно платно, върху което били изобразени звездното небе и Аполон, подкарал колесница, теглена от бели коне със златни поводи? Копнееше да види необикновените салфетки, изработени за жреца на слънцето, върху които били изрисувани всички лакомства и ястия, необходими за едно богато пиршество; погребалния покров на крал Хилперик с триста златни пчели по него; фантастичните одежди, предизвикали гнева на Понтийския епископ, с изписаните по тях „лъвове, пантери, мечки, кучета, гори, скали, ловци — всъщност всичко, което един художник може да копира от природата“; и дрехата, с която Шарл Орлеански бил облечен веднъж и на чиито ръкави били избродирани стиховете на

една песен, започваща с думите „Madame, je suis tout joyeux“^[6], а музикалният съпровод бил извезан със златна нишка и всяка от нотите, които по онова време имали четвъртитата форма, била очертана с четири бисера. Някъде прочете описание на покоите на кралица Жана Бургундска в двореца в Реймс, чиито стени били украсени с „хиляда триста двацет и един папагала с герба на краля и петстотин шейсет и една пеперуди с герба на кралицата, избродирани всички от злато“. Смъртното ложе на Катерина Медичи било покрито с черно кадифе, обсипано с полумесеци и слънца. Завесите над ложето били от дамска със златни и сребърни венчета и гирлянди и обточени по краищата с бродерия от бисери. По стените на стаята имало гербове на кралицата, изрязани от черно кадифе и положени върху сребърна тъкан. В покоите на Луи XIV имало избродирани от злато кариатиди, високи петнайсет стъпки. Балдахинът на полския крал Ян Собйески бил от смирненски златен бродат, с извезани с тюркоази строфи от корана. Изящно гравирани посребрени колонки на балдахина били богато украсени с медальони от емайл и скъпоценни камъни. Той бил трофей, взет от турците при тяхната обсада на Виена, и по-рано под него стояло знамето на Мохамед.

И така, в продължение на цяла година Дориан старателно събирал най-добри образци на тъкани и бродерии. Бе успял да се сдобие с нежни муселини от Делхи, с изящно втъкани в тях златни палмови листа и обшити с бръмбари с дългоцветни крила; с газ от Дака, който заради своята прозрачност бе известен в Изтока като „въздушна тъкан“, „течаща вода“ или „вечерна роса“; с платове от Ява със странни фигури по тях; с жълти китайски драперии; с книги, подвързани в светлокафяв атлаз или в светлосиня коприна с изрисувани по тях лилии, птици и всевъзможни други изображения; с дантелени воали; със сицилиански бродати и с плътни испански кадифета; с грузински бродерии, обшити със златни монети, с японски златистозелени тъкани с прекрасни птици с пъстри пера.

Имаше особена слабост и към църковните одежди, и към всичко, свързано с църковните ритуали. В дългите сандъци от кедрово дърво, които бяха наредени в западната галерия на къщата му, той бе струпал редки и красиви образци от облеклото на монахини, които трябвало да носят пурпурна дреха, скъпоценни камъни и риза от тънко ленено платно, за да крият изтерзаното си тяло, изтощено от доброволни

страдания и изранено от самобичувания. Притежаваше великолепен филон^[7] от тъмночервена коприна и златоткана дамаска, украсен с редове от златни нарове в шестлистни венчета и ананаси, избродирани от дребни бисери. Орарът^[8] бе разделен на квадрати и във всеки квадрат бяха изобразени сцени от живота на Дева Мария и с цветна коприна бе бродирана нейната венчавка. Това беше италианско произведение от XV век. Имаше и друг филон от зелено кадифе, върху който бяха бродирани листа на акант, групирани във формата на сърце, от които излизаха бели цветя на дълги стъбла, изшити от сребро и цветни кристали. На закопчалката му бе извезана със злато глава на серафим. Орарът беше изтъкан на златни и червени копринени ромбове и беше осеян с медальони с ликовете на много светци и мъченици, сред които бе и св. Себастиан. Имаше филони от коприна с кехлибарен цвят, от небесносиня коприна, от златен брокат, от жълта копринена дамаска, от златоткан плат с изображения на Мъките Христови и Разпятието и с избродирани лъвове, пауни и други емблеми; далматики от бял атлаз и розова копринена дамаска, украсени с лалета, делфини и лилии; завеси за олтари от тъмночервено кадифе с небесносиня подплата; множество антиминоси, покрови за потири и хоругви. В мистическото предназначение на тези предмети имаше нещо, което възбуждаше въображението му.

Всички съкровища, които събираше в красивата си къща, бяха за него средство за забрава, чрез тях той искаше да избяга от страха, който понякога му се струваше непоносим. На стената в необитаемата, вечно заключена стая, в която бе прекарал голяма част от детството си, той бе окачил със собствените си ръце и прикрил с пурпурнозлатния покров страшния портрет, чиито променящи се черти му показваха истинското падение на живота му. По цели седмици не стъпваше там, забравяше за отблъскващата картина, възвръщаше си доброто настроение и се отдаваше на радостта и насладата от самото съществуване. После, неочаквано, някоя нощ тихичко се измъкваше от къщата и отиваше в ония ужасни свърталища, близо до Блу Гейт Фийлдз, където оставаше с дни, докато не го изгонят. Когато се прибереше, сядаше пред портрета и го гледаше дълго, понякога с отвращение към него и към самия себе си, а понякога, изпълнен с егоистична гордост, в която се съдържаше част от очарованието на

порока, се присмиваше с тайна наслада на уродливата сянка, обречена да носи предназначения за него товар.

След няколко години Дориан вече не можеше да понася продължителни отсъствия от Англия и се отказа от вилата в Трувил, която бяха наели заедно с лорд Хенри, и от малката къщичка с белосани дувари в Алжир, където неведнъж двамата бяха прекарвали зимата. Все по-мъчителна ставаше раздялата с портрета, който се бе превърнал в неотделима част от живота му, а освен това се страхуваше, че по време на отсъствието му някой може да проникне в стаята въпреки солидната решетка, която бе поръчал да поставят на вратата.

Беше сигурен, че никой не би могъл да разгадае тайната му. Наистина портретът все още пазеше подчертана прилика с него въпреки отблъскващата грозота на лицето. Но какво можеше да се разбере от това? Дориан би се присмял на всеки, който си позволи да го подиграе. Не го беше рисувал той. Каква е вината му, че портретът има такъв злобен и противен израз? Дори ако сам разкажеше всичко, едва ли биха му повярвали.

И все пак се страхуваше. Понякога, когато развличаше в имението си в Нотингъмшиър светските млади мъже, с които дружеше постоянно, и смайваше цялото графство с разточителния разкош на приемите си, той внезапно изоставяше гостите си и бързо се връщаше а града, за да провери дали някой не се е опитвал да насили вратата и дали портретът е все още там. Ами ако някой го открадне? Само при мисълта за това го побиваха ледени тръпки. Тогава светът неизбежно щеше да узнае тайната му. А може би вече я подозира?

Макар и да очароваше мнозина, не бяха малко и онези, които не изпитваха симпатия към него. Едва не се провали на изборите в един клуб в Уест Енд, на който по произход и социално положение имаше пълно право да стане член. Говореше се, че веднъж, когато влязъл с един приятел в пушалнята на „Чърчил“ клуб, херцог Бериг и някакъв друг джентълмен станали и демонстративно си излезли. Странни истории се разказваха за него, след като навърши двацет и пет години. Някои го били виждали с чуждестранни моряци в долнопробни свърталища в крайните райони на Уайтчапъл, мълвеше се, че другарувал с крадци и фалшификатори на пари и че бил запознат с тайните на техните професии. Необичайните му изчезвания от дома станаха известни и когато той отново се появяваше в обществото,

хората си шепнеха по ъглите или го отминаваха с подигравателна усмивка, или пък го гледаха с хладни изпитателни погледи, сякаш бяха решили да проникнат в тайната му.

Той, разбира се, не обръщаше внимание на оскърбленията и на преднамереното пренебрежение, а според мнозинството от хората неговите непринудени, сърдечни обноски, очарователната му момчешка усмивка и безкрайното изящество на младостта му, която сякаш никога нямаше да го напусне, бяха достатъчно убедителен отговор на клеветите срещу него. Забелязваше се обаче, че тъкмо ония, които бяха най-близки с него, след време постепенно започваха да го избягват. Жени, които го бяха обожавали безумно и заради него бяха пренебрегвали общественото мнение и се бяха противопоставяли на условностите, бледнееха от срам или ужас при появата на Дориан Грей.

Тези разказвани шепнешком скандални истории обаче само усилваха в очите на мнозина неговото необикновено и опасно обаяние. Огромното му богатство го закриляше. Обществото, или поне цивилизованото общество, никога не е склонно да повярва в нещо, което може да опетни богатите и обаятелните. То инстинктивно усеща, че обноските са по-важни от морала и смята, че високата нравственост има далеч по-малко значение от това да притежаваш добър готвач. Пък и твърде слаба утеха е да знаеш, че човекът, който ти е предложил лоша вечеря и недоброкачествено вино, е безупречен в частния си живот. Дори и най-големите добродетели не могат да изкупят едно полуизстинало антре, както забеляза веднъж лорд Хенри, когато говореха по този въпрос; и в подкрепа на това мнение сигурно можеше да се каже още много. Защото законите в едно добро общество са — или трябва да бъдат — същите, каквито са законите в изкуството. Формата безусловно е най-важна. Тя трябва да съхранява величието и условността на церемонията и да съчетава неискреността на романтичната пиеса с остроумието и красотата, с които тя ни очарова. Нима неискреността е толкова ужасно нещо? Едва ли. Тя е просто средство за подчертаване многообразието на личността.

Така поне смяташе Дориан Грей. Удивляваше го примитивната психология на ония, които гледаха на човешкото „его“ като на нещо неизменно, сигурно и еднородно. За него човекът бе същество с безброй битиета и безброй усещания, сложно и многообразно

създание, което носи в себе си необикновено наследство от мисли и страсти и чиято плът е заразена с чудовищни болести на отдавна измрели предци. Той обичаше да се разхожда из мрачната и прохладна картинна галерия в своето имение и да разглежда портретите на ония, чиято кръв течеше и в неговите вени. Ето го Филип Хърбърт, описан от Франсис Озбърн в неговите „Мемоари за царуването на кралица Елизабет и крал Джеймз“ като „любимец на двора заради своята красота, на която не се радвал дълго“. Дали понякога Дориан не водеше живота на младия Хърбърт? Дали някакъв опасен бацил не се бе предавал от тяло в тяло, за да стигне до неговото? Дали някакво смътно съжаление за тази погубена красота не бе накарало Дориан в ателието на Базил Холуърд така неочаквано и без видима причина да изрече безумната си молба, променила толкова живота му? Ето го и сър Антъни Шерърд, с червена, общита със злато дреха, с украсена със скъпоценни камъни наметка, с обточени със златен кант дантелени яка и маншети и с положени в краката му сребристи доспехи. Какво ли е наследил от този човек? Дали не му е завещал любовникът на Джована Неаполитанска грях и позор? Не бяха ли собствените му постъпки мечти на всички тези мъртви хора, които те не бяха посмели да осъществят? От избледнялото платно му се усмихваше лейди Елизабет Девъру с шапчица с воал от прозрачен газ, с извезан с перли корсаж и с ръкави на ленти, между които прозираше розовата подплата. В дясната си ръка държеше цвете, а с лявата бе притиснала емайловата си огърлица от бели и червени рози. На малка масичка до нея бяха поставени мандолина и ябълка. Зелени розетки украсяваха малките ѝ островърхи обувки. Той познаваше живота ѝ и странните истории, които се разказваха за нейните любовници. Не носеше ли в себе си нещо от нейния темперамент? Тези леко дръпнати очи с натежали клепачи сякаш гледаха с любопитство към него. Ами какво бе получил от Джордж Уилоуби с неговите напудрени коси и изкуствени бенки в невероятни форми? Колко зъл изглеждаше той! Мургавото му лице бе навъсено, а чувствените му устни бяха надменно присвити. Изящните дантелени къдрави маншети полузакриваха мършавите му жълтеникави ръце, отрупани с пръстени. Този франт от осемнайсети век е бил приятел в младите години на лорд Ферърз. А от втория лорд Бекнъм, другар от буйните дни на Принц Регента и един от свидетелите на тайния му брак с мисиз Фитцхърбърт? Колко горд и

красив изглеждаше той с кестенявите си къдри и високомерната си поза! Какви ли страсти му бе завещал той? Минавал е за човек с позорна слава. Бил е вдъхновител на оргиите в Карлтън Хаус. На гърдите му блестеше Ордена на Жартиерата. До него бе окачен портретът на съпругата му, бледа жена, облечена в черно. Нейната кръв също течеше в жилите му. Колко интересно бе всичко това! И майка му с лице, подобно на лицето на красивата авантюристка лейди Хамилтън, с нейните влажни, сякаш обагрени с вино устни... Знаеше какво бе взел от нея. Бе взел красотата ѝ и увлечението ѝ по красотата на другите. Тя му се усмихваше от портрета, на който бе нарисувана в ефирна дреха на вакханка. В косите ѝ бяха вплетени лозови листа, а от чашата, която държеше в ръка, се изливаше пурпурна течност. Образът ѝ на платното бе загубил свежестта си, но красивите ѝ очи бяха запазили яркостта си. Те сякаш го следяха непрекъснато.

И все пак човек носи в себе си качества не само от рода си, той има предци и в литературата, някои от които са му по-близки по тип и темперамент и имат върху него по-осезателно влияние. В отделни моменти на Дориан му се струваше, че цялата история е само летопис на собствения му живот — не живота, който обстоятелствата го принуждаваха да води, а живота, породен от въображението му, подвластен на неговото съзнание и на неговите страсти. Струваше му се, че познава всички ония ужасни образи, преминали през световната сцена и направили греха прекрасен, а злото — толкова привлекателно. Струваше му се, че по някакъв тайнствен начин той следва техните житейски пътища.

Героят на увлекателния роман, който бе оказал толкова силно влияние върху живота му, също бе имал това странно чувство. В седма глава той разказваше как, увенчан с лавър, за да не го порази мълния, седял като Тиберий в една градина в Капри, четейки наситените с еротизъм произведения на Елефантис^[9], докато джуджета и пауни се разхождали важно около него, а свиращът на флейта се подигравал на момчето с кадилницата; пирувал като Калигула с облечените в зелени туники коняри в техните конюшни и се хранел от ясла от слонова кост заедно с коня си, който имал на челото си лента, украсена със скъпоценни камъни; разхождал се като Домициан по коридор, облицован с полирани мраморни плочи, дебнейки с ужасени очи отражението на кинжала, който ще сложи край на дните му, измъчван

от онази досада, от онази ужасна *tardium vitae*^[10], спохождаща хората, на които животът не отказва нищо; като Нерон гледал през бистрия смарагд кървавата сеч на арената, а после в пурпурната си носилка, украсена с бисери, теглена от мулета със сребърни подкови, се прибирал по алеята с нарове към Златния Дворец, съпроводен от проклятията на народа; като Хелиогабал^[11], с изписано с ярки багрила лице, седял сред жените с хурка в ръце и призовавал Луната от Картаген, за да я съедини в мистичен брак със Слънцето.

Отново и отново препрочиташе Дориан тази фантастична глава и следващите две глави, в които, като върху странни гоблени или изкусно изработени емайлови портрети, бяха пресъздадени ужасните и красиви образи на онези, които Порокът, Жестокостта и Скуката бяха превърнали в чудовища или безумци: миланският херцог Филипо, убил жена си и намазал устните ѝ с алена отрова, за да всмукне любовникът ѝ смъртта от оная, която обичал; венецианецът Пиетро Барби, известен като Павел Втори, който в своята суета се стремил към титлата „Прекрасни“ и чиято тиара, струваща двеста хиляди флорина, била придобита с цената на ужасно престъпление; Джан Мария Висконти, който преследвал хора с кучета и чийто труп бил покрит с рози от една блудница, която го обичала; Чезаре Борджия на своя бял кон, съпроводен от братоубийството, с плащ, изпръскан с кръвта на Перото; младият кардинал Пиетро Риарио, питомец и любимец на папа Сикст IV, чиято красота можела да се сравни единствено с неговото безпътство и който приемал Леонора Арагонска в шатра от бяла и пурпурна коприна, украсена с кентаври и нимфи, и наредил да облекат в златни одежди момчето, което на пиршеството играело ролята на Ганимед или на Хилас; Езелин, чиято меланхолия изчезвала единствено при гледката на смъртта и който обичал червената кръв така, както други обичат червеното вино — син на сатаната, както се мълвяло, който измамил баща си, когато играл с него на зарове, за да откупи собствената си душа; Джанбатиста Чибо, който на шега приел прозвището Невинния и в чието гаснещо тяло един доктор еврейин влял кръвта на трима младежи; Сигизмондо Малатеста, господар на Римини, любовникът на Изота, чието изображение било изгорено в Рим, като изображение на враг на бога и на човека, който със салфетка удушил Поликсена, поднесъл отрова в смарагдова чаша на Джиневра д'Есте и в чест на някаква срамна страст построил езически храм, в

който се извършвали християнски богослужения; Шарл VI, който така страстно обичал жената на брат си, че един прокажен му предсказал обезумяване от любов, и когато умът му наистина започвал да се помътва, се успокоявал единствено като гледал сарацински карти с изображения на Любовта, Смъртта и Лудостта; Грифонето Балиони, който убил Асторе и неговата годеница и Симонето и неговия паж, бил така красив със своето късо кожено палто, украсена със скъпоценни камъни шапка и с къдрите си, подобни на акантови листа, че когато умираше на жълтия площад в Перуджия, онези, които го мразели, не могли да сдържат сълзите си, а Аталанта се отказала от проклятието си и го благословила.

Всички тези хора притежаваха някакво опасно обаяние. Нощем му се присънваха, а денем смущаваха въображението му. В епохата на Възраждането са съществували необичайни начини за отравяне — чрез шлем, чрез запалена факла, чрез везана ръкавица, чрез украсено със скъпоценни камъни ветрило, чрез позлатен амулет, чрез кехлибарена огърлица. А Дориан Грей беше отровен от една книга. Имаше моменти, когато той гледаше на злото като на средство за осъществяване на своите идеи за прекрасното.

---

[1] Отрицание на законите на морала въз основа на схващането, че за спасението на човека е необходима само вяра (теол.). — Б. пр. ↑

[2] Благовонно масло, което се получава от дърво със същото име, подобно на магнолията. — Б. пр. ↑

[3] Така Марко Поло нарича в своите съчинения Япония. — Б. пр. ↑

[4] Средновековна мярка за сребро и злато. — Б. пр. ↑

[5] Голямо платно, с което в античността са покривали амфитеатрите, за да предпазват зрителите от дъжд и слънце. — Б. пр. ↑

[6] Мадам, аз съм много щастлив (фр.). — Б. пр. ↑

[7] Свещеническа дълга и широка одежда без ръкави, символизираща наметалото, с което войниците облекли Христос в двора на Пилат. — Б. пр. ↑

[8] Тесен и дълъг плат като лента, с нашити по него кръстове, който дяконите носят прехвърлен през лявото ся рамо при богослужение. — Б. пр. ↑

[9] Гръцка писателка от I в. пр.н.е. — Б. пр. ↑

[10] Умора или пресита от живота, която често става причина за самоубийство (лат.). — Б. пр. ↑

[11] Римски император от сирийски произход, царувал от 218 до 222 г. от н.е., прочул се с лудориите, жестокостите и разврата ей. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XII

Беше девети ноември, навечерието на неговия тридесет и осми рожден ден. По-късно Дориан често си спомняше тази дата.

Той се прибираще пеш към единайсет часа от лорд Хенри, у когото беше вечерял. Бе загърнат с тежка кожена наметка, тъй като нощта беше хладна и мъглива. На ъгъла на Гроунвър Скуеър и Саут Одли стрийт край него мина забързано някакъв човек с вдигната яка на широкото си сиво връхно палто. Носеше в ръка пътна чанта. Дориан го позна — беше Базил Холуърд. Обхвана го чувство на необясним страх. Той с нищо не показа, че го е познал, и бързо продължи към дома си.

Но Холуърд го беше видял. Дориан чу как той се спря на тротоара и после закрачи след него. След няколко мига Базил сложи ръка на рамото му.

— Дориан! Какво изключително щастие! От девет часа те чакам в твоята библиотека. Накрая се съжалих над уморения ти прислужник и му казах да ме изпрати и да си легне. В полунощ заминавам с влак за Париж и много ми се искаше да те видя, преди да тръгна. Когато минаваше покрай мен, разпознах коженото ти палто и си помислих, че си ти. Но не бях напълно сигурен. Ти не ме ли позна?

— В такава мъгла, драги Базил? Аз не мога да разпозная дори Гроунвър Скуеър. Струва ми се, че къщата ми трябва да е някъде тук, но не съм уверен. Съжалявам, че заминаваш, не съм те виждал от много време. Но се надявам, че скоро ще се върнеш.

— Не, ще отсъствам от Англия шест месеца. Възнамерявам да наема ателие в Париж и да се затворя в него, докато не завърша една голяма картина, която съм замислил. Всъщност не за себе си исках да говоря. Ето ни пред твоя дом. Покани ме за минутка. Имам да ти казвам нещо.

— С най-голямо удоволствие. Но няма ли да изпуснеш влака? — небрежно каза Дориан Грей, като изкачи стъпалата и отключи входната врата.

На светлината на лампата, която се процеждаше през мъглата, Холуърд погледна часовника си.

— Имам много време — отвърна той. — Влакът тръгва чак в дванайсет и петнайсет, а сега е едва единайсет. Всъщност, когато те срещнах, се бях запътил към клуба, за да те търся. Няма да губя време с багаж, тъй като съм изпратил предварително тежките неща. Със себе си нося само тази чанта и лесно ще стигна до гара Виктория за двацет минути.

Дориан го погледна и се усмихна.

— Я виж как пътувал известният художник! С ръчна пътна чанта и едно палто на гърба! Влизай по-бързо, че мъглата ще се вмъкне в къщата. И те моля да не разговаряме сериозно. В наше време нищо не е сериозно. Или поне не трябва да е.

Холуърд поклати глава, влезе и тръгна след Дориан към библиотеката.

Ярък огън от дърва пламтеше в голямата открита камина. Лампите светеха, а върху малка масичка, инкрустирана с цветно дърво, имаше отворено старинно сребърно ковчеже с напитки, няколко сифона с вода и големи кристални чаши.

— Както виждаш, твоят слуга се погрижи да се чувствам като у дома си. Предложи ми всичко, от което бих могъл да се нуждая, дори и от най-добрите ти цигари със златен мундщук. Много гостоприемен човек. Харесва ми повече от предишния ти слуга — французина. Между другото, какво стана с него?

Дориан сви рамене.

— Струва ми се, че се ожени за прислужничката на лейди Радли и я настани някъде в Париж като английска шивачка. Както чувам, сега англomanията е много разпространена там. Доста глупаво от страна на французите, нали? Трябва да ти кажа обаче, че не беше съвсем лош слуга. Никога не ми е бил много симпатичен, но нямам и от какво да се оплача. Понякога човек си въобразява най-невероятни неща. Той наистина беше много привързан към мен и, изглежда, доста съжаляваше, че си отива. Искаш ли още едно бренди със сода? Или предпочиташ рейнско вино със селтерска вода? Аз самият винаги пия рейнско вино със селтерска вода. Сигурно ще намеря някоя бутилка в съседната стая.

— Благодаря, не желая нищо повече — каза художникът, като свали шапката и палтото си и ги хвърли върху пътната чанта, която беше оставил в ъгъла. — А сега, драги приятелю, искам да поговоря с теб сериозно. Не се мръщи. С това правиш задачата ми по-трудна.

— За какво става дума? — възкликна Дориан сприхаво и се отпусна на канапето. — Надявам се, че не за мен? Тази вечер съм достатъчно уморен от себе си. Бих искал да бъда някой друг.

— Тъкмо за теб — отвърна сериозно Холуърд с плътния си глас, — и непременно държа да поговорим. Няма да те задържа повече от половин час.

Дориан въздъхна и запали цигара.

— Половин час! — промърмори той.

— Не искам кой знае какво от теб, Дориан, и това, което ще ти кажа, е само в твоя полза. Трябва да узнаеш, че в Лондон за теб се говорят най-ужасни неща.

— Нищо не искам да знам за това. Обичам да слушам скандални истории за други, но клюките за самия мен не ме интересуват. В тях липсва очарованието на изненадата.

— Трябва да те интересуват, Дориан. Всеки джентълмен пази доброто си име. Нали не искаш хората да говорят за теб като за покварен и безчестен човек? Разбира се, ти имаш положение, богатство и всичко, което ти трябва. Но положението и богатството не са всичко. Разбери, аз не вярвам на тези слухове. Или поне не мога да им повярвам, когато те гледам. Грехът се изписва върху лицето на човека. Не може да остане скрит. Хората говорят понякога за тайни пороци. Няма такова нещо. Ако някой нещастник има някакъв порок, той се проявява в очертанията на устата, в отпуснатите клепачи, дори във формата на ръцете му. Един човек — няма да споменавам името му, но ти го познаваш — дойде миналата година при мен и ме помоли да му направя портрет. Не бях го виждал преди това и не бях чувал нищо за него, но оттогава чух доста. Той ми предложи необичайно висока цена. Отказах му. Нещо във формата на пръстите му не ми хареса. Сега знам, че е било вярно онова, което си помислих за него. Той води ужасен живот. Но за теб, Дориан, с твоето чисто, открито, невинно лице и с твоята неувяхваща младост... не мога да повярвам нищо лошо. И все пак те виждам доста рядко, вече не идваш в ателието ми и когато съм далеч от теб и чувам всички ужасни неща,

които хората говорят, не знам какво да кажа. Защо човек като херцог Берик напуска клуба, когато ти влизаш? Защо толкова много джентълмени в Лондон нито идват в къщата ти, нито те канят? Някога ти беше приятел на лорд Стейвли. Срегнах го на една вечеря миналата седмица. Стана дума за теб по повод миниатюрите, които си предоставил за изложбата в галерията „Дъдли“. Стейвли сви презрително устни и каза, че дори да имаш най-артистичния вкус, ти си човек, с когото не трябва да се познава нито едно невинно момиче и с когото нито една почтена жена не бива да седи в една стая. Напомних му, че съм твой приятел и го попитах какво има пред вид. И той ми каза. Каза ми го открито пред всички. Това беше ужасно! Защо твоето приятелство се отразява така фатално на младите мъже? Да вземем например онова нещастно момче — гвардееца, — което се самоуби. Ти беше близък приятел с него. Или сър Хенри Аштън, който бе принуден да напусне Англия с опетнено име. Двата бяхте неразделни. Ами Ейдриън Сингълтън и неговият ужасен край? Ами проваленият живот на единствения син на лорд Кент? Вчера срещнах баща му на Сент Джеймс стрийт. Изглеждаше съкрушен от срам и мъка. Ами младият херцог Пърт? Какъв живот е принуден да води сега? Кой почтен човек би общувал с него?

— Стига, Базил. Говориш за неща, за които не знаеш нищо — каза Дориан Грей с нотка на безкрайно презрение в гласа, хапейки устните си. — Питаш ме защо Берик напуска стаята, когато аз влизам. Защото знам всичко за неговия живот, а не защото той знае нещо за моя. При тази кръв, която тече в жилите му, как може името му да е чисто? Питаш ме за Хенри Аштън и за младия Пърт. Аз ли вселих в единия неговите пороци и тласнах другия към безпътство? Ако глупавият син на Кент си е взел жена от улицата, какво общо имам аз с това? Ако Ейдриън Сингълтън се е подписал под една сметка вместо свой приятел, аз ли трябваше да го възпра? Знаем колко обичат да приказват хората в Англия. Хората от средните класи обичат да подчертават своята нравственост на трапезата и да шушукат за безпътството на елита, за да покажат, че и те имат допир с висшето общество и познават ония, за които клюкарстват. В нашата страна е достатъчно да имаш малко ум в главата си и да бъдеш издигнат, за да заговорят за теб злите езици. И какъв живот водят ония, които искат да

се представят за нравствени? Драги приятелю, ти забравяш, че Англия е родината на лицемерието.

— Дориан — извика Холуърд, — не става въпрос за това. Знам колко е гнило всичко в Англия. Знам и колко неморално е английското общество. Тъкмо затова исках да бъдеш добър и възвишен. А ти не се оказа добър и възвишен. За човека може да се съди по въздействието, което той оказва върху приятелите си. А твоите приятели загубиха всякакво чувство за чест, доброта и чистота. Ти пробуди у тях безумното желание за наслаждение. Те стигнаха до бездната. Ти ги докара дотам. Да, ти ги докара дотам и въпреки това продължаваш да се усмихваш, както се усмихваш и сега. Има и нещо още по-лошо. Знам, че ти и Хари сте неразделни. Поне заради това, ако не за друго, не биваше да посрамваш името на сестра му.

— Внимавай, Базил! Отиваш твърде далеч.

— Длъжен съм да говоря и ти си длъжен да ме изслушаш. И ще ме изслушаш. Преди да се срещнеш с лейди Гуендълин, и през ум не минаваше на някого да злослови за нея. А коя почтена жена в Лондон би я поканила сега на разходка в Парка? Дори на децата ѝ е забранено да живеят с нея! Разказват се и други истории — виждали са те да излизаш на разсъмване крадешком от някакви ужасни бордеи и да се промъкваш, преоблечен, в най-долните свърталища на Лондон. Верни ли са те? Възможно ли е да са верни? Когато ги чух за първи път, се изсмях. Сега продължавам да ги чувам и те вече ме карат да потръпвам. Ами животът, който водиш в твоето имение? Дориан, ти не знаеш какво се говори за теб! Заявявам ти открито, че искам да ти чета морал. Хари казваше веднъж, доколкото си спомням, че всеки, когато изпадне в ролята на любител енорийски свещеник, започва с обещанието да не чете проповеди и после го нарушава. Аз обаче не искам да ти дам такова обещание. Аз искам да водиш живот, за който хората да те уважават. Искам да имаш добро име и неопетнена чест. Искам да оставиш тези отвратителни хора, с които общуваш. Не свивай така рамене! Не бъди тъй безразличен! Ти можеш да оказваш необичайно влияние. Нека то бъде за добро, а не за зло. Говорят, че развращаваш всеки, с когото ставаш близък, и че е достатъчно да влезеш в един дом, за да те последва позорът. Не знам дали е така, или не. И откъде бих могъл да знам? Но така говорят. А ми разказват и такива неща, в които е невъзможно да се усъмниш. Лорд Глостър беше

един от най-добрите ми приятели в Оксфорд. Той ми показа писмо, написано от жена му, преди да умре самотна във вилата си в Мантон. Твоето име бе замесено в най-ужасната изповед, която някога съм чувал. Казах му, че това е невъзможно, че те познавам много добре и че ти не си способен да извършиш подобно нещо. Познавам ли те? Питам се, наистина ли те познавам? Преди да отговоря на този въпрос, трябва да видя душата ти.

— Да видиш душата ми! — промълви Дориан Грей, като скочи от канапето, побледнял от страх.

— Да — отвърна сериозно Холуърд и в гласа му се усещаше дълбока тъга, — искам да видя душата ти. Но само бог може да направи това.

Дориан се изсмя горчиво.

— Ти самият ще я видиш тази вечер! — извика той и грабна една лампа от масата. — Ела! Това е твое дело. Защо да не го видиш? После, ако решиш, можеш да разкажеш на света всичко. Никой няма да ти повярва. А ако ти повярват, още повече ще се възхищават от мен. Познавам по-добре нашето време от теб, въпреки че ти така скучно говориш за него. Хайде, ела! Достатъчно дърдори за разложението. Сега ще се срещнеш с него лице в лице.

Някаква безумна гордост се долавяше във всяка от думите му. Той тропна дръзко с крак по пода като малко момче. Изпитваше безмерна радост при мисълта, че някой друг ще сподели неговата тайна и че тъкмо човекът, който бе нарисувал портрета — станал причина за целия негов позор, — ще носи до края на живота си бремето на отблъскващия спомен за онова, което бе направил.

— Да — продължи той, като се приближи до Холуърд и се вгледа в строгите му очи. — Ще ти покажа душата си. Ще видиш нещо, което според теб може да види само бог.

Холуърд трепна и отстъпи назад.

— Това е богохулство, Дориан! — извика той. — Не бива да говориш такива неща! Те са ужасни и безсмислени!

— Така ли мислиш? — И Дориан се разсмя отново.

— Уверен съм. А що се отнася до това, което ти говорих тази вечер, то е само за твое добро. Знаеш, че винаги съм бил твой верен приятел.

— Не се опитвай да ме трогнеш! Довърши каквото имаш да ми казваш.

Болка изкриви лицето на Холуърд. Той замълча за миг. Овладя го неизразимо чувство на съжаление. В края на краищата какво право имаше той да се рови в живота на Дориан Грей? Ако Дориан бе извършил дори една десета част от онова, което се говореше за него, колко ли бе страдал! Холуърд се изправи, отиде до камината и се загледа в горящите пънове, в бялата им като скреж пепел, в пламтящата им, пулсираща сърцевина.

— Аз чакам, Базил — каза младият човек с твърд и ясен глас.

Холуърд се обърна.

— Искам да ти кажа само едно — извика той. — Ти трябва да дадеш отговор на ужасните обвинения, които се отправят срещу теб. Ако ми кажеш, че те са неверни от начало до край, ще ти повярвам. Отречи ги, Дориан, отречи ги! Не виждаш ли как се измъчвам? Господи! Само не ми казвай, че си лош, покварен и безчестен!

Дориан Грей се изсмя. Устните му се присвиха презрително.

— Ела да се качим горе, Базил — каза спокойно той. — Аз имам дневник, в който е разказан всеки ден от живота ми. Той никога не напуска стаята, където се пише. Ако дойдеш с мен, ще ти го покажа.

— Ще дойда с теб, Дориан, щом желаш. Виждам, че вече съм изпуснал влака. Но това няма значение. Мога да замина и утре. Само не ме карай да чета нищо тази вечер. От теб искам единствено ясен отговор на въпроса си.

— Ще го получиш горе. Тук не мога да ти го дам. Няма да ти се наложи да четеш дълго.

ГЛАВА XIII

Дориан излезе от стаята и започна да се изкачва. Базил Холуърд го следваше отблизо. Те стъпваха тихо, както инстинктивно стъпват хората нощем. Лампата хвърляше причудливи сенки върху стената и стълбището. Появилият се вятър караше прозорците да потропват.

Когато стигнаха горната площадка, Дориан остави лампата на пода, извади ключа и го пъкна в ключалката.

— Държиш да узнаеш истината, Базил, нали? — попита той тихо.

— Да.

— Чудесно! — отвърна Дориан и се усмихна. После добави рязко: — Ти си единственият човек на света, комуто позволявам да узнае всичко за мен. Свързан си с моя живот много по-силно, отколкото си мислиш. — И като взе лампата, той отвори вратата и влезе вътре. Облъкна ги хладен въздух и оранжевият пламък на лампата за миг се източи нагоре. Дориан потръпна.

— Затвори вратата след себе си — прошепна той, оставяйки лампата на масата.

Холуърд се огледа учудено наоколо. Стаята изглеждаше така, сякаш в нея никой не бе живял от години. Избелял фламандски гоблен, закрыта със завеса картина, стар италиански сандък и една почти празна библиотека — ето какво имаше вътре, като се добавят един стол и една маса. Докато Дориан палеше наполовина изгоряла свещ, поставена на полицата на камината, Холуърд видя, че всичко е потънало в прах и че килимът е изпокъсан. Една мишка пробяга бързо и се скри зад ламперията. Усещаше се миризма на влага и плесен.

— И тъй, ти мислиш, че само бог може да вижда душата, Базил? Отдръпни онази завеса и ще видиш моята душа.

Говореше спокойно и жестоко.

— Ти си полудял, Дориан, или играеш някаква роля — каза Холуърд, като се намръщи.

— Не желаш? Тогава аз ще го направя сам — каза Дориан, откъсна завесата от пръта, на който беше нанизана, и я захвърли на земята.

Вик на ужас се изтръгна от устата на художника, когато той видя при мъждивата светлина противното лице, което му се усмихваше от платното. В израза му имаше нещо, което изпълни Базил с отвращение и погнуса. Господи! Това наистина беше лицето на Дориан Грей! Ужасната промяна, от каквото и да бе причинена, не бе унищожила напълно чудната му красота. Все още блестеше злато в пооределите му коси, а чувствените устни аленееха. Подпухналите очи бяха запазили нещо от красивия си син цвят, не се бяха заличили напълно прекрасните очертания на изящните ноздри и гъвкавата шия. Да, това беше Дориан. Но кой беше извършил тази промяна? На Холуърд му се стори, че разпознава своя стил на работа и рамката, изпълнена по негов проект. Догадката, която мина през ума му, беше невероятна, но въпреки това той се изплаши. Взе запалената свещ и я поднесе към портрета. В левия ъгъл с големи червени букви бе изписано собственото му име.

Това беше някаква безумна пародия, някаква долна, гнусна подигравка. Не беше го рисувал той. И все пак пред него стоеше собствената му картина! Какво означаваше това? Защо се бе изменила? Базил се обърна и погледна Дориан Грей с очите на губещ разсъдък си човек. Устата му потрепваше, пресъхналият му език не можеше да издаде звук. Той прокара ръка през челото си. По него бе избила хладна, лепкава пот. Облегнат на камината, Дориан го наблюдаваше с оня особен израз, който се появява върху лицата на хората, погълнати от изпълнението на голям артист. В него нямаше нито истинска мъка, нито истинска радост. Само въодушевляването на зрителя и може би искрица на тържество в очите. Той бе извадил цветето от ревера си и го миришеше или се преструваше, че го мирише.

— Какво означава това? — извика най-сетне Холуърд. Собственият му глас прозвуча необичайно рязко в ушите му.

— Преди години, когато бях още момче — каза Дориан Грей, като смачка цветето в ръката си, — ние се срещнахме, ти превъзнесе красотата ми и ме научи да бъда суетен. Един ден ме запозна с твой приятел, който ми отвори очите за великата мисия на младостта. А когато ти завърши портрета ми, аз открих магията на красотата. В миг

на безумие, за който и сега не знам дали съжалявам, или не, аз изказах едно желание, което ти навярно би нарекъл молитва...

— Спомням си. О, колко добре си спомням! Не, това е невъзможно. Стаята е влажна. В платното е проникнала плесен. Боите, които съм използвал, са съдържали някакво разяждащо минерално вещество. Повтарям ти, това е невъзможно.

— Кое е невъзможно? — промърмори Дориан, отиде до прозореца и опря чело в хладното замъглено стъкло.

— Ти ми каза, че си го унищожил.

— Не беше истина. Той унищожил мен.

— Не вярвам, че това е моята картина.

— Не виждаш ли своя идеал в нея? — каза горчиво Дориан.

— Моят идеал, както ти го наричаш...

— Както ти го нарече.

— В него нямаше нищо лошо, нищо покварено. За мен ти беше идеал, какъвто никога няма да срещна отново. А това е лице на сатир.

— Това е лицето на душата ми.

— Господи! Пред какво съм се прекланял! Това са очите на дявола!

— Всеки носи у себе си и рая, и ада, Базил! — възкликна Дориан с буен жест на отчаяние.

Холуърд отново се обърна към портрета и се загледа в него.

— Господи, ако това е истина — възкликна той — и тук е изобразен животът ти, значи, ти си дори по-лош, отколкото се говори за теб! — Той отново вдигна свещта към платното и започна да го разглежда. Повърхността беше недокосната, беше такава, каквато я бе оставил. Очевидно разрухата бе дошла отвътре. Под въздействието на някакъв потаен живот порокът като проказа бе разяждал портрета. Дори разлагането на трупа във влажния гроб не би могло да бъде така ужасяващо.

Ръката му се разтрепера, свещта падна от свещника на пода и запраця. Той я угаси с крак. После се отпусна тежко на разнебитения стол край масата и закри лице с ръцете си.

— Боже мой, Дориан, какво възмездие! Какво страшно възмездие! — Отговор не последва, но той чуваше риданието на застаналия до прозореца млад мъж. — Моли се, Дориан, моли се! — прошепна той. — Каква молитва ни бяха учили да казваме като деца?

„Не ни въвеждай в изкушение. Опрости греховете ни. Избави ни от лукавия.“ Нека да я кажем заедно. Молитвата на твоята гордост бе чута. Сигурно ще бъде чута и молитвата на разкаянието ти. Аз се прекланях пред теб прекалено и съм наказан за това. Ти също прекалено се прекланяше пред себе си. И двамата сме наказани.

Дориан бавно се обърна и го погледна със замъглени от сълзи очи.

— Твърде късно е, Базил — едва проговори той.

— Никога не е твърде късно, Дориан. Нека паднем на колене и се опитаме да си спомним молитвата. Струва ми се, че някъде бе казано: „Макар греховете ви да са алени като кръв, Аз ще ги направя бели като сняг.“

— Тези думи не означават нищо за мен сега.

— Мълчи! Не говори така! Достатъчно зло си извършил в живота си. Господи! Не виждаш ли как злобно ни се хили този противен портрет?

Дориан погледна картината и изведнъж го завладя някакво непреодолимо чувство на омраза към Базил Холуърд, внушена сякаш от изображението върху платното, нашепната сякаш в ухото му от изкривените в злобна усмивка устни. У него се пробуди яростта на подгонен звяр и той изпита такава ненавист към седналия на стола човек, каквато не беше изпитвал никога към нищо. Огледа се обезумял наоколо. Погледът му се спря върху нещо блестящо, което се намираше върху изрисувания сандък. Той знаеше какво е това. Беше ножът, който бе донесъл преди няколко дни, за да пререже едно въже, и бе забравил да го върне обратно. Дориан бавно тръгна към него, като заобиколи Холуърд. Когато вече беше зад гърба му, той грабна ножа и се обърна. Холуърд се размърда на стола, сякаш се готвеше да стане. Дориан се хвърли към него, заби ножа в голямата вена зад ухото и като притисна главата му към масата, продължи озверено да нанася удари.

Дочу се сподавен стон и ужасното хъркане на човек, давец се с кръв. Протегнатите напред ръце на три пъти се разпериха конвулсивно със странно сгърчените си пръсти. Дориан нанесе още два удара, но Холуърд не помръдна. Нещо започна да капе на пода. Той почака малко, продължавайки да натиска главата. После хвърли ножа на масата и се послуша.

Не се чуваше нищо друго освен шум на капки по износения килим. Той отвори вратата и излезе на площадката. Къщата беше тиха. Нямаше никой наоколо. Той остана няколко секунди надвесен над перилата, вирайки се надолу в непрогледната бездна на мрака. После извади ключа от ключалката, върна се в стаята и заключи вратата отвътре.

Мъртвецът продължаваше да седи на стола, приведен напред, с опряна на масата глава и с неестествено разперени ръце. Ако не беше червената, с разкъсани краища кървяща рана на врата и тъмната локва съсирваща се кръв, която бавно се разширяваше на масата, би могло да се помисли, че човекът просто е заспал.

Колко бързо стана всичко! Дориан изпитваше странно спокойствие. Приблужи се до френския прозорец и излезе на балкона. Вятърът бе разсеял мъглата и небето приличаше на огромна паунова опашка, осеяна с безброй златни очи. Той погледна надолу и видя полицая, който обхождаше района си и насочваше дългия лъч на фенера си към вратите на смълчаните къщи. Червената светлинка на един минаващ файтон проблесна на ъгъла и изчезна. Някаква жена, олюлявайки се, вървеше бавно, като се придържаше за парапета. От време на време се спираше и се обръщаше назад. Внезапно запя с пресипнал глас. Полицаят бавно се приближи до нея и ѝ каза нещо. Тя се засмя и отмина със залитане. Силен повей на вятъра помете площада. Пламъчетата на газовите фенери примигнаха и станаха сини, а голите дървета разлюляха черните си клони. Дориан потръпна и се прибра вътре, като затвори прозореца след себе си.

Приблужи до вратата, завъртя ключа и я отвори. Дори не погледна към убития. Разбираше, че най-важното нещо в момента е да не мисли за станалото. Приятелят, който бе нарисувал портрета, станал причина за всичките му нещастия, се беше махнал от пътя му. И това беше всичко.

После си спомни за лампата. Тя беше старинна, мавританска изработка, направена от матово сребро и инкрустирана с арабески от оксидирана стомана и обсипана с неизгладени тюркоази. Може би прислужникът ще забележи липсата ѝ и по този повод ще започнат да се задават разни въпроси. Дориан се поколеба за миг, после се върна и я взе от масата. Не се сдържа и погледна мъртвеца. Как беше

притихнал! И колко бледи бяха дългите му ръце! Приличаше на страшна восьчна фигура.

Като заключи вратата след себе си, Дориан крадешком заслиза по стълбата. Дървените стъпала проскърцаха, сякаш стенеха от болка. На няколко пъти той се спираше и се заслушваше. Не! Беше съвсем тихо. Чуваше се само шумът от собствените му стъпки.

Когато влезе в библиотеката, видя в ъгъла пътната чанта и палтото. Трябваше да ги скрие някъде. Той отключи един таен шкаф в стената, където държеше дрехите за нощните си похождения, и ги прибра вътре. По-късно лесно щеше да намери начин да ги изгори. Извади часовника си. Беше два без двајсет.

Седна и се замисли. Всяка година, дори всеки месец в Англия бесеха хора за престъпления като това, което беше извършил той. Сякаш някаква безумна страст към убийството се носеше във въздуха. Може би някаква червена звезда се бе приближила до земята... Но имаше ли улики? И какви улики можеше да има против него? Базил Холуърд бе напуснал къщата му в единайсет часа. Никой не го беше видял да се връща обратно. Повече от прислужниците му бяха в Селби. Личният му слуга вече спеше... Париж! Да. Както бе възнамерявал, Базил бе заминал за Париж със среднощния влак. Каквото беше необщителен и затворен, щяха да минат месеци, преди да възникнат някакви подозрения. Месеци! А всичко можеше да бъде заличено далеч преди това.

Изведнъж му хрумна една мисъл. Той си сложи коженото палто и шапката и излезе в преддверието. Спря се, защото чу тежките стъпки на полицаия по тротоара и видя в прозореца отражението от светлината на фенера му. Зачака с притаен дъх.

След малко отключи входната врата, измъкна се навън и безшумно я затвори след себе си. После позвъня. След около пет минути се появи слугата му, сънен и полуоблечен.

— Съжалявам, че трябваше да ви събудя, Франсис — каза той, влизайки вътре, — но съм си забравил ключа. Колко е часът?

— Два и десет, сър — отвърна с прозявка прислужникът, като погледна, примигвайки, стенния часовник.

— Два и десет? Колко е късно! Утре трябва да ме събудите в девет. Имам работа.

— Добре, сър.

— Идвал ли е някой тази вечер?

— Мистър Холуърд, сър. Стоя тук до единайсет и после си тръгна, защото бързаше за влака.

— О, жалко, че не го видях. Поръча ли ви да ми кажете нещо?

— Не, сър, каза само, че ще ви пише от Париж, ако не ви намери в клуба.

— Благодаря, Франсис. Не забравяйте да ме събудите утре в девет.

— Добре, сър.

Слугата си тръгна, шляпайки с пантофите си по коридора.

Дориан Грей захвърли шапката и палтото върху масичката и влезе в библиотеката. Четвърт час той крачи напред-назад из стаята, като хапеше устни и размишляваше. После взе от лавицата голямата адресна книга и започна да я прелиства. „Алън Камбъл. 152. Харфърд стрийт, Мейфеър.“ Да, това беше човекът, който му трябваше.

ГЛАВА XIV

На другата сутрин, в девет часа, слугата влезе в стаята с чаша шоколад върху един поднос и отвори капаците. Дориан спеше спокойно, легнал на дясната си страна, подложил ръка под бузата си. Приличаше на момче, изморено от игра или от уроци.

Слугата му трябваше да го докосне два пъти по рамото, за да го събуди. И когато отвори очи, по устните му пропълзя лека усмивка, сякаш се разделяше с някакъв приятен сън. Всъщност не беше сънувал нищо. Тази нощ не бяха го спохождали нито мъчителни, нито радостни съновидения. Но нали младостта се смее без причина! И това е една от най-големите ѝ прелести!

Дориан се обърна, облегна се на лакът и започна да отпива от шоколада. Мека ноемврийска слънчева светлина струеше в стаята му. Небето беше ясно, въздухът беше прозрачен и топъл, сякаш беше майско утро.

Постепенно събитията от изминалата нощ безшумно пропълзяха с кървави стъпки в съзнанието му и придобиха ужасяваща яснота. Той потръпна при спомена за всичко, което беше преживял, и отново го завладя онова странно чувство на омраза към Базил Холуърд, което го бе накарало да го убие, както си бе седял на стола. Мъртвецът все още седеше там, сега вече огрян от слънцето. Колко отвратителна гледка трябва да е това! Такива противни неща са само за нощта, не за деня.

Той чувстваше, че ако продължава да мисли за станалото, ще се разболеет или ще полудее. Има престъпления, споменът за които вълнува по-силно, отколкото самото им извършване, странни победи, които задоволяват по-скоро гордостта, отколкото страстите, и радват повече разума, отколкото чувствата. Но това престъпление не беше такова. То трябваше да бъде заличено от паметта, да бъде упоено с опиум, да бъде задушено, за да не го задуши самия него.

Когато удари девет и половина, той прокара ръка по челото си, стана бързо, облече се по-старателно от всеки друг път, като отдели особено внимание на избора на връзка и на иглата към нея и смени на

няколко пъти пръстените си. Закусва дълго, като опитваше различните блюда и разговаряше със слугата си за новите ливреи, които смяташе да поръча за прислугата в Селби. Накрая прегледа и кореспонденцията си. Някои от писмата го накараха да се усмихне. Три от тях му досадиха. Едно прочете няколко пъти, накрая го скъса с леко отегчен израз на лицето. „Какво ужасно нещо е женската памет!“, бе казал веднъж лорд Хенри.

След като изпи чашката с черно кафе, той избърса бавно устните си с една салфетка, даде знак на слугата си да почака и като отиде до писалищната маса, седна и написа две писма. Едното сложи в джоба си, другото даде на прислужника.

— Занесете това на Харфърд стрийт 152, Франсис, и ако мистър Камбъл е извън града, вземете адреса му.

Щом остана сам, Дориан запали цигара и започна да си драска върху лист хартия — отначало скицираше цветя и архитектурни елементи, а после човешки лица. Изведнъж забеляза, че всяко лице, което рисуваше, имаше някаква удивителна прилика с Базил Холуърд. Той се намръщи, стана, отиде до библиотеката и взе наслуки една книга. Беше решил да не мисли за случилото се, докато не му се наложи.

Когато се изтегна на канапето, той погледна заглавната страница на книгата. Беше „Emaux et Camees“^[1] на Готие, издание на Шарпантие на японска хартия и с гравюри от Жакмар.

Бе подвързана с жълтозелена кожа, украсена със златна ромбовидна решетка, като във всеки ромб имаше изображение на нар. Беше му я подарил Ейдриън Сингълтън. Докато разгръщаше страниците, погледът му падна върху поемата за ръката на Ласнер, „студената жълта ръка, от която още не беше измито престъплението“, покрита с пухкави червени косъмчета, и с „пръсти на фавн“. Той погледна своите бели изящни пръсти, неволно потръпна леко и продължи да разгръща страниците, докато стигна до онези прекрасни строфи за Венеция:

*С трептяща като трепетлика
гръд бисерна, блестяща цяла
Венера от Адриатика*

излиза розова и бяла.

*А куполите на вълните —
грамада, следваща грамада —
повдигат се като гърдите
на влюбена девойка млада.
Пристанвам с лодка. В изненада
заставам сам и онемял
пред нежнорозова фасада,
пред стълбище от мрамор бял.*

Колко прекрасни бяха те! Като ги четеш, ти се струва, че се носиш по зелените водни пътища на седефенорозовия град, седнал в черна гондола със сребърен нос и развени завески. Самите стихове му приличаха на правите дълги тюркоазеносини линии, които те следват по водата, когато плаваш към Лидо. Богатството на багрите в стиховете му напомни за ония птици с опаловоирисови шийки, които пърхат около високите медноцветни камбанарии или крачат с величествена грация под сумрачните, патинирани от времето аркади. Облегнат назад, полупритворил очи, той продължаваше да повтаря:

*пред нежнорозова фасада,
пред стълбище от мрамор бял.*

Цялата Венеция се съдържаше в тези два стиха. Спомни си есента, която бе прекарал там, и прекрасния любовен роман, подтикнал го към очарователни безумства. Навсякъде можеш да срещнеш романтика. Но Венеция и Оксфорд си оставаха най-благоприятна среда за нея. А за истинската романтика средата е всичко или почти всичко. Базил беше прекарал половината време с него и направо беше подлудял по Тинторето. Горкият Базил! Каква ужасна смърт!

Дориан въздъхна, отново взе томчето със стихове и се опита да намери забрава в него. Четеше за лястовици, които влитат и излитат от малки кафенета в Смирна, където хаджии седят и прехвърлят

кехлибарените си броеници, а търговци с чалми пушат украсени с пискюли наргилета и важно разговарят помежду си.

Четеше заobelиска на Плас дьо ла Конкорд, който рони гранитни сълзи в своето самотно изгнание и копнее да се върне при слънцето, при покрития с лотоси Нил, където има сфинксове, розовочервени ибиси и бели лешояди със златни нокти, а крокодили с малки берилкови очички пълзят по зеленикавата димяща тиня. Той се замисли над стиховете, които извличаха музика от покрития с целувки мрамор, описвайки оная необикновена статуя, която Готие сравнява с контраалтов глас, онова „monstre charmant“^[2], легнало в порфиуровата зала в Лувър. След малко книгата падна от ръцете му. Обзе го безпокойствие, което премина в панически страх. Ами ако Алън Камбъл не е в Англия? Могат да изминат дни до завръщането му. А може и да откаже да дойде. Какво ще прави тогава? Всеки миг беше от жизнено значение.

Някога те бяха големи приятели, преди пет години, бяха почти неразделни. После приятелството им внезапно се прекъсна. Сега, когато се срещаха в обществото, само Дориан се усмихваше, но не и Алън Камбъл.

Алън Камбъл беше много умен и способен млад човек, но не разбираше от изобразително изкуство, а ако имаше известен усет към красотата на поезията, дължеше го изцяло на Дориан. Неговите интереси бяха насочени главно към науката. В Кембридж бе прекарал голяма част от времето си в лабораториите и бе завършил с високо отличие курса по естествени науки. И сега го влечеше химията, имаше собствена лаборатория, където се затваряше по цели дни за голямо огорчение на майка си, която мечтаеше да се кандидатира в парламента и не правеше разлика между химик и аптекар, смятайки, че химикът е човек, който прави лекарства. Беше и много добър музикант — свиреше на цигулка и на пиано по-добре от мнозинството любители. Всъщност музиката го бе свързала с Дориан, музиката и онова неизразимо въздействие, което Дориан оказваше, когато пожелае, а често и несъзнателно. Бяха се запознали една вечер у лейди Бъркшир, когато там беше поканен да свири Рубинщайн, а след това постоянно ги виждаха заедно в операта и навсякъде, където се изпълняваше хубава музика. Приятелството им продължи година и половина.

Камбъл беше ту в Селби, ту на Гроувнър Скуеър. За него, както и за мнозина други, Дориан беше олицетворение на всичко прекрасно и очарователно в живота. Никой не узна дали се бяха скарали, или не. Но изведнъж хората забелязаха, че те почти не си говореха, когато се срещаха, и че Камбъл винаги си тръгваше по-рано от вечерите, на които присъстваше и Дориан Грей. Освен това Алън се бе силно променил. Понякога изпадаше в необяснимо мрачно настроение и сякаш бе престанал да обича музиката, самият той вече не свиреше и когато му задаваха въпроси по този повод, се оправдаваше, че е твърде погълнат от науката, за да му остава време да се упражнява. И това донякъде беше вярно. Той все повече се увличаше от биологията и името му се появи един-два пъти в разни научни списания във връзка с негови интересни опити.

Именно този човек чакаше Дориан. Той непрекъснато поглеждаше към часовника и с всяка изминала минута ставаше все по-неспокоен. Накрая се изправи и започна да се разхожда из стаята, напомняйки красив звяр, затворен в клетка. Движеше се безшумно с големи крачки, а ръцете му бяха странно студени.

Очакването стана непоносимо. Струваше му се, че времето пълзи с оловени крака, а някакви чудовищни вихри го тласкат към назъбения край на черна пропаст. Знаеше какво го чака там. Виждаше го ясно и треперейки, притискаше с овлажнелите си ръце своите парещи клепащи, сякаш искаше да натика очите си обратно в черепната кухня, за да лиши дори и мозъка си от зрение. Но това беше безполезно. Мозъкът си имаше собствена храна и я поглъщаше лакомо, а изкривеното от страх въображение се гърчеше и мятеше от болка като живо същество, танцуваше като противна марионетка и се хилеше изпод сменящите се маски. После времето изведнъж спря. Да, това сляпо, бавно дишащо същество престана да пълзи и ужасните мисли — тъй като Времето беше умряло — се втурнаха вихрено напред и измъкнаха от гроба му някакво ужасно бъдеще и го показаха на Дориан. Той се взря в него. Гледката беше толкова страшна, че го накара да се вкамени.

Най-сетне вратата се отвори и влезе слугата. Дориан го погледна с изцъклени очи.

— Мистър Камбъл, сър — извести той.

Въздишка на облекчение се изтръгна от пресъхналите устни на Дориан и бузите му възвърнаха цвета си.

— Помолете го да влезе незабавно, Франсис. — Дориан почувства, че отново идва на себе си. Пристъпът на малодушие бе преминал.

Слугата се поклони и се оттегли. След няколко минути влезе Алън Камбъл, мрачен и силно преbledнял. Бледността му се подчертаваше още повече от смолисточерните му коси и тъмните вежди.

— Алън, благодаря ти, че дойде.

— Бях решил никога вече да не пристъпвам прага на твоя дом, Грей. Но ти ми пишеш, че е въпрос на живот и смърт.

Тонът му бе хладен и враждебен. Говореше бавно и отмерено. В насочения му към Дориан твърд и изпитателен поглед се четеше презрение. Държеше ръцете си в джобовете на астраганеното си палто, сякаш не бе забелязал протегнатата за поздрав ръка на Дориан.

— Да, въпросът е на живот и смърт, Алън, и то не само за един човек. Седни!

Камбъл седна на един стол до масата. Дориан седна срещу него. Погледите им се срещнаха. В очите на Дориан се четеше безкрайно съжаление. Той знаеше, че това, което се кани да извърши, е ужасно. След кратко, напрегнато мълчание се наведе през масата и каза много тихо, като следеше въздействието на всяка своя дума върху лицето на човека, когото бе повикал:

— Алън, в една заключена стая на горния етаж на тази къща, стая, до която никой друг освен мен няма достъп, край една маса седи мъртвец. Мъртъв е вече от десет часа. Не се вълнувай и не ме гледай така. Кой е човекът, защо е умрял, как е умрял — това са неща, които не те засягат. Ти трябва да извършиш следното...

— Млъкни, Грей! Не желая да узнавам нищо повече. Не ме интересува вярно ли е, или не това, което ми каза. Аз решително отказвам да се вмесвам в твоя живот. Пази за себе си ужасните си тайни. Те повече не ме интересуват.

— Трябва да те интересуват, Алън. Особено тази, Безкрайно ми е жал за теб, Алън. Но какво да направя. Ти си единственият човек, който може да ме спаси. Принуден съм да те въвлека в тази история, друг изход няма. Алън, ти си човек на науката. Познаваш химията и

други неща от този вид. Правиш разни опити. От теб искам да унищожиш онова, което се намира горе — да го унищожиш така, че да не остане никаква следа. Никой не е виждал този човек да влиза в къщата. Смята се, че сега вече е в Париж. Отсъствието му няма да се забележи с месеци. А когато открият, че го няма, тук не бива да е останало нищо от него. Ти трябва да го превърнеш, Алън, заедно с всичките му неща в шепа пепел, която аз бил могъл да разпръсна във въздуха.

— Ти си луд, Дориан.

— Аха, очаквах да ме наречеш Дориан.

— Ти си луд, повтарям ти, луд си, ако си въобразяваш, че ще си мръдна пръста, за да ти помогна. Луд си, че правиш пред мен такава чудовищна изповед. Не желая да имам нищо общо с тази история, каквато и да е тя. Нима мислиш, че заради теб ще заложа на карта името си? Какво ме засягат твоите дяволски деяния?

— Това беше самоубийство, Алън.

— Радвам се, че е така. Но кой го е тласнал към самоубийство? Не се съмнявам, че си ти.

— Значи, отказваш да ми направиш тази услуга?

— Разбира се, че отказвам. Не желая да имам нищо общо с това. Все ми е едно какво безчестие ще си навлечеш. Ти го заслужаваш. Не бих съжалявал, ако те видя опозорен, публично опозорен. Как се осмеляваш да молиш мен, тъкмо мен, да се забърквам в този ужас? Мислех, че познаваш по-добре хората. Не знам на какво те е научил твоят приятел лорд Хенри Уотън, но на психология не те е научил. Нищо не може да ме накара да ти се притека на помощ. Не си избрал подходящия човек. Обърни се към някой от приятелите си. Към мен не се обръщай.

— Алън, това беше убийство. Аз го убих. Не можеш да си представиш какво страдание ме накара да преживея той. Какъвто и да е животът ми, той има много по-голяма вина, че е протекъл така или че се е провалил, отколкото горкият Хари. Може да не го е направил съзнателно, но резултатът е такъв.

— Убийство! Господи, Дориан, дотам ли си стигнал? Няма да те издам. Не е моя работа. Но тебе сигурно ще те арестуват рано или късно. Всеки, който извършва престъпление, допуска някаква глупава грешка. Аз обаче не желая да се намесвам.

— Трябва да се намесиш. Почакай, почакай за момент, изслушай ме! Изслушай ме, Алън! От теб искам само да извършиш един научен опит. Ти ходиш по болници и морги и ужасните неща, които вършиш там, не те вълнуват. Ако в някаква противна зала за дисекции или в зловонна лаборатория видиш този човек да лежи върху метална маса с улеи за изцеждане на кръвта, би погледнал на него като на един чудесен обект за изследване. Не би ти мигнало окото. Не би ти минало през ума, че вършиш нещо нередно. Напротив, сигурно би си помислил, че помагаш на човешкия род или че увеличаваш човешкото познание, или че задоволяваш интелектуалните си интереси, или нещо друго от този род. Аз искам да извършиш нещо, което си вършил много пъти. Сигурен съм, че унищожаването на един труп не е поужасно от обичайните ти занимания. И не забравяй — този труп е единствената улика срещу мен. Открит ли го, загубен съм, а неизбежно ще го намерят, ако ти не ми помогнеш.

— Нямам никакво желание да ти помагам. Ти забравяш това. Цялата история ми е съвсем безразлична. Просто не ме засяга.

— Алън, моля те. Помисли за положението, в което се намирам. Преди да дойдеш, бях почти припаднал от ужас. Може и ти да изпиташ някой ден подобен ужас. Не! Не мисли за това! Погледни на случая от чисто научна гледна точка. Ти не питаш откъде се вземат труповете, над които извършваш опитите си. Не питай и сега. И без това ти казах твърде много. Но те моля да го направиш. Някога бяхме приятели, Алън.

— Не ми говори за онези дни, Дориан, те са мъртви.

— Мъртвото понякога остава. Ето, човекът горе не си отива. Той седи пред масата с клюмнала глава и протегнати ръце. Алън! Алън! Ако не ми се притечеш на помощ, аз съм загубен. Ще ме обесят, Алън! Не разбираш ли? Ще ме обесят за това, което съм направил!

— Излишно е да продължаваме този разговор. Решително отказвам да направя каквото и да е. Лудост е от твоя страна да ме молиш.

— Значи, отказваш?

— Да.

— Умолявам те, Алън.

— Излишно е.

В очите на Дориан Грей отново се появи предишният израз на съжаление. После протегна ръка, взе лист хартия и написа нещо на него. Два пъти прочете написаното, внимателно сгъна листа и го побутна през масата. Стана и отиде до прозореца.

Камбъл го погледна изненадано, взе бележката и я разгърна. Когато я прочете, лицето му стана мъртвешки бледо и той се отпусна на стола си. Целият отмаля. Сърцето му биеше като лудо в гърдите.

След две или три минути на тягостно мълчание Дориан се обърна, приближи до Алън и сложи ръка на рамото му.

— Много ми е жал за теб, Алън — прошепна той, — но ти не ми оставяш никаква друга възможност. Вече съм написал писмото. Ето го. Виж адреса! Ако не ми помогнеш, ще трябва да го изпратя. Ако не ми помогнеш, ще го изпратя! Знаеш какви ще бъдат последствията. Но ти ще ми помогнеш. Сега вече е невъзможно да ми откажеш. Опитах се да те пощадя. Трябва да признаеш това. Но ти беше непреклонен, груб и се държа оскърбително. Държа се с мен така, както никой друг не се е осмелявал да се държи. Изтърпях всичко. Сега аз ще диктувам условията.

Камбъл закри лице с ръцете си и целият потръпна.

— Да, сега е мой ред да диктувам условията, Алън. Ти ги знаеш. Работата е съвсем проста. Хайде, успокой се. Това нещо трябва да се свърши. Примири се и го свършвай по-скоро!

От гърдите на Алън се изтръгна стон и той отново потръпна. Струваше му се, че тиктакането на часовника на полицата на камината разделя времето на отделни атоми мъка, всеки от които беше прекалено тягостен, за да го понесе. Имаше чувството, че сякаш някакъв железен обръч бавно стяга челото му и че безчестието, което го заплашваше, вече се бе стоварило върху него. Ръката на рамото му беше тежка като олово. Това беше непоносимо. Тя като че ли го смазваше.

— Хайде, Алън, трябва да решаваш бързо!

— Не мога да го направя — каза той механично, сякаш думите можеха да променят нещата.

— Длъжен си. Нямаш избор. Не се бави.

Алън се поколеба за миг.

— Има ли камина в стаята?

— Да, газова камина с азбест.

— Ще трябва да си отида до дома, за да взема някои неща от лабораторията.

— Не, Алън, ти няма да излизаш отгук. Напиши на лист хартия какво ти е необходимо и моят слуга ще вземе файтон и ще ти донесе нещата.

Камбъл надраска няколко реда, попи мастилото и написа върху един плик адреса на помощника си. Дориан взе бележката и внимателно я прочете. После позвъни, даде я на слугата си и му нареди да донесе нещата колкото е възможно по-бързо.

Когато вратата се затвори, Камбъл трепна, стана от стола и се приближи към камината. Трепереше, сякаш беше болен от треска. Близо двацет минути никой от двамата не проговори. Една муха бръмчеше силно из стаята, а тиктакането на часовника звучеше като удари на чук.

Когато удари един, Камбъл се обърна, погледна Дориан Грей и видя, че очите му са пълни със сълзи. Нещо от чистотата и изяществото на това тъжно лице разгневи Алън.

— Ти си негодник, истински негодник — каза той.

— Мълчи, Алън, ти ми спаси живота! — отвърна Дориан.

— Твоя живот? Господи! Какъв живот е това! Ти вървеше от позор към позор, а сега стигна връхната точка — престъплението. Като приемам да извърша това, към което ме принуждаваш, съвсем не мисля за твоя живот.

— О, Алън — прошепна Дориан с въздишка. — Бих искал да изпитваш поне една хилядна част от съжалението, което аз изпитвам към теб. — Обърна се и се загледа в градината. Камбъл не отвърна нищо.

След около десет минути на вратата се почука. Влезе прислужникът, който носеше голям махагонов сандък с химикали, дълго руло със стоманена и платинова жица и две железни скоби с доста особена форма.

— Тук ли да оставя нещата, сър? — обърна се той към Камбъл.

— Да — отвърна Дориан. — И за съжаление, Франсис, имам още една поръчка към вас. Как се казваше онзи човек в Ричмънд, който снабдява Селби с орхидеи?

— Хардън, сър.

— Да, Хардън. Трябва незабавно да отидете в Ричмънд, да се срещнете лично с Хардън и да му кажете да изпрати два пъти повече орхидеи, отколкото съм поръчал. И нека белите бъдат колкото е възможно по-малко. Всъщност, изобщо не искам бели. Денят е прекрасен, Франсис, а Ричмънд е много красиво място, иначе не бих ви създал този труд.

— Това не е никакъв труд, сър. В колко часа трябва да се върна?

Дориан погледна Камбъл.

— Колко време ще ти е нужно за опита, Камбъл? — попита той със спокоен и безразличен глас. Присъствието на трети човек в стаята сякаш му даваше смелост.

Камбъл се намръщи и прехапа устни.

— Около пет часа — отвърна той.

— Можете да се върнете към седем и половина, Франсис. Впрочем, чакайте. Пригответе нещата ми за преобличане. После ще бъдете свободен за цялата вечер. Ще вечерям навън, така че няма да сте ми нужен.

— Благодаря ви, сър — каза слугата и излезе от стаята.

— А сега, Алън, не трябва да се губи нито минута. Колко е тежък този сандък! Аз ще го нося вместо теб. Ти вземи останалите неща. — Той говореше бързо и повелително. Камбъл отново се чувстваше под негова власт. Те излязоха заедно от стаята.

Когато стигнаха горната площадка, Дориан извади ключа и го пъкна в ключалката. После се спря и в очите му се появи безпокойство. Той потръпна.

— Струва ми се, че нямам сили да вляза вътре, Алън — прошепна той.

— Няма значение. Не си ми нужен — отвърна хладно Камбъл.

Дориан откряна вратата и видя злобно ухиленото срещу него лице на портрета, огряно от слънчевата светлина. На пода пред него лежеше скъсаната завеса. Дориан си спомни, че предната нощ за първи път бе забравил да скрие фаталния портрет и понечи да се втурне вътре, но се дръпна ужасен назад.

Какви бяха тези отвратителни червени влажни капчици, които лъщяха върху едната ръка на портрета, сякаш върху платното бе избила кървава пот? Какъв ужас! Това му се стори още по-ужасно от неподвижната фигура, просната на масата, чиято разкривена, уродлива

сянка върху окървавения килим му показваше, че не беше помръднала и беше все още там, където я бе оставил.

Той въздъхна тежко, отвори по-широко вратата и влезе бързо вътре със сведени очи и обърната настрани глава, решил да не погледне нито веднъж мъртвеца. После се наведе, взе пурпурнозлатната завеса и я метна върху картината.

Страхувайки се да се обърне, той остана на мястото си, вперил очи в сложната плетеница на завесата. Чу как Камбъл внесе тежкия сандък, железата и всички останали неща, които му бяха необходими, за да свърши ужасната си работа. Внезапно си зададе въпроса дали Алън и Базил Холуърд не са се срещали някога и ако са се срещали, какво са си мислели един за друг?

— А сега ме остави — дочу се зад гърба му един строг глас.

Дориан се обърна и бързо излезе навън, като успя само да забележи, че мъртвецът е облегал на стола и Камбъл се взира в лъсналото жълто лице. Когато слизаше надолу, чу, че ключът се превъртя в ключалката.

Отдавна минаваше седем, когато Камбъл се върна в библиотеката. Той беше бледен, но напълно спокоен.

— Свърших това, за което ме помоли — прошепна той. — А сега сбогом. Дано вече никога не се видим.

— Ти ме спаси от гибел, Алън. Никога няма да забравя това — каза тихо Дориан.

Веднага щом Камбъл си отиде, той се качи горе.

В стаята се носеше противна миризма на азотна киселина. Но мъртвеца, който беше седял до масата, вече го нямаше.

---

[1] „Емайли и Камеи“ (фр.) — сборник със стихове от Теофил Готие. — Б. пр. ↑

[2] Очарователно чудовище (фр.). — Б. пр. ↑

ГЛАВА XV

Същата вечер, в осем и половина, изискано облечен, с букетче пармски виолетки в петлицата, Дориан Грей, посрещнат от ниско кланящи се лакеи, влезе в приемната на лейди Нарбъро. Слепоочията му пулсираха от нервно напрежение. Беше силно възбуден, но се наведе да целуне ръката на домакинята с обичайната си непринуденост и грациозност. Може би човек изглежда най-непринуден, когато трябва да играе ролята на непринуден. И сигурно никой, който видя Дориан Грей тази вечер, не би могъл да повярва, че той бе преживял една от най-ужасните трагедии, които могат да се преживеят в наше време. Тези изящно оформени пръсти не биха могли да стиснат нож, за да извършат престъпление, нито тези усмихнати устни биха могли да богохулстват. Той самият се чудеше на спокойното си поведение и за миг изпита почти чувствена наслада от двойствения си живот.

Гостите бяха малко на брой, поканени набързо от лейди Нарбъро, много умна жена, със следи от наистина забележителна грозота — както казваше лорд Хенри.

Бивша примерна съпруга на един от най-скучните британски посланици, тя бе погребала мъжа си, както подобава, в мраморен мавзолей, изграден по неин собствен проект, бе омъжила дъщерите си за богати, но доста възрастни мъже, и сега се увличаше по френските романи, по френската кухня и по френското остроумие — в случаите, когато си мислеше, че го е доловила.

Дориан беше един от първите ѝ любимци и тя винаги му казваше колко се радва, че не го е срещнала, когато е била по-млада.

— Сигурна съм, скъпи мой — неведнъж споменаваше тя, — че щях да се влюбя безумно във вас и да хвърля шапката си над мелницата, както се казва у нас.^[1] За щастие, по онова време вие сте били почти дете, пък и шапките ни бяха толкова грозни, а мелниците — така напрегнати в очакване да се извие вятър, че аз никога не успях да пофлиртувам с когото и да било. Впрочем виновен за всичко беше

Нарбъро. Той беше силно късоглед, а да мамиш съпруг, който нищо не вижда, не е никакво удоволствие.

Гостите ѝ тази вечер бяха доста скучни. Причината за това била — както тя обясни на Дориан, прикривайки се зад доста протритото си ветрило, — че една от омъжените ѝ дъщери най-неочаквано дошла да ѝ погостува, а на всичко отгоре, довела и съпруга си със себе си.

— Мисля, че това е крайно нетактично от нейна страна — прошепна тя. — Наистина аз им гостувам всяко лято, когато се връщам от Хамбург, но една стара жена като мен има нужда от време на време да подиша чист въздух, а освен това аз ги разнообразявам. Нямате представа какъв живот водят те там. Съвсем селски! Стават рано, защото имат много задължения, и си лягат рано, защото нямат за какво да мислят. От времето на кралица Елизабет в цялата околност не се е случила нито една скандална история и след вечеря всички естествено заспиват. Но вие няма да седнете до никого от тях. Ще седнете до мен и ще ме забавлявате.

Дориан ѝ отвърна с някакъв комплимент и огледа салона. Да, хората наистина бяха скучни. Двама от тях не беше виждал никога досега, а останалите бяха: Ърнест Хароуден, посредствен човек на средна възраст, с каквито са пълни лондонските клубове, който нямаше неприятели, но нямаше и истински приятели; лейди Рокстън, натруфена жена на четиридесет и седем години, с крив нос, която много се стремеше да се самокомпрометира, но беше толкова грозна, че за голямо нейно разочарование никой не искаше да повярва в каквата и да била клюка за нея; мисиз Ърлин, енергична личност без особено положение в обществото, с очарователен дефект в говора и с червена коса; лейди Алис Чапмън, дъщерята на домакинята, безвкусно облечена, скучновата млада жена, с едно от ония типични английски лица, които никога не могат да се запомнят; и нейният съпруг, червенобузест човек, с бели бакенбарди, който, подобно на мнозина от неговата класа, си въобразяваше, че необузданата веселост може да изкупи изцяло липсата на ум.

Дориан вече съжаляваше, че е дошъл, когато лейди Нарбъро, поглеждайки големия, с претрупана украса и фалшива позлата часовник на полицата на камината, възкликна:

— Колко грозно постъпва Хенри Уотън, като закъснява така! Поканих го специално още от сутринта и той тържествено обеща, че

няма да ме разочарова.

Мисълта, че Хенри също ще дойде, го утеши донякъде и когато чу как очарователно поднася с провличения си мелодичен глас неискреното си извинение, той престана да изпитва досада.

Но на вечерята не можа да хапне нищо. Отнасяха се блюдо след блюдо, без той да вкуси от тях. Лейди Нарбъро го мъмреше, че оскърбява горкия Адолф, който, както тя твърдеше, бил измислил менюто специално за него, а лорд Хенри от време на време го поглеждаше през масата и се чудеше защо е така мълчалив и разсеян. Лакеят постоянно пълнеше чашата му с шампанско. Той я изпиваше на един дъх, но жаждата му ставаше все по-неутолима.

— Дориан — каза най-сетне лорд Хенри, когато поднасяха желирания дивеч, — какво ти е тази вечер? Нямах никакво настроение.

— Сигурно е влюбен — възкликна лейди Нарбъро — и се страхува да ми каже, за да не ревнувам. И е прав. Аз наистина ще ревнувам.

— Драга лейди Нарбъро — възрази усмихнат Дориан, — не съм бил влюбен вече цяла седмица. Всъщност, откакто замина от града мадам дьо Ферол.

— Как можете вие, мъжете, да се влюбвате в тази жена! — възкликна старата дама. — Наистина не ви разбирам.

— Влюбваме се само защото тя ни напомня за вас, когато сте били малко момиченце, лейди Нарбъро — каза лорд Хенри. — Тя е единствената връзка между нас и вашите къси роклички.

— Тя съвсем не си спомня моите къси роклички, лорд Хенри. Но аз я помня много добре от Виена от преди трийсет години и колко деколтирана беше.

— Тя и сега е деколтирана — отвърна той, вземайки с дългите си пръсти една маслина — и като облече някоя от модните си дрехи, напомня луксозно издание на булеварден френски роман. Забележителна жена е наистина и винаги крие изненади. Привързаността ѝ към семейния живот е необикновена. Когато умря третият ѝ мъж, косите ѝ станаха съвсем златни от скръб.

— Хари, как можеш да говориш така! — възкликна Дориан.

— Това е едно романтично обяснение — засмя се домакинята. — Третият ѝ мъж ли, лорд Хенри? Нима искате да кажете, че Ферол е

четвъртият?

— Разбира се, лейди Нарбъро.

— Не вярвам на нито една ваша дума!

— Добре. Попитайте тогава мистър Грей. Той е един от най-близките й приятели.

— Вярно ли е това, мистър Грей?

— Тя твърди така, лейди Нарбъро — каза Дориан. — Аз я попитах дали като Маргарита Наварска балсамира сърцата на мъжете си и ги носи в пояса си. Отговори ми, че и да иска, не може, защото нито един от тях не е имал сърце.

— Четирима мъже! Честна дума, това е *trop de zele*.^[2]

— *Trop d'audace*.^[3] Така й казах аз — забеляза Дориан.

— О, на нея не й липсва смелост за нищо, драги мой. А какво представлява Ферол? Не го познавам.

— Съпрузите на много красивите жени обикновено принадлежат към престъпните среди — каза лорд Хенри, като отпи от виното си.

Лейди Нарбъро го удари леко с ветрилото си.

— Лорд Хенри, никак не се учудвам, че светът ви смята за безкрайно порочен.

— Кой свят? — попита лорд Хенри, като вдигна вежди. — Може би оня свят? С този аз съм в прекрасни отношения.

— Всеки, когото познавам, твърди, че сте крайно порочен! — рече старата дама и поклати глава.

Лицето на лорд Хенри доби сериозен израз и той замълча за няколко минути.

— Чудовищно е — каза най-сетне той, — че днес хората имат навика да говорят зад гърба ти неща, които са напълно верни.

— Нали е непоправим? — възкликна Дориан, като се наведе напред.

— Надявам се, че е така — засмя се домакинята. — Но ако вие всички наистина така безумно обожавате мадам дьо Ферол, аз ще трябва да се омъжа отново, за да не изоставам от модата.

— Вие никога няма да се омъжите отново, лейди Нарбъро — намеси се лорд Хенри. — Бракът ви е бил щастлив. Една жена се омъжва повторно само тогава, когато е ненавиждала първия си съпруг. А мъжът се жени повторно, когато е обожавал първата си жена. Жените обичат да проверяват късмета си, а мъжете го залагат на карта.

— Нарбъро съвсем не беше свършен — възкликна старата дама.

— Ако е бил, вие нямаше да го обичате, драга госпожо — отвърна той. — Жените ни обичат за нашите недостатъци. Колкото повече недостатъци имаме, толкова повече те са готови да ни прощават всичко, даже и ума ни. Боя се, че след това, което казах, вече никога няма да ме поканите на вечеря, лейди Нарбъро. Но то е съвсем вярно.

— Разбира се, че е вярно, лорд Хенри. Ако ние, жените, не ви обичахме заради вашите недостатъци, какво щеше да стане с вас? Нито един нямаше да успее да се ожени. И щяхте да си останете нещастни ергени. Наистина това нямаше да ви промени особено. Сега всички женени мъже живеят като ергени, а всички ергени — като женени мъже.

— Fin de siecle^[4] — промърмори лорд Хенри.

— Fin du globe^[5] — допълни домакинята.

— Бих искал да е fin du globe — въздъхна Дориан. — Животът е едно страшно разочарование.

— О, драги мой — възкликна лейди Нарбъро, като си слагаше ръкавиците. — Само не ми казвайте, че сте изчерпали живота. Когато един мъж говори така, това означава, че животът го е изчерпал него. Лорд Хенри е много порочен човек и понякога съжалявам, че и аз не съм била. Но вие сте създаден да бъдете добродетелен и изглеждате добродетелен. Трябва само да ви намеря една добра жена. Лорд Хенри, не смятате ли, че е време вече мистър Грей да се ожени?

— Непрекъснато му го повтарям, лейди Нарбъро — каза лорд Хенри, като ѝ се поклони.

— Ами тогава да му потърсим подходяща партия. Още тази вечер ще прегледам внимателно „Дибрет“^[6] и ще направя списък с имената на всички подходящи млади момичета.

— Ще отбележите и възрастта им, нали, лейди Нарбъро? — попита Дориан.

— Разбира се, че и възрастта им, с някои леки поправки. Но не бива да се прибързва. Искам това да бъде, както пишат в „Морнинг Поуст“, един равностоен брачен съюз и двамата да бъдете щастливи.

— Защо хората говорят тия глупости за щастливите бракове! — възкликна лорд Хенри. — Един мъж може да бъде щастлив с която и да е жена, стига да не я обича.

— Ах, какъв циник сте! — закани му се старата дама, като отмести стола си назад и кимна на лейди Ръкстън. — Трябва скоро отново да дойдете на вечеря при мен. Вие сте едно великолепно ободряващо средство, много по-добро от онова, което сър Андрю ми предписва. Само ще ми кажете с какви хора предпочитате да се срещате. Искам да подбера такива, които ще ви бъдат приятни.

— Харесвам мъже с бъдеще и жени с минало — отвърна лорд Хенри. — Но да не би тогава обществото да се окаже само дамско?

— Сигурно така ще бъде — усмихна се лейди Нарбъро и стана. — Хиляди извинения, скъпа лейди Ръкстън — добави тя. — Не забелязах, че не сте си допушили цигарата.

— Не се безпокойте, лейди Нарбъро. Аз пуша прекалено много. И без това съм решила занапред да бъда по-умерена.

— Моля ви, недейте, лейди Ръкстън — каза лорд Хенри. — Въздържанието е вредно нещо. Умереността е като един най-обикновен обед, а неумереността — като богато пиршество.

Лейди Ръкстън го погледна с любопитство.

— Трябва да дойдете някой следобед, за да ми разясните по-подробно тази теория, лорд Хенри. Струва ми се доста интересна! — каза тя и с плавна походка излезе от стаята.

— Само не се бавете твърде много с вашите политически въпроси и клюки — извика от вратата лейди Нарбъро. — Иначе ние горе сигурно ще се изпокараме.

Мъжете се засмяха и мистър Чапмън, който седеше на края на масата, стана тържествено и се премести по към средата. Дориан Грей също смени мястото си и отиде да седне до лорд Хенри. Мистър Чапмън започна на висок глас да описва положението на Камарата на общините, като се смееше шумно, подигравайки противниците си. Думата „доктринер“ — дума, изпълваща с ужас всеки англичанин — често се промъкваше сред взривовите от смях. Алитерацията беше един от важните елементи на неговото красноречие. Най-високо в мисълта му стоеше британският флаг. Вродената тъпота на нацията, или както той приповдигнато я наричаше — „английски здрав смисъл“, — се величаеше от него като главна опора на обществото.

Лорд Хенри присви в насмешка устните си, обърна се и погледна Дориан.

— По-добре ли се чувстваш, приятелю? — попита той. — По време на вечерята нямаше никакво настроение.

— Нищо ми няма, Хари. Изморен съм. Това е всичко.

— Снощи беше очарователен. Малката херцогиня изцяло е запленила от теб. Каза ми, че смята да дойде в Селби.

— Обеща да дойде на двайсети.

— И Мънмът ли ще бъде там?

— Естествено, Хари.

— Страшно ме отегчава. Почти толкова, колкото и нея. А тя е много умна, прекалено умна за една жена.

Липсва ѝ онова неуволимо очарование на женската слабост. Глинените крака на идола още по-силно подчертават златната му украса. А нейните крака са много хубави, но не са от глина, по-скоро — от бял порцелан. Те са преминали през огън, а огънят закалява онова, което не унищожава. Доста неща е преживяла.

— Отдавна ли е омъжена?

— От цяла вечност, както твърди тя. Ако се съди по справочника за перовете, омъжена е от десет години. Но десет години с Мънмът наистина могат да ти се сторят вечност. Кой друг ще дойде?

— О, семейство Уилоуби, лорд Ръгби с жена си, нашата домакиня, Джефри Клаустън — обичайната компания. Поканих и лорд Гротриън.

— Симпатичен ми е. Мнозина не го обичат, но аз намирам, че е очарователен. С ерудицията си той изкупва прекалената си натруфеност. Модерен човек.

— Не знам дали ще успее да дойде, Хари. Може би ще трябва да отиде с баща си в Монте Карло.

— Ох, каква досада са тези родители! Постарай се да го убедиш да дойде. Между другото, Дориан, снощи ти си тръгна много рано. Нямаше още единайсет. Какво прави след това? В къщи ли се прибра?

Дориан го погледна бързо и се намръщи.

— Не, Хари — каза той след кратка пауза. — Прибрах се чак към три.

— В клуба ли беше?

— Да — отвърна Дориан. После прехапа устни. — Не, всъщност не бях в клуба, разхождах се. Забравих какво правих. Колко си любопитен, Хари! Винаги искаш да разбереш какво са правили хората,

а аз винаги се стремя да забравя какво съм правил. Прибрах се в два и половина, щом искаш да знаеш точното време. Бях си забравил ключа от пътната врата и трябваше да звъня на слугата да ми отвори. Ако ти е необходимо доказателство, можеш да попиташ него.

Лорд Хенри сви рамене.

— Драги приятелю, какво ме интересува това? Хайде да се качим в приемната. Не желая шери, благодаря ви, мистър Чапмън. Нещо се е случило с теб, Дориан. Кажи ми какво е. Тази вечер не приличаш на себе си.

— Не ми обръщай внимание, Хари. Изнервен съм и нямам настроение. Ще мина да те видя утре или в други ден. Предай извиненията ми на лейди Нарбъро. Не ми се идва горе, ще се прибера. Трябва да се прибера.

— Добре, Дориан. Надявам се, че ще се видим утре следобед у дома на чай. Ще бъде и херцогинята.

— Ще се опитам да дойда, Хари — каза той и излезе.

По пътя към къщи се убеди, че чувството на ужас, което е успял да задуши, отново се възвръща. Случайните въпроси на лорд Хенри го бяха накарали да загуби за миг самообладание, а той все още се нуждаеше от него. Опасните улики трябваше да се унищожат. Той потръпна. Самата мисъл, че ще се докосне до тях, му беше противна.

Но тази работа трябваше да се свърши. Разбираше го ясно и след като заключи вратата на библиотеката, отвори тайния шкаф, в който беше захвърлил палтото и пътната чанта на Базил Холуърд. В камината гореше буен огън. Той прибави още една цепеница. Стаята се изпълни със силна миризма на опърлени дрехи и изгоряла кожа. Измина три четвърти час, докато унищожих всичко. Накрая почувства, че му прилошава и му се повдига. В един меден мангал с дупки запали няколко алжирски ароматизирани клечици и изми лицето и ръцете си с освежителен мускусен спирт.

Изведнъж трепна. В очите му се появи странен блясък и той захапа долната си устна. Между два от прозорците имаше голям флорентински шкаф, инкрустиран със слонова кост и син лазурит. Дориан го загледа така, сякаш той едновременно го очароваше и плашеше. Сякаш в него имаше нещо, за което той копнееше и в същото време почти ненавиждаше. Дишането му се учести. Завладя го безумно желание. Запали цигара, после я хвърли. Притвори клепачи така, че

дългите му мигли почти докоснаха страните му. Но продължаваше да гледа шкафа. Най-сетне стана от канапето, на което лежеше, приближи до шкафа, отключи го и натисна някаква скрита пружинка. Едно триъгълно чекмедже бавно се подаде навън. Дориан инстинктивно протегна ръка към него, бръкна и пръстите му сграбчиха нещо. Той извади оттам една малка китайска кутийка, лакирана в черно и златно, изцяло изработена, с вълнисти орнаменти по стените и с копринени шнурчета, украсени на края с кръгли кристални мъниста и пискюлчета от метални нишки. Дориан я отвори. Вътре имаше някаква зелена паста, лъскава като восък, с необичайно тежка и натраплива миризма.

Дориан се поколеба няколко секунди, а на лицето му бе застинала странна усмивка. После потръпна, макар че в стаята беше нетърпимо горещо, отказа се от намерението си и погледна часовника. Беше дванайсет без двайсет. Той прибра обратно кутията, затвори вратичката на шкафа и отиде в спалнята си.

Когато бронзовата камбанка на часовника отмери в мрака дванайсет удара, той се облече в бедняшки дрехи, зави около врата си шал и тихо се измъкна от къщата. На Бонд стрийт срещна един файтон с як кон. Повика го и шепнешком каза на файтонджията някакъв адрес.

Човекът поклати глава.

— Много е далеч — измърмори той.

— Ето ти една златна лира — каза Дориан. — Ако караш бързо, ще получиш още една.

— Добре, сър — отвърна файтонджията. — Ще бъдем там след час. — И след като прибра монетата, обърна файтона и бързо подкара към реката.

---

[1] Идиоматичен израз, който означава: постъпвам безразсъдно, преминавам границата. — Б. пр. ↑

[2] Прекалено усърдие (фр.) — Б. пр. ↑

[3] Прекалена смелост (фр.). — Б. пр. ↑

[4] Края на века (фр.). — Б. пр. ↑

[5] Края на света (фр.). — Б. пр. ↑

[6] Ежегодно издаван справочник с имената на аристократическите фамилии. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XVI

Заваля студен дъжд и през влажната пелена на мъглата уличните фенери хвърляха призрачна светлина. Вече затваряха кръчмите и неясните силуети на мъже и жени се тълпяха на малки групи край вратите им. От някои заведения долиташе груб и неприятен смях. От други се чуваха пиянски кръсъци и ругатни.

Облегнат назад във файтона с нахлупена на челото шапка, Дориан Грей разсеяно наблюдаваше отвратителния разврат на големия град и от време на време си повтаряше думите, които лорд Хенри му бе казал още в деня на запознаването им: „Една от най-големите тайни на живота е умението да лекуваш душата си с преживявания и да оставяш душата ти да те лекува от преживяванията.“ Да, това беше тайната. Дориан често я бе прилагал и сега щеше да я приложи отново.

Имаше свърталища за пушене на опиум, където можеш да си купиш забрава, ужасни вертепи, където споменът за стари грехове можеше да бъде унищожен с безумството на нови.

Луната бе надвиснала ниско и напомняше жълт череп. От време на време огромен безформен облак протягаше към нея дълга ръка и я скриваше. Газовите фенери ставаха все по-малобройни, а улиците — все по-тесни и мрачни. На едно място файтонджията обърка пътя и трябваше да се върнат назад около половин миля. Конят газеше из локвите, а от него се вдигаше пара. Страничните прозорчета на файтона бяха притиснати от сивата пелена на мъглата.

„Да лекуваш душата си с преживявания и да оставяш душата ти да те лекува от преживявания!“ Как отекваха в ушите му тези думи! Душата му беше смъртно болна. Дали наистина преживяванията можеха да я излекуват? Беше пролята невинна кръв. С какво можеше да се изкупи това? О, за подобно нещо изкупление няма. Да, опрощението беше невъзможно, а забравата — все още постижима и той бе решил да забрави, да унищожи спомена за престъплението, да го смаже, както човек смазва пепелянка, която го е ухапала. Всъщност какво право имаше Базил да му говори така? Кой го бе определил за

съдник на другите? Той беше казал ужасни, мъчителни неща, които трудно можеше да се понесат.

Файтонът продължаваше да трополи тежко напред и все побавно, както се струваше на Дориан. Той отвори междинното прозорче и извика на файтонджията да кара по-бързо. Ужасният глад за опиум сякаш го разяждаше отвътре. Гърлото му пареше, а изящните му пръсти нервно се свиваха. Удари яростно коня с бастуна си. Файтонджията се засмя и на свой ред замахна с камшика си. Дориан също се разсмя, но човекът не му отвърна нищо.

Пътят сякаш нямаше край, а улиците приличаха на черните нишки на гигантска, разпростряла се нашироко паяжина. Еднообразието започна да го потиска, а сгъстяващата се мъгла събуди у него страх.

Преминаха край едно поле с тухларни. Тук мъглата беше порядка и Дориан видя високите пещи с форма на бутилка и техните оранжеви ветрилообразни огнени езици. Залая ги куче, а някъде отдалеч, от тъмнината долетя крясъкът на самотна чайка. Конят се препъна в коловоза, кривна настрани и хукна в галоп.

След време те напуснаха черния път и файтонът отново затрополи по грубо павирани улици. Прозорците на повечето къщи бяха тъмни, но тук-там причудливи сенки се очертаваха на някой осветен от лампа транспарант. Дориан ги гледаше с любопитство. Те се движеха и жестикулираха като някакви огромни марионетки. Дразнеха го, в сърцето му се надигна глуха ярост срещу тях.

Когато файтонът завиваше край един ъгъл, някаква жена изкрещя нещо подире им от една отворена врата, а двама мъже ги преследваха тичешком около стотина крачки. Файтонджията ги удряше с камшика си.

Казват, че когато човек е овладян от някакво чувство, мислите му се въртят в кръг. Да, пресъхналите устни на Дориан Грей шептяха непрекъснато ония коварни думи за душата и преживяванията, докато накрая той намери в тях пълен израз на настроението си, оправдание за чувствата си, които и без това оправдание биха го владели. Една мисъл бе завладяла всички клетки на мозъка му, а дивата жажда за живот — най-страшният от всички човешки инстинкти — караше да тръпне всеки негов нерв, всяка фибра на тялото му. Грозотата, която някога му беше противна, защото придаваше реалност на нещата, тъкмо по тази

причина сега му стана скъпа. Грозотата се бе оказала най-истинска от всичко. Вулгарните ругатни, отвратителните вертепи, безумният стремеж към разгулен живот, дори низостта на крадците и на отхвърлените от обществото въздействия с по-голяма сила на въображението от всички творби на Изкуството, от всички мечти, навивани от Поезията. Тъкмо грозотата му бе необходима сега, за да забрави. След три дни щеше да бъде напълно излекуван.

Изведнъж файтонът спря рязко в началото на една уличка. Над ниските покриви и разкривените комини на къщите се издигаха тъмни мачти на кораби. Валма от бяла мъгла висяха като призрочни платна над рейките.

— Някъде тук, сър, нали? — попита с дрезгав глас файтонджията през междинното прозорче.

Дориан се сепна и се огледа наоколо.

— Да, тук — отвърна той, слезе, даде на файтонджията допълнителната лира, която му беше обещал, и закрачи бързо към кея. Тук-там на кърмите на някои от големите търговски кораби проблясваха фенери. Светлината им трепкаше и се пречупваше в локвите. В далечината се мяркаха червените отблясъци на отдалечаващ се параход, който пренасяше въглища. Хлъзгавият тротоар приличаше на мокра мушама.

Дориан тръгна наляво, като от време на време се обръщаше, за да види дали някой не го следва. След седем-осем минути стигна до малка къща, притисната между две неугледни фабрики. На един от прозорците на горния етаж имаше лампа. Дориан се спря и почука по особен начин.

След малко от коридора се чу шум от стъпки и някой свали веригата. Вратата се отвори тихо и той влезе, без да каже нито дума на пълната, безформена фигура, която се притули в сянката, когато той минаваше. В дъното на преддверието висеше парцалива зелена завеса, която се олюля от нахлулия от улицата вятър. Дориан я отдръпна и влезе в дълго помещение с нисък таван, което сякаш е било някога третостепенен танцувален салон. По стените имаше газови горелки, чиито пламъчета се отразяваха смътно и разкривено в оплутите от мухи огледала. Мръсните рефлектори от гофрирана ламарина, поставени зад тях, приличаха на трептящи дискове от светлина. Подът беше покрит с жълти стърготини, на места примесени с кал и тъмни

петна от разлети напитки. Няколко малайци бяха налякали край една малка печка и играеха на зарове, а белите им зъби проблясваха, докато си говореха. В един ъгъл, отпуснат върху масата, дремеше някакъв моряк, нахлупил лице върху ръцете си, а до ярко боядисания тезгях, заемащ цяла стена, стояха две повехнали жени и се подиграваха на някакъв старец, който с погнуса отърсваше ръкавите на палтото си.

— Той си мисли, че са го попъззели червени мравки — каза със смях едната, когато Дориан минаваше покрай тях. Старецът я погледна ужасен и започна да хленчи.

В края на помещението имаше малка стълба, която водеше към полутъмна стая. Докато Дориан изкачваше бързо трите разнебитени стъпала, го лъхна тежкият мирис на опиум. Той пое дълбоко дъх и ноздрите му потръпнаха от удоволствие. Когато влезе вътре, някакъв млад човек с права руса коса, който се бе навел над една лампа, за да запали дългата си тънка лула, погледна към него и му кимна колебливо.

— Ти си тук, Ейдриън? — прошепна Дориан.

— Къде другаде да бъда? — апатично отвърна той. — Сега никой от приятелите ми не иска да разговаря с мен.

— Мислех, че си напуснал Англия.

— Дарлингтън не пожела да си помръдне пръста. Накрая брат ми плати сметката. Джордж също не ми говори... Но все ми е едно — добави той с въздишка. — Докато имаш тази отрова, не ти трябват приятели. Аз и без това имах прекалено много.

Дориан трепна и погледна към ужасяващите фигури, които лежах в най-невероятни пози върху дрипавите постелки. Омагьосваха го сгърчените крайници, зиналите уста, изцъклените помътнели очи. Той знаеше в какъв странен рай страдаха те сега и какъв мрачен ад им откриваше тайната на някаква нова радост. Те се чувстваха по-добре от него. Той беше все още обзет от мислите си. Споменът, като някаква странна болест, разяждаше душата му. От време на време му се струваше, че вижда очите на Базил Холуърд, вперени в него. И все пак почувства, че не може да остане тук. Присъствието на Ейдриън Сингълтън го смуцаваше. Искаше да бъде някъде, където никой не го познава. Искаше да избяга от себе си.

— Ще отида на другото място — каза той след кратка пауза.

— На пристанището ли?

— Да.

— Онази дива котка сигурно ще е там. Тук вече не я пускат.

Дориан сви рамене.

— До гуша ми дойде от влюбени жени. Жените, конте те мразят, са много по-интересни. Освен това и опиумът е по-добър.

— Съвсем същият е.

— На мен ми харесва повече. Ела да изпием нещо. Имам нужда от една чашка.

— Не ми се иска нищо — измърмори младият човек.

— Няма значение. Хайде, ела!

Ейдриън Сингълтън се надигна тежко и тръгна след Дориан към тезгяха.

Един метис с парцалива чалма и износено палто ги поздрави с противна усмивка и бутна към тях бутилка бренди и две чаши. Жените се промъкнаха боязливо към тях и се опитаха да заговорят. Дориан им обърна гръб и тихо каза нещо на Ейдриън Сингълтън.

Кисела усмивка се появи върху лицето на едната от жените.

— Много сме горди тази вечер — подигравателно каза тя.

— За бога, не ми говорете — извика Дориан и тропна с крак. — Какво искате? Пари? Ето! Само не ми говорете!

Две червени искрици припламнаха за миг в мътните и безжизнени очи на жената, но веднага угаснаха. Тя тръсна глава и събра монетите от тезгяха с жадни пръсти. Приятелката ѝ я гледаше завистливо.

— Няма смисъл — въздъхна Ейдриън Сингълтън. — Не желая да се върна обратно. Какъв смисъл има? Тук съм напълно щастлив.

— Ще ми пишеш, ако имаш нужда от нещо, нали? — каза Дориан след кратка пауза.

— Може би.

— А сега, лека ноц!

— Лека ноц — отвърна младият човек, изкачи стъпалата и избърса пресъхналата си уста с носната си кърпа.

Дориан тръгна към вратата. Върху лицето му бе изписана болка. Когато дръпна завесата, противен смях се изтръгна от устата на жената, която беше взела парите.

— Ето, отива си съдружникът на дявола! — извика с дрезгав глас тя.

— Махай се от очите ми и не смей да ме наричаш така! — отвърна той.

Тя щракна с пръсти и изкрещя подире му:

— Искаш да те наричат Чаровния принц, така ли?

Задрямалият моряк скочи на крака и се огледа диво наоколо. До ухото му достигаше шумът от затварянето на външната врата. Той се втурна навън.

Дориан Грей бързо тръгна покрай кея под ръмьация дъжд. Срещата с Ейдриън Сингълтън неочаквано го беше развълнувала и той се питаше дали носи отговорност за провалянето на този млад живот, както му бе казал с оскърбителен упрек Базил Холуърд. Той прехапа устни и за няколко мига в очите му се задържа тъга. Но в края на краищата какво го засягаше това? Животът е твърде кратък, за да поемаш върху плещите си товара на чуждите грешки. Всеки човек живее свой собствен живот и плаща със своя цена за него. Жалко е само, че много често изплащаме една единствена грешка. Изплащаш, изплащаш и няма край. В своите отношения с човека съдбата никога не приключва сметките си.

Има моменти, както твърдят психолозите, когато влечението към греха или към това, което хората наричат грях, така завладява човека, че всяка фибра на тялото му, всяка клетка на мозъка се подчиняват на първични инстинкти. В такива моменти мъже и жени губят власт над волята си. Те вървят към своя страшен край като автомати. Лишени са от избор, съвестта им е или мъртва, или живее само колкото да усили привлекателността на бунта и прелестта на неподчинението. Защото в основата на всички грехове, както не се уморяват да ни напомнят теолозите, лежи неподчинението. И Сатаната, този горд дух, този предвестник на злото, е бил изгонен от небето заради неподчинение.

Безразличен към всичко, погълнат само от мисълта за злото, с покварено съзнание и жадуваща за бунт душа, Дориан крачеше бързо напред, но в момента, когато сви настрани в тъмния проход, който обикновено съкращаваше пътя до свърталището с лоша слава, към което отиваше, той изведнъж усети, че някой го сграбчва за раменете и преди да има време да се защити, се намери притиснат до стената и една груба ръка го стисна за гърлото.

Той започна отчаяно да се бори за живота си и с огромно усилие успя да откопчи все по-силно впиващите се в гърлото му пръсти. В

следващия миг чу прищракването на револвер и видя лъскавото му дуло, насочено право към главата му, и тъмния силует на нисък, набит човек, който го гледаше втренчено.

— Какво искаш? — дишайки тежко, попита Дориан.

— Стой мирно! — отвърна човекът. — Ако мръднеш, ще те застрелям.

— Ти си луд? Какво съм ти направил?

— Ти погуби живота на Сибил Вейн, а Сибил Вейн беше моя сестра. Тя се самоуби. Знам, че ти си виновен за смъртта ѝ. Заклех се, че ще те убия. Търся те от години. Нямах никаква следа. И двамата, които можеха да те опишат, бяха мъртви. Не знаех нищо за теб освен галеното име, с което тя те наричаше. Случайно го чух тази нощ. Покай се пред бога, защото сега ще умреш.

Дориан Грей премаля от страх.

— Аз изобщо не съм я познавал — промълви със заекване той. — Никога не съм чувал за нея. Ти си луд!

— По-добре си признай греха, защото ще умреш сега и това е така вярно, както е вярно, че се наричам Джеймс Вейн.

Моментът беше ужасен. Дориан не знаеше какво да каже и какво да направи.

— На колене! — изрева човекът. — Давам ти една минута, за да се покаеш — не повече! Тази нощ ще отплувам за Индия, но първо трябва да си свърша работата. Една минута, не повече!

Дориан отпусна изнемощял ръце. Скован от страх, той не знаеше какво да направи. Изведнъж безумна надежда проблесна в съзнанието му.

— Чакай! — извика той. — Колко време е изминало, откакто е умряла сестра ти? Бързо ми кажи!

— Осемнайсет години — отвърна човекът. — Защо ме питаш? Какво значение имат годините?

— Осемнайсет години! — изсмя се Дориан с нотка на тържество в гласа. — Осемнайсет години! Заведи ме под лампата и виж лицето ми!

Джеймс Вейн се поколеба за миг, не разбирайки какво означава това, после сграбчи Дориан Грей и го измъкна от прохода.

Светлината на слабия и олюляван от вятъра пламък на фенера беше все още достатъчна, за да повярва Джеймс Вейн, че се е

заблудил, тъй като лицето на човека, когото се бе канил да убие, притежаваше цялата свежест на юношеството и неопетнената чистота на младостта. Едва ли можеше да му се дадат два̀сет години; не изглеждаше по-възрастен, отколкото е била сестра му, когато се бяха разделили преди толкова много години. Явно беше, че не е възможно този човек да е разбил живота ѝ.

Джеймз Вейн пусна жертвата си и залитайки, се отдръпна назад.

— Боже мой! Боже мой! — извика той. — А аз щях да те убия!

Дориан Грей въздъхна дълбоко.

— Ти едва не извърши ужасно престъпление — каза той, като го погледна строго. — Нека това ти послужи за предупреждение, че човек не бива сам да отмъщава.

— Простете ми, сър — прошепна Джеймз Вейн, — заблудих се. Една случайна дума, която чух в онова проклето свърталище, ме насочи по погрешна следа.

— Най-добре си върви и скрий някъде този револвер, за да не си навлечеш беля — каза Дориан Грей, обърна се и бавно тръгна по улицата.

Джеймз Вейн стоеше ужасен на тротоара. Трепереше от глава до пети. След малко една тъмна сянка, която се прокрадваше покрай влажната стена, излезе на светлината и безшумно се приближи до него. Той усети, че някаква ръка докосва рамото му и погледна стреснато назад. Беше една от жените, които бяха стояли край тезгяха.

— Защо не го уби? — изсъска тя, като приближи лицето си до неговото. — Знаех, че преследваш него, когато изскочи навън. Глупак такъв! Трябваше да го убиеш. Той е много богат и е по-лош от сатаната.

— Това не беше човекът, когото търся. Не са ми нужни ничии пари. Нужен ми е човешки живот. Този, когото искам да убия, трябва да е на около четирийсет. А това беше момче. Благодаря на бога, че не омърсих ръцете си с кръвта му.

Жената язвително се засмя.

— Почти момче! — подигравателно каза тя. — Близо осемнайсет години са изминали, откакто Чаровният принц ме направи това, което съм сега.

— Лъжеш! — извика Джеймз Вейн.

Тя вдигна ръка към небето.

— Кълна се пред бога, че казвам истината.

— Пред бога?

— Да остана на място, ако не е така! Той е най-лошият от всички, които идват тук. Казват, че се продал на дявола заради красивото лице. Запознах се с него преди около осемнайсет години. Оттогава той почти не се е променил. За разлика от мен — добави тя със зловна усмивка.

— Заклевах ли се в това?

— Кълна се — повтори тя като ехо с повехналите си уста. — Но не ме издавай пред него. Страхувам се. Дай ми малко пари, за да пренощувам някъде.

Той се отдръпна с проклетие от нея и се втурна към ъгъла на улицата, но Дориан Грей беше вече изчезнал. Когато се обърна назад, жената също я нямаше.

ГЛАВА XVII

Една седмица по-късно Дориан Грей седеше в зимната градина в имението си в Селби и разговаряше с хубавичката херцогиня Мънмът, която му гостуваше заедно със съпруга си, шестдесетгодишен човек с изморен вид. Беше време за чай и меката светлина на голямата лампа с дантелен абажур падаше върху изящния сервиз от китайски порцелан и сребърните прибори. Херцогинята изпълняваше ролята на домакиня. С белите си ръце тя грациозно поемаше чашите, а пълните ѝ червени устни се усмихваха на нещо, което Дориан току-що ѝ беше прошепнал. Лорд Хенри се бе отпуснал в един плетен стол с копринена драперия и ги наблюдаваше. На дивана с цвят на праскова седеше лейди Нарбъро и се правеше, че слуша разказа на херцога за последния бразилски бръмбар, който той беше прибавил в колекцията си. Трима млади мъже в елегантни смокинги поднасяха на дамите чаени сладки. Гостите бяха дванайсет души, а на следващия ден се очакваха да пристигнат още.

— За какво си говорите? — попита лорд Хенри, като приближи до масата и си остави чашата. — Надявам се, Гладис, че Дориан ти разказва за моя план да прекръстя всички неща. Нали идеята ми е чудесна?

— Аз не желая да бъда прекръствана, Хари — възрази херцогинята, като го погледна с красивите си очи. — Напълно съм доволна от името си, а съм сигурна, че и мистър Грей е доволен от своето.

— Скъпа Гладис, в никакъв случай не бих сменил нито твоето, нито неговото име. И двете са чудесни.

Всъщност имам пред вид цветята. Вчера отрязах една петниста орхидея за бутониерата си. Тя беше прекрасна и привлекателна като седемте смъртни гряха. Имах глупостта да попитам един от градинарите как се нарича. Той ми отвърна, че е от сорта „Робинсоиана“ или нещо друго, не по-малко грозно. Трябва да признаем, колкото и да е тъжно, че сме загубили способността си да даваме на нещата красиви имена. Имената са всичко. Никога не споря

за постъпките. Възразявам единствено срещу думите. Ето защо ненавиждам грубия реализъм в литературата. Човекът, който нарича лопатата лопата, трябва да бъде принуден да работи с нея. Той само за това е годен.

— А ние как да те наричаме, Хари? — попита херцогинята.

— Неговото име е принц Парадокс — каза Дориан.

— Приемам го с овации! — възкликна херцогинята.

— Не искам и да го чуя — засмя се лорд Хенри и се отпусна в креслото. — Сложат ли ти веднъж етикет, не можеш вече да се отървеш от него. Отказвам се от титлата.

— Кралете не трябва да абдикират — изрекоха предупредително червените устни.

— Искаш да защитавам трона ли?

— Да.

— Аз соча истините на утрешния ден.

— А пък аз предпочитам заблудите на днешния — отвърна тя.

— Ти ме обезоръжаваш, Гладис! — възкликна той, влизайки в тон с нейната закачливост.

— Взех ти само щита, Хари, не и копието.

— Аз никога не насочвам копието си срещу Красотата — каза той, като махна с ръка.

— Тъкмо в това ти е грешката, Хари, уверявам те. Прекалено високо цениш Красотата.

— Как можеш да говориш така! Според мен е по-добре да бъдеш красив, отколкото добродетелен. Но едва ли някой друг е по-готов от мен да признае, че е по-добре да бъдеш добродетелен, отколкото грозен.

— Излиза, че грозотата е един от седемте смъртни гряха? — възкликна херцогинята. — А защо тогава сравни орхидеята с тях?

— Грозотата е една от седемте смъртни добродетели, Гладис. Ти, като заклета консерваторка, не бива да ги подценяваш. Бирата, Библията и седемте смъртни добродетели са направили от Англия това, което е сега.

— Значи, не обичаш страната си? — попита тя.

— Живея в нея.

— За да можеш да я критикуваш по-добре.

— Нима искаш да се съглася с мнението на Европа за нея? — попита той.

— А какво каза Европа за нас?

— Че Тартюф е емигрирал в Англия и е отворил магазин.

— Това твоя мисъл ли е, Хари?

— Отстъпвам ти я.

— Не мога да я използвам. Прекалено вярна е.

— Няма от какво да се страхуваш. Нашите съотечественици никога не откриват себе си в една отрицателна обрисовка.

— Те са прозорливи.

— По-скоро са хитри, отколкото прозорливи. Когато си направят равносметка, покриват глупостта с богатство, а пороците с лицемерие.

— И все пак ние сме извършили велики дела.

— Великите дела са ни били натрапени, Гладис.

— Но сме носили тежестта им.

— Само до фондовата борса.

Тя поклати глава и възкликна:

— Аз вярвам в нацията.

— Тя е само остатък от някогашна предприемчивост.

— Но все още може да се развива.

— Упадъкът ме привлича повече.

— Какво ще кажеш за изкуството? — попита тя.

— То е болест.

— А любовта?

— Илюзия.

— А религията?

— Моден заместител на вярата.

— Ти си скептик.

— Не съм. Скептицизмът е началото на вярата.

— Какъв си тогава?

— Да определиш, значи да ограничиш.

— Дай ми поне някаква нишка.

— Нишките се късат. Ще се загубиш в лабиринта.

— Ти съвсем ме обърка. Да говорим за някой друг.

— Нашият домакин е чудесна тема. Преди години бяха го кръстили Чаровният принц.

— Ах, не ми напомняй за това! — възкликна Дориан.

— Нашият домакин днес не е особено любезен — отвърна херцогинята, като се изчерви. — Той, изглежда, мисли, че Мънмът се е оженил за мен от чисто научни интереси, смятайки ме за един от най-добрите екземпляри, които могат да се открият сред съвременните пеперуди.

— Е, надявам се, че няма да ви забоде с карфица! — забеляза със смях Дориан.

— О, моята прислужница вече го прави, мистър Грей, когато ми се разсърди.

— Че за какво може да ви се сърди, херцогиньо?

— За най-дребни неща, мистър Грей, уверявам ви. Обикновено заради това, че пристигам в девет без десет и казвам, че трябва да бъда облечена до осем и половина.

— Колко непочтително от нейна страна! Трябва да я предупредите, че ще я изгоните.

— Не смея, мистър Грей. Тя ми прави шапките. Помните ли онази, която носех на градинското увеселение у лейди Хилстоун? Не помните, разбира се, но е мило от ваша страна да си давате вид, че помните. Прави ги от нищо. Всички добри шапки се правят от нищо.

— Както и всички добри репутации, Гладис — намеси се лорд Хенри. — Представиш ли се добре, веднага си навличаш врагове. Трябва да бъдеш посредствен, за да си популярен.

— Но не и сред жените — каза херцогинята, като поклати глава, — а жените ръководят света. Уверявам те, че ние не понасяме посредствеността. Ние, жените, както е казал някой, обичаме чрез ушите си, а вие, мъжете, обичате чрез очите си, ако изобщо можете да обичате.

— Струва ми се, че ние никога не правим нещо друго — прошепна Дориан.

— О, значи вие никога не можете да обичате истински, мистър Грей! — отвърна херцогинята с престорена тъга.

— Скъпа Гладис! — извика лорд Хенри. — Защо говориш така? — Любовта живее чрез повторението, а повторението я превръща в изкуство. Освен това на всяка любов винаги се гледа като на първа. Смяната на обектите не пречи на искреността на чувството. Тя само го подсилва. Най-често животът ни подарява едно-единствено голямо

преживяване и тайната е в това, да го повтаряш колкото е възможно често.

— Дори и когато си бил наранен от него ли, Хари? — попита херцогинята след кратка пауза.

— Тъкмо когато си бил наранен от него — отвърна лорд Хенри.

Херцогинята се обърна и погледна Дориан Грей с любопитство в очите.

— Какво ще кажете за това вие, мистър Грей? — попита тя.

Дориан се поколеба за миг. После отметна глава назад и се засмя.

— Винаги съм съгласен с Хари, херцогиньо.

— Дори когато греша?

— Хари не греша.

— А неговата философия прави ли ви щастлив?

— Никога не съм търсил щастие. Кому е нужна щастието? Аз търсех наслаждение.

— И намирахте ли го, мистър Грей?

— Често. Твърде често.

Херцогинята въздъхна.

— А аз търся покой — каза тя — и ако не отида веднага да се преоблека, той ще ме отмине тази вечер.

— Позволете ми да ви отрежа няколко орхидеи, херцогиньо — каза Дориан, като скочи на крака и тръгна към другия край на зимната градина.

— Флиртуваш доста дръзко с него — каза лорд Хенри на братовчедка си. — Но се пази. Той е много обаятелен.

— Ако не беше обаятелен, нямаше да има битка.

— Значи, елин срещу елин?

— Аз съм на страната на троянците. Те са се сражавали за една жена.

— Но са били победени.

— Има и по-лоши неща от пленничеството — отвърна тя.

— Ти галопираш с отпуснати поводи.

— Бързината дава живот — беше отговорът.

— Ще си го запиша тази вечер в дневника.

— Кое?

— Че изгорилата се пеперудка отново се стреми към огъня.

— Аз дори не съм опърлена. Крилата ми са невредими.

— Ти ги използваш за всичко друго освен за летене.

— Смелостта е преминала от мъжете в жените. Това е ново усещане за нас.

— Имаш съперница.

— Коя е тя?

Той се засмя и прошепна:

— Лейди Нарбъро. Тя го обожава.

— Събуждаш у мен опасения. Увлечението по античността е опасна за нас, романтиците.

— Романтици! Ти си служиш само с научни методи.

— Мъжете са ни учили.

— Но не са успели да проучат вас — жените.

— Опиши ни като пол — каза тя предизвикателно.

— Сфинксове без загадки.

Тя го погледна усмихнато.

— Колко се бави мистър Грей! Да отидем да му помогнем. Не съм му казала какъв ще бъде цветът на роклята ми.

— О, ти трябва да си подбереш рокля според цветята му.

— Това би било предварителна капитулация.

— Романтичното изкуство започва с връхната си точка.

— Трябва да си запазя възможност за отстъпление.

— Като партите ли?

— Те са намерили спасение в пустинята. Аз не мога да направя това.

— На жените не винаги им се предоставя избор — отвърна той, но едва бе успял да завърши фразата си, когато от отдалечения край на зимната градина се дочу сподавен стон, последван от глухия шум от падането на нещо тежко. Всички скочиха. Херцогинята застина от ужас. Лорд Хенри, също изплашен, се втурна сред люлеещите се клони на палмите и намери Дориан Грей, паднал по очи върху облицования с плочки под в дълбок припадък.

Веднага го пренесоха в синия салон и го сложиха да легне на едно канапе.

След малко той дойде на себе си и огледа смаян стаята.

— Какво се е случило? — попита той. — О, да, спомням си. В безопасност ли съм тук, Хари? — и започна да трепери.

— Скъпи Дориан — отвърна лорд Хенри. — Ти просто припадна. Това е всичко. Навярно си се преуморил. По-добре не идвай на вечеря. Аз ще се погрижа за гостите.

— Не, ще дойда — каза Дориан, като се изправи с усилие. — Предпочитам да дойда. Не бива да оставам сам.

Той отиде в стаята си и се преоблече. На масата беше необикновено весел и безгрижен, но от време на време потръпваше от ужас, като си спомняше притиснатото като бяла носна кърпа към прозореца на зимната градина бледо лице на Джеймз Вейн, който го наблюдаваше.

ГЛАВА XVIII

На другия ден той не излезе от къщата и по-голямата част от времето прекара в своята стая, обладан от безумен страх пред смъртта и напълно безразличен към живота. Мисълта, че го преследват, че го следят, че му готвят клопка, го подтискаше. Достатъчно бе лек полъх да помръдне тежките завеси и той целият се разтреперваше. Сухите листа, които вятърът навяваше върху железните решетки на прозорците, му напомняха за неосъществените му решения и будеха безсмислени разкаяния. Щом затвореше очи, той виждаше как морякът наднича през запотеното стъкло и страхът с нова сила сграбчваше сърцето му.

Но може би само собственото му въображение бе извикало сянката на отмъщението от глъбините на нощта и бе оживило пред очите му образа на възмездието! Истинският живот е един хаос, но във въображението винаги има безпощадна логика. Именно въображението буди угризенията на съвестта за извършените престъпления. Именно то рисува пред очите отблъскващите последици от тях. В реалния свят зло не се наказва, а и доброто не се възнаграждава. Успехът съпътства силния, несполуката преследва слабия. Това е всичко. Пък и ако някой непознат е бродил около къщата, слугите или пазачите биха го видели. Ако в цветните лехи градинарите бяха открили стъпки, щяха да му съобщят. Да, това беше само плод на въображението. Братът на Сибил Вейн не беше дошъл да го убие. Той е отплавал на своя кораб, за да го погълнат някъде студените зимни вълни. От него поне нямаше защо да се бои. Та този човек не знаеше и не можеше да знае кой е той. Маската на младостта го бе спасила.

И все пак, дори ако това беше само илюзия, колко страшно е да си помислиш, че съвестта може да извиква такива ужасни призраци, да им дава видима форма и да ги кара да се движат пред теб! И какъв би бил животът му, ако ден и нощ сенките на неговите престъпления ще надничат мълчаливо от ъглите, ще му се подиграват от тайни места, ще

шептят на ухото му, докато вечеря с приятели, и ще го будят нощем с ледени пръсти! Само при тази мисъл той пребледня от ужас и му се стори, че въздухът около него сякаш става по-хладен. О, какво безумие го бе накарало да убие приятеля си! Колко страшен бе споменът за тази сцена! Той я виждаше отново. Всяка ужасна подробност оживяваше пред него и му изглеждаше още по-ужасна. От тъмната пещера на Времето се надигаше окървавеният образ на неговия грях. Когато лорд Хенри влезе да го види в шест часа, свари го да плаче сърцераздирателно.

Едва на третия ден Дориан се реши да излезе. Прозрачният напоен с миризмата на бор въздух сякаш възвърна доброто му настроение и желанието му за живот. Но не само външните условия бяха причина за тази промяна. Собствената му природа се бе разбунтувала срещу това прекомерно терзание, което бе нарушило нейното съвършено равновесие. Така става винаги с изтънчените и чувствителни натури. Техните силни страсти или трябва да се реализират, или трябва да бъдат подтиснати. Те или погубват човека, или сами умират. Повърхностните страдания и повърхностната любов живеят. Голямата любов и големите страдания се саморазрушават чрез своята пълноценност. Освен това той се бе убедил, че е станал жертва на обладаното си от страх въображение, и сега гледаше на отминалите си страхове с известно съжаление и дори с презрение.

След закуска той цял час се разхожда с херцогинята в градината. После потегли през парка, за да се присъедини към ловците. Хрупкав скреж покриваше като сол тревата. Небето напомняше обърната чаша от син метал. Тънка корица лед обточваше гладкото, обрасло с тръстики езеро.

На края на боровата гора той видя брата на херцогинята, сър Джефри Клаустън, който изхвърляше две гилзи от пушката си. Дориан скочи от двуколката и след като нареди на коняря да върне обратно кобилата, тръгна към своя гост, проправяйки си път през сухата папрат и гъстия храсталак.

— Сполучлив ли беше ловът ти, Джефри? — попита той.

— Не особено, Дориан. Мисля, че повечето от птиците са отлетели към равнината. Надявам се, че след като обядваме и отидем на ново място, ще имаме по-голяма сполука.

Дориан тръгна редом с него. Острият, уханен въздух, кафявите и червени отблясъци на слънцето в гората, дрезгавите викове на гончиите, които се дочуваха от време на време, и непосредствено следващите ги гърмежи на пушките го очароваха и го изпълваха с приятно чувство за свобода. Той бе завладян изцяло от безгрижно щастие и несмущавана от нищо радост.

Внезапно иззад една туфа от буйна трева, но двайсетина крачки пред тях се появи заек с вирната уши с черни краища и като се оттласкваше с дългите си задни крака, се втурна към елховата горичка. Сър Джефри опря пушка на рамо, но грациозните движения на животното така очароваха Дориан Грей, че той извика:

— Не стреляй, Джефри! Остави го да живее!

— Що за глупости, Дориан! — със смях каза приятелят му и тъкмо когато заекът се вмъкваше в горичката, той стреля. Чуха се два вика: болезненият писък ла заека и още по-страшният вик на ранен човек.

— Боже мой! Улучих някой от гончиите! — възкликна сър Джефри. — Но що за глупак е този човек, да се изпречва пред пушките? Ей, спрете да стреляте — извика той с пълен глас, — ранен е човек!

Главният горски пазач дотича с тояга в ръка.

— Къде, сър? Къде е той?

В същото време стрелбата от цялата верига се прекрати.

— Тук — отвърна разтревожен сър Джефри и забърза към горичката. — Защо, по дяволите, не държите хората си по-надалеч? Целият лов за днес ми се провали.

Дориан ги наблюдаваше, докато те навлизаха в елховата горичка, като отмахваха с ръка жилавите люлеещи се клони. След няколко мига отново се появиха, като извлякоха на откритото, огряно от слънцето място едно човешко тяло. Дориан ужасен се извърна настрани. Струваше му се, че нещастieto го следва, където и да отиде. Чу как сър Джефри попита дали човекът наистина е мъртъв и утвърдителния отговор на горския пазач. Гората сякаш изведнъж се изпълни с човешки лица. Чу тропота на множество крака и приглушени гласове. Голям фазан с меднокафява гръд прелетя високо между клоните.

След няколко минути, които на разстроения Дориан се сториха като безкрайни мъчителни часове, той усети как някой сложи ръка на

рамото му. Сепна се и се обърна.

— Дориан — каза лорд Хенри, — най-добре е да помоля ловът да спре за днес. Би било неприлично да продължи.

— Бих желал да спре завинаги, Хари — отвърна той с горчивина. — Цялата история е жестока и отвратителна. А човекът?...

Той не можа да довърши изречението си.

— За жалост, да — отвърна лорд Хенри. — Целият заряд на пушката е попаднал в гърдите му. Сигурно е умрял почти мигновено. Хайде, ела да се приберем!

Те изминаха около петдесетина крачки по пътя към алеята, без да си проговорят. После Дориан погледна лорд Хенри и каза с тежка въздишка:

— Това е лошо знамение, Хари, много лошо знамение.

— Кое? — попита лорд Хенри. — О, сигурно този нещастен случай! Какво да се прави, скъпи приятелю? Човекът сам си е виновен. Защо се е изпречил пред пушките? Пък и какво общо имаме ние с това? Неприятно е за Джефри, разбира се. Не е редно да убиваш гончии. Хората ще те помислят за слаб стрелец, а Джефри не е. Той стреля много точно. Но няма смисъл да говорим повече за случая.

Дориан поклати глава.

— Лошо знамение е, Хари. Чувствам, че нещо ужасно ще се случи с някой от нас. С мен например — добави той, като притисна с ръка очите си, сякаш го боляха.

Лорд Хенри се засмя.

— Най-ужасното нещо на този свят, Дориан, е скуката. Това е единственият грях, за който не трябва да има прошка. Но ние едва ли сме застрашени от него освен ако нашите приятели не продължат да бърборят за случилото се и по време на вечерята. Ще трябва да им кажа, че тази тема за разговор е забранена. А що се отнася до знаменията, такова нещо не съществува. Съдбата не ни изпраща предвестници. Защото или е прекалено мъдра, или е прекалено жестока. Освен това какво, за бога, може да ти се случи на теб, Дориан? Ти имаш всичко, каквото човек може да пожелае. Всеки с радост би заел твоето място.

— А аз съм готов да разменя мястото си с когото и да е, Хари. Не се смей така. Говоря ти сериозно. Нещастният селянин, който току-що умря, е в по-добро положение от мен. Аз не се плаша от самата смърт.

Приближаването на смъртта ме ужасява. Тя сякаш размахва огромните си криле в тежкия като олово въздух около мен. Господи! Не виждаш ли там един човек, който се движи зад дърветата и ме дебне?

Лорд Хенри погледна натам, накъдето сочеше треперещата, облечена в ръкавица ръка.

— Да — каза той с усмивка. — Виждам градинаря, който те чака. Предполагам, че иска да те попита какви цветя би желал да имаш довечера на масата. Много си се изнервил, скъпи приятелю! Трябва да дойдеш да се прегледаш при моя лекар, когато се приберем в града.

Дориан въздъхна с облекчение, когато видя, че към него наистина се приближава градинарят. Човекът докосна шапката си за поздрав, погледна колебливо за миг към лорд Хенри, после извади едно писмо и го подаде на господаря си.

— Нейна светлост ми каза да почакам за отговор — измърмори той.

Дориан сложи писмото в джоба си.

— Кажете на нейна светлост, че веднага ще се прибера — отвърна той хладно.

Градинарят се обърна и бързо тръгна към къщата.

— Колко обичат жените да си играят с опасни неща! — засмя се лорд Хенри. — Това е едно от качествата им, което най-много харесвам. Жената е готова да флиртува с когото и да било, стига да има кой да я наблюдава.

— А ти обичаш да говориш опасни неща, Хари! В този случай обаче се заблуждаваш напълно. Аз много харесвам херцогинята, но не я обичам.

— А херцогинята много те обича, но не те харесва, значи, чудесно си подходите.

— Ти злословиш, Хари, а няма място за злословие.

— В основата на всяко злословие стои вярата в безнравствеността — каза лорд Хенри, като запали цигара.

— Заради един парадокс си готов да пожертваш всекиго, Хари.

— Хората отиват на олтаря, за да се принесат в жертва по собствена воля — последва отговорът.

— Как бих искал да мога да обичам! — възкликна патетично Дориан Грей. — Но аз, изглежда, съм изгубил способността и желанието си да обичам. Прекалено съм погълнат от себе си.

Собствената ми личност стана бреме за мен. Иска ми се да избягам, да замина, да забравя. Глупаво беше да идвам тук. Ще изпратя телеграма на Харви да ми приготви яхтата. На яхта човек поне се чувства в безопасност.

— В безопасност от какво, Дориан? Ти си разтревожен от нещо. Защо не ми кажеш какво е? Знаеш, че ще ти помогна.

— Не мога да ти кажа, Хари — отвърна той тъжно, — но сигурно всичко е плод на въображението ми. Тази неприятна случка ме разстрои. Имам лошото предчувствие, че нещо подобно може да ми се случи и на мен.

— Що за глупост!

— Дано да е глупост, но не мога да се освободя от тази мисъл. О, херцогинята е излязла да ни посрещне. С вталения си костюм прилича на Артемида. Ето че си дойдохме, херцогиньо.

— Научих всичко, мистър Грей — отвърна тя. — Горкият Джефри! Страшно е разстроен. И доколкото разбрах, вие сте го помолили да не стреля по заека. Колко странно!

— Да, това беше много странно. Не знам какво ме накара да го кажа. Навярно някаква прищявка. Той беше такава мила животинка. Съжалявам, че са ви разказали за човека. Темата не е приятна.

— Темата е досадна — намеси се лорд Хенри. — От психологическа гледна точка няма никаква стойност. Ако Джефри го беше направил нарочно, тогава щеше да бъде по-интересно. Много ми се ще да познавам някой, който наистина е извършил убийство.

— Какви ужасни неща говориш, Хари! — възкликна херцогинята. — Нали, мистър Грей? Хари, на мистър Грей отново му прилошава, ще припадне!

Дориан се овладя с усилие и се усмихна.

— Нищо няма, херцогиньо — прошепна той, — само нервите ми са силно разстроени. Това е всичко. Мисля, че повече поведих тази сутрин. Не чух какво каза Хари. Сигурно нещо безнравствено. Трябва да ми го разкажете някой друг път. А сега може би е най-добре да отида да си легна. Ще ме извините, нали?

Бяха стигнали до голямото стълбище, което водеше от зимната градина към терасата. След като стъклената врата се затвори след Дориан, лорд Хенри погледна херцогинята с леко присвити очи.

— Много ли си влюбена в него? — попита той.

Загледана в пейзажа, тя не отвърна веднага.

— Бих искала и аз да знам.

Той поклати глава.

— По-добре е, че не знаеш, би могло да бъде фатално. Именно неувереността ни пленява. Неяснотата придава на нещата очарование.

— Но може да ни подведе да объркаме пътя.

— Всички пътища свършват на едно място, скъпа Гладис.

— А кое е то?

— Разочарованието.

— С него започна моят живот — въздъхна тя.

— Но то те обезщети с корона.

— Омръзнаха ми ягодовите листа.^[1]

— Но те ти отиват.

— Само пред хората.

— Ще ти липсват — каза лорд Хенри.

— Нямам намерение да се разделям с нито едно листенце.

— Мънмът има уши.

— На старостта ушите са глухи.

— Никога ли не те е ревнувал?

— За съжаление — не.

Той се огледа наоколо, сякаш търсеше нещо.

— Какво търсиш? — попита тя.

— Върха на шпагата ти — отвърна лорд Хенри. — Той се счупи.

Тя се засмя.

— Но маската е все още на лицето ми.

— Тя прави очите ти още по-красиви — беше отговорът.

Херцогинята отново се засмя. Зъбите ѝ блеснаха като бели семенца в ален плод.

Горе в стаята си Дориан Грей лежеше на канапето и всяка фибра на тялото му потръпваше от ужас. Животът изведнъж бе станал мъчително бреме за него. Трагичната смърт на нещастния гончия, застрелян в горичката като диво животно, сякаш бе предзнаменование за собствената му смърт. Едва не припадна, когато чу циничната шега на лорд Хенри.

В пет часа той позвъни на слугата и нареди да приготви багажа му за вечерния влак за Лондон и да поръча двуколката да бъде пред вратата в осем и половина. Бе решил твърдо да не прекарва повече

нито една нощ в Селби. Това беше злокобно място. Смъртта се разхождаше тук посред бял ден. Горската трева бе изпръскана с кръв.

После написа една бележка на лорд Хенри, в която му съобщаваше, че заминава за града, за да се посъветва с лекар, и го молеше да забавлява гостите му в негово отсъствие. Когато слагаше записката в плика, на вратата се почука и прислужникът му извести, че горският пазач желае да го види. Дориан се намръщи и прехапа устни.

— Поканете го — промърмори той след моментно колебание.

Когато човекът влезе, Дориан извади чековата си книжка от едно чекмедже и я разтвори пред себе си.

— Сигурно идвате по повод тазсутрешната нещастна случка, Торнтън — каза той и взе перото.

— Да, сър — отвърна пазачът.

— Беше ли женен нещастникът? Имаше ли близки, които да издържа? — попита той, като си придаваше отегчен вид. — Ако е така, аз не бих искал да ги оставям в нужда и ще им изпратя сума, каквато вие сметнете за необходимо.

— Но вие не знаем кой е той, сър. Тъкмо затова си позволих волността да дойда при вас.

— Не, знаете кой е той ли? — попита Дориан разсеяно. — Какво искате да кажете? Не беше ли от вашите хора?

— Не, сър. Никога не съм го виждал преди това. Прилича на моряк, сър.

Перото падна от ръката на Дориан и сърцето му сякаш внезапно спря да бие.

— Моряк ли? — извика той. — Моряк ли казахте?

— Да, сър. Изглежда, че е бил моряк. Двете му ръце са татуирани, пък и други такива неща...

— Намерихте ли нещо в него? — попита Дориан, като се наведе напред и погледна човека с изплашени очи. — Нещо, от което може да се научи името му?

— Малко пари, сър, съвсем малко и един револвер барабанлия, но за името му нямаше никакви указания. Почтен на вид човек, сър, но грубоват. Предполагаме, че е моряк.

Дориан скочи на крака. Безумна надежда се събуди у него. Той бясно се вкопчи в нея.

— Къде е тялото? — извика той. — Бързо! Трябва да го видя незабавно!

— В една празна конюшня на фермата, сър. Хората не искат да прибират такова нещо в дома си. Казват, че един труп винаги носи нещастие.

— Във фермата! Вървете веднага там и ме чакайте. Кажете на някой от конярите да ми доведе кон. Или не, аз ще отида за коня. Това ще спести време.

След по-малко от четвърт час Дориан Грей бясно препускаше по дългата алея. Дърветата прелитаха край него в призрачна процесия, а сенките им се мятаха буйно на пътя пред него. В един миг кобилата внезапно свърна към една порта с бели стълбове и едва не го хвърли от гърба си. Дориан я шибна по шията с малкия си камшик. Тя се понесе в тъмнината като стрела. Изпод копитата ѝ изхвърчаха камъчета.

Най-сетне стигна фермата. Двама мъже се мотаеха из двора. Той скочи от седлото и хвърли поводите на единия от тях. В най-отдалечената конюшня блещукаше светлина. Нещо сякаш му подсказа, че тъкмо там е тялото. Отиде бързо до вратата и хвана резето.

Поколеба се за миг. Чувстваше, че се намира пред прага на откритие, което или ще внесе спокойствие в живота му, или ще го погуби. Отвори вратата и влезе.

В дъното, върху куп празни чували, лежеше мъртвото тяло на човек, облечен в груба риза и сини панталони. Лицето му бе покрито с пъстра кърпа. Дебела свещ, поставена в бутилка, гореше с прашене до него.

Дориан Грей потръпна. Нямаше сили да отдръпне сам кърпата и повика един от работниците.

— Махнете това нещо от лицето. Искам да го видя — нареди той и за опора се вкопчи в касата на вратата.

Когато работникът махна кърпата, Дориан пристъпи напред. Радостен вик се изтръгна от устата му. Убитият в горичката човек беше Джеймз Вейн.

Дориан остана няколко минути, загледан в мъртвото тяло. Когато се връщаше към къщи, очите му бяха пълни със сълзи, защото знаеше, че вече е в безопасност.

---

[1] Емблема на херцогска корона. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XIX

— Глупаво е да ми говориш, че искаш да станеш по-добър — каза лорд Хенри, като топеше белите си пръсти в една медна купичка, пълна с розова вода. — Та ти си съвършен. Моля те, не се променяй!

Дориан поклати глава.

— Не, Хари, аз натрупах твърде много прегрешения в своя живот. Стигат ми толкова. От вчера започнах вече добрите си дела.

— Къде беше вчера?

— На село. Хари. Отседнах в една малка странноприемница. Съвсем сам.

— Мило мое момче — рече лорд Хенри с усмивка, — на село всеки може да бъде добродетелен. Там няма изкушения. Именно затова хората, които живеят извън града, са толкова нецивилизовани. Цивилизацията е нещо, което не се постига лесно. Има само два пътя към нея. Единият е културата, а другият — покварата. Селските жители нямат възможност да тръгнат нито по единия, нито по другия и затова изостават.

— Култура и поквара — повтори Дориан, — аз съм вкусил и от едното, и от другото. Сега ми се струва страшно, че те могат да вървят ръка за ръка. Защото имам нов идеал, Хари. Ще се променя. И, струва ми се, че вече съм се променил.

— Още не си ми разказал какво добро дело си извършил. Или май каза, че са били повече от едно? — попита събеседникът му и изсипа в чинията си една малка червена пирамидка с очистени от дръжките ягоди и с една решетеста лъжица във формата на мида ги посипа със захар.

— Ще ти кажа, Хари. Тази история не мога да споделя с никой друг. Пощадих едно момиче. Това звучи суетно, но ти разбираш какво искам да кажа. То беше много красиво и поразително напомняше на Сибил Вейн. Мисля, че отначало тъкмо това ме привлече към него. Спомняш си Сибил, нали? Колко отдавна беше! Хети не е от нашата среда, разбира се. Тя е едно обикновено селско момиче. Но аз наистина

я обичах. През целия прекрасен май на нашата любов отивах да я виждам два или три пъти в седмицата. Вчера се срещнахме в една малка овощна градина. Ябълковите цветове се сипеха по косите ѝ, а тя се смееше. Трябваше да забегнем заедно днес на разсъмване. Реших да я оставя чиста като цвете — такава, каквато я срещнах.

— Мисля, че това неизпитвано досега чувство ти е доставило истинско удоволствие, Дориан — прекъсна го лорд Хенри. — Мога и сам да разкажа края на твоята идилия. Ти си ѝ дал добър съвет и си разбил сърцето ѝ. С това е започнало твоето преобразяване.

— Хари, ти си ужасен! Не бива да ми говориш такива неща. Сърцето на Хети не е разбито. Разбира се, тя плака и така нататък. Но не е опозорена. Ще остане да си живее като Пердита^[1] в своята градина сред джоджен и невен.

— И ще плаче за неверния Флоризел^[2] — каза лорд Хенри, като се засмя и се облегна назад в стола си. — Скъпи Дориан, чудно ми е, че изпадаш в такива момчешки настроения. Нима мислиш, че това момиче ще може вече да хареса човек от своята среда? Сигурно един ден ще я омъжат за някой груб каруцар или добродушен селянин. И това, че се е срещнала с теб и те е обичала, само ще я накара да презира мъжа си и ще я направи нещастна. От морална гледна точка не може да се каже, че има някаква особена полза от твоите добри дела. Даже за начало това е слабо. А и откъде знаеш дали Хети не плава сега като Офелия в някой озарен от звездите воденичен вир сред красиви водни лилии?

— Не мога да те слушам повече, Хари! Ти се подиграваш с всичко, а после внушаваш мисълта за най-ужасни трагедии. Вече съжалявам, че ти разказах. Не ме интересува какво мислиш ти. Знам, че съм бил прав, като съм постъпил така. Горката Хети! Когато минах с коня тази сутрин покрай фермата, видях бялото ѝ лице на прозореца. Приличаше на жасминова клонка. Но да не говорим повече за това и не се опитвай да ме убеждаваш, че първото добро дело, което съм извършил от години насам, първата ми, макар и така дребна саможертва е всъщност грях. Искам да бъда по-добър. И ще стана по-добър. А сега ми разкажи нещо за себе си. Какво става в града? Дни наред не съм стъпвал в клуба.

— Хората все още говорят за изчезването на горкия Базил.

— Мислех, че това вече им е омръзнало — каза Дориан, като си наля вино и леко се смръщи.

— Драги приятелю, та те говорят за случая едва от шест седмици, а английското общество не е способно да измисли в течение на три месеца повече от една тема за разговор. Напоследък обаче му провървя. С моето бракоразводно дело, със самоубийството на Алън Камбъл, а сега и с тайнственото изчезване на един художник. Скотланд ярд продължава да твърди, че човекът със сивото палто, който е заминал за Париж на девети ноември, е бил горкият Базил, а френската полиция заявява, че Базил изобщо не е пристигал в Париж. Сигурно след около две седмици ще чуем, че са го видели в Сан Франциско. Странно е, но за всеки, който изчезне, казват, че са го видели в Сан Франциско. Трябва да е прекрасен град и навярно притежава цялата привлекателност на оня свят.

— А според теб какво се е случило с Базил? — попита Дориан, като вдигна чашата си бургундско вино срещу светлината и се учудваше как е възможно да обсъжда този въпрос така спокойно.

— Нямам никаква представа. Ако Базил е решил да се крие, това не е моя работа. Ако е умрял, не искам да мисля за него. Смъртта е единственото нещо, което ме ужасява. Ненавиждам я.

— Защо? — с отегчен глас попита Дориан.

— Защото — отвърна лорд Хенри, като поднесе към ноздрите си отворено позлатено флаконче с парфюм — в наше време можеш да преживееш всичко освен нея. Смъртта и пошлостта са единствените явления на деветнайсети век, които все още не са обяснени. Хайде да отидем да си изпием кафето в музикалния салон, Дориан. Трябва да ми посвириш Шопен. Човекът, с когото избяга жена ми, великолепно изпълняваше Шопен. Горката Виктория! Бях много привързан към нея. Къщата опустя, откакто я няма. Разбира се, семейният живот е само един навик, лош навик. Но човек съжалява за загубата дори и на най-лошите си навици. А може би съжалява най-много за тях. Те са толкова съществена част от личността му.

Дориан не отговори нищо, но стана, отиде в съседната стая, седна пред пианото и пръстите му започнаха да се движат с лекота по белите и черни клавиши. Когато поднесоха кафето, той спря да свири и като погледна лорд Хенри, каза:

— Хари, не ти ли е минавало през ум, че Базил може да е бил убит?

Лорд Хенри се прозя.

— Базил е много известен и винаги носи евтин часовник. За какво да го убият? Той не е достатъчно умен, за да има врагове. Разбира се, талантлив художник е. Но човек може да рисува като Веласкес и все пак да бъде безкрайно скучен. А Базил наистина е доста скучен. Само веднъж събуди любопитството ми, когато преди години ми разкри безграничното си преклонение пред теб и ми призна, че ти си бил главният вдъхновител за неговото творчество.

— Аз много обичах Базил — каза Дориан с тъжна нотка в гласа си. — А не се ли говори, че е бил убит?

— Да, някои от вестниците споменават такова нещо. Но на мен това ми се струва невероятно. Знам, че в Париж има опасни свърталища, но Базил не е човек, който би ги посещавал. Той не е любопитен. И това е основният му недостатък.

— Какво би казал, Хари, ако ти призная, че аз съм убил Базил? — попита Дориан, като се взря в лицето на събеседника си.

— Бих казал, драги, че се опитваш да разиграваш роля, която не ти отива. Всяко престъпление е пошло, а всяка пошлост е престъпление. Ти не си способен да извършиш убийство, Дориан. Прощавай, ако с това, което казвам, засягам честолюбието ти, но те уверявам, че е така. Престъплението е присъщо на низшите класи. И аз ни най-малко не ги обвинявам. Според мен престъплението за тях е това, което е за нас изкуството — чисто и просто възможност да си доставиш необикновени усещания.

— Средство да си доставиш необикновени усещания? А нима ти мислиш, че човек, който веднъж е извършил убийство, може да повтори престъплението си? Моля те, не ми казвай такова нещо!

— О, всичко се превръща в удоволствие, ако се върши често — възкликна лорд Хенри и се засмя. — Това е една от най-важните тайни на живота. Според мен обаче, убийството е една голяма грешка. Човек никога не бива да върши нещо, за което не може да разказва след вечеря. Но хайде да оставим на мира горкия Базил. Бих искал да вярвам, че наистина е имал такъв романтичен край, какъвто ти предполагаш, но не мога. По-скоро си мисля, че е паднал в Сена от някой автобус и че кондукторът е потулил произшествието. Да, мисля,

че такъв е бил краят му. Представям си го как лежи под онези мътнозелени води. Над него плават тежки баржи, а в косите му са се заплели водорасли. Знаеш ли, той вече не беше способен да създаде нищо голямо. През последните десет години творческата му сила отслабна.

Дориан въздъхна, а лорд Хенри стана, прекоси стаята и започна да гали главата на един явайски папагал — рядко срещана, голяма птица със сиви пера, с розова качулка и розова опашка, — който се люлееше на една бамбукова пръчица. Когато тънките изящни пръсти на лорд Хенри го докоснаха, той спусна белите си сбръчкани клепачи над черните си, лъскави като стъкло очи и започна още по-силно да се олюлява напред-назад.

— Да — продължи той, като се обърна и извади от джоба си носна кърпа, — творческата му сила отслабна. Той сякаш загуби нещо. Загуби идеала си. Когато приятелството ви свърши, той престана да бъде голям художник. Какво ви раздели? Предполагам, че ти е досаждал. Ако е така, той никога не би ти го простил. Това е присъщо на скучните хора. Впрочем, какво стана с онзи прекрасен твой портрет, който той нарисува?. Струва ми се, че не съм го виждал от завършването му. О, да, спомням си, ти ми беше казал преди години, че си го изпратил в Селби и че бил изгубен или откраднат по пътя. Не успя ли да го намериш? Колко жалко! Наистина беше един шедьовър. Помня, че исках да го купя. И съжалявам, че не го купих. Този портрет беше сътворен в най-добрия период от творчеството на Базил. След това изкуството му се превърна в онази странна смесица от бездарие и добри намерения, която дава право на всеки рисуващ да се нарича типичен английски художник. Ти даде ли обявление, че се е загубил? Трябвало е да дадеш.

— Не помня? — каза Дориан. — Струва ми се, че дадох. Но никога не съм го харесвал истински. Съжалявам, че изобщо позирах за него. Споменът за цялата история ми е неприятен. Защо заговори за портрета? Той винаги ми е напомнял ония странни стихове от една пиеса, струва ми се „Хамлет“... как бяха точно?...

*или ти само си портрет на скръб,
лик без душа?*

— Да, ето как го виждах аз.

Лорд Хенри се засмя.

— Ако човек се отнася към живота артистично, умът му заменя душата — отвърна той, като се отпусна в едно кресло.

Дориан Грей поклати глава и изсвири тихо няколко акорда на пианото.

— „Или ти само си портрет на скръб — повтори той, — лик без душа.“

Лорд Хенри се отпусна назад и го погледна с полу-притворени очи.

— Всъщност, Дориан — промълви той след малко, — каква полза има човек да спечели целия свят, ако — как беше по-нататък? — загуби душата си?

Музиката внезапно спря, Дориан Грей трепна и погледна втренчено приятеля си.

— Защо ми задаваш този въпрос, Хари?

— Драги мой — каза лорд Хенри, като вдигна учудено вежди, — зададох ти го, защото мислех, че можеш да ми дадеш отговор. Нямах нищо друго пред вид. Миналата неделя вървах през парка и недалеч от Мраморната арка се бе събрала малка тълпа от бедно облечени хора, които слушаха някакъв жалък уличен проповедник. Когато наближих, чух как той прочувствено зададе този въпрос на слушателите си. Това ми се стори доста драматично. Лондон е пълен е такива странни зрелища. Дъждовен неделен ден, недодялан християнски проповедник с мушам, кръг от болнави бледи лица под разкривен покрив от отцеждащи се чадъри и една прекрасна фраза, хвърлена във въздуха от пронизителен истеричен глас... Всичко това, взето заедно, беше впечатляващо. Оттогава този въпрос стои в съзнанието ми. Помислих си да кажа на проповедника, че изкуството има душа, а човекът няма. Опасявах се обаче, че той няма да ме разбере.

— Не говори така, Хари. Душата е нещо напълно реално. Може да се купува, да се продава, да се разменя. Може да бъде покварена или да бъде спасена. Всеки от нас има душа. Знам го.

— Напълно ли си уверен в това, Дориан?

— Напълно.

— Ах, каква самозаблуда. Онова, в което си напълно сигурен, никога не е вярно. В това се крие фаталността на вярата, такъв е

урокът, който ни дава любовта. Колко си мрачен! Не бъди така сериозен! Какво общо имаме ти и аз със суеверията на нашия век? Не, ние с теб отдавна не вярваме, че има душа. Изсвири ми нещо. Изсвири ми едно ноктюрно, Дориан, и докато свириш, ми разкажи как запази младостта си. Навярно имаш някаква тайна. Аз съм само с десет години по-възрастен от теб, а съм сбръчкан, похабен, пожълтял. Ти си прекрасен, Дориан. Никога не си бил по-очарователен от тази вечер. Напомняш ми за деня, когато се запознахме. Беше и стеснителен, и дързък, безкрайно интересен. Променил си се, разбира се, но не външно. Бих искал да ми кажеш тайната си. За да си върна младостта, съм готов на всичко, само да не трябва да правя някакво физическо усилие, да ставам рано и да бъда порядъчен. Младост! Нищо не може да се сравни с нея! Глупаво е да се говори за невежеството на младостта. Сега слушам с уважение единствено разсъжденията на по-младите от мен хора. Те са отишли далеч пред мен, животът им е разкрил най-последните си чудеса. А на възрастните винаги противореча. Правя го по принцип. Ако ги попиташ какво мислят за нещо, което се е случило вчера, те с голяма важност ще ти приведат мненията, които са били на мода през 1820 година, когато хората са носили дълги чорапи, вярвали са във всичко и от нищо не са разбирали. Колко хубаво е това, което свириш! Дали Шопен не го е писал в Майорка, докато морето е стенело край вилата и вълните са пращали солените си пръски чак до прозорците? Каква очарователна романтика има в тази пиеса! Щастие е, че ни е останало все пак едно неподправено изкуство! Не спирай! Тази вечер имам нужда от музика. Представям си, че ти си младият Аполон, а аз съм Марсий, който те слуша. Аз имам свои скърби, Дориан, за които дори ти нищо не знаеш. Трагедията на старостта не е в това, че старееш, а в това, че оставаш млад. Понякога сам се изненадвам от собствената си искреност. Ах, Дориан, колко си щастлив! Колко прекрасен е бил целият ти живот! Ти си отпивал големи глътки от всичко. Усетил си вкуса на гроздовите зърна с небцето си. Нищо не е останало скрито за теб. И всичко е минало през теб като звуци на приятна музика. Преживяното не те е засегнало. Останал си същият.

— Не съм същият, Хари.

— Не, същият си. Питам се: какъв ли ще бъде животът ти занапред? Не го разваляй със самоотречение. Сега си съвършен. Не се

прави сам непълноценен. Ти нямаш никакви недостатъци. Не клати глава — знаеш, че е така. Не мами себе си. Животът не се ръководи от волята и намеренията ни. Животът е нерви, фибри и бавно изграждащи се клетки, в които зреят мисли и се раждат поривите на страстта. Чувстваш се сигурен в себе си. Мислиш се за силен. Но цветът на един предмет в някоя стая, утринното небе, особеният, обичан някога парфюм, който събужда смътни спомени, стих от забравена поема, която отново прочиташ, фраза от пиеса, която отдавна си престанал да свириш — това са нещата, от които зависи животът ни, уверявам те, Дориан. Браунинг го е написал някъде. Ние не владеем чувствата си. Има мигове, когато внезапно облъхналият ме аромат на бял люляк ме кара да преживявам отново някой от трепетните месеци на моя живот. Как бих искал да бъда на твоето място. Хората са ни порицавали и двамата, но теб винаги са боготворили. И винаги ще те боготворят. Ти си човекът, който нашият век търси и се страхува, че го е намерил. Радвам се, че нищо не си създал — не си изваял статуя, не си нарисувал картина, не си сътворил нищо извън себе си. Животът е бил твоето изкуство. Отдал си се на музиката. Изживяните дни са били твоите сонети.

Дориан стана от пианото и прокара ръка през косите си.

— Да, животът ми беше прекрасен, но аз не искам да продължа да живея така, Хари. И ти не бива да преувеличаваш моите достойнства. Не знаеш всичко за мен. Ако знаеше, дори и ти щеше да ми обърнеш гръб. Смееш се! Не се смей!

— Защо престана да свириш, Дориан? Върни се и ми изсвири отново ноктюрното. Погледни голямата меденожълта луна, която е надвиснала в сумрака. Тя чака да я очароваш и ако продължиш да свириш, ще се спусне по-близо до земята. Не искаш ли? Тогава да отидем в клуба. Прекарахме приятно тази вечер и трябва да я завършим приятно. В клуба ще бъде и един човек, който много иска да се запознае с теб — младият лорд Пул, по-големият син на Борнмът. Той вече копира твоите връзки и ме помоли да ти го представя. Много е приятен и ми напомня на теб.

— Дано не е така — каза Дориан с тъга в очите. — Уморен съм, Хари. Няма да дойда в клуба. Наближава единайсет, а ми се иска да си легна рано.

— Постој още малко! Никога не си свирил така хубаво, както тази вечер. Изпълнението ти беше прекрасно. Беше по-изразително от всеки друг път.

— Защото съм решил да стана по-добър — отвърна Дориан с усмивка — и вече съм малко променен.

— За мен ти не можеш да се промениш, Дориан — каза лорд Хенри. — Ние с теб винаги ще бъдем приятели.

— И все пак, някога ти ме поквари с една книга. Не мога да ти го простя, Хари. Обещай ми, че няма да даваш тази книга на никой друг. Тя е вредна.

— Скъпи приятелю, ти наистина започваш да морализираш. Скоро ще започнеш с ентузиазма на новопокръстен да предупреждаваш хората да не вършат греховете, които вече са ти омръзнали. Ти си прекалено очарователен, за да се занимаваш с това. Пък и е безполезно. Ние с теб сме такива, каквито сме, и не можем да бъдем други. И не е възможно да съм те покварил с някаква си книга. Изкуството не може да влияе върху поведението. То убива желанието за действие. Изкуството е възхитително безплодно. Хората наричат безнравствени ония книги, които им посочват собствената им безнравственост. Това е всичко. Но да не спорим сега за литература. Намини утре. В единайсет ще отида на езда. Можем да отидем заедно. А след това ще те заведа да обядваме е лейди Бранксъм. Тя е очарователна жена и иска да се посъветва с теб за някакви гоблени, които възнамерява да купи. Добре е да дойдеш. Или може би предпочиташ да обядваме с нашата малка херцогиня? Тя се оплаква, че изобщо не те вижда напоследък. Навярно Гладис ти е доскучала? Така си и мислех, че ще стане. Прекаленото ѝ остроумие действа на нервите. Във всеки случай, бъди тук в единайсет.

— Държиш ли наистина да дойда, Хари?

— Разбира се. Паркът сега е великолепен. Струва ми се, че не е имало такъв люляк от годината, когато се запознах с тебе.

— Добре. Ще бъда тук в единайсет — обеща Дориан. — Лека нощ, Хари. — Когато стигна до вратата, той се поколеба за миг, сякаш искаше да каже още нещо. После въздъхна и излезе.

---

[1] Героиня от пиесата на Шекспир „Зимна приказка“ — Б. пр. ↑

[2] Герой от същата пиеса. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XX

Беше прекрасна вечер, толкова топла, че той взе палтото си на ръка и дори не праметна копринения си шал около врата. Докато вървеше бавно към дома си, пушейки цигара, край него минаха двама млади мъже във вечерно облекло. Той чу как единият пошепна на другия: „Това е Дориан Грей.“ Спомни си колко приятно му бе по-рано да го сочат, да го гледат, да говорят за него. Сега му беше омръзнало да чува собственото си име. Голяма част от прелестта на малкото село, където напоследък бе ходил така често, се състоеше в това, че там никой не знаеше кой е. Неведнъж бе казал на момичето, което бе подмамил да се влюби в него, че е беден и то му беше повярвало. Веднъж дори бе казал на Хети, че е порочен, а тя се бе засмяла и му бе отвърнала, че порочните хора винаги са много стари и много грозни. Какъв смях имаше тя! Също като песента на дрозд. И колко красива беше в своите памучни дрехи и широкополи шапки! Тя не знаеше нищо, но притежаваше всичко онова, което той беше загубил.

Когато се прибра, свари слугата си да го чака. Изпрати го да си легне, отпусна се на канапето и се замисли над нещата, които му бе казал лорд Хенри.

Дали е вярно, че човек никога не може да се промени? Изпитваше силен копнеж по неопетнената чистота на своето юношество, по своето „розовобяло“ юношество, както се бе изразил веднъж лорд Хенри. Дориан знаеше, че се е опетнил, че е развратил ума си и е подхранил е ужас въображението си. Знаеше, че влиянието му върху другите е било гибелно и че бе изпитвал от това жестока радост. Знаеше, че съзнателно бе опозорил живота на най-чистите и най-благодарните от хората, с които се бе срещал. Но нима всичко това беше непоправимо? Нямах ли повече надежда за него?

Ах! В какъв ужасен миг на гордост и себелюбие се бе помолил портретът да поеме върху себе си бремето на неговите дни, а той самият да запази неопетнен блясъка на вечната си младост! Цялото му падение се дължеше на това. Би било хиляди пъти по-добре, ако за

всеки грях в живота си бе получавал веднага възмездие! Наказанието носи пречистване. Не „опрости греховете ни“, а „накажи ни за нашите злодеяния“ би трябвало да бъде молитвата на човека към един по-справедлив бог.

Огледалото с красива резбована рамка, което лорд Хенри толкова отдавна му бе подарил, лежеше на масата и белоногите амури се смееха, както преди. Той го взе в ръка, като в онази ужасна нощ, когато за първи път бе забелязал промяната в ужасния портрет, и с блуждаещи, замъглени от сълзи очи погледна в лъскавата му повърхност. Веднъж някой, който го бе обичал силно, му бе написал безумно писмо, което завършваше с идолопоклонническите думи: „Светът е променен, защото Вие сте създаден от слонова кост и злато. Очертанията на вашите устни пишат неговата нова история.“ Припомни си тези фрази и ги повтори многократно. После се отврати от красотата си, хвърли огледалото на пода и го натроши с крака си на сребърни късчета. Тъкмо красотата му го бе погубила. Красотата и младостта, която бе измолил. Ако не бяха те, животът му щеше да остане неопетнен. Красотата беше за него само една маска, а младостта — подигравка. Какво всъщност е младостта? Едно зелено, незряло време, време на повърхностни настроения и нездрави помисли. Защо беше се облякъл в нейната премяна? Младостта го бе провалила.

По-добре беше да не мисли за миналото. Нищо не можеше да го промени. Трябваше да мисли за себе си и за бъдещето си. Джеймз Вейн лежеше безименен в гробището на Селби. Алън Камбъл се бе застрелял една нощ в лабораторията си, но не бе издал тайната, която той му бе натрапил. Възбудата от изчезването на Базил Холуърд скоро щеше да отmine. Даже вече стихваше. Така че той беше в пълна безопасност. Нито пък му тежеше на съвестта смъртта на Базил Холуърд. Повече го измъчваше смъртта на собствената му душа. Тя беше мъртва, а той продължаваше да живее. Базил бе нарисувал портрета, който бе погубил живота му. Той не можеше да му прости това. Портретът беше причина за всичко. Базил му бе наговорил ужасни неща, които той понесе търпеливо. Убийството бе само плод на един безумен миг. А Алън Камбъл се бе самоубил по своя воля, сам бе избрал този край. Той нямаше нищо общо с това.

Нов живот! Ето за какво копнееше Дориан. Ето какво очакваше. И го беше започнал вече. Беше пощадил едно невинно същество. И никога повече няма да изкушава невинността. Ще бъде добър.

При мисълта за Хети Мъртън той се запита: дали портретът в заключената стая не се е променил? Може би вече не е толкова ужасен, както преди? Може би с един добродетелен живот той ще успее да заличи всяка следа на порочност от лицето на портрета? А може би тези следи вече са изчезнали? Трябва да отиде и да види.

Той взе лампата от масата и се промъкна горе. Докато отключваше вратата, радостна усмивка пробягна по необикновено младото му лице и се спря за миг на устните му. Да, ще бъде добър и това противно нещо, което бе скрил, ще престане да го плаши. Имаше чувството, че товарът вече беше паднал от него.

Влезе тихо, заключи по навик вратата след себе си и дръпна пурпурното покривало от портрета. Вик на болка и възмущение се изтръгна от него. Не видя никаква друга промяна, освен лукавия блясък в очите и сгърчената в лицемерна гримаса уста. Портретът продължаваше да бъде отвратителен, дори още по-отвратителен, отколкото преди, и алените капки по ръката сякаш бяха станали по-ярки и приличаха на току-що пролята кръв. Той се разтрепера. Нима само суетата го бе накарала да извърши единственото си добро дело? Или желанието за ново усещане, както лорд Хенри бе подметнал с подигравателна усмивка? Или онзи стремеж, който понякога ни кара да играем роля на подобри, отколкото сме? Или може би всички тези неща, взети заедно? И защо червеното петно бе станало по-голямо от преди? Като някаква ужасна болест то бе пропълзяло по сбръчканите пръсти. Имаше кръв и по краката, сякаш бе прокапала от ръката... Имаше кръв дори и по другата ръка, която не бе държала ножа. Дали това не означаваше, че трябва да си признае? Да си признае? Да се предаде и да бъде наказан със смърт? Той се засмя. Разбираше, че тази мисъл е безумна. А и да си признае, кой щеше да му повярва? От убития човек нямаше никаква следа. Всичките му вещи бяха унищожени. Той самият бе изгорил онова, което беше останало долу. Хората щяха да кажат само, че е полудял. А ако продължи да натрапва признанието си, щяха да го затворят в лудница... И все пак беше длъжен да си признае, да понесе публичния позор, да се покае публично. Има бог и той изисква да изповядваме греховете си не само

пред небето, но и пред хората. Каквото и да направи, няма да бъде очистен, докато не признае престъплението си. Престъплението си? Той сви рамене. Смъртта на Базил Холуърд му се струваше нещо много дребно. Той мислеше за Хети Мъртън. Може би това огледало го лъжеше. Огледалото на душата му, в което гледаше! Суета? Любопитство? Лицемерие? Нима нямаше нищо друго в неговото самоотречение? Имаше и нещо друго. Поне така си мислеше той. Но кой знае?... Не, не беше имало нищо друго. Беше я пощадил само от суета. От лицемерие бе надянал маската на добротата. От любопитство бе опитал самоотречението. Сега разбираше това.

А убийството — цял живот ли щеше да го преследва? Вечно ли щеше да носи бремето на миналото? Дали наистина не трябва да си признае? Никога! Беше останало само едно-единствено доказателство срещу него. Самият портрет — това беше доказателството. Той ще го унищожи. Защо изобщо го бе задържал толкова дълго? По-рано му доставяше удоволствие да го наблюдава как се променя и старее. Напоследък обаче това бе престанало да го забавлява. Портретът го държеше буден нощем. Заминаше ли някъде, изпълваше го страх да не би нечии други очи да го зърнат. Той помрачи чувствата му. Самият спомен за него бе вгорчил много мигове радост. Беше се превърнал в негова съвест. Да, наистина бе негова съвест. Ще го унищожи. Огледа се наоколо и видя ножа, с който бе пронизал Базил Холуърд. Беше го почиствал многократно, докато по него не бе останало никакво петно. Сега беше чист и бляскав. Както бе убил художника, така щеше да убие и неговата творба, а заедно с това и цялата ѝ същност. Ще убие миналото и когато то бъде мъртво, той ще бъде свободен. Ще убие този ужасен живот на душата и без неговите укори отново ще намери покой. Той сграбчи ножа и промуши с него портрета.

Чу се вик и шум от строполяване на нещо. Вик на агония, който беше толкова зловещ, че изплашените слуги се събудиха и наизлязоха от стаите. Двама господа, които минаваха по площада, се спряха и погледнаха към голямата къща. Продължиха пътя си и когато срещнаха участъковия полицаи, се върнаха заедно с него. Полицаят позвъни няколко пъти, но никой не му отвори. Осветен беше само едни от прозорците на горния етаж. Останалата част от къщата тънеше в мрак. Като почака малко, полицаят се оттегли, притули се в един съседен вход и оттам започна да наблюдава.

— Чий е този дом? — попита го по-възрастният от двамата господата.

— На мистър Дориан Грей, сър — отвърна полицаят.

Господата се спогледаха, усмихнаха се подигравателно и отминаха. Единият от тях беше чичото на сър Хенри Аштън.

В къщата, в отделението за прислуга, се носеше тревожен шепот. Старата мисиз Лийф плачеше и кършеше ръце. Франсис беше блед като мъртвец.

След около четвърт час той повика кочияша и един от лакеите и тримата се качиха горе. Почукаха на вратата, но не получиха отговор. После извикаха. Цареше пълна тишина. Най-сетне, след като напразно се опитваха да насилият вратата, те се качиха на покрива и оттам се спуснаха на балкона. Прозорците лесно поддадоха. Резетата им бяха стари.

Когато влязоха в стаята, видяха на стената един прекрасен портрет на своя господар, който го представяше такъв, какъвто го бяха видели последния път — в цялото великолепие на неговата младост и красота. А на пода лежеше мъртъв човек във вечерни дрехи, със забит в сърцето нож. Лицето му беше сбръчкано, старо, отблъскващо. Едва след като разгледаха пръстените, познаха кой е той.

АСЕН ТОДОРОВ

„ГЕНИЯТ НА РАЗГОВОРА“ И НЕГОВОТО ПИСМЕНО НАСЛЕДСТВО

За Уайлд (1856–1900) може да се пише, като се започне с трагичния, безславен край на живота му. И да се добави веднага, че този безславен край е предшестван от тригодишен период на дълбоки прозрения, на жестока житейска и естетическа равносметка, която — ако бе имала достатъчно време да получи художествен еквивалент, — сигурно би направила от доста поколения благодарни читатели — на още ред забележителни творби на този наистина забележителен писател. Би могло да се говори много за „ирландската кръв“, която непрекъснато се е вливала в живия организъм на английската литература, за да подари и на Англия, и на света „звездни мигове“ на наслада от искрометни мисли, от бляскави парадокси, от тънки отблясъци на ирония, които или улавяш веднага още с „периферното си зрение“, или изобщо не забелязваш. Биха могли да се кажат — и с много голямо основание — най-добри думи за онова лекарско-литераторско семейство от Дъблин, което е първата интелектуална люлка на неподражаемия и толкова подражаван от съвременници и по-късни следовници Оскар. А може още в първото изречение да се спомене — и дори и да се подчертае — името Джон Ръскин. Името на човека, когото Джон Милей в добре известния портрет рисува като съвсем млад и голоблад, а разказите на по-късните му ученици и почитатели го описват като внушителен човек с библейска брада.

Мисля, че тъкмо Ръскин е личността, която не бива да се забравя, когато става дума и за основата на много от естетическите възгледи на Уайлд, и за противопоставянето му на пуританизма на викторианската епоха. По време на наистина прекалено дългото господство на кралица Виктория I — цели шейсет и четири години (1837–1901, а е родена през 1819) — няма по-изявен духовен противник на нейния режим от Ръскин. Разбира се, тук не става дума за режим в буквалния

политически смисъл на думата. А за цялото сложно съчетание на икономически, социални, идеологически, етически, естетически и т.н. начала, които определят по съвкупност действителната стойност на една епоха независимо от нейната продължителност. Казано накратко, викторианството е време на пълното утвърждаване на буржоазно-капиталистическата система в Англия. Веднага обаче трябва да се добави, че това утвърждаване става в страна, където не само тогава, но и днес съществува могъща аристокрация, която — приспособила се към новите икономически отношения или успяла да приспособи някои от тях към себе си — винаги е оставяла своя отпечатък върху духовния живот на страната.

Ръскин (1819–1900) — съпадението е интересно: роден в една година с кралица Виктория, той умира в годината на смъртта на Уайлд — е дълбоко убеден противник на цялостната социална, етическа и естетическа структура на викторианството. В многобройните си трудове, в лекциите си в Оксфорд той се противопоставя рязко на всичко, което носи дори отдалеч викториански дъх. Без да успява да изгради своя ясна етическа и естетическа програма, която би могла да разгъва в бъдеще, Ръскин категорично се отграничава от своето съвремие, като търси опорни точки в миналото, като намира източници на ментално и артистическо вдъхновение или в елинистичния идеал за физическо и духовно съвършенство, или в средновековната монументалност — разбираана най-широко, — или в някои — не всички — аспекти на Възраждането, или — казано най-общо — в онова, което не е свързано с буржоазно-капиталистическите социални и духовни структури.

Споменах, че Ръскин не е почитател на Възраждането, но трябва да поясня с две думи, че той отхвърля преди всичко ония елементи на ренесансовото изкуство, които са плод или са свързани с прекалено грубите прояви на чувствеността. Защото за Ръскин, който утвърждава култа към наслаждението, към „земните радости“, над всичко стои култът към артистичността. Всяка чувствена радост трябва да преминава през строгия филтър на естетичното. Иначе тя няма право на съществуване.

И не е трудно веднага да свържем това с един от основните принципи на Уайлд, който рязко дели всичко — и действителност, и хора — на „естетично и неестетично“. Да, Уайлд е възторжен

поклонник на Ръскин. Бил е негов студент или, по-точно, слушател на лекциите му, както и по-голямата част от оксфордските студенти от онова време, независимо каква специалност са изучавали. И е приел като свои много от неговите идеи. За да не спре само при тях. За да оформи — твърде скоро след напускането на студентската скамейка — собствени възгледи за действителността и за изкуството, които ще тръгне да проповядва чак в далечна Америка. И за да стане най-модният, но и най-оспорваният английски писател от края на века или всъщност — от края на викторианската епоха.

Споменах за оформяне на собствени възгледи, но при Уайлд не може и да става дума за стройна система от философски и естетически принципи, за тяхното последователно поддържане и отстояване и най-малко за единство между теоретически постулати и художествена практика. Самият Уайлд никога не се е стремил към подобна последователност. И никак не се е смущавал, че ефектният парадокс, изказан днес и посрещнат с възторжени възклицания или със съдържано свиване на рамене, изцяло противоречи на не по-малко ефектния вчерашен парадокс, посрещнат, макар и в друг салон, със същата реакция. Защото за него винаги са били по-важни и — най-вече по-примамливи — находката, щастливото хрумване, неочакваната възможност да съпостави двете крайни точки на една и съща мисъл (а това не е ли люлката на парадокса?) и така да срази противника в спора или осенен от щастлива идея, да сътвори някои от ония свои устни шедьоври, за които се пишат и разказват легенди. От гледна точка на днешните, пък и не само на днешните разбирания за творческа дейност това е безсмислено пропиляване на творческа енергия. Уайлд обаче е считал, че няма по-добър начин за себеосъществяване. Повече от всичко го е вълнувала възможността да изкаже незабавно преценката си по повод на една традиционна или псевдомодна сентенция, да сподели спонтанно уловения в мига образ, да се наслади сега, днес, тази вечер, в този салон и сред тази публика на ефекта от своето слово. „Геният на разговора“ (няма да цитирам всички определения на неговия неповторим талант на събеседник) не е имал търпение да дочаква отпечатването на своите бляскави словосъчетания, писменото овеществяване на великолепните си хрумвания, окончателната като текст форма на поетическите си видения.

И все пак Уайлд е оставил богато и като обем писмено творчество. Достатъчно богато, за да стане и приживе, и след смъртта му обект на възторжено преклонение и на рязко отрицание. Сега, когато от неговата смърт ни делят вече осем десетилетия, белязани със събития, довели до коренни социални, политически и идеологически промени в живота на милиони хора, десетилетия, наситени с процеси, които измениха съзнанието и естетическите критерии на огромна част от човечеството, не е трудно да разберем причините и за приемането, и за отхвърлянето на Уайлд както по време на неговия кратък живот, така и в годините след смъртта му.

Всепризнат лидер на естетизма в английската литература от края на столетието, силно повлиян не само от теориите на Ръскин, но и от произведенията на най-ярките представители на френския символизъм, Уайлд още приживе става прицел на остри критики от страна на представителите на традиционната литература. Негови критици са и сторонниците на реализма, и най-агресивните идеолози и апологети на пуританизма на викторианска Англия. Върху него се нахвърлят хора, които или не са способни да възприемат, или не искат да възприемат мисълта за неудържимо нагряващата криза на социалните, етическите и естетическите основи на английското буржоазно-капиталистическо общество.

Увлечени от блясъка на уайлдовското слово, не бива да приемаме този *arbiter elegantiarum* на своето време, този виртуозен въплътител в слово на неизтощимото ирландско въображение за „съзнателен“ борец срещу викторианския обществен строй. Той ненавижда материалните и духовни устои на обществото, гаври се почти неприкрито — и в живота, и в творчеството си — с най-видните му представители, но изкован от противоречия, не е способен за каквато и да е категорична ориентация на литературно-обществената си дейност. И ако съдим само по теоретическите му възгледи за изкуството, лесно бихме застанали на страната на някои от неговите критици. Формулите на Уайлд за отсъствие на всякаква връзка между изкуство и действителност, между изкуство и морал днес дори не подлежат на обсъждане — тяхната несъстоятелност не се нуждае от доказателства. Но когато добросъвестно се опитаме да надникнем в изходните позиции на тази естетика, веднага ще разберем, че тя е плод на отдавна назрялата криза на обществото, на отрицанието на неговите стойности,

на спонтанното осъзнаване на неизбежния крах и на социалните, и на етическите основи на съвременните му структури. Така разбирани, щедро разпилените парадокси на Уайлд — и в писаното, и в неписаното му творчество — са не само язвителни „критически бележки“ към представителите на определени слоеве на обществото, но и цялостно отхвърляне на добродетелите на викторианска Англия.

Много по-съществен е обаче един друг факт. В основните си произведения художникът Уайлд влиза в остро противоречие с теоретика Уайлд. Теоретикът отрича връзката между изкуство и действителност, между изкуство и морал, но и действителността, и моралът нахлуват властно в творбите му. Достатъчно е да се обърнем към „Портретът на Дориан Грей“. Според самия Уайлд романът е бил „надраскан“ за няколко дни, защото е искал да отговори на предизвикателството на един свой приятел, който твърдял, че Уайлд не може да пише романи. На това, разбира се, е трудно да се вярва. Не само поради естественото съмнение в подобни „експлозивни“ изявления на Уайлд, но и защото дори най-повърхностният поглед към романа подсказва далеч по-големи авторски амбиции. Обстоятелството дали романът е бил написан за няколко дни може да интересува преди всичко феноменолозите.

„Портретът на Дориан Грей“ има други стойности, извънредно важни за разбирането на сложната, противоречива творческа природа на Уайлд. Замислен като апология на красотата и наслаждението, противопоставени на истината и морала, романът неочаквано — може би и за своя автор — завършва с краха на главния герой. Този крах може да се тълкува многопосочно. „Битката“ между лорд Хенри Уотън и художника Базил Холуърд за душата на Дориан Грей завършва всъщност на ничия земя. Дориан възприема почти тотално философията на лорд Хенри, утвърждаваща неограничения с нищо култ към наслаждението. В много от сентенциите на лорд Хенри, в отделни негови реплики могат да се открият многократно изказвани мисли на Уайлд, пръснати из есетата му или често влагани в устата на негови любимци от комедиите. Би могло да се очаква, че финалът на романа ще бъде тържество на тези идеи, пълна победа над всякакви скрупули в името на радостта от живота. Известно е, че не е така. Известно е също, че никой още не е дешифрирал убедително този финал. Защото, ако е очевидно, че философията на наслаждението,

възприета от Дориан, търпи крушение, никак не сме сигурни дали победата е на страната на морала и дали възвърнатата първоначална красота на портрета, нарисуван от Базил Холуърд, не е победа изобщо на красотата над тленното, над суетите и жалките „земни радости“, дали не е тържество на изкуството над природата.

Този многозначен финал на може би най-важното, ключовото произведение на Уайлд заличава категорично много от неговите естетически императиви. И в същото време ни кара да мислим, че майсторът на избирането на подходящо цвете за бутониерата е имал твърде диалектично отношение към живота. Защото „Портретът на Дориан Грей“ в никакъв случай не може да се вмести в понятието „интелектуален роман“, нито в категорията на схематичните, тезисни творби, с които авторите им искат на всяка цена да ни поучат или да ни кажат нещо много важно.

Уайлд, теоретикът на изкуството, многократно се опровергава и чрез собствените си комедии. Неизменното присъствие в тях на един умен циник, който едва съдържа търпението си да залее своите партньори и зрители с нови остроумия, отново ни напомня за оня Уайлд, когото познаваме от теоретическите му работи, от съжденията му за действителност и изкуство. Тук обаче по-определено и по-недвусмислено, отколкото в „Портретът на Дориан Грей“, аморалността, несправедливостта, грубият егоизъм и безотговорният по отношение на чуждата съдба стремеж към наслаждение търпят пълно и безусловно поражение.

Това може да се обясни и с някои специфични черти на драматургията на Уайлд. Въпреки че използва известни формални похвати на модерната по негово време в Англия френска драма от втората половина на века, Уайлд тръгва по съвсем други пътища и заедно с Шоу полага основите на едно истинско възраждане на позалинелия английски театър.

Без да се отказва от интригата и от възможностите, които тя предлага за създаване на напрежение в развитието на действието, Уайлд отделя много внимание и на изграждането на характерите на основните си герои и именно чрез тях постига едно по-реалистично отражение на своето съвремие. В този смисъл четирите основни драматически произведения на Уайлд, три от които са включени в този сборник, с основание се определят още по негово време като комедии

на нравите. Разбира се, по отношение на персонажа си и мястото на действие Уайлд не излиза от затворения кръг на своята среда — средата, която той така добре познава. Но въпреки „салонния“, както пишат някои критици, характер на неговите пиеси, те са убедителен и непреходен (вече от години комедиите на Уайлд не слизат от сцените на десетки театри в света) художествен документ за морала на едно общество — поточно, на неговата върхушка, превърнала лицемерието в удобна маска за своите пороци. Художникът и тук постига победа над теоретика.

Най-бляскава е тази победа в приказките на Уайлд. Написани сякаш с единствената цел да смаят читателя (повечето от тях, както твърдят някои съвременници на писателя, преди това са били разказвани в приятелски кръг, за да се докаже чрез тях една мисъл или за да се обори друга) с блясъка на изящното слово, с изумителния усет за красота и хармония, те винаги завършват — дори понякога с известна доза сантиментализъм — с тържество на морала, разбран като събирателно на непреходни човешки добродетели, с победа на правдата над лъжата, на доброто над злото, на самопожертвователността над егоизма.

Приказките на Уайлд неочаквано ни разкриват една неподозирана черта в неговия характер — прикритостта. Прикритост съвсем не в отрицателния смисъл на думата. Оказва се, че този надменен денди, този бляскав салонен мъж, който може да попари с презрението си и най-усърдните си поклонници, е човек с лесно нараняема душа, човек, способен на дълбоко съчувствие към ония, които в неговото естетско разделение на света са извън чертата на интересите му. Защото няма нищо „естетично“ в пламналото от огън телце на момчето, жадуващо един портокал, нито пък в бордеите на бедните и нещастните, които могат да предизвикат само отвращение у лорд Хенри Уотън. Да, Уайлд далеч не е оня студен естет, какъвто най-често си го представят ония, които не са чели скоро „Щастливият принц“...

За съвременния читател творчеството на Уайлд има и една друга стойност, която се определя донякъде и от общия патос на съвременната западна литература, дори когато имаме пред вид най-добрите ѝ образци, най-прогресивните в идейно-естетическо отношение нейни произведения. Горчивият опит, натрупан от

писателите на Англия и САЩ, пък и на другите западни страни в периода между двете войни и особено след Втората световна война, разочарованието от явната деградация на капиталистическото общество, омерзението от огрубяването на нравите изгониха сякаш от значителната и заслужаваща нашето внимание западна прогресивна литература култът към прекрасното, стремежа към изящество на стила и формата, които така щедро ни се предлагат от творбите на Уайлд. Разбира се, лесно може да се възрази — и с основание, — че времето мени и разбирането на прекрасното, и вкусовете. И все пак оная светлина, която струи от редовете на Уайлд, няма да ни бъде излишна и днес.

Издание:

Оскар Уайлд. Портретът на Дориан Грей
Английска. Първо издание
Народна култура, София, 1980

Литературна група — художествена. Код 04 5704-8-79

Редактор Людмила Харманджиева

Художник Иван Кьосев

Художник редактор Ясен Васев

Техн. редактор Олга Стоянова

Коректори: Людмила Стефанова, Петя Калевска

Дадена за набор на 30. VIII. 1979. Подписана за печат февруари
1980. Излязла от печат март 1980. Формат 84×108/32. Печатни коли 40
1/2. Изд. коли 34,02. Усл. изд. к. 38,48.

Цена 4,89 лв.

ДИ „Народна култура“, София

Печат: ДПК „Димитър Благоев“, София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.